

(อม.๓๑/๑)

ความเห็นในการวินิจฉัยคดี

คดีหมายเลขดำที่ อม.อธ. ๙ / ๒๕๖๖

คดีหมายเลขแดงที่ อม.อธ. ๗ / ๒๕๖๖

ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์
ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

วันที่ ๒๘ เดือน มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๖๖

ระหว่าง { คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ โจทก์
นายสมศักดิ์ เกียรติสุรนนท์ ที่ ๑
นายอุดมเดช รัตนเสถียร ที่ ๒ จำเลย

เรื่อง ความผิดต่อพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปราม
การทุจริต

โจทก์	อุทธรณ์คัดค้าน	คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของ
ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง	ลงวันที่ ๑๙ เดือน กันยายน พุทธศักราช ๒๕๖๕	
องค์คณะวินิจฉัยอุทธรณ์	รับวันที่ ๒๒ เดือน กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๖๖	

โจทก์ฟ้องว่า ขณะเกิดเหตุ จำเลยที่ ๑ ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง เขตเลือกตั้งที่ ๖ จังหวัดขอนแก่น และได้รับโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้เป็นประธาน
สภาผู้แทนราษฎร และเป็นประธานรัฐสภาโดยตำแหน่ง ส่วนจำเลยที่ ๒ ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิก
สภาผู้แทนราษฎร แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง เขตเลือกตั้งที่ ๒ จังหวัดนนทบุรี

เกี่ยวกับคดีนี้ เมื่อระหว่างวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ ถึงวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖
เวลากลางวันและกลางคืนต่อเนื่องกัน จำเลยทั้งสองกระทำความผิดต่อรัฐธรรมนูญและกฎหมาย กล่าวคือ

(๑) เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ จำเลยที่ ๒ และคณะรวม ๓๑๔ คน เสนอร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช พร้อมด้วยบันทึกหลักการและเหตุผลและบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญ กำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้ง (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๑๑ มาตรา ๑๑๒ มาตรา ๑๑๕ มาตรา ๑๑๗ มาตรา ๑๑๘ มาตรา ๑๒๐ และมาตรา ๒๔๑ วรรคหนึ่ง กับยกเลิกมาตรา ๑๑๓ และมาตรา ๑๑๔) พร้อมกับร่างรัฐธรรมนูญฉบับแก้ไขเพิ่มเติมซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรรายอื่นเสนอพร้อมกันอีก ๒ ฉบับ ต่อจำเลยที่ ๑ กลุ่มงานพระราชบัญญัติและยัตติ ๑ ตรวจสอบร่างแล้วปรากฏว่าจำนวนผู้เสนอครบถูกต้องตามรัฐธรรมนูญ เอกสารครบถ้วนถูกต้อง และเนื้อหาสาระสำคัญของร่างมิได้มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปของรัฐ เห็นควรนำเสนอเลขาธิการรัฐสภาเพื่อนำกราบเรียนประธานรัฐสภาอนุญาตบรรจุระเบียบวาระการประชุมร่วมกันของรัฐสภาภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ได้รับยัตติ ตามบันทึกข้อความฉบับลงวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ และได้เสนอบันทึกข้อความดังกล่าวตามลำดับชั้นเพื่อเสนอจำเลยที่ ๑ พิจารณาอนุญาตบรรจุร่างทั้งสามฉบับเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา และพิจารณากำหนดวันเวลาประชุมร่วมกันของรัฐสภาเพื่อพิจารณาต่อไป ตามบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ หน้าห้องจำเลยที่ ๑ รับเมื่อวันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๕๖ เวลา ๑๗ นาฬิกา จำเลยที่ ๑ เกษียนสั่งว่าอนุญาต ลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ แต่ก่อนที่จำเลยที่ ๑ สั่งอนุญาตในวันดังกล่าว เวลาประมาณ ๘.๓๐ นาฬิกา จำเลยที่ ๒ แสดงความจำนงขอปรับปรุงร่างรัฐธรรมนูญที่จำเลยที่ ๒ กับคณะเสนอไว้ โดยจำเลยที่ ๒ มอบหมายให้นายอนาวิน แก้วนามชัย ผู้ช่วยของจำเลยที่ ๒ นำร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม พร้อมบันทึกหลักการและเหตุผล และบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญที่ได้จัดทำขึ้นใหม่แนบมาพร้อมกัน มาสับเปลี่ยนกับร่างฉบับเดิมที่ได้ยื่นไว้ และนำร่าง

ฉบับเดิมกลับคืน อันเป็นการกระทำโดยพลการ โดยที่มิได้มีการเสนอเป็นญัตติใหม่ตามขั้นตอนทางกฎหมายหรือข้อบังคับการประชุมของรัฐสภาหรือขั้นตอนทางธุรการ และได้มีการรับรองญัตติจากสมาชิกรัฐสภาตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด ซึ่งไม่สามารถกระทำได้ เนื่องจากร่างฉบับใหม่มีการเพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง ว่า บุคคลผู้เคยดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกภาพสิ้นสุดลงมาแล้วยังไม่เกิน ๒ ปี สามารถสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาได้เลยโดยไม่ต้องรอให้พ้นระยะเวลา ๒ ปี และเพิ่มเติมคำว่า วรรคหนึ่ง หลังมาตรา ๒๔๑ อันเป็นความแตกต่างในสาระสำคัญซึ่งไม่ได้เสนอญัตติไว้เดิม ไม่อาจนำร่างมาสับเปลี่ยนได้ ต้องทำเป็นญัตติใหม่โดยมีสมาชิกเข้าชื่อเสนอตามรัฐธรรมนูญ จากนั้น เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทำบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ เรียนผู้อำนวยการสำนักการประชุม มีใจความว่า ตามร่างเดิมที่เสนอเมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ นั้น กลุ่มงานพระราชบัญญัติและญัตติ ๑ ได้รับการประสานและได้รับร่างฉบับใหม่ซึ่งเป็นฉบับที่แก้ไขแล้วเมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ร่างฉบับใหม่ได้เพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และเพิ่มคำว่า วรรคหนึ่ง หลังมาตรา ๒๔๑ เห็นควรนำเสนอเลขาธิการรัฐสภาเพื่อนำกราบเรียนประธานรัฐสภาเพื่ออนุญาตบรรจุระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาต่อไป และได้มีการเสนอต่อมาตามลำดับชั้น แต่ไม่ปรากฏว่ามีการเสนอบันทึกข้อความฉบับดังกล่าวไปยังเลขาธิการรัฐสภา ไม่ปรากฏว่าผู้อำนวยการสำนักการประชุมและเลขาธิการรัฐสภาได้นำเรียนให้จำเลยที่ ๑ รับทราบญัตติที่จำเลยที่ ๒ ได้มีการเปลี่ยนร่างใหม่ และไม่ปรากฏว่าจำเลยที่ ๑ ได้ลงนามหรือเขียนสั่งในบันทึกข้อความฉบับดังกล่าวแต่อย่างใด ต่อมาจำเลยที่ ๑ เรียกประชุมรัฐสภาในวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งประชุมพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมในวาระที่หนึ่ง จำเลยที่ ๑ ก็ใช้ร่างฉบับใหม่ที่จำเลยที่ ๒ นำมาสับเปลี่ยนให้รัฐสภาพิจารณา การที่จำเลยที่ ๒ นำร่างฉบับใหม่มาสับเปลี่ยนและจำเลยที่ ๑ บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา เป็นผลให้รัฐสภาลงมติเห็นชอบให้แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

ตามเจตนาของจำเลยทั้งสอง การกระทำของจำเลยทั้งสองจึงมิชอบด้วยรัฐธรรมนูญ กฎหมาย และข้อบังคับที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๕๓

(๒) ตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๐ กำหนดว่าร่างรัฐธรรมนูญที่มีผู้เสนอตามมาตรา ๒๙๑ (๑) ของรัฐธรรมนูญ หากมีข้อบกพร่องให้ประธานรัฐสภาแจ้งผู้เสนอเพื่อแก้ไขให้ถูกต้อง และข้อ ๙๑ กำหนดให้ประธานรัฐสภาบรรจุร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาภายใน ๑๕ วัน นับแต่ได้รับญัตตินั้น แต่จำเลยที่ ๑ ซึ่งรู้อยู่แล้วว่าจำเลยที่ ๒ นำร่างฉบับใหม่มาสับเปลี่ยนกับร่างเดิม แต่ไม่ได้ทำการตรวจสอบ เพียงแต่เรียกนางบุษกรมาหารือ หากตรวจสอบจะพบว่าร่างฉบับใหม่มีการเพิ่มเติมมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง อันเป็นการเพิ่มหลักการสำคัญที่ต้องเสนอเป็นญัตติเข้ามาใหม่โดยมีสมาชิกรัฐสภาลงชื่อเป็นผู้เสนอจำนวนครบถ้วนตามรัฐธรรมนูญ มิใช่เป็นการแก้ไขข้อผิดพลาดหรือผิดหลงเล็กน้อย จำเลยที่ ๑ มิได้สั่งการใด ๆ ทั้งไม่ปรากฏว่าได้สั่งการในบันทึกข้อความฉบับลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ อันจะถือว่าเป็นการสั่งการให้แก้ไขญัตติเดิม และไม่อาจถือได้ว่าจำเลยที่ ๑ สั่งให้นำร่างฉบับใหม่บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา การที่จำเลยที่ ๑ เกษียนสั่งอนุญาตในบันทึกข้อความฉบับลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ ต้องถือว่าจำเลยที่ ๑ สั่งให้นำร่างเดิมบรรจุเข้าระเบียบวาระ แต่ในการประชุมรัฐสภาเมื่อวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งจำเลยที่ ๑ เป็นประธานในที่ประชุม กลับใช้ร่างฉบับใหม่ในการประชุมตั้งแต่วาระที่หนึ่ง ซึ่งที่ประชุมมีมติรับหลักการตามร่างฉบับใหม่ ตั้งคณะกรรมการและพิจารณาในวาระที่สอง ไปจนถึงการออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สามในวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ ซึ่งที่ประชุมมีมติเห็นชอบให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญ การที่จำเลยที่ ๑ นำร่างฉบับใหม่เสนอในการพิจารณาของที่ประชุมรัฐสภาจึงเป็นการใช้ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่มีการเสนอโดยมิชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ (๑) วรรคหนึ่ง มาใช้ในการพิจารณาของที่ประชุมรัฐสภา

(๓) จำเลยที่ ๑ ทำหน้าที่ประธานในการประชุมร่วมกันของรัฐสภาในวันที่ ๓ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งเป็นการประชุมในวาระที่หนึ่ง ที่ประชุมได้มีมติรับหลักการญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ และมีมติแต่งตั้งคณะกรรมการการของรัฐสภา จำนวน ๔๕ คน นายสุรชัย ชัยตระกูลทอง สมาชิกวุฒิสภา เสนอญัตติขอให้กำหนดเวลาแปรญัตติภายใน ๑๕ วัน แต่นายอรรถพร พลบุตร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคประชาธิปัตย์ เสนอญัตติขอให้กำหนดเวลาแปรญัตติภายใน ๖๐ วัน อันเป็นกรณีที่มีผู้เสนอญัตติกำหนดเวลาแปรญัตติสำหรับร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนั้นไว้เป็นอย่างอื่น ตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ ซึ่งต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา เมื่อจำเลยที่ ๑ ตรวจสอบองค์ประชุมแล้วพบว่าองค์ประชุมไม่ครบซึ่งจำเลยที่ ๑ ต้องสั่งปิดการประชุมหรือเลื่อนการประชุมรัฐสภาออกไปก่อน แต่จำเลยที่ ๑ กลับวินิจฉัยว่า เมื่อองค์ประชุมไม่ครบก็ต้องถือเอากำหนดเวลาแปรญัตติภายใน ๑๕ วัน โดยไม่ฟังคำทักท้วงและคัดค้านของสมาชิกรัฐสภา ต่อมาจำเลยที่ ๑ สั่งให้ประชุมร่วมกันของรัฐสภาในวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ เพื่อลงมติกำหนดเวลาแปรญัตติ ปรากฏว่าที่ประชุมมีมติเห็นชอบกำหนดเวลาแปรญัตติร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมทั้งสามฉบับภายใน ๑๕ วัน ตามญัตติที่นายสุรชัยเสนอ จำเลยที่ ๑ สรุปให้เริ่มต้นนับกำหนดเวลาแปรญัตติย้อนหลังไปตั้งแต่วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งเป็นวันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ทำให้ครบกำหนดเวลาแปรญัตติในวันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๕๖ จึงเหลือเวลาแปรญัตติเพียง ๑ วัน เป็นเหตุให้นายนิพิฐ อินทรสมบัติ สมาชิกรัฐสภา ไม่อาจยื่นคำแปรญัตติร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญได้ทัน หลังจากรัฐสภาพิจารณาเสร็จวาระที่สอง มีผู้ยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖๘ ขณะเดียวกัน นายวันชัย สอนศิริ และคณะซึ่งเป็นสมาชิกวุฒิสภาในขณะนั้น ร่วมกันยื่นคำร้องลงวันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๕๖ ต่อโจทก์ขอให้ตรวจสอบการกระทำของสมาชิกรัฐสภา กรณีร่วมกันยื่นและนำร่างรัฐธรรมนูญ

แก้ไขเพิ่มเติม แก้ไขที่มาของสมาชิกวุฒิสภาเข้าสู่การพิจารณาของที่ประชุมรัฐสภาว่าเป็นการกระทำ ความผิดอาญาหรือไม่ ส่วนทางรัฐสภาก็ยังคงประชุมพิจารณาวาระที่สามในวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ ที่ประชุมมีมติเห็นชอบในการที่จะให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญ ส่วนที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณา ได้สวนแล้วมีคำวินิจฉัยที่ ๑๕ - ๑๘/๒๕๕๖ เมื่อวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ ว่าเป็นการกระทำที่ไม่ชอบ หลังจากศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย นายอุทัย ยอดมณี ผู้ประสานงานเครือข่ายนักศึกษาประชาชนปฏิรูปประเทศไทย (คปท.) มีหนังสือลงวันที่ ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ ยื่นต่อโจทก์ขอให้ ได้สวนเรื่องนี้ โจทก์ได้สวนข้อเท็จจริงแล้วมีมติในการประชุมเมื่อวันที่ ๘ กันยายน ๒๕๕๙ ว่า การกระทำของจำเลยที่ ๑ กรณีรู้เห็นให้มีการสับเปลี่ยนร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม โดยไม่ตรวจสอบ และสั่งการให้แก้ไขให้ถูกต้อง และกรณีจงใจน้บระยะเวลาแปรญัตติย้อนหลังทำให้เหลือระยะเวลาให้ สมาชิกรัฐสภาเสนอคำแปรญัตติเพียง ๑ วัน มีมูลความผิดทางอาญา ตามพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๒๓/๑ ส่วน การกระทำของจำเลยที่ ๒ กรณีสลับสับเปลี่ยนร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม เกี่ยวกับที่มาของสมาชิก วุฒิสภาที่เสนอต่อประธานรัฐสภา โดยไม่มีสมาชิกรัฐสภาลงลายมือชื่อรับรอง มีมูลส่อว่าจงใจใช้อำนาจหน้าที่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๙๑ และมีมูลความผิดทางอาญา ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๒๓/๑ โจทก์ส่งรายงาน เอกสาร และความเห็นไปยังอัยการสูงสุด เพื่อดำเนินการฟ้องจำเลยทั้งสองต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และส่งรายงาน เอกสาร พร้อมความเห็นไปยังประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ทำหน้าที่ประธานวุฒิสภา เพื่อถอดถอนจำเลยทั้งสองออกจากตำแหน่ง สภานิติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าที่วุฒิสภามีมติในการประชุมเมื่อวันที่ ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙ ให้ถอดถอนจำเลยที่ ๒ เมื่อครั้งดำรงตำแหน่ง

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรออกจากตำแหน่ง ส่วนความผิดอาญา อัยการสูงสุดเห็นว่ารายงาน เอกสาร และความเห็นที่โจทก์ส่งให้ยังไม่สมบูรณ์พอที่จะดำเนินคดีได้ จึงมีการตั้งคณะทำงานร่วมเป็นคณะทำงานผู้แทนฝ่ายอัยการสูงสุดและคณะทำงานผู้แทนฝ่ายโจทก์เพื่อดำเนินการรวบรวมพยานหลักฐานร่วมกับคณะทำงานผู้แทนฝ่ายโจทก์ แต่คณะทำงานร่วมไม่อาจหาข้อยุติเกี่ยวกับการดำเนินการฟ้องคดีได้ โจทก์จึงฟ้องคดีเองเป็นคดีนี้ เหตุเกิดที่รัฐสภา ถนนอุทองใน แขวงจิตรลดา เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ขอให้ลงโทษตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๒๓/๑ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๗๒ และมาตรา ๑๘๘

จำเลยทั้งสองให้การปฏิเสธ

ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองพิจารณาแล้ว พิพากษายกฟ้อง

โจทก์อุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา

องค์คณะวินิจฉัยอุทธรณ์พิเคราะห์คำฟ้องและเอกสารประกอบคำฟ้อง คำให้การสำนวนการไต่สวนของโจทก์ พยานหลักฐานที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองไต่สวน ตลอดจนอุทธรณ์ของโจทก์และคำแก้อุทธรณ์ของจำเลยทั้งสองแล้ว ข้อเท็จจริงเบื้องต้นรับฟังได้ว่า เมื่อวันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๕๔ มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้จำเลยที่ ๑ เป็นประธานสภาผู้แทนราษฎร ต่อมา คณะรัฐมนตรี และสมาชิกรัฐสภา เสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ รัฐสภาพิจารณาวาระที่หนึ่ง เมื่อวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕ ผ่านวาระที่หนึ่งและวาระที่สองแล้วจะพิจารณาวาระที่สาม ในวันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๕๕ แต่พลเอกสมเจตน์ บุญถนอม กับคณะ นายวิรัตน์ กัลยาศิริ และบุคคลอื่นอีกหลายราย ไปร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ

รวม ๕ คำร้อง ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยโดยสรุปว่า การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญโดยการยกร่างใหม่ทั้งฉบับไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ ตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ที่ ๑๘ - ๒๒/๒๕๕๕ ลงวันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๕๕ หลังจากศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยดังกล่าวแล้ว ฝ่ายจำเลยเสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเป็นรายมาตรา โดยเสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติม รวม ๓ เรื่อง รวมถึงการแก้ไขเพิ่มเติมโดยกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้ง อันเป็นกรณีตามฟ้องคดีนี้ ต่อมาเมื่อวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๖ จำเลยที่ ๒ กับพวก รวมทั้งนายดิเรก ถึงฝั่ง สมาชิกวุฒิสภา ร่วมกันแถลงข่าวต่อสื่อมวลชน ซึ่งหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ฉบับลงวันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๕๖ หนังสือพิมพ์บ้านเมืองฉบับลงวันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๕๖ และหนังสือพิมพ์ไทยรัฐฉบับลงวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ ลงข่าวมีใจความ大意ว่า ขอแก้ไขเพิ่มเติมให้วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกวุฒิสภา ๒๐๐ คน มาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนทั้ง ๒๐๐ คน และสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งมีสิทธิลงสมัครรับเลือกตั้งได้อีกหลังจากครบวาระ ๖ ปี ตามสำเนาภาพถ่ายหนังสือพิมพ์เอกสารหมายเลข ล.๖ โดยสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งขณะนั้นจำนวน ๗๖ คน จะสิ้นสุดสมาชิกภาพตามวาระในวันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๕๗ หากเป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ จะมีผลให้สมาชิกวุฒิสภาที่สิ้นสุดสมาชิกภาพตามวาระแล้วดังกล่าวไม่อาจลงสมัครรับเลือกตั้งครั้งถัดไปได้ แต่หากมีการแก้ไขตามร่างที่จะขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญจะมีผลให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิลงสมัครรับเลือกตั้งได้ เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ ฝ่ายจำเลยที่ ๒ ได้ยื่นเสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญทั้งสามฉบับดังกล่าว รวมถึงร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมในคดีนี้ กล่าวคือ เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ จำเลยที่ ๒ กับคณะทำหนังสือถึงประธานรัฐสภาเสนอร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราชพร้อมบันทึกหลักการและเหตุผล และบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่าง

รัฐธรรมนูญ โดยระบุด้วยว่า หลักการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้ง (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๑๑ มาตรา ๑๑๒ มาตรา ๑๑๕ มาตรา ๑๑๗ มาตรา ๑๑๘ มาตรา ๑๒๐ และมาตรา ๒๔๑) โดยไม่ได้ระบุมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และไม่มีคำว่าวรรคหนึ่งหลังมาตรา ๒๔๑ และระบุในบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญ ด้วยว่า กำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้งทั้งหมดจำนวน ๒๐๐ คน สามารถดำรงตำแหน่ง ติดต่อกันเกินกว่า ๑ วาระได้ เช่นเดียวกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำเลยที่ ๒ ยื่นหนังสือลงวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ เอกสารหมาย จ.๑๕ ที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร งานสารบรรณลงรับ วันเดียวกันเวลา ๑๓.๐๕ นาฬิกา แล้วส่งต่อไปยังกลุ่มงานบริหารทั่วไป สำนักการประชุม ซึ่งงานสารบรรณลงรับวันเดียวกันเวลา ๑๓.๒๐ นาฬิกา และส่งต่อไปยังกลุ่มงานพระราชบัญญัติและ ญัตติ ๑ สำนักการประชุม งานสารบรรณลงรับวันเดียวกันเวลา ๑๓.๓๐ นาฬิกา ต่อมา นางนงค์เยาว์ ประพิน นิติกรชำนาญการพิเศษ กลุ่มงานพระราชบัญญัติและญัตติ ๑ ทำบันทึก ข้อความลงวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ ถึงผู้อำนวยการสำนักการประชุม ความว่า สมาชิกสภาผู้แทน ราษฎรที่ลงชื่อเสนอไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๕ ของสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา เอกสาร ครบถ้วน เนื้อหาสาระของร่างรัฐธรรมนูญมิได้มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบ ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปของรัฐ เห็นควรนำเสนอเลขาธิการ รัฐสภาเพื่อนำกราบเรียนประธานรัฐสภาอนุญาตบรรจุระเบียบวาระการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ได้รับญัตติ ตามสำเนาบันทึกข้อความเอกสารหมาย จ.๑๘ จากนั้น นายศิริโรจน์ แพทย์พันธุ์ ผู้บังคับบัญชาในกลุ่มงานพระราชบัญญัติและญัตติ ๑ กับนางบุษกร อัมพร ประภา ผู้อำนวยการสำนักการประชุม ทำบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ ถึงเลขาธิการ รัฐสภา ว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาได้เสนอร่างรัฐธรรมนูญสามฉบับดังกล่าว

เห็นควรนำเรียนประธานรัฐสภา (ผ่านรองประธานรัฐสภา) พิจารณาอนุญาตบรรจุระเบียบวาระการประชุมต่อไป มีนางบุษกร อัมพรประภา ผู้อำนวยการสำนักการประชุม ลงชื่อท้ายบันทึกข้อความส่งไปยังรองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งงานสารบรรณลงรับวันเดียวกันเวลา ๑๖.๓๐ นาฬิกา และในวันเดียวกัน นางพรรณนิภา เสริมศรี รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ปฏิบัติราชการแทนเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เกษียนว่า “กราบเรียน ประธานรัฐสภา (ผ่านรองประธานรัฐสภา) เพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตบรรจุวาระร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช.... จำนวน ๓ ฉบับ และโปรดพิจารณากำหนดวันเวลาประชุมร่วมกันของรัฐสภาเพื่อพิจารณาต่อไป” ส่งต่อไปยังกลุ่มงานประธานวุฒิสภา ซึ่งงานสารบรรณลงรับวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๕๖ เวลา ๑๕.๔๕ นาฬิกา นายนิคม ไวยรัชพานิช ประธานวุฒิสภา ในฐานะรองประธานรัฐสภา ลงชื่อต่อจากนางพรรณนิภา ส่งต่อไปยังสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร นายประสพ บุษราคัม เลขานุการประธานสภาผู้แทนราษฎร ลงชื่อต่อจากนายนิคม ลงวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๖ แล้วส่งต่อไปยังหน้าห้องประธานรัฐสภา งานสารบรรณลงรับวันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๕๖ ตามสำเนาบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข จ.๒๑ ต่อมา จำเลยที่ ๒ มอบหมายให้นายอนาวิน แก้วนามชัย ปลัดอำเภอ บ้านแพ้ว จังหวัดนครพนม ช่วยราชการสำนักนายกรัฐมนตรี และช่วยงานคณะกรรมการประสานงานพรรคร่วมรัฐบาล (วิปรัฐบาล) ไปประสานงานกับเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ นำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่จัดทำขึ้นใหม่มาสืบเปลี่ยนกับร่างเดิม นายอนาวินได้ไปประสานงานกับนายเฮอร์วัตร อุ่นกงลาด เจ้าหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (ผู้บังคับบัญชาของกลุ่มงานรองประธานสภาคนที่ ๑) ซึ่งปฏิบัติหน้าที่อยู่ที่หน้าห้องนายเจริญ จรรย์โกมล รองประธานสภาผู้แทนราษฎรคนที่หนึ่ง นายเฮอร์วัตรได้ประสานไปยังนายศิโรจน์ แล้วนายอนาวินนำร่างซึ่งจัดทำขึ้นใหม่มอบให้นายศิโรจน์ นายศิโรจน์รับร่างฉบับใหม่ไว้แล้วมอบให้นางนงค์เยาว์ตรวจดูเนื้อหาร่างฉบับใหม่ นางนงค์เยาว์

ตรวจร่างฉบับใหม่แล้ว ร่างฉบับใหม่เพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และเพิ่มคำว่า วรรคหนึ่ง
 หลังมาตรา ๒๔๑ จำเลยที่ ๑ ทราบว่ามีการนำร่างฉบับใหม่มาสับเปลี่ยนกับร่างเดิม และเขียนส่ง
 ในบันทึกข้อความฉบับลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ เอกสารหมายเลข ๖๑ ว่า อนุญาต ลงวันที่ ๒๗
 มีนาคม ๒๕๕๖ ร่างฉบับใหม่มิได้ดำเนินการให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาลงชื่อ
 ร่วมลงชื่อเสนอใหม่ ไม่ได้เริ่มต้นด้วยการยื่นที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรและ
 งานสารบรรณเพื่อลงรับใหม่ มิได้ผ่านนางพรณิภา นายนิคมและนายประสพ ต่อมาในการประชุม
 ร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ ๔ (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) เมื่อวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๖ ประชุมในวาระ
 ที่หนึ่งต่อเนื่องไปถึงวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ จึงมีการออกเสียงลงคะแนนในวาระที่หนึ่ง ขึ้นรับ
 หลักการ ที่ประชุมมีมติรับหลักการทั้งสามร่าง โดยร่างฉบับที่หนึ่งรับหลักการ ๓๖๗ คน ไม่รับ
 หลักการ ๒๐๔ คน งดออกเสียง ๓๔ คน มีการตั้งคณะกรรมการธิการของรัฐสภาเพื่อพิจารณารวม
 สามคณะ สำหรับกำหนดเวลาแปรญัตติ จำเลยที่ ๑ กล่าวว่า “ไม่มีท่านใดเห็นเป็นอย่างอื่น
 ระยะเวลาแปรญัตติก็ตามข้อบังคับ” ซึ่งตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖
 วรรคหนึ่ง กำหนดว่า การพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมขึ้นคณะกรรมการ ปรึกษากฎหมาย
 รัฐสภาผู้ใดเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมก็ให้เสนอคำแปรญัตติล่วงหน้า
 เป็นหนังสือต่อประธานคณะกรรมการภายในกำหนด ๑๕ วัน นับแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภา
 รับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม เว้นแต่รัฐสภาจะได้กำหนดเวลาแปรญัตติสำหรับร่าง
 รัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนั้นไว้เป็นอย่างอื่น ปรากฏว่านายอรรถพร พลบุตร เสนอให้กำหนดเวลา
 เสนอคำแปรญัตติภายใน ๖๐ วัน มีผู้โต้แย้งว่าต้อง ๑๕ วัน ตามมติวิป ๓ ฝ่าย จำเลยที่ ๑ จึงขอ
 มติที่ประชุมว่าจะใช้กำหนดเวลา ๖๐ วัน หรือ ๑๕ วัน ขณะนั้นยังไม่มีปัญหาว่าเริ่มนับแต่วันใด
 ก่อนขอมติที่ประชุมต้องตรวจสอบองค์ประชุมก่อน ปรากฏว่าองค์ประชุมไม่ครบ จำเลยที่ ๑

กล่าวว่า “เสียงไม่พอ องค์ประชุมไม่ครบ เพราะฉะนั้นก็ถือว่า ๑๕ วัน ตามข้อบังคับ องค์ประชุมไม่ครบก็ปิดประชุม” แล้วเลิกประชุมเวลา ๒.๑๕ นาฬิกา ของวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ ตามสำเนารายงานการประชุมเอกสารหมายเลข จ.๕๓ ต่อมาจำเลยที่ ๑ เรียกประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ ๕ (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) เมื่อวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ เพื่อลงมติกำหนดเวลาแปรญัตติ โดยมีประเด็นโต้เถียงกันในที่ประชุมว่า ให้เสนอคำแปรญัตติภายในกำหนด ๑๕ วัน หรือ ๖๐ วัน และประเด็นว่า กำหนดเวลาแปรญัตติให้นับแต่วันใดระหว่างวันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการ คือ วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๕๖ หรือนับตั้งแต่วันที่ลงมติ คือ วันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ ประเด็นที่ว่านับตั้งแต่วันที่ใดนั้น จำเลยที่ ๑ มิได้ขอมติจากที่ประชุม แต่วินิจฉัยเองว่า ต้องนับแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ จากนั้น จำเลยที่ ๑ ขอมติที่ประชุมในประเด็นกำหนดเวลาแปรญัตติ ที่ประชุมมีมติให้เสนอคำแปรญัตติภายในกำหนด ๑๕ วัน มีผลให้ต้องเสนอคำแปรญัตติภายในวันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๕๖ ตามสำเนารายงานการประชุมเอกสารหมายเลข จ.๕๔ ทำให้เหลือเวลาเสนอคำแปรญัตติเพียง ๑ วัน เป็นเหตุให้นายนิพิฏฐ์ อินทรสมบัติ สมาชิกรัฐสภาไม่อาจยื่นคำแปรญัตติได้ทัน ต่อมามีการพิจารณาชั้นคณะกรรมการธิการของรัฐสภา และการประชุมวาระที่สองตามสำเนารายงานการประชุมร่วมกันของรัฐสภาเอกสารหมายเลข จ.๕๕ ถึง จ.๖๔ จากนั้นจำเลยที่ ๑ กำหนดประชุมเพื่อพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมวาระที่สามในวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ แต่ก่อนถึงวันประชุมในวาระที่สามได้มีสมาชิกรัฐสกายื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ระหว่าง พลเอกสมเจตน์ บุญถนอม กับคณะผู้ร้องที่ ๑ นายวิรัตน์ กัลยาศิริ ผู้ร้องที่ ๒ นายสาย กังกเวดิน กับคณะ ผู้ร้องที่ ๓ นายพีระพันธุ์ สาลีรัฐวิภาค กับคณะ ผู้ร้องที่ ๔ และประธานรัฐสภา ผู้ถูกร้องที่ ๑ รองประธานรัฐสภา ผู้ถูกร้องที่ ๒ และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา ผู้ถูกร้องที่ ๓ ถึงที่ ๓๑๒ นอกจากนี้ เมื่อวันที่

๒๖ กันยายน ๒๕๕๖ นายวันชัย สอนศิริ นายตวง อันทะไชย และนายประสาร มฤคพิทักษ์ สมาชิกวุฒิสภาได้ยื่นคำร้องต่อโจทก์ ขอให้ตรวจสอบการกระทำครั้งนี้ ต่อมาวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ ที่ประชุมรัฐสภาพิจารณาวาระที่สามและมีมติเห็นชอบร่างฯ ให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญ วันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยที่ ๑๕ - ๑๘/๒๕๕๖ ว่า การดำเนินการพิจารณาและลงมติแก้ไขเพิ่มเติมร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช ดังกล่าวเป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มีเนื้อความที่เป็นสาระสำคัญ ขัดแย้งต่อหลักการพื้นฐานและเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ อันเป็นการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศ โดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ เพราะในการพิจารณาของที่ประชุมรัฐสภา มิได้นำเอาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับที่มาของสมาชิกวุฒิสภาฉบับที่จำเลยที่ ๒ และคณะ เสนอต่อสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ มาใช้ในการพิจารณาในวาระที่หนึ่ง ขึ้นรับหลักการ แต่ได้นำร่างที่จัดทำขึ้นใหม่ ซึ่งมีการเพิ่มเติมเปลี่ยนแปลงหลักการที่สำคัญ จากร่างเดิมหลายประการ ได้แก่ การแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และมาตรา ๒๔๑ วรรคหนึ่ง ทำให้บุคคลผู้เคยดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาซึ่งสมาชิกภาพสิ้นสุดลง สามารถสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาได้อีกโดยไม่ต้องรอให้พ้นระยะเวลา ๒ ปี และมีการดำเนินการในลักษณะที่มีเจตนาปกปิดข้อเท็จจริงไม่แจ้งข้อความจริงว่า ได้มีการจัดทำร่างขึ้นใหม่ให้สมาชิกรัฐสภาทราบทุกคน โดยไม่ปรากฏว่ามีสมาชิกรัฐสภาร่วมลงชื่อเสนอญัตติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่จัดทำขึ้นใหม่แต่อย่างใด การดำเนินการในการเสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่รัฐสภา รับหลักการเป็นไปโดยมิชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ (๑) วรรคหนึ่ง ส่วนการกำหนดวันแปรญัตติร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช ...

ที่ประชุมรัฐสภาในวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ ลงมติให้กำหนดเวลาแปรญัตติ ๑๕ วัน โดยจำเลย
ที่ ๑ ได้สรุปให้เริ่มต้นนับย้อนหลังไปโดยให้นับระยะเวลา ๑๕ วัน ตั้งแต่วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖
นั้นไม่ชอบเพราะไม่อาจนับย้อนหลังได้ ต้องนับตั้งแต่วันที่ที่ประชุมมีมติเป็นต้นไป จึงเป็นการ
ดำเนินการที่ขัดต่อข้อบังคับการประชุมและไม่เป็นกลาง ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๕
วรรคหนึ่งและวรรคสอง ทั้งขัดต่อหลักนิติธรรมตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๓ วรรคสอง ตามสำเนา
คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญเอกสารหมายเลข จ.๓๐ จากนั้นวันที่ ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๖
นายอุทัย ยอดมณี ผู้ประสานงานเครือข่ายนักศึกษาประชาชนปฏิรูปประเทศไทย (คปท.) ยื่น
คำร้องต่อโจทก์ขอให้ไต่สวนเรื่องนี้อีกคำร้องหนึ่ง วันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ โจทก์มีมติให้
ไต่สวนข้อเท็จจริง วันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๕๘ โจทก์แจ้งข้อกล่าวหาแก่จำเลยทั้งสอง วันที่ ๘
กันยายน ๒๕๕๙ โจทก์มีมติว่า การกระทำของจำเลยทั้งสองมีมูลความผิดทางอาญารฐานเป็น
เจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดในตำแหน่งหรือหน้าที่ หรือใช้อำนาจใน
ตำแหน่งหรือหน้าที่โดยมิชอบ เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือปฏิบัติหรือละเว้น
การปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและ
ปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๒๓/๑ ต่อมาวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๕๙ สำนักงาน
คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ มีหนังสือส่งรายงาน เอกสาร และ
ความเห็นไปยังอัยการสูงสุดเพื่อฟ้องคดีอาญาจำเลยทั้งสอง อัยการสูงสุดเห็นว่า ส่วนวนการ
ไต่สวนยังไม่สมบูรณ์พอที่จะดำเนินคดีได้ จึงมีหนังสือลงวันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๕๙ แจ้งโจทก์
และตั้งคณะทำงานโดยเห็นควรไต่สวนหาข้อเท็จจริงเพิ่มเติม แล้วอัยการสูงสุดกับโจทก์
ตั้งคณะทำงานร่วมแต่ไม่อาจหาข้อยุติได้ตามเอกสารหมายเลข จ.๑๐ ถึง จ.๑๒ โจทก์จึงฟ้องเป็นคดีนี้

มีปัญหาดังต้องวินิจฉัยตามอุทธรณ์ของโจทก์ประการแรกว่า จำเลยทั้งสองกระทำความผิดตามฟ้องข้อ ๓.๑ และจำเลยที่ ๑ กระทำความผิดตามฟ้องข้อ ๓.๒ หรือไม่ เห็นควรวินิจฉัยไปในคราวเดียวกัน ที่โจทก์อุทธรณ์ว่า ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับใหม่เป็นการแก้ไขในหลักการอันเป็นสาระสำคัญ มีผลให้สมาชิกวุฒิสภาที่ครบวาระการดำรงตำแหน่งสามารถดำรงตำแหน่งต่อเนื่องได้ จึงต้องทำเป็นญัตติใหม่ ไม่อาจใช้วิธีการสับเปลี่ยนร่างได้ การที่จำเลยที่ ๒ นำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับใหม่ซึ่งมีการแก้ไขในหลักการสำคัญมาสับเปลี่ยนแทนร่างฉบับเดิม โดยใช้เลขรับเดิมและไม่มีสมาชิกวุฒิสภาลงชื่อใหม่หรือทำเป็นญัตติใหม่ จึงเป็นญัตติที่ไม่ชอบ และมีผลให้สำเนาร่างรัฐธรรมนูญที่สมาชิกวุฒิสภาได้รับไม่ตรงกับร่างเดิมที่จำเลยที่ ๒ ยื่นไว้ ทั้งที่ระบุเลขรับตรงกัน ทั้งยังได้ดำเนินการหลังจากจำเลยที่ ๑ บรรลุญัตติเข้าวาระการประชุมแล้ว เป็นการกระทำโดยมีเจตนาไม่สุจริต ปกปิดข้อเท็จจริงไม่แจ้งให้สมาชิกวุฒิสภาทราบว่ามีการจัดทำร่างฉบับใหม่ มีเจตนารวบรัดเร่งรีบและกระทำเพื่อประโยชน์ของสมาชิกวุฒิสภาบางฝ่ายและเป็นการดำเนินการโดยไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ กฎหมาย ข้อบังคับการประชุมของรัฐสภา และขั้นตอนทางธุรการ จำเลยที่ ๑ รู้ว่าจำเลยที่ ๒ ดำเนินการดังกล่าวแต่กลับบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมไม่ขอถอนญัตติหรือสั่งแก้ไขให้ถูกต้อง และนำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่เข้าสู่การประชุมรัฐสภาจนนำไปสู่การลงมติวาระที่หนึ่งถึงวาระที่สามโดยไม่มีการแจ้งข้อความจริงต่อรัฐสภา จำเลยทั้งสองจึงมีเจตนาปกปิดข้อเท็จจริงที่มีการแก้ไขและเร่งรัดกระบวนการเพื่อเอื้อประโยชน์แก่สมาชิกวุฒิสภาบางกลุ่ม อันเป็นเจตนาไม่สุจริต ทำลายดุลยภาพโครงสร้างของรัฐสภาและหลักการถ่วงดุลและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ทำให้อิทธิพลของฝ่ายการเมืองเข้ามามีบทบาทหรือครอบงำอำนาจวุฒิสภาคมุ่งหมายเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจรัฐในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญและกฎหมายนั้น เห็นว่า คดีนี้ โจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยทั้งสองตาม

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๒๓/๑ และ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๗๒ และ มาตรา ๑๙๘ ดังนั้น การที่จะพิจารณาว่าการกระทำของจำเลยทั้งสองเป็นความผิดตามฟ้องหรือไม่ จึงต้องพิจารณาให้ได้ความว่า จำเลยทั้งสองมีเจตนาปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดในตำแหน่งหรือหน้าที่ หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่โดยมิชอบ โดยมีเจตนาพิเศษเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือมีเจตนาปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต ในส่วนที่โจทก์อุทธรณ์อ้างว่า จำเลยที่ ๒ ดำเนินการสับเปลี่ยนร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมภายหลังจากที่จำเลยที่ ๑ อนุญาตให้บรรจุญัตติขอแก้ไขร่างรัฐธรรมนูญเข้าระเบียบวาระการประชุมแล้วนั้น เมื่อข้อเท็จจริงเกี่ยวกับลำดับเหตุการณ์ตั้งแต่จำเลยที่ ๒ และคณะ เสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับเดิมพร้อมบันทึกหลักการและเหตุผลและบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญต่อจำเลยที่ ๑ จนกระทั่งถึงเหตุการณ์ที่จำเลยที่ ๒ มอบหมายให้นายอนาวิน แก้วนามชัย ผู้ช่วยของจำเลยที่ ๒ นำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับใหม่พร้อมบันทึกหลักการและเหตุผล และบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญที่ได้จัดทำขึ้นใหม่ไปติดต่อกับเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้อง และดำเนินการนำร่างฉบับใหม่สับเปลี่ยนกับร่างฉบับเดิมและนำร่างฉบับเดิมกลับคืนไปเมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ เวลา ๘.๓๐ นาฬิกา นอกจากจะเป็นไปตามที่โจทก์บรรยายมาในคำฟ้องแล้ว ยังสอดคล้องกับข้อเท็จจริงที่ได้ความจากสำเนารายงานและสำนวนการไต่สวนข้อเท็จจริงของโจทก์ เอกสารหมายจ.๑๒ ว่าจำเลยที่ ๒ ได้ดำเนินการดังกล่าวก่อนที่จำเลยที่ ๑ จะมีคำสั่งอนุญาตให้บรรจุร่างฉบับเดิมเข้าระเบียบวาระการประชุม อุทธรณ์ของโจทก์ในส่วนนี้จึงขัดแย้งกับคำฟ้อง ทั้งยังขัดแย้งกับข้อเท็จจริงที่ได้ความจากสำนวนการไต่สวนของโจทก์ข้างต้น จึงไม่มีน้ำหนักให้รับฟัง ข้อเท็จจริง

ฟังได้ว่า ในขณะที่จำเลยที่ ๒ มอบหมายให้นายอนาวินนำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับใหม่ มาขอสับเปลี่ยนแทนร่างฉบับเดิมและนำร่างฉบับเดิมคืนไปนั้น เป็นช่วงเวลาก่อนที่จำเลยที่ ๑ จะมี คำสั่งอนุญาตให้บรรจุยุติข้อแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามร่างฉบับเดิมเข้าระเบียบวาระ การประชุม ซึ่งในการดำเนินการในส่วนนี้ จำเลยที่ ๒ ได้มอบหมายให้นายอนาวิน ประสานไปยัง เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ นายอนาวินจึงติดต่อไปยังนายเอรวัตร อุ่งกลาง ปฏิบัติหน้าที่อยู่หน้าห้อง นายเจริญ จรรย์โกมล รองประธานสภาผู้แทนราษฎรคนที่ ๑ ช่วยประสานดำเนินการตามขั้นตอน ธุรการ นายเอรวัตรจึงได้ประสานไปยังนายจิโรจน์ แพทย์พันธุ์ ผู้บังคับบัญชากลุ่มงาน พระราชบัญญัติและนิติ ๑ ซึ่งได้ความจากนายศิริโรจน์ นางสาวนงค์เยาว์ ประพิน และนางบุษกร อัมพรประภา ผู้อำนวยการสำนักงานการประชุมสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ที่ให้ถ้อยคำต่อ โจทก์และเบิกความในทำนองเดียวกันยืนยันว่า ผู้ช่วยของจำเลยที่ ๒ นำร่างมาขอสับเปลี่ยนกับ นายศิริโรจน์ที่สำนักงานการประชุม โดยในขณะนั้น มีนายเอรวัตร นางบุษกร นายศิริโรจน์ และ นางสาวนงค์เยาว์ อยู่ด้วย นายศิริโรจน์ นางสาวนงค์เยาว์ และนางบุษกร ได้ตรวจดูร่างเดิมและ ร่างใหม่แล้วเห็นว่า ร่างใหม่มีเนื้อหาเพิ่มเติมมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และเพิ่มคำว่า “วรรคหนึ่ง” หลังมาตรา ๒๔๑ ซึ่งไม่ขัดกับหลักการที่เสนอไว้เดิม พยานเห็นว่าการแก้ไขเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ (๑) และเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมก่อนที่จำเลยที่ ๑ จะสั่งอนุญาตให้บรรจุวาระ การประชุม ซึ่งสามารถทำได้ตามแนวปฏิบัติของสำนักงาน นายศิริโรจน์จึงรับร่างฉบับใหม่ไว้และ คืนร่างเดิมให้แก่นายเอรวัตรไป ซึ่งในส่วนของแนวธรรมเนียมปฏิบัติของสำนักงานนี้ นายศิริโรจน์ นางบุษกร นางสาวนงค์เยาว์ นางพรณิภา เสริมศรี รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร และ นายสุวิจักขณ์ นาควัระชัย เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร พยานโจทก์ ต่างให้ถ้อยคำในชั้นไต่สวน และเบิกความต่อศาลสอดคล้องต้องกัน ทั้งยังสอดคล้องกับที่นายพิฑูร พุ่มหิรัญ อดีตเลขาธิการ

สภาผู้แทนราษฎร นายจำนงค์ สวมประจำ อดีตเลขาธิการวุฒิสภา นางนรรัตน์ พิมเสน เลขาธิการวุฒิสภา และนายจเร พันธุ์เปรื่อง รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ที่ได้ให้ถ้อยคำในชั้นไต่สวนของคณะกรรมการป.ป.ช. ในทำนองเดียวกันยืนยันว่า ก่อนประธานรัฐสภาพิจารณาอนุญาตให้บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา ผู้เสนอญัตติหลักสามารถแก้ไขเพิ่มเติมหรือปรับปรุงญัตติที่เสนอได้ โดยสามารถดำเนินการได้ ๕ แนวทาง รวมถึงการนำร่างฉบับใหม่มาเปลี่ยนแทนร่างฉบับเดิมโดยไม่ต้องลงเลขรับหนังสือใหม่หรือให้สมาชิกรัฐสภาร่วมลงรายชื่อเสนอญัตติใหม่อีกครั้ง ซึ่งในกรณีนี้ นายศิริโรจน์ นางสาวนงค์เยาว์ และนางบุษกร ได้พิจารณาแล้วเห็นว่า ร่างที่จำเลยที่ ๒ นำมาเปลี่ยนมิได้ขัดกับหลักการที่เสนอไว้เดิม ทั้งยังเป็นการขอแก้ไขก่อนที่จำเลยที่ ๑ จะสั่งอนุญาตให้บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุม จึงสามารถทำได้ตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๖ ทั้งยังเป็นแนวทางธรรมเนียมปฏิบัติในทางธุรการมายาวนานที่สามารถดำเนินการเช่นนี้ได้ นายศิริโรจน์จึงรับร่างฉบับใหม่ไว้แล้วคืนร่างเดิมให้แก่นายอนาวินไป โดยนางบุษกรยังได้โทรศัพท์ประสานกับจำเลยที่ ๒ โดยตรงอีกทางหนึ่งด้วยแล้วจึงทราบว่าจำเลยที่ ๒ ประสงค์จะขอแก้ไขเพิ่มเติมร่างเนื่องจากสมาชิกวุฒิสภาที่ร่วมลงชื่อประสงค์จะขอแก้ไขเพิ่มเติม จำเลยที่ ๒ จึงดำเนินการให้ ดังนี้ จึงเห็นได้ว่า ในการติดต่อประสานงานเพื่อขอแก้ไขร่างรัฐธรรมนูญโดยการนำร่างฉบับใหม่ไปสับเปลี่ยนแทนร่างฉบับเดิมนั้น จำเลยที่ ๒ ซึ่งเป็นผู้เสนอหลักได้มีการติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจมีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการนำเสนอร่างรัฐธรรมนูญเพื่อบรรจุญัตติเข้าวาระการประชุมโดยตรง ทั้งการสับเปลี่ยนร่างก็ได้กระทำที่สำนักงานการประชุม ในขณะที่บุคคลดังกล่าวอยู่ด้วยและร่วมกันพิจารณาแล้วเห็นว่าสามารถดำเนินการให้ได้เนื่องจากเป็นไปตามแนวธรรมเนียมปฏิบัติของสำนักงานและไม่ขัดต่อข้อบังคับการประชุมรัฐสภาจึงได้รับร่างฉบับใหม่ไว้และคืนร่างฉบับเดิมให้ไป อันถือได้ว่าเป็นการกระทำโดยเปิดเผยต่อผู้ที่มีหน้าที่

ที่เกี่ยวข้องซึ่งได้ร่วมกันพิจารณาตามหลักการ ข้อบังคับ และธรรมเนียมปฏิบัติของสำนักงานแล้ว โดยไม่ปรากฏข้อเท็จจริงว่าจำเลยที่ ๒ ใช้อำนาจครอบงำหรือสั่งการใดๆ ให้บุคคลดังกล่าวจำต้องดำเนินการสับเปลี่ยนร่างให้แต่อย่างใด กรณีจึงไม่ปรากฏพฤติการณ์ที่สื่อแสดงให้เห็นว่าการกระทำของจำเลยที่ ๒ เป็นการลักลอบดำเนินการสับเปลี่ยนร่างหรือใช้อำนาจครอบงำสั่งการเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องให้จำต้องดำเนินการให้อันจะแสดงให้เห็นถึงเจตนาไม่สุจริตหรือเจตนาปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ ซึ่งต่อมาจำเลยที่ ๑ ก็ได้สอบถามจากนางบุษกรแล้วก็ได้ความว่าสามารถดำเนินการดังกล่าวได้เช่นเดียวกัน พฤติการณ์ดังนี้ยังเป็นการสนับสนุนให้เชื่อได้ว่าจำเลยทั้งสองและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องต่างเชื่อโดยสุจริตว่าสามารถดำเนินการดังกล่าวได้โดยยึดถือธรรมเนียมและแนวทางปฏิบัติทางธุรการที่เคยดำเนินการมาเป็นเวลานาน จำเลยทั้งสองจึงไม่มีเจตนาปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบหรือเจตนาทุจริตแต่อย่างใด นอกจากนี้ยังได้ความจากจำเลยที่ ๒ อีกด้วยว่า เหตุที่ต้องแก้ไขร่างโดยการจัดทำร่างฉบับใหม่นั้นก็เนื่องมาจากหลังจากที่ยื่นร่างฉบับเดิมแล้ว มีสมาชิกวุฒิสภาที่ร่วมลงชื่อทักท้วงว่าร่างมีความบกพร่อง ขาดสาระสำคัญที่กำหนดให้สมาชิกวุฒิสภาที่สมาชิกภาพสิ้นสุดลงสามารถลงสมัครรับเลือกตั้งได้โดยไม่ต้องรอให้พ้นระยะเวลา ๒ ปี อันเป็นข้อสรุปที่ได้ตกลงกันไว้ก่อนยื่นญัตติและได้แถลงต่อสื่อมวลชนเมื่อวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๖ ซึ่งเมื่อพิจารณำบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับเดิมท้ายเอกสารหมายเลข จ.๑๕ แล้ว ปรากฏข้อความในข้อ ๒ สาระสำคัญของร่างด้วยว่า นอกจากจะกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้งแล้ว ยังขอแก้ไขเพิ่มเติมวาระการดำรงตำแหน่งของสมาชิกวุฒิสภาให้สามารถดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินหนึ่งวาระได้เช่นเดียวกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร อันเป็นหลักการของมาตรา ๑๑๖ แต่ในเอกสารดังกล่าวไม่ได้ระบุเลขมาตรา ๑๑๖ ไว้ด้วย ยังเป็นการสนับสนุนให้เชื่อได้ว่า หลักการดังกล่าวเป็นหลักการที่

สมาชิกรัฐสภาที่ร่วมลงชื่อเสนอร่างประสงค์จะเสนอขอแก้ไขเพิ่มเติมมาตั้งแต่แรก จึงได้ระบุหลักการดังกล่าวไว้ในบันทึกวิเคราะห์สรุปประกอบร่างฉบับเดิม ทั้งยังเป็นไปตามที่ได้แถลงข่าวไว้ก่อนหน้านี้แล้ว ซึ่งหากร่างรัฐธรรมนูญที่เสนอเป็นไปตามร่างเดิมซึ่งก็จะทำให้ขาดหลักการตามที่สมาชิกรัฐสภาผู้ร่วมลงชื่อประสงค์จะเสนอขอแก้ไข ดังนี้ ร่างฉบับใหม่พร้อมบันทึกหลักการและเหตุผลและบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่าง เอกสารหมายเลข จ.๒๓ จึงเพียงแค่แก้ไขเพิ่มเติมข้อบกพร่องตามร่างเดิมให้ครบถ้วนและเป็นไปตามหลักการเจตนารมณ์ตามที่สมาชิกรัฐสภาที่ร่วมลงชื่อเสนอร่างได้ตกลงกันไว้ตั้งแต่แรกเท่านั้น มิได้เป็นการแก้ไขเพิ่มเติมหลักการสำคัญขึ้นมาใหม่ให้แตกต่างจากร่างเดิมอันไม่เป็นไปตามความประสงค์ของผู้ร่วมลงชื่อเสนอญัตติแต่อย่างใด ทั้งยังได้ความจากรายงานการประชุมร่วมกันของสภาครั้งที่ ๔ (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) เอกสารหมายเลข จ.๕๓ อีกด้วยว่า ในการประชุมพิจารณาญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญวาระที่หนึ่งถึงวาระที่สาม โดยเฉพาะในวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๖ จำเลยที่ ๒ ซึ่งเป็นผู้เสนอหลักแถลงหลักการและเหตุผลในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญต่อที่ประชุมแล้วไม่ปรากฏว่ามีผู้ร่วมลงลายมือชื่อเสนอญัตติทักท้วงหรือคัดค้านว่าไม่ถูกต้องตามหลักการที่ตนลงลายมือชื่อไว้แต่อย่างใด นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาประกอบกับการเสนอข่าวในหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ และหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ฉบับลงวันที่ ๑๙ และ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ ตามลำดับ เอกสารหมายเลข ล.๖ ถึง ล.๘ แล้ว ปรากฏข้อความเกี่ยวกับการเสนอขอแก้ไขเพิ่มเติมตามหลักการเกี่ยวกับที่มาและการดำรงตำแหน่งของสมาชิกวุฒิสภาตรงตามที่เสนอในร่างฉบับใหม่ เช่นนี้ ยิ่งเป็นการสนับสนุนให้เชื่อได้ว่า ร่างฉบับใหม่ที่จำเลยที่ ๒ นำไปขอเปลี่ยนแปลงแทนร่างฉบับเดิมนั้น เพียงแต่แก้ไขเพิ่มเติมข้อบกพร่องตามร่างเดิมให้ครบถ้วนและเป็นไปตามเจตนารมณ์ของสมาชิกรัฐสภาผู้แทนราษฎรที่เข้าชื่อเสนอร่างตกลงกันไว้และได้แถลงต่อสื่อมวลชนแล้วเท่านั้น ทั้งยังเป็นการกระทำโดยเปิดเผยเสนอต่อผู้มีหน้าที่ที่เกี่ยวข้องพิจารณา

ร่วมกันตั้งที่วินิจฉัยข้างต้น ประกอบกับจำเลยที่ ๒ ซึ่งเป็นประธานคณะกรรมการประสานงานสภาผู้แทนราษฎรยืนยันว่า จำเลยที่ ๒ ได้แจ้งแก่คณะกรรมการประสานงานพรรคร่วมรัฐบาล หรือวิปรัฐบาล ให้ทราบถึงข้อบกพร่องและได้แก้ไขปรับปรุงให้เป็นไปตามที่ได้หารือและที่ได้แถลงข่าวกันไว้แล้ว ขอให้วิปรัฐบาลช่วยแจ้งสมาชิกรัฐสภาทราบ และขอแก้ไขให้เป็นไปตามที่ได้หารือกันไว้ อันเป็นการกระทำโดยเปิดเผย และในการประชุมรัฐสภาวาระที่หนึ่งซึ่งจำเลยที่ ๒ เป็นผู้เสนอญัตติอภิปรายก่อน ยังได้แถลงอภิปรายหลักการและเหตุผลตามความในร่างฉบับใหม่ที่ใช้เสนอต่อที่ประชุมรัฐสภาแล้วอีกด้วย นอกจากนี้ การที่จำเลยที่ ๑ อนุญาตให้บรรจุญัตติตามร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่นำมาสับเปลี่ยนเข้าวาระการประชุมย่อมเป็นการบรรจุร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมพร้อมเอกสารประกอบที่ได้จัดทำขึ้นใหม่เพียงฉบับเดียวเข้าวาระการประชุมเท่านั้น ซึ่งจำเลยที่ ๒ ก็ได้แถลงอภิปรายหลักการและเหตุผลตามความในร่างฉบับดังกล่าวแล้วโดยไม่มีผู้ร่วมเสนอญัตติทักท้วงว่าไม่ถูกต้องแต่อย่างใด เช่นนี้ กรณีจึงมิใช่การใช้การที่จำเลยทั้งสองมีเจตนาปกปิดข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับใหม่ที่นำมาใช้ในการพิจารณาในการประชุมรัฐสภา หรือรวบรัดกระบวนการเพื่อเอื้อประโยชน์แก่บุคคลหนึ่งบุคคลใดดังที่โจทก์อ้างในอุทธรณ์ จากเหตุผลดังที่วินิจฉัยมาทำให้เชื่อได้ว่า จำเลยทั้งสองไม่มีเจตนาพิเศษเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือมีเจตนากระทำการอันเป็นการปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติใดๆ ในตำแหน่งหน้าที่โดยทุจริตเพื่อแสวงหาประโยชน์อันมิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือผู้อื่น ข้อเท็จจริงยังไม่อาจรับฟังได้ว่าจำเลยทั้งสองมีเจตนากระทำการอันเป็นการปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติใดๆ ในตำแหน่งหน้าที่ หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่โดยมิชอบเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติ

หน้าที่โดยทุจริต การกระทำของจำเลยทั้งสองจึงไม่เป็นความผิดตามฟ้องข้อ ๓.๑ และการกระทำของจำเลยที่ ๑ จึงไม่เป็นความผิดตามฟ้องข้อ ๓.๒ อุทธรณ์ข้อนี้ของโจทก์ฟังไม่ขึ้น

มีปัญหาต้องวินิจฉัยตามอุทธรณ์ของโจทก์ประการสุดท้ายว่า จำเลยที่ ๑ กระทำความผิดตามคำฟ้องข้อ ๓.๓ หรือไม่ ที่โจทก์อุทธรณ์ว่า การที่จำเลยที่ ๑ กำหนดให้เริ่มนับระยะเวลาแปรญัตติย้อนหลังโดยไม่สอบถามความเห็นจากที่ประชุมรัฐสภาทั้งที่มีหน้าที่ดังกล่าว อันมีผลให้คงเหลือระยะเวลาแปรญัตติเพียง ๑ วัน เป็นการเร่งรัดกระบวนการเพื่อเอื้อประโยชน์ให้ตนเองและพวกพ้องให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ เป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์ และมีผลเป็นการจำกัดสิทธิในการแปรญัตติอันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของสมาชิกรัฐสภา และฝ่าฝืนข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ จำเลยที่ ๑ จึงมีเจตนากระทำความผิดตามฟ้องนั้น เห็นว่า แม้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยที่ ๑๕ - ๑๘/๒๕๕๖ ว่า การกำหนดเวลาแปรญัตติในกรณีนี้ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญมาตรา ๓ วรรคสอง และมาตรา ๑๒๕ วรรคหนึ่ง เนื่องจากการนับระยะเวลาในการแปรญัตติต้องนับตั้งแต่วันที่ที่ประชุมมีมติเป็นต้นไป ไม่อาจนับเวลาย้อนหลังได้ การเริ่มนับระยะเวลาย้อนหลังไปจนทำให้เหลือระยะเวลาขอแปรญัตติเพียง ๑ วัน เป็นการดำเนินการที่ขัดต่อข้อบังคับการประชุม ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญมาตรา ๑๒๕ วรรคหนึ่งและวรรคสอง และเป็นการขัดต่อหลักนิติธรรมตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๓ วรรคสอง ก็ตาม แต่การที่จะพิจารณาว่าการกระทำของจำเลยที่ ๑ ในฐานะประธานรัฐสภาซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในกระบวนการดังกล่าวเป็นความผิดตามฟ้องหรือไม่นั้น ต้องได้ความว่า จำเลยที่ ๑ มีเจตนาปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ โดยมีเจตนาพิเศษเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใดหรือมีเจตนาปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต อันเป็นประเด็นและองค์ประกอบความผิดที่แตกต่างจากประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญจึงไม่อาจนำมารับฟังว่าจำเลยมีเจตนากระทำความผิดในคดีนี้ได้ ซึ่งในปัญหานี้ข้อเท็จจริงรับฟังได้ว่า ที่ประชุมรัฐสภามีมติรับหลักการญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามร่างที่จำเลยที่ ๒ เสนอ เมื่อวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ ในวันดังกล่าว หลังจากที่ที่ประชุมรัฐสภามีมติรับหลักการแล้ว มีผู้เสนอระยะเวลาอื่นคำแปรญัตติที่แตกต่างกัน คือ ๑๕ วัน และ ๖๐ วัน จำเลยที่ ๑ ขอมติที่ประชุมเกี่ยวกับประเด็นกำหนดระยะเวลาอื่นคำแปรญัตติ แต่ปรากฏว่าองค์ประชุมไม่ครบจึงไม่สามารถลงมติได้ จำเลยที่ ๑ จึงกล่าวสรุปให้ใช้กำหนดเวลาอื่นคำแปรญัตติภายใน ๑๕ วัน นับถัดจากวันที่สภามีมติรับหลักการ และสั่งปิดประชุม จำเลยที่ ๑ นัดประชุมอีกครั้งเป็นการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ ๕ (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) เมื่อวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ เอกสารหมาย จ.๕๔ เพื่อลงมติเกี่ยวกับประเด็นกำหนดระยะเวลาเสนอคำแปรญัตติ โดยตามรายงานการประชุมในวันดังกล่าวปรากฏว่าที่ประชุมมีข้อโต้แย้งเกี่ยวกับเรื่องวันเริ่มต้นนับระยะเวลาในการแปรญัตติว่าต้องเริ่มต้นนับระยะเวลานับถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการ คือ วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๕๖ หรือนับแต่วันดังกล่าวอันเป็นวันที่ที่ประชุมมีมติเป็นต้นไป ซึ่งจำเลยที่ ๑ วินิจฉัยว่าต้องนับแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภามีมติรับหลักการตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ คือนับแต่วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งวันสุดท้ายคือวันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๕๖ จากนั้นจำเลยที่ ๑ ขอมติที่ประชุมในประเด็นกำหนดเวลาเสนอคำแปรญัตติ ที่ประชุมมีมติให้เสนอคำแปรญัตติที่กำหนด ๑๕ วัน ตามสำเนารายงานการประชุมเอกสารหมาย จ.๕๔ ดังนี้เห็นว่าเมื่อพิจารณาลำดับเหตุการณ์เกี่ยวกับการประชุมร่วมกันของรัฐสภาทั้งสองครั้งดังกล่าวแล้วปรากฏว่า หลังจากที่มิได้ผู้เสนอกำหนดเวลาแปรญัตติที่แตกต่างกัน จำเลยที่ ๑ ได้ดำเนินการเพื่อให้ที่ประชุมลงมติในประเด็นดังกล่าวแล้วแต่ไม่สามารถดำเนินการได้เนื่องจากองค์ประชุมไม่ครบ โดยได้ความจากคำเบิกความของจำเลยที่ ๑ ว่า เหตุที่ในวันดังกล่าวจำเลยที่ ๑ กล่าวสรุประยะเวลา

แปรญัตติ ๑๕ วัน ก็เนื่องจากจำเลยที่ ๑ เห็นว่าเมื่อในวันดังกล่าวไม่สามารถลงมติในประเด็น กำหนดระยะเวลาเวลาแปรญัตติได้ อันเป็นกรณีที่รัฐสภายังไม่มีกำหนดเวลาแปรญัตติเป็นอย่างอื่น จึงต้องถือว่าสมาชิกมีเวลาเสนอคำแปรญัตติภายใน ๑๕ วัน นับถัดจากวันดังกล่าวซึ่งเป็นวันรับหลักการ ซึ่งเป็นไปตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ.๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ จำเลยที่ ๑ มีเจตนา ให้ความสนใจกับสมาชิกรัฐสภาเพื่อให้ใช้สิทธิในการเสนอคำแปรญัตติให้ทันเวลา ตามพฤติการณ์ ดังกล่าวทำให้มีเหตุผลเชื่อได้ว่า จำเลยที่ ๑ เข้าใจและยืนยันมาโดยตลอดตั้งแต่การประชุมเมื่อวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๓ ว่าการเริ่มนับระยะเวลายื่นคำแปรญัตติต้องเป็นไปตามข้อบังคับข้อ ๙๖ คือต้อง นับถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการ อีกทั้งยังกล่าวตอบข้อประท้วงของนายชวน หลีกภัย และ นายชาดา ไทยเศรษฐ์ ในการประชุมเมื่อวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๓ อีกด้วยว่าเมื่อข้อบังคับได้ กำหนดไว้ชัดเจนว่า ๑๕ วัน นับแต่วันรับหลักการ จึงไม่อาจดำเนินการให้แตกต่างจากข้อบังคับ ดังกล่าวได้ เมื่อรับหลักการเวลาตีสองของคืนวันที่ ๓ คือวันที่ ๔ วันถัดจากวันรับหลักการคือวันที่ ๕ ครบวันสุดท้ายคือวันที่ ๑๙ เว้นแต่จะขอเพิ่มวัน อันเป็นการยืนยันตามความเห็นเดิมของตนเอง ตั้งแต่วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ แล้วจำเลยที่ ๑ จึงขอมติในเรื่องกำหนดเวลาแปรญัตติ แสดงให้เห็น ว่าจำเลยที่ ๑ ได้แจ้งให้สมาชิกรัฐสภาทราบก่อนแล้วว่า การลงมติระยะเวลา ๑๕ วัน จะมีผลให้ กำหนดเวลาแปรญัตติสิ้นสุดวันใด ซึ่งหากสมาชิกรัฐสภาเห็นว่าไม่สามารถยื่นได้ทันภายใน กำหนดเวลาดังกล่าว ก็สามารถลงมติให้ใช้กำหนดเวลา ๖๐ วัน ได้ แต่กลับปรากฏว่าหลังจากที่ จำเลยที่ ๑ กล่าวสรุปโดยแจ้งถึงวันครบกำหนดเวลาแปรญัตติวันสุดท้ายอย่างชัดเจนดังกล่าวแล้ว สมาชิกรัฐสภาก็ยังคงลงมติให้ใช้กำหนดเวลาแปรญัตติ ๑๕ วัน ทั้งยังปรากฏว่า สมาชิกรัฐสภา ส่วนใหญ่สามารถยื่นเสนอคำแปรญัตติได้ทัน คงมีเพียงนายนิพิฐ อินทรสมบัติ เท่านั้นที่ไม่สามารถ ยื่นเสนอคำแปรญัตติได้ทัน ซึ่งจำเลยที่ ๑ ก็ได้อนุญาตให้นายนิพิฐอธิบายแสดงความเห็น

ประกอบคำแปรญัตติของตนด้วยแล้ว เช่นนี้ การที่จำเลยที่ ๑ ถือเอากำหนดเวลาการแปรญัตติ
ขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญภายใน ๑๕ วัน นับถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการ อันเป็นไปตาม
ข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ บังชี้ให้เห็นว่าจำเลยที่ ๑ ยึดหลักการตาม
ข้อบังคับดังกล่าวมาโดยตลอด โดยจำเลยที่ ๑ ยังชี้แจงต่อที่ประชุมอีกด้วยว่าไม่อาจเริ่มนับ
กำหนดเวลาแปรญัตติให้แตกต่างไปจากที่ข้อบังคับการประชุมรัฐสภากำหนดไว้ได้ อันเป็นการ
ยืนยันตามความเห็นเดิมของตนที่เห็นว่ากรณีต้องเป็นไปตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ.
๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ ตลอดมา ไม่อาจดำเนินการเป็นอย่างอื่นได้ ทั้งยังได้แจ้งให้สมาชิกรัฐสภาทราบ
ก่อนแล้วว่า การลงมติจะมีผลให้กำหนดเวลาแปรญัตติสิ้นสุดวันใด ประกอบกับทางไตสวน
ไม่ปรากฏว่าการเริ่มต้นนับระยะเวลาแปรญัตติย้อนหลังไปวันที่ ๕ เมษายน ๒๕๕๖
มีผลแตกต่างกับการเริ่มต้นนับระยะเวลาแปรญัตติในวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ ถึงขนาดที่จะเป็น
การเร่งรัดกระบวนการการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา หรือเป็นการช่วยเหลือและเอื้อประโยชน์ให้แก่
สมาชิกวุฒิสภาบางส่วนอย่างไรตามข้อกล่าวอ้างของโจทก์ จากเหตุผลดังที่วินิจฉัยมาจึงเห็นว่า
จำเลยที่ ๑ ไม่มีเจตนาปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่หรือใช้อำนาจในตำแหน่งโดยมิชอบและ
ไม่มีเจตนาพิเศษเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ทางราชการหรือผู้หนึ่งผู้ใดหรือโดยทุจริต การกระทำ
ของจำเลยที่ ๑ จึงไม่เป็นความผิดตามฟ้องข้อ ๓.๓ ที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่ง
ทางการเมืองพิพากษายกฟ้องโจทก์มานั้นชอบแล้ว อุทธรณ์ข้อนี้ของโจทก์ฟังไม่ขึ้นเช่นกัน

จึงวินิจฉัยยืน./

นายพิชัย เพ็งผ่อง

(อม.๓๑/๑)

ความเห็นในการวินิจฉัยคดีชั้นอุทธรณ์

คดีหมายเลขดำที่ อม. อธ. ๙ /๒๕๖๖

คดีหมายเลขแดงที่ อม. อธ. ๗ /๒๕๖๖

ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์

ศาลฎีกา

วันที่ ๒๘ เดือน มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๖๖

ระหว่าง	{	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ	โจทก์
		นายสมศักดิ์ เกียรติสุรนนท์ ที่ ๑	
		นายอุดมเดช รัตนเสถียร ที่ ๒	จำเลย

เรื่อง ความผิดต่อพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

โจทก์ อุทธรณ์คัดค้าน คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ลงวันที่ ๑๙ เดือน กันยายน พุทธศักราช ๒๕๖๕
องค์คณะวินิจฉัยอุทธรณ์ รับอุทธรณ์วันที่ ๒๒ เดือน กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๖๖

โจทก์ฟ้องว่า เมื่อวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๕๔ จำเลยที่ ๑ ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง เขตเลือกตั้งที่ ๖ จังหวัดขอนแก่น และเมื่อวันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๕๔ ได้รับโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้เป็นประธานสภาผู้แทนราษฎร และเป็นประธานรัฐสภา โดยตำแหน่ง จำเลยที่ ๒ ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง เขตเลือกตั้งที่ ๒ จังหวัดนนทบุรี เมื่อวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๕๔ ระหว่างวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ ถึง

วันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ เวลากลางวันและกลางคืนต่อเนื่องกัน จำเลยทั้งสองกระทำผิดตาม รัฐธรรมนูญและกฎหมาย กล่าวคือ

(๓.๑) เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ มีผู้เสนอร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ...) พุทธศักราช ... พร้อมด้วยบันทึกหลักการและเหตุผล และบันทึกวิเคราะห์ สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญต่อจำเลยที่ ๑ ในคราวเดียวกันสามฉบับ คือ ร่างกำหนดให้ สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้ง (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๑๑ มาตรา ๑๑๒ มาตรา ๑๑๕ มาตรา ๑๑๗ มาตรา ๑๑๘ มาตรา ๑๒๐ และมาตรา ๒๔๑ และยกเลิกมาตรา ๑๑๓ และมาตรา ๑๑๔) ที่ จำเลยที่ ๒ กับคณะรวม ๓๑๔ คน เป็นผู้เสนอ ร่างการทำหนังสือสัญญา (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๙๐) ที่นายประสิทธิ์ โพธิ์สุธน สมาชิกวุฒิสภา กับคณะรวม ๓๒๐ คน เป็นผู้เสนอ และร่างแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา ๖๘ และยกเลิกมาตรา ๒๓๗ วรรคสอง ที่นายดิเรก ถึงฝั่ง สมาชิกวุฒิสภา กับคณะรวม ๓๑๘ คน เป็นผู้เสนอ โดยสำหรับร่างที่จำเลยที่ ๒ กับคณะเป็นผู้เสนอ ได้เสนอร่าง พร้อมบันทึกหลักการ และเหตุผล และบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญไว้ด้วย เมื่อเอกสารดังกล่าวไปถึง กลุ่มงานพระราชบัญญัติและยัตติ ๑ สำนักการประชุม นายศิริโรจน์ แพทย์พันธุ์ ผู้บังคับบัญชากลุ่ม งานได้มอบหมายให้นางนงค์เยาว์ ประพิน นิติกรชำนาญการพิเศษ ผู้ได้บังคับบัญชา เป็นผู้รับผิดชอบ นางนงค์เยาว์ตรวจสอบร่างแล้วทำบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ เรียน ผู้อำนวยการ สำนักการประชุม แจ้งผลการตรวจสอบร่าง เกี่ยวกับจำนวนผู้เสนอครบถูกต้องตามรัฐธรรมนูญ เอกสารครบถ้วนและถูกต้อง และเนื้อหาสาระสำคัญของร่างมิได้มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการ ปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปของรัฐ เห็น ควรนำเสนอเลขาธิการรัฐสภาเพื่อนำกราบเรียนประธานรัฐสภาอนุญาตบรรจระบุเบียบวาระการ ประชุมร่วมกันของรัฐสภาภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ได้รับยัตติ โดยเสนอบันทึกข้อความผ่านนาย

ศิริโรจน์ นายศิริโรจน์จึงทำบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ เรียน เลขาธิการรัฐสภา เห็นควร นำกราบเรียนประธานรัฐสภา (ผ่านรองประธานรัฐสภา) พิจารณาอนุญาตบรรจุระเบียบวาระการประชุมร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ...) พุทธศักราช ... รวม ๓ ฉบับ เพื่อให้รัฐสภาพิจารณา นางบุษกร อัมพรประภา ผู้อำนวยการสำนักงานการประชุม ลงชื่อในบันทึก ข้อความดังกล่าวแล้วส่งไปยังนางพรรณนิภา เสริมศรี รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ปฏิบัติราชการ แทนเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร นางพรรณนิภาเกษียนสั่งว่า กราบเรียนประธานรัฐสภา (ผ่านรองประธานรัฐสภา) เพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตบรรจุร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ...) พุทธศักราช ... จำนวน ๓ ฉบับ และโปรดพิจารณากำหนดวันเวลาประชุม ร่วมกันของรัฐสภาเพื่อพิจารณาต่อไป ลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ นายนิคม ไวยรัชพานิช รองประธานรัฐสภา ลงชื่อต่อจากนางพรรณนิภา ลงวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๕๖ และนายประสพ บุษราคัม เลขานุการประธานสภาผู้แทนราษฎร ลงชื่อต่อจากนายนิคม ลงวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๖ แล้วส่งเรื่อง ไปยังจำเลยที่ ๑ โดยหน้าห้องจำเลยที่ ๑ รับไว้เมื่อวันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๕๖ เวลา ๑๗ นาฬิกา แล้ว จำเลยที่ ๑ เกษียนสั่งว่า อนุญาต ลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ แต่ก่อนที่จำเลยที่ ๑ จะมีคำสั่งอนุญาต ดังกล่าว ในวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ เวลา ๘.๓๐ นาฬิกา นายเอรวัตร อุ่นกงลาด ผู้บังคับบัญชากลุ่ม งานรองประธานสภาคนที่หนึ่ง ประสานมายังนายศิริโรจน์ว่า จำเลยที่ ๒ แสดงความจำนงขอปรับปรุง ร่างรัฐธรรมนูญที่เสนอไว้โดยการเปลี่ยนเป็นร่างฉบับใหม่ มิได้มีการเสนอญัตติขึ้นใหม่และมิได้มีการ รับรองญัตติจากสมาชิกรัฐสภาตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด โดยจำเลยที่ ๒ สั่งให้นายอนาวิน แก้วนาม ชัย ปลัดอำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดนครพนม ช่วยราชการสำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งเป็นผู้ช่วยของจำเลยที่ ๒ นำร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญฉบับที่ได้จัดทำขึ้นใหม่มาสับเปลี่ยนกับร่างฉบับเดิมที่ได้ยื่นไว้ต่อ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร แล้วนำร่างฉบับเดิมกลับคืนไป ทั้งที่มิได้เสนอญัตติตามขั้นตอน

ทางกฎหมาย หรือข้อบังคับการประชุมของรัฐสภา หรือขั้นตอนทางธุรการซึ่งไม่อาจกระทำได้ จำเลย
ที่ ๒ กระทำโดยพลการ มอบหมายให้นายอนาวินนำร่างมาเปลี่ยนที่ห้องประชุมอาคาร ๓ ชั้นลอย มี
นางบุษกร นายเอรวัตร นายศิโรจน์ และนางนงค์เยาว์อยู่ด้วย ร่างฉบับใหม่ก็นำมาสับเปลี่ยน มีบันทึก
หลักการและเหตุผล และบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
ที่ได้จัดทำขึ้นใหม่แนบมาพร้อมกันด้วย โดยร่างฉบับใหม่มีเนื้อหาแตกต่างจากร่างฉบับเดิม กล่าวคือ
มีการเพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง ว่าบุคคลผู้เคยดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกภาพสิ้นสุด
ลงมาแล้วยังไม่เกินสองปี จะเป็นรัฐมนตรีหรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองซึ่งมิใช่สมาชิกวุฒิสภามิได้
มีผลให้ผู้เคยดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาซึ่งสมาชิกภาพสิ้นสุดลงสามารถสมัครรับเลือกตั้งเป็น
สมาชิกวุฒิสภาได้โดยไม่ต้องรอให้พ้นระยะเวลา ๒ ปี จากนั้นนางนงค์เยาว์ทำบันทึกข้อความลงวันที่
๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ เรียนผู้อำนวยการสำนักการประชุมว่า ตามร่างฉบับเดิมที่เสนอเมื่อวันที่ ๒๐
มีนาคม ๒๕๕๖ นั้น กลุ่มงานพระราชบัญญัติและนิติ ๑ ได้รับการประสานและได้รับร่างฉบับใหม่ซึ่ง
เป็นฉบับที่แก้ไขแล้วเมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ร่างฉบับใหม่ได้เพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และ
เพิ่มคำว่า วรรคหนึ่ง หลังมาตรา ๒๔๑ เห็นควรนำเสนอเลขาธิการรัฐสภาเพื่อนำกราบเรียนประธาน
รัฐสภาเพื่ออนุญาตบรรจุระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาต่อไป นายศิโรจน์เกเขียนสั่งในบันทึก
ข้อความดังกล่าวว่า เรียน เลขาธิการรัฐสภา เพื่อโปรดนำกราบเรียนประธานรัฐสภา เพื่ออนุญาตให้ผู้
เสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับแก้ไขที่มาของสมาชิกวุฒิสภา แก้ไขเพิ่มเติมในบันทึกหลักการ
และในร่างรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และคำว่า วรรคหนึ่ง ของมาตรา ๒๔๑ ซึ่งสามารถทำ
ได้ เนื่องจากประธานรัฐสภายังไม่ได้อนุญาตบรรจุร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมทั้งสามฉบับเข้า
ระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา แต่ไม่ปรากฏว่าได้เสนอบันทึกข้อความนี้ไปยังเลขาธิการรัฐสภา ไม่
ปรากฏว่าผู้อำนวยการสำนักการประชุมและเลขาธิการรัฐสภาได้นำเรียนให้จำเลยที่ ๑ รับทราบยุติ

ที่จำเลยที่ ๒ ได้เปลี่ยนร่างฉบับใหม่ และไม่ปรากฏว่าจำเลยที่ ๑ ได้ลงนามหรือเก็ยหนังสือในบันทึกข้อความดังกล่าว ต่อมาจำเลยที่ ๑ เรียกประชุมรัฐสภาในวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งในการประชุมพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมในวาระที่หนึ่ง จำเลยที่ ๑ ก็ใช้ร่างฉบับใหม่ที่จำเลยที่ ๒ นำมาสับเปลี่ยนให้รัฐสภาพิจารณา ทั้งที่ร่างฉบับใหม่มีความแตกต่างในหลักการที่เป็นสาระสำคัญซึ่งมิได้เสนอไว้ในญัตติเดิม ไม่อาจนำร่างมาสับเปลี่ยนได้ ต้องทำเป็นญัตติใหม่และเสนอรวมพิจารณา โดยญัตติใหม่ต้องมีสมาชิกเข้าชื่อเสนอตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด จำเลยที่ ๑ ไม่อาจบรรจุร่างฉบับใหม่ที่จำเลยที่ ๒ นำมาสับเปลี่ยนเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาได้ การบรรจุร่างฉบับใหม่เข้าระเบียบวาระการประชุม ทำให้รัฐสภาลงมติเห็นชอบให้แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามเจตนาของจำเลยทั้งสอง การกระทำของจำเลยทั้งสองจึงเป็นการกระทำที่มีชอบด้วยรัฐธรรมนูญ กฎหมาย และข้อบังคับที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๕๓

(๓.๒) ข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๐ กำหนดว่า ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่มีผู้เสนอตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๙๑ (๑) ให้ประธานรัฐสภาทำการตรวจสอบและหากมีข้อบกพร่องให้ประธานรัฐสภาแจ้งผู้เสนอเพื่อแก้ไขให้ถูกต้อง และข้อ ๙๑ กำหนดให้ประธานรัฐสภาบรรจุร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับญัตตินั้น แต่จำเลยที่ ๑ ซึ่งรู้อยู่แล้วว่าจำเลยที่ ๒ นำร่างฉบับใหม่มาสับเปลี่ยน เพียงแต่เรียกนางบุษกรมาหาหรือที่ห้องทำงาน ไม่ได้ตรวจสอบร่างฉบับใหม่ หากตรวจสอบก็จะพบว่ามิใช่เป็นเพียงการแก้ไขข้อผิดพลาดหรือผิดหลงเล็กน้อย แต่เป็นการเพิ่มเติมหลักการสำคัญในมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง ซึ่งต้องเสนอเป็นญัตติเข้ามาใหม่โดยมีสมาชิกรัฐสภาลงชื่อเป็นผู้เสนอจำนวนครบถ้วนตามรัฐธรรมนูญ จำเลยที่ ๑ มิได้สั่งการให้แก้ไข นอกจากนี้ไม่ปรากฏว่าจำเลยที่ ๑ ได้สั่งการในบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ อันจะถือว่าเป็นการ

สั่งการให้แก้ไขญัตติเดิมได้ หรือจะถือว่าจำเลยที่ ๑ สั่งให้นำร่างฉบับใหม่บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาไม่ได้ การที่จำเลยที่ ๑ เกษียนสั่งอนุญาตในบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ ต้องถือว่าจำเลยที่ ๑ สั่งให้นำร่างฉบับเดิมบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุม แต่กลับมีการใช้ร่างฉบับใหม่ในการประชุมตั้งแต่วันที่หนึ่งเมื่อวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งที่ประชุมมีมติรับหลักการตามร่างฉบับใหม่ ตั้งคณะกรรมการธิการ และพิจารณาในวาระที่สองไปจนถึงการออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สามเมื่อวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ โดยที่ประชุมมีมติเห็นชอบให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญ การที่จำเลยที่ ๑ ใช้ร่างฉบับใหม่ในการพิจารณาของที่ประชุมรัฐสภา จึงเป็นการใช้ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่มีการเสนอโดยมิชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ (๑) วรรคหนึ่ง

(๓.๓) จำเลยที่ ๑ ทำหน้าที่ประธานในการประชุมร่วมกันของรัฐสภาในวันที่ ๓ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งเป็นการประชุมในวาระที่หนึ่ง ที่ประชุมมีมติรับหลักการญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ และมีมติตั้งคณะกรรมการธิการของรัฐสภา จำนวน ๔๕ คน นายสุรชัย ชัยตระกูลทอง สมาชิกวุฒิสภา เสนอญัตติขอให้กำหนดเวลาแปรญัตติภายใน ๑๕ วัน แต่นายอรรถพร พลบุตร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคประชาธิปัตย์ เสนอญัตติขอให้กำหนดเวลาแปรญัตติภายใน ๖๐ วัน อันเป็นกรณีที่มิผู้เสนอญัตติกำหนดเวลาแปรญัตติสำหรับร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนั้นไว้เป็นอย่างอื่นตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ ซึ่งต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา เมื่อจำเลยที่ ๑ ตรวจสอบองค์ประชุมแล้ว พบว่าองค์ประชุมไม่ครบ จำเลยที่ ๑ ต้องสั่งปิดการประชุมหรือเลื่อนการประชุมรัฐสภาออกไปก่อน แต่จำเลยที่ ๑ กลับวินิจฉัยว่า เมื่อองค์ประชุมไม่ครบก็ต้องถือเอากำหนดเวลาแปรญัตติภายใน ๑๕ วัน โดยไม่ฟังคำทักท้วงและคัดค้านของสมาชิกรัฐสภา ต่อมาจำเลยที่ ๑ สั่งให้ประชุมร่วมกันของรัฐสภาในวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ เพื่อลงमतกำหนดเวลาแปรญัตติ ปรากฏว่าที่ประชุมมีมติเห็นชอบกำหนดเวลาแปรญัตติร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมภายใน ๑๕

ตามญัตติที่นายสุรชัยเสนอ โดยจำเลยที่ ๑ สรุปลงให้เริ่มต้นนับกำหนดเวลาแปรญัตติย้อนหลังไปตั้งแต่วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งเป็นวันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ทำให้ครบกำหนดเวลาแปรญัตติในวันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งเหลือเวลาเพียง ๑ วัน เป็นเหตุให้นายนิพนธ์ อินทรสมบัติ สมาชิกรัฐสภา ไม่อาจยื่นคำแปรญัตติร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมได้ทัน หลังจากรัฐสภาพิจารณาเสร็จวาระที่สอง มีผู้ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖๘ และมีนายวันชัย สอนศิริ นายตวง อันทะไชย นายประสาร มฤคพิทักษ์ ซึ่งเป็นสมาชิกวุฒิสภานั้น ร่วมกันยื่นคำร้องลงวันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๕๖ ต่อโจทก์ขอให้ตรวจสอบการกระทำของสมาชิกรัฐสภา กรณีร่วมกันยื่นและนำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม แก้ไขที่มาของสมาชิกวุฒิสภาเข้าสู่การพิจารณาของที่ประชุมรัฐสภาว่า เป็นการกระทำความผิดอาญาหรือไม่ ส่วนทางรัฐสภาก็ยังคงประชุมพิจารณาวันที่สามในวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ ที่ประชุมมีมติเห็นชอบให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญ ต่อมาศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาไต่สวนแล้วมีคำวินิจฉัยที่ ๑๕ - ๑๘/๒๕๕๖ เมื่อวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ ว่าเป็นการกระทำที่ไม่ชอบ หลังจากศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย นายอุทัย ยอดมณี ผู้ประสานงานเครือข่ายนักศึกษาประชาชนปฏิรูปประเทศไทย (คปท.) ยื่นหนังสือลงวันที่ ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ ต่อโจทก์ขอให้ไต่สวนเรื่องนี้ โจทก์ไต่สวนข้อเท็จจริงแล้วมีมติในการประชุมเมื่อวันที่ ๘ กันยายน ๒๕๕๙ ว่า การกระทำของจำเลยที่ ๑ กรณีรู้เห็นให้มีการสับเปลี่ยนร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม โดยไม่ตรวจสอบและสั่งการให้แก้ไขให้ถูกต้อง และกรณีจงใจนับกำหนดเวลาแปรญัตติย้อนหลังทำให้เหลือระยะเวลาให้สมาชิกรัฐสภาเสนอคำแปรญัตติเพียง ๑ วัน มีมูลความผิดทางอาญา ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๒๓/๑ การกระทำของจำเลยที่ ๒ กรณีสลับสับเปลี่ยนร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมโดยไม่มีสมาชิกรัฐสภาลงชื่อรับรอง มีมูลส่อว่าจงใจใช้อำนาจ

หน้าที่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๙๑ และมีมูลความผิดทางอาญา ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๒๓/๑ โจทก์ส่งรายงาน เอกสาร และความเห็นไปยังอัยการสูงสุดเพื่อดำเนินการฟ้องจำเลยทั้งสองต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และส่งรายงาน เอกสารที่มีอยู่พร้อมทั้งความเห็นไปยังประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าที่ประธานวุฒิสภา เพื่อถอดถอนจำเลยทั้งสองออกจากตำแหน่ง สภานิติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าที่วุฒิสภามีมติในการประชุมเมื่อวันที่ ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙ ให้ถอดถอนจำเลยที่ ๒ เมื่อครั้งดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรออกจากตำแหน่ง ส่วนความผิดทางอาญาอัยการสูงสุดเห็นว่า รายงานเอกสาร และความเห็นที่โจทก์ส่งให้ยังไม่สมบูรณ์พอที่จะดำเนินคดีได้ จึงมีการตั้งคณะกรรมการร่วมเป็นคณะกรรมการผู้แทนฝ่ายอัยการสูงสุดและคณะกรรมการผู้แทนฝ่ายโจทก์ แต่คณะกรรมการร่วมไม่อาจหาข้อยุติได้ โจทก์จึงฟ้องคดีนี้เอง เหตุเกิดที่รัฐสภา ถนนอุทองใน แขวงจิดรลดา เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ขอให้ลงโทษตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๒๓/๑ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๗๒ และมาตรา ๑๙๘

จำเลยทั้งสองให้การปฏิเสธ

ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองพิจารณาแล้ว พิพากษายกฟ้อง

โจทก์อุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา

พิเคราะห์คำฟ้องและเอกสารประกอบคำฟ้อง คำให้การ สำนวนการไต่สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. พยานหลักฐานที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองไต่

สวน ตลอดจนอุทธรณ์ของโจทก์และคำแก้อุทธรณ์ของจำเลยทั้งสองแล้ว ขอให้พิจารณาเป็นต้นรับฟังได้ว่า เมื่อวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๐ มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ โดยหมวด ๖ รัฐสภา ส่วนที่ ๓ วุฒิสภา มาตรา ๑๑๑ ถึงมาตรา ๑๒๑ กำหนดให้วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิก ๑๕๐ คน มาจากการเลือกตั้งจังหวัดละ ๑ คน และมาจากการสรรหาเท่ากับ ๑๕๐ คน หักด้วยที่มาจากเลือกตั้ง สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภามีกำหนดวาระ ๖ ปี จะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกิน ๑ วาระไม่ได้ ส่วนที่ ๔ บทที่ใช้แก่สภาทั้งสอง มาตรา ๑๒๕ กำหนดให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรและประธานวุฒิสภามีอำนาจหน้าที่ดำเนินกิจการของสภานั้น ๆ ให้เป็นไปตามข้อบังคับ และต้องวางตนเป็นกลางในการปฏิบัติตามหน้าที่ ส่วนที่ ๕ การประชุมร่วมกันของรัฐสภา มาตรา ๑๓๖ กำหนดให้ในกรณีต่อไปนี้ ให้รัฐสภาประชุมร่วมกัน ... (๑๖) การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๙๑ มาตรา ๑๓๗ ในการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ให้ใช้ข้อบังคับการประชุมรัฐสภา... หมวด ๑๕ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ กำหนดให้การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญให้กระทำได้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการดังต่อไปนี้ (๑) ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมต้องมาจากคณะรัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร หรือจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภามีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา หรือจากประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่าห้าหมื่นคนตามกฎหมายว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย และญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปของรัฐ จะเสนอมิได้ (๒) ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมต้องเสนอเป็นร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมและให้รัฐสภาพิจารณาเป็นสามวาระ ... เมื่อวันที่ ๒ กันยายน ๒๕๕๓ ข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ มีผลใช้บังคับ วันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๕๔

มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำเลยที่ ๑ ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง เขตเลือกตั้งที่ ๖ จังหวัดขอนแก่น และจำเลยที่ ๒ ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง เขตเลือกตั้งที่ ๒ จังหวัดนนทบุรี วันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๕๔ มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้จำเลยที่ ๑ เป็นประธานสภาผู้แทนราษฎร นายเจริญ จรรย์โกมล เป็นรองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่หนึ่ง เมื่อต้นปี ๒๕๕๖ สมาชิกวุฒิสภาเสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเป็นรายมาตรา โดยเสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติม ๓ เรื่อง เรื่องละฉบับ ฉบับที่หนึ่ง แก้ไขเพิ่มเติมโดยกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้ง ฉบับที่สอง แก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับการทำหนังสือสัญญาตามมาตรา ๑๙๐ และฉบับที่สาม แก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับขั้นตอนการเสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญ การยุบพรรคการเมือง กรรมการบริหารพรรคการเมืองตามมาตรา ๖๘ และมาตรา ๒๓๗ วันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๖ จำเลยที่ ๒ กับพวก และนายดิเรก ถึงฝั่ง สมาชิกวุฒิสภา ร่วมกันแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนปรากฏตามหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ฉบับลงวันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๕๖ หนังสือพิมพ์บ้านเมืองฉบับลงวันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๕๖ และหนังสือพิมพ์ไทยรัฐฉบับลงวันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๕๖ และ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ เอกสารหมาย จ.๒๖ และ ล.๖ ถึง ล.๘ ที่มีใจความว่าขอแก้ไขเพิ่มเติมให้วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกวุฒิสภา ๒๐๐ คน มาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนทั้ง ๒๐๐ คน และสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งมีสิทธิลงสมัครรับเลือกตั้งได้อีกหลังจากครบวาระ ๖ ปี วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ สมาชิกวุฒิสภายื่นหนังสือเสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญทั้งสามฉบับดังกล่าว ซึ่งตามฟ้องโจทก์เป็นกรณีฉบับที่หนึ่ง ยื่นโดยจำเลยที่ ๒ และคณะ มีจำเลยที่ ๒ ลงชื่อเป็นผู้เสนอ (ผู้เสนอหลัก) เสนอจำเลยที่ ๑ ในฐานะประธานรัฐสภาญัตติร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ...) พุทธศักราช ... พร้อมบันทึกหลักการและเหตุผล โดยระบุหลักการว่า แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดย

กำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้ง (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๑๑ มาตรา ๑๑๒ มาตรา ๑๑๕ มาตรา ๑๑๗ มาตรา ๑๑๘ มาตรา ๑๒๐ และมาตรา ๒๔๑) และเหตุผลว่า โดยที่เป็นการสมควร กำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้ง เพื่อให้วิธีการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภามีลักษณะ เช่นเดียวกับวิธีการได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยได้รับเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน กับมี บันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญระบุในข้อ ๒.๑ ว่า กำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้งจำนวนสองร้อยคน รวมทั้งแก้ไขเพิ่มเติมวาระการดำรงตำแหน่งของสมาชิกวุฒิสภา ให้สามารถดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินกว่าหนึ่งวาระได้เช่นเดียวกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตาม เอกสารหมาย จ.๑๕ จำเลยที่ ๒ ยื่นหนังสือพร้อมเอกสารดังกล่าวที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งงานสารบรรณลงรับในวันเดียวกันเวลา ๑๓.๐๕ นาฬิกา แล้วส่งต่อไปยังกลุ่มงานบริหารทั่วไป สำนักการประชุม ซึ่งงานสารบรรณลงรับในวันเดียวกันเวลา ๑๓.๒๐ นาฬิกา และส่งต่อไปยังกลุ่มงานพระราชบัญญัติและนิติ ๑ สำนักการประชุม ซึ่งงานสารบรรณลงรับในวันเดียวกันเวลา ๑๓.๓๐ นาฬิกา ต่อมานางนงค์เยาว์ ประพิน นิติกรชำนาญการพิเศษ กลุ่มงานพระราชบัญญัติและนิติ ๑ ทำบันทึกข้อความที่ ๒๐/๒๕๕๖ ลงวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ ถึงผู้อำนวยการสำนักการประชุมว่า ในรัฐสภานั้นมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๔๙๘ คน สมาชิกวุฒิสภา ๑๔๙ คน รวมสมาชิกของทั้งสองสภา ๖๔๗ คน สมาชิกที่ลงชื่อเสนอร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ...) พุทธศักราช ... เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๒๕๘ คน สมาชิกวุฒิสภา ๕๖ คน รวม ๓๑๔ คน ซึ่งไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๕ ของสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา เอกสารครบถ้วน เนื้อหาสาระของร่างรัฐธรรมนูญได้มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปของรัฐแต่อย่างใด เห็นควรนำเสนอเลขาธิการ

รัฐสภาเพื่อนำกราบเรียนประธานรัฐสภาอนุญาตบรรจุระเบียบวาระการประชุมร่วมกันของรัฐสภาภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ได้รับญัตติ ตามสำเนาบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข จ.๑๘ จากนั้นนายศิริโรจน์ แพทย์พันธุ์ ผู้บังคับบัญชาในกลุ่มงานพระราชบัญญัติและญัตติ ๑ ทำบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ ถึงเลขาธิการรัฐสภาอ้างถึงร่างรัฐธรรมนูญดังกล่าว เห็นควรนำกราบเรียนประธานรัฐสภา (ผ่านรองประธานรัฐสภา) พิจารณาอนุญาตบรรจุระเบียบวาระการประชุมต่อไป มีนางบุษกร อัมพรประภา ผู้อำนวยการสำนักงานการประชุม ลงชื่อทำบันทึกข้อความแล้วส่งไปยังรองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร งานสารบรรณลงรับในวันเดียวกันเวลา ๑๖.๓๐ นาฬิกา นางพรรณิภา เสริมศรี รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ปฏิบัติราชการแทนเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เกยขึ้นสั่งว่า กราบเรียน ประธานรัฐสภา (ผ่านรองประธานรัฐสภา) เพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตบรรจุวาระร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ...) พุทธศักราช ... จำนวน ๓ ฉบับ และโปรดพิจารณากำหนดวัน เวลาประชุมร่วมกันของรัฐสภาเพื่อพิจารณาต่อไป ส่งต่อไปยังกลุ่มงานประธานวุฒิสภา ซึ่งงานสารบรรณลงรับวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๕๖ เวลา ๑๕.๔๕ นาฬิกา นายนิคม ไวยรัชพานิช ประธานวุฒิสภา ในฐานะรองประธานรัฐสภา ลงชื่อต่อจากนางพรรณิภา แล้วส่งต่อไปยังสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร นายประสพ บุษราคัม เลขานุการประธานสภาผู้แทนราษฎร ลงชื่อต่อจากนายนิคม แล้วส่งต่อไปยังหน้าห้องประธานรัฐสภา งานสารบรรณลงรับในวันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๕๖ เวลา ๑๗ นาฬิกา ตามสำเนาบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข จ.๒๑ ต่อมาจำเลยที่ ๒ มอบหมายให้นายอนาวิน แก้วนามชัย ปลัดอำเภอบ้านแพ่ง จังหวัดนครพนม ช่วยราชการสำนักนายกรัฐมนตรี และช่วยงานคณะกรรมการประสานงานพรรคร่วมรัฐบาล (วิปรัฐบาล) ไปประสานงานกับเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบนำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่จัดทำขึ้นใหม่มาสืบเปลี่ยนกับร่างฉบับเดิมนายอนาวินประสานงานกับนายเฮอร์วัตร อุ่นกงลาด เจ้าหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ปฏิบัติหน้าที่อยู่ที่หน้าห้องนายเจริญ จรรย์โกมล รองประธานสภาผู้แทนราษฎรคนที่หนึ่ง นายเฮอร์ตรประสานงานไปยังนายศิริโรจน์ จากนั้นนายอนาวินนำร่างที่ได้จัดทำขึ้นใหม่มอบให้นายศิริโรจน์ โดยมีการคืนร่างฉบับเดิม นายศิริโรจน์มอบให้นางนงค์เยาว์ตรวจดูเนื้อหาร่างฉบับใหม่ นางนงค์เยาว์ตรวจดูแล้วร่างฉบับใหม่ได้เพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และเพิ่มคำว่า วรรคหนึ่ง หลังมาตรา ๒๔๑ จำเลยที่ ๑ ทราบว่า มีการนำร่างฉบับใหม่มาสับเปลี่ยนกับร่างฉบับเดิม และได้เขียนสิ่งในบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ เอกสารหมาย จ.๒๑ ว่า อนุญาต ลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ร่างฉบับใหม่นี้มิได้ดำเนินการให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาลงชื่อร่วมเสนอใหม่ ไม่ได้เริ่มต้นด้วยการยื่นที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรและงานสารบรรณเพื่อลงรับใหม่ และได้ผ่านนางพรณิภา นายนิคม และนายประสพ ต่อมาการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ ๔ (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) เมื่อวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๖ เป็นการประชุมวาระที่หนึ่ง และดำเนินการประชุมต่อเนื่องไปถึงวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ จึงมีการออกเสียงลงคะแนนวาระที่หนึ่ง ขึ้นรับหลักการที่ประชุมมีมติรับหลักการทั้งสามร่าง โดยร่างฉบับที่หนึ่งรับหลักการ ๓๖๗ คน ไม่รับหลักการ ๒๐๔ คน งดออกเสียง ๓๔ คน มีการตั้งคณะกรรมการธิการของรัฐสภาเพื่อพิจารณา รวมสามคณะ คณะละ ๔๕ คน สำหรับกำหนดเวลาแปรญัตติ จำเลยที่ ๑ กล่าวว่า “ไม่มีท่านใดเห็นเป็นอย่างอื่น ระยะเวลาแปรญัตติก็ตามข้อบังคับ” ซึ่งตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ วรรคหนึ่ง กำหนดว่า การพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมขึ้นคณะกรรมการ สมาชิกรัฐสภาผู้ใดเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมก็ให้เสนอคำแปรญัตติล่วงหน้าเป็นหนังสือต่อประธานคณะกรรมการภายในกำหนด ๑๕ วัน นับแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม เว้นแต่รัฐสภาจะได้กำหนดเวลาแปรญัตติสำหรับร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนั้นไว้เป็นอย่างอื่น ปรากฏว่านายอรรถพร พลบุตร เสนอให้กำหนดเวลาเสนอคำแปรญัตติภายใน ๖๐ วัน มีผู้

โต้แย้งว่าต้อง ๑๕ วัน ตามมติวิป ๓ ฝ่าย จำเลยที่ ๑ จึงขอมติที่ประชุมว่าจะใช้กำหนดเวลา ๖๐ วัน หรือ ๑๕ วัน ขณะนั้นยังไม่มีปัญหาว่าเริ่มนับแต่วันใด ก่อนขอมติที่ประชุมต้องตรวจสอบองค์ประชุม ก่อน ปรากฏว่าองค์ประชุมไม่ครบ จำเลยที่ ๑ กล่าวว่า “เสียงไม่พอ องค์ประชุมไม่ครบ เพราะฉะนั้น ก็ถือว่า ๑๕ วัน ตามข้อบังคับ ... องค์ประชุมไม่ครบก็ปิดประชุม” แล้วเลิกประชุมเวลา ๒.๑๕ นาฬิกา ของวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ ตามสำเนารายงานการประชุมเอกสารหมายเลข จ.๕๓ ต่อมาจำเลยที่ ๑ เรียกประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ ๕ (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) เมื่อวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ เพื่อลงมติกำหนดเวลาแปรญัตติ โดยมีประเด็นโต้เถียงกันในที่ประชุมว่า ให้เสนอคำแปรญัตติภายในกำหนด ๑๕ วัน หรือ ๖๐ วัน และประเด็นว่า กำหนดเวลาแปรญัตติให้นับแต่วันใดระหว่างวันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการ คือ วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๕๖ หรือนับตั้งแต่วันจะลงมติ คือ วันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ ประเด็นที่ว่านับตั้งแต่วันใดนั้น จำเลยที่ ๑ มิได้ขอมติจากที่ประชุม แต่วินิจฉัยเสียเองก่อนว่า ต้องนับแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ จากนั้นจำเลยที่ ๑ ขอมติที่ประชุมในประเด็นกำหนดเวลาแปรญัตติ ที่ประชุมมีมติให้เสนอคำแปรญัตติภายในกำหนด ๑๕ วัน มีผลให้ต้องเสนอคำแปรญัตติภายในวันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๕๖ ตามสำเนารายงานการประชุมเอกสารหมายเลข จ.๕๔ ทำให้เหลือเวลาเสนอคำแปรญัตติเพียง ๑ วัน เป็นเหตุให้นายนิพิฏฐ์ อินทรสมบัติ สมาชิกรัฐสภาไม่อาจยื่นคำแปรญัตติได้ทัน ต่อมามีการพิจารณาชั้นคณะกรรมการธิการของรัฐสภา และการประชุมวาระที่สองตามสำเนารายงานการประชุมร่วมกันของรัฐสภาเอกสารหมายเลข จ.๕๕ ถึง จ.๖๔ จากนั้นจำเลยที่ ๑ กำหนดประชุมเพื่อพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมวาระที่สามในวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ แต่ก่อนถึงวันประชุมในวาระที่สามได้มีสมาชิกรัฐสภายื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ระหว่าง พลเอกสมเจตน์ บุญถนอม กับคณะ ผู้ร้องที่ ๑

นายวิรัตน์ กัลยาศิริ ผู้ร้องที่ ๒ นายสาย กังกเวคิน กับคณะ ผู้ร้องที่ ๓ นายพีระพันธุ์ สาลีรัฐวิภาค กับคณะ ผู้ร้องที่ ๔ และประธานรัฐสภา ผู้ถูกร้องที่ ๑ รองประธานรัฐสภา ผู้ถูกร้องที่ ๒ และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา ผู้ถูกร้องที่ ๓ ถึงที่ ๓๑๒ นอกจากนี้ เมื่อวันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๕๖ นายวันชัย สอนศิริ นายตวง อันทะไชย และนายประสาร มฤคพิทักษ์ สมาชิกวุฒิสภาได้ยื่นคำร้องต่อโจทก์ ขอให้ตรวจสอบการกระทำครั้งนี้ ต่อมาวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ ที่ประชุมรัฐสภาพิจารณาวาระที่สามและมีมติเห็นชอบร่างฯ ให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญ วันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยที่ ๑๕-๑๘/๒๕๕๖ ว่า การดำเนินการพิจารณาและลงมติแก้ไขเพิ่มเติมร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ...) พุทธศักราช ... ดังกล่าวเป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มีเนื้อความที่เป็นสาระสำคัญขัดแย้งต่อหลักการพื้นฐานและเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ อันเป็นการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศ โดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ เพราะในการพิจารณาของที่ประชุมรัฐสภา มิได้นำเอาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับที่มาของสมาชิกวุฒิสภาฉบับที่จำเลยที่ ๒ และคณะ เสนอต่อสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ มาใช้ในการพิจารณาในวาระที่หนึ่ง ขึ้นรับหลักการ แต่ได้นำร่างที่จัดทำขึ้นใหม่ ซึ่งมีการเพิ่มเติมเปลี่ยนแปลงหลักการที่สำคัญจากร่างฉบับเดิมหลายประการ ได้แก่ การแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และมาตรา ๒๔๑ วรรคหนึ่ง ทำให้บุคคลผู้เคยดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาซึ่งสมาชิกภาพสิ้นสุดลง สามารถสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาได้อีก โดยไม่ต้องรอให้พ้นระยะเวลา ๒ ปี และมีการดำเนินการในลักษณะที่มีเจตนาปกปิดข้อเท็จจริงไม่แจ้งข้อความจริงว่า ได้มีการจัดทำร่างขึ้นใหม่ให้สมาชิกรัฐสภาทราบทุกคน โดยไม่ปรากฏว่ามีสมาชิกรัฐสภาร่วมลงชื่อเสนอญัตติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่จัดทำขึ้นใหม่แต่อย่างใด การดำเนินการในการ

เสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่รัฐสภารับหลักการเป็นไปโดยมิชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ (๑) วรรคหนึ่ง ส่วนการกำหนดวันแปรญัตติร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ...) พุทธศักราช ... ที่ประชุมรัฐสภาในวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ ลงมติให้กำหนดเวลาแปรญัตติ ๑๕ วัน โดยจำเลยที่ ๑ ได้สรุปให้เริ่มต้นนับย้อนหลังไปโดยให้นับระยะเวลา ๑๕ วัน ตั้งแต่วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ นั้น ไม่ชอบเพราะไม่อาจนับย้อนหลังได้ ต้องนับตั้งแต่วันที่ที่ประชุมมีมติเป็นต้นไป จึงเป็นการดำเนินการที่ขัดต่อข้อบังคับการประชุมและไม่เป็นกลาง ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๕ วรรคหนึ่งและวรรคสอง ทั้งขัดต่อหลักนิติธรรมตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๓ วรรคสอง ตามสำเนาคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญเอกสารหมายเลข จ.๓๐ จากนั้นวันที่ ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ นายอุทัย ยอดมณี ผู้ประสานงานเครือข่ายนักศึกษาประชาชนปฏิรูปประเทศไทย (คปท.) ยื่นคำร้องต่อโจทก์ขอให้ไต่สวนเรื่องนี้อีกคำร้องหนึ่ง วันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ โจทก์มีมติให้ไต่สวนข้อเท็จจริง วันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๕๘ โจทก์แจ้งข้อกล่าวหาแก่จำเลยทั้งสอง วันที่ ๘ กันยายน ๒๕๕๙ โจทก์มีมติว่า การกระทำของจำเลยทั้งสองมีมูลความผิดทางอาญา ฐานเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดในตำแหน่งหรือหน้าที่ หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่โดยมิชอบ เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๒๓/๑ ต่อมาวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๕๙ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ มีหนังสือส่งรายงาน เอกสาร และความเห็นไปยังอัยการสูงสุดเพื่อฟ้องคดีอาญาจำเลยทั้งสอง อัยการสูงสุดเห็นว่า ส่วนงานการไต่สวนยังไม่สมบูรณ์พอที่จะดำเนินคดีได้ จึงมีหนังสือลงวันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๕๙ แจ้งโจทก์ และตั้งคณะทำงานโดยเห็นควรไต่สวนหาข้อเท็จจริงเพิ่มเติม แล้วอัยการสูงสุดกับโจทก์ตั้งคณะทำงานร่วม มีการรวบรวมพยานเอกสารและสอบคำให้การ

พยานอีก ๒ คน แต่คณะทำงานร่วมไม่อาจหาข้อยุติได้ตามเอกสารหมาย จ.๑๐ ถึง จ.๑๒ โจทก์จึงฟ้องเป็นคดีนี้

คดีมีปัญหาต้องวินิจฉัยตามอุทธรณ์ของโจทก์ว่า จำเลยทั้งสองกระทำความผิดตามฟ้อง ข้อ ๓.๑ หรือไม่ โจทก์อุทธรณ์ว่า ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๙๑ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาที่ร่วมลงชื่อเสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ทุกคนเป็นเจ้าของญัตติ ถือเป็นเอกสิทธิ์เฉพาะตัว และจะต้องอยู่ในความรับรู้ของผู้ที่ลงลายมือชื่อไว้เดิมทุกคน ไม่ว่าการแก้ไขจะตรงหรือไม่ตรงกับเจตนารมณ์ของเจ้าของลายมือชื่อเดิมหรือไม่ก็ตาม การที่จำเลยที่ ๒ นำร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแก้ไขเพิ่มเติมฉบับใหม่มาเปลี่ยนกับร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแก้ไขเพิ่มเติมฉบับเดิมโดยผู้ร่วมเสนอญัตติมิได้ขอแก้ไขเพิ่มเติมญัตติที่ได้ยื่นไว้ต่อจำเลยที่ ๑ เป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย เพราะผู้เข้าชื่อเดิมมิได้รู้เห็นในเนื้อหาของร่างฉบับใหม่ที่มีหลักการเพิ่มเติมเนื้อหามาตรา ๑๑๖ วรรคสอง อีกทั้งร่างฉบับใหม่เป็นร่างที่มีการเพิ่มเติมการเปลี่ยนแปลงหลักการสำคัญจากร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติมฉบับเดิม โดยมีผลเปลี่ยนแปลงการดำรงตำแหน่งของสมาชิกวุฒิสภาที่ครบวาระให้ดำรงตำแหน่งต่อเนื่องได้ โดยมีเจตนากระทำเพื่อประโยชน์ของสมาชิกวุฒิสภาบางฝ่าย ร่างฉบับใหม่ที่สับเปลี่ยนมีการใช้เลขรับหนังสือเดิม มีผลทำให้ร่างฉบับสำเนาที่สมาชิกวุฒิสภาได้รับในการประชุมวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๖ ระเบียบวาระที่ ๕.๑ ไม่ตรงกับร่างฉบับเดิมที่จำเลยที่ ๒ ยื่นไว้เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ ทั้งที่ระบุเลขรับตรงกัน จึงเป็นญัตติที่ไม่ชอบ การสับเปลี่ยนร่างฉบับใหม่เกิดขึ้นหลังจากจำเลยที่ ๑ เห็นชอบบรรจุญัตติเข้าระเบียบวาระการประชุมแล้ว ขัดต่อข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๓๖ บันทึกข้อความลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ จัดทำขึ้นย้อนหลังและเป็นเท็จ การแก้ไขในร่างรัฐธรรมนูญต่างจากการแก้ไขร่างพระราชบัญญัติ และในการเสนอร่างฉบับใหม่ต้องร่างบทบัญญัติ

มาตรา ๑๑๖ วรรคสอง เสนอประกอบบันทึกหลักการและเหตุผลเพื่อให้ที่ประชุมรัฐสภาพิจารณา
 จำเลยที่ ๒ มีเจตนาปกปิดข้อเท็จจริงไม่แจ้งให้สมาชิกรัฐสภาทุกคนทราบว่ามีการจัดทำร่างฉบับใหม่
 เพื่อให้มีการนำร่างฉบับใหม่ที่ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญมาใช้พิจารณา จำเลยที่ ๑ รู้ว่าจำเลยที่ ๒ แก้ไข
 และสับเปลี่ยนร่างดังกล่าว กลับบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุม ไม่ขอถอนญัตติหรือสั่งแก้ไขให้
 ถูกต้อง ส่งผลให้รัฐสภาพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับใหม่ทั้งสามวาระ การกระทำของ
 จำเลยทั้งสองมีเจตนาแก้ไขรัฐธรรมนูญโดยไม่สุจริตและมุ่งหมายที่จะกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจรัฐ
 เป็นการทำลายระบบการถ่วงดุลและการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ อันเป็นหลักการพื้นฐานสำคัญของ
 การปกครองในระบอบประชาธิปไตย ร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับที่มาของสมาชิกวุฒิสภาใน
 ส่วนของคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นวุฒิสมาชิกวุฒิสภามีเนื้อหาเป็นการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่ง
 อำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่ง
 ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ นั้น เห็นว่า โจทก์ฟ้องอ้างว่าก่อนจำเลยที่ ๑ จะอนุญาตบรรจุ
 ระเบียบวาระการประชุมญัตติที่จำเลยที่ ๒ เสนอ จำเลยที่ ๒ สั่งการให้นายอนาวิน แก้วนามชัย ผู้ช่วย
 ของจำเลยที่ ๒ นำร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่จัดทำขึ้นใหม่มาสับเปลี่ยนกับร่างเดิมที่ยื่นไว้และนำ
 ร่างเดิมกลับคืนไป โดยมีได้เสนอเป็นญัตติใหม่และมีได้มีการรับรองญัตติจากสมาชิกรัฐสภา สอดคล้อง
 กับรายละเอียดตามสำเนารายงานและสำนวนการไต่สวนข้อเท็จจริงของโจทก์เอกสารหมายเลข จ.๑๒ แต่
 โจทก์กลับอุทธรณ์อ้างว่า จำเลยที่ ๒ นำร่างฉบับใหม่มาสับเปลี่ยนหลังจากจำเลยที่ ๑ เห็นชอบบรรจุ
 ญัตติเข้าระเบียบวาระการประชุมแล้ว โดยไม่ปรากฏพยานหลักฐานใดที่บ่งชี้ว่า จำเลยที่ ๑ อนุญาตให้
 บรรจุร่างฉบับเดิมเข้าระเบียบวาระการประชุมไปก่อนหน้านี้แล้วดังอ้าง จึงเป็นอุทธรณ์ที่ขัดแย้งกับคำ
 ฟ้องและสำนวนการสอบสวนของโจทก์ อุทธรณ์ของโจทก์ส่วนนี้ไม่มีน้ำหนักให้รับฟัง ข้อเท็จจริงรับฟัง
 ได้ว่า จำเลยที่ ๒ นำร่างฉบับใหม่มาสับเปลี่ยนก่อนจำเลยที่ ๑ เห็นชอบอนุญาตให้บรรจุญัตติตามร่าง

ฉบับเดิมเข้าระเบียบวาระการประชุม ส่วนที่โจทก์อุทธรณ์ทำนองว่า จำเลยทั้งสองมีเจตนาและเจตนาพิเศษในการกระทำความผิดโดยอ้างคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๕-๑๘/๒๕๕๖ มาด้วยนั้น เห็นว่า แม้ผลคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญจะถือเป็นที่สุดและมีผลผูกพันกับทุกองค์กรก็ตาม แต่ตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญดังกล่าวไม่มีประเด็นพิจารณาและวินิจฉัยถึงความรับผิดทางอาญาของบุคคลใด โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อพิจารณาถึงอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญซึ่งมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย ซึ่งรวมถึงร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ และการกระทำเกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจของสภาผู้แทนราษฎรและรัฐสภาว่าผิดไปจากรัฐธรรมนูญหรือไม่ โดยมีได้มุ่งหมายพิสูจน์เจตนาแห่งการกระทำความผิด ทั้งมิได้มุ่งหมายให้ผู้กระทำต้องรับโทษ แตกต่างจากคดีนี้ที่เป็นคดีอาญาซึ่งการพิจารณาพิพากษาคดี ศาลจำต้องวินิจฉัยพยานหลักฐานและพิเคราะห์ถึงพฤติการณ์แห่งการกระทำผิดอันเป็นองค์ประกอบภายนอก รวมทั้งเจตนาและเจตนาพิเศษแห่งการกระทำความผิดอันเป็นองค์ประกอบภายในของจำเลยทั้งสองด้วย โดยศาลมีอำนาจไต่สวนพยานหลักฐานที่โจทก์และจำเลยทั้งสองนำเข้าสู่ และมีอำนาจเรียกพยานหลักฐานอื่นมาไต่สวนได้ จนรับฟังโดยปราศจากข้อสงสัยว่า จำเลยทั้งสองกระทำความผิดตามที่โจทก์ฟ้อง คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญเฉพาะส่วนที่เป็นคำวินิจฉัยตอนท้ายเท่านั้นที่มีผลผูกพัน ส่วนการให้เหตุผลเป็นน้ำหนักที่จะให้องค์กรอื่นนำไปใช้ประกอบคำวินิจฉัยเกี่ยวกับคำสั่งที่ไม่ชอบเท่านั้น ดังนั้นเมื่อคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญไม่ได้วินิจฉัยถึงองค์ประกอบความผิดตามฟ้อง จึงหาได้ผูกพันให้ศาลฎีกาจำต้องพิพากษาลงโทษจำเลยทั้งสองเสียทีเดียวไม่ กรณีต้องพิจารณาจากพยานหลักฐานในคดีนี้ต่อไป ได้ความตามคำเบิกความจำเลยที่ ๒ นายดิเรก ถึงฝั่ง สมาชิกวุฒิสภาและรองประธานคณะกรรมการวิสามัญกิจการวุฒิสภา (วิปวุฒิสภา) คนที่หนึ่ง และนายชวลิต วิชยสุทธิ์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและคณะกรรมการประสานงานพรรคร่วมรัฐบาล (วิปรัฐบาล) ว่า การที่จำเลยที่ ๒ และคณะยื่นร่างฉบับเดิมเพื่อขอแก้ไข

เพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับวิธีการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา โดยการรับเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน ตามหนังสือพร้อมบันทึกหลักการและเหตุผล ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ...) พุทธศักราช ... และบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างเอกสารหมาย จ. ๑๕ เนื่องมาจากเมื่อวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๖ สมาชิกวุฒิสภาบางส่วนได้หารือร่วมกันและแถลงข่าวต่อ สื่อมวลชนในเรื่องดังกล่าวตั้งแต่ก่อนยื่นญัตติ สอดคล้องกับข้อความที่ปรากฏในสำเนาหนังสือพิมพ์ แนนบายบันทึกปากคำของจำเลยที่ ๒ เอกสารหมาย จ.๒๖ และสำเนาหนังสือพิมพ์เอกสารหมาย ล. ๖ ถึง ล. ๘ ประกอบกับเมื่อพิจารณาทันทีวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญแนบท้าย หนังสือเอกสารหมาย จ.๑๕ ที่จำเลยที่ ๒ ยื่นประกอบในการเสนอร่างฉบับเดิมแล้ว มีระบุในข้อ ๒.๑ ว่า “สาระสำคัญของร่าง...กำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้งจำนวนสองร้อยคน...รวมทั้ง แก้ไขเพิ่มเติมวาระการดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินกว่าหนึ่งวาระได้เช่นเดียวกับสมาชิกสภาผู้แทน ราษฎร” ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการเสนอแนวคิดและหลักการตามที่ได้มีการร่วมกันหารือและแถลงข่าว ดังกล่าว เกี่ยวกับวาระการดำรงตำแหน่งของสมาชิกวุฒิสภาให้สามารถดำรงตำแหน่งต่อเนื่องได้โดยไม่ต้องรอให้พ้นระยะเวลา ๒ ปี ที่จำเลยที่ ๒ อ้างว่าเหตุที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมร่าง เนื่องจากมีสมาชิก วุฒิสภาที่ร่วมลงนามบางส่วนทักท้วงว่าร่างบกพร่องไม่เป็นไปตามที่หารือและแถลงข่าวไว้ สอดคล้องกับ คำเบิกความของนายดิเรกและนายชวลิตร เชื่อว่าการแก้ไขสลับเปลี่ยนร่างฉบับใหม่ของจำเลยที่ ๒ เกิด จากการที่ผู้ร่วมเข้าชื่อเสนอญัตติพบข้อบกพร่องของร่างเดิมและได้ทักท้วง มิได้เกิดจากการกระทำของ จำเลยที่ ๒ โดยพลการเพื่อประโยชน์ของตนเป็นส่วนตัว และจำเลยที่ ๒ เข้าใจโดยสุจริตว่า การแก้ไข เพิ่มเติมดังกล่าวเป็นเพียงการตกเติมเนื้อความส่วนที่ขาดหาย ซึ่งยังอยู่ในหลักการและเจตนารมณ์ที่ แท้จริงของสมาชิกวุฒิสภาผู้ร่วมเข้าชื่อเสนอญัตติ จำเลยที่ ๒ ยืนยันว่าในการขอแก้ไขเพิ่มเติมสลับเปลี่ยน ร่างฉบับใหม่ได้ประสานงาน สอบถาม และปรึกษาเจ้าหน้าที่รัฐสภาแล้ว เจ้าหน้าที่รับร่างฉบับใหม่ไว้

และคืนร่างฉบับเดิมให้ โดยเจ้าหน้าที่ตรวจร่างฉบับใหม่แล้ว ไม่ปรากฏว่ามีการทักท้วงหรือแจ้งข้อไม่ถูกต้องสมบูรณ์ในการเสนอร่างฉบับใหม่ให้จำเลยที่ ๒ ทราบว่าต้องเสนอเป็นญัตติใหม่หรือต้องให้สมาชิกรัฐสภาร่วมลงชื่อใหม่ กรณีย่อมมีเหตุผลให้จำเลยที่ ๒ เชื่อว่าสามารถดำเนินการเช่นนี้ได้ตามที่ได้รับแจ้งจากเจ้าหน้าที่ ทั้งจำเลยที่ ๒ ยังเบิกความอีกว่า หากเจ้าหน้าที่รัฐสภาให้คำแนะนำหรือพบเห็นว่าจำเลยที่ ๒ แก้ไขเพิ่มเติมและสับเปลี่ยนร่างไม่ถูกต้อง จำเลยที่ ๒ และคณะก็ยังมีหนทางที่จะนำร่างแก้ไขเพิ่มเติมที่ได้ปรับปรุงสมบูรณ์แล้วเข้าสู่การพิจารณาของรัฐสภาได้หลายวิธี ซึ่งพรรคการเมืองที่จำเลยที่ ๒ สังกัดอยู่มีสมาชิกเพียงพอที่จะเสนอใหม่หรือทำร่างเสนอประกบกับร่างที่ยื่นไว้เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ หรือแปรญัตติเพิ่มเติมเข้ามาแก้ไขในชั้นกรรมาธิการได้ ข้อเท็จจริงจึงอาจเป็นไปได้ตามที่จำเลยที่ ๒ อ้างว่าสามารถจัดให้สมาชิกร่วมลงชื่อเสนอร่างฉบับใหม่ได้ในเวลาไม่นาน นอกจากนี้ตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๓๖ กำหนดว่า ญัตติที่บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาแล้ว หากผู้เสนอญัตติจะถอนญัตติหรือจะแก้ไขเพิ่มเติม หรือจะถอนชื่อจากการเป็นผู้ร่วมกันเสนอหรือผู้รับรองจะถอนการรับรองญัตติจะต้องได้รับความยินยอมของที่ประชุมรัฐสภา แต่กรณีนี้เป็นเรื่องที่จำเลยที่ ๑ ยังไม่บรรจุญัตติตามร่างเดิมเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา ซึ่งไม่มีข้อบังคับห้ามไว้ ตามธรรมเนียมและแนวทางปฏิบัติทางธุรการของสำนักงานที่ปฏิบัติสืบเนื่องกันมายาวนานถือว่าเป็นเรื่องที่สามารถแก้ไขเพิ่มเติมร่างได้ โดยสามารถดำเนินการได้ ๕ แนวทาง ซึ่งในแนวทางที่ ๓ เป็นกรณีเจ้าหน้าที่ตรวจสอบแล้วไม่พบข้อบกพร่อง แต่ผู้เสนอหลักประสงค์จะแก้ไขปรับปรุงผู้เสนอหลักก็จะนำร่างกฎหมายเฉพาะหน้าที่ต้องการแก้ไขเปลี่ยนแปลง หรือนำร่างกฎหมายทั้งฉบับมาเปลี่ยน โดยไม่จำเป็นต้องลงรับหนังสือใหม่หรือให้สมาชิกร่วมลงชื่อใหม่อีกครั้งหนึ่งและสามารถแก้ไขได้ภายใต้หลักการที่เสนอไว้ ไม่ว่าจะเป็นการแก้ไขน้อยหรือมาก หรือแก้ไขในข้อสาระสำคัญหรือไม่ ดังเช่นที่เกิดขึ้นในการแก้ไขเพิ่มเติมและสับเปลี่ยนร่างฉบับใหม่ของจำเลยที่ ๒ ครั้งนี้ นางบุษกร นางพรณิภา

นายสุวิจักขณ์ นาควัชรชัย เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร นายจำนงค์ สวมประจำ อดีตเลขาธิการวุฒิสภา นายพิฑูร พุ่มหิรัญ อดีตเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร และนางสาวปิยวรรณ บุญยิ่ง ผู้รับมอบหมายจากเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เบิกความยืนยันว่าธรรมเนียมและแนวทางปฏิบัติทางธุรการดังกล่าว ใช้ได้แก่กรณีการแก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติ ร่างกฎหมาย รวมถึงร่างรัฐธรรมนูญ ด้วย ประกอบกับเมื่อพิจารณาหลักเกณฑ์ในการเสนอร่างพระราชบัญญัติแล้ว ต้องอยู่ภายใต้บังคับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๑๔๒ วรรคสี่ ที่กำหนดให้ต้องเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรก่อน ซึ่งข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.๒๕๕๑ ข้อ ๕๓ กำหนดว่า ญัตติที่บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมแล้ว หากผู้เสนอญัตติจะถอนหรือจะแก้ไขเพิ่มเติมหรือจะถอนชื่อจากการเป็นผู้ร่วมกันเสนอ หรือผู้รับรอง จะถอนการรับรองญัตติจะต้องได้รับความยินยอมของที่ประชุม อันเป็นบทบัญญัติที่มีเนื้อหาในทำนองเดียวกันกับการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญซึ่งอยู่ในอำนาจหน้าที่ของรัฐสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ หมวด ๑๕ ประกอบข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๓๖ ซึ่งก็ปรากฏข้อเท็จจริงว่า เคยมีการเสนอญัตติแก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติและร่างรัฐธรรมนูญที่มีการดำเนินการสอดคล้องกับธรรมเนียมและแนวทางปฏิบัติทางธุรการดังกล่าว กล่าวคือ เป็นการดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมก่อนมีการส่งอนุญาตบรรจุระเบียบวาระการประชุม โดยยังคงใช้เลขรับหนังสือเดิมและลายมือชื่อของผู้เข้าชื่อเสนอญัตติเดิมเจ้าหน้าที่ซึ่งรับผิดชอบโดยตรงได้ดำเนินการตามขั้นตอนและตรวจสอบร่างฉบับใหม่แล้ว จนมีการทำบันทึกข้อความฉบับใหม่เพื่อเสนอต่อจำเลยที่ ๑ โดยนางบุษกรยืนยันทำนองว่า ได้นำบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ติดตัวไปด้วยเพื่อเสนอจำเลยที่ ๑ ลงนามในวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ขณะที่จำเลยที่ ๑ เรียกไปสอบถามเกี่ยวกับการแก้ไขเพิ่มเติมและสับเปลี่ยนร่าง แต่นางบุษกรยังไม่ได้เสนอบันทึกข้อความดังกล่าวแก่จำเลยที่ ๑ เพราะจำเลยที่ ๑ แจ้งว่าจะลงนามอนุญาตในบันทึกข้อความ

พยานโจทก์ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงานเหล่านี้มีความเชื่อและถือปฏิบัติว่าเป็นเรื่องที่สามารถกระทำได้อยู่แล้ว จึงไม่มีเหตุให้ต้องจัดทำบันทึกข้อความดังกล่าวขึ้นภายหลัง จำเลยที่ ๑ มีคำสั่งอนุญาตให้บรรจระบุียบ และวาระการประชุมครั้งที่โจทก์อุทธรณ์ นอกจากนี้ก่อนจำเลยที่ ๑ จะอนุญาตให้บรรจระบุียบวาระการประชุม ได้เรียกนางบุษกรไปถามก่อนแล้วว่าในกรณีเช่นนี้สามารถทำได้หรือไม่ นางบุษกรยืนยันว่า สามารถทำได้ อีกทั้งได้ความจากคำเบิกความของนางนงค์เยาว์ทำนองว่า มีการดำเนินการตามธรรมเนียมและแนวทางปฏิบัติทางธุรการดังกล่าวเรื่อยมา จนภายหลังศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยจึงมีการปรับเปลี่ยนแนวทางปฏิบัติทางธุรการและมีการจัดทำข้อบังคับการประชุมรัฐสภาให้สอดคล้องกับคำวินิจฉัยดังกล่าว ดังนี้ พฤติการณ์แห่งคดีอันมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า ขณะเกิดเหตุเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ยึดถือธรรมเนียมและแนวทางปฏิบัติทางธุรการดังกล่าวเป็นบรรทัดฐานในการปฏิบัติงานตลอดมา และขณะที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมสลับเปลี่ยนร่างฉบับใหม่ของจำเลยที่ ๒ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง รวมถึงจำเลยทั้งสองเข้าใจโดยสุจริตว่าเป็นเรื่องที่สามารถกระทำได้ โดยใช้เลขรับหนังสือเดิมและรายชื่อของสมาชิกรัฐสภาผู้เข้าชื่อเสนอญัตติเดิม ไม่ต้องเสนอเป็นญัตติใหม่ และจำเลยที่ ๑ เข้าใจโดยสุจริตว่าร่างฉบับใหม่เป็นร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่มีผู้เสนอตามมาตรา ๒๙๑ (๑) แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช พ.ศ. ๒๕๕๐ โดยสมบูรณ์แล้ว กรณีมิใช่เรื่องที่ประธานรัฐสภาตรวจสอบและพบว่ามีข้อบกพร่อง อันจะต้องแจ้งผู้เสนอเพื่อแก้ไขร่างให้ถูกต้องตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๐ นอกจากนี้ ภายหลังจำเลยที่ ๑ อนุญาตให้บรรจระบุียบวาระการประชุมแล้วได้มีการจัดทำและส่งหนังสือเชิญประชุมพร้อมบรรจระบุียบวาระการประชุมร่วมกันของรัฐสภา เพื่อพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ...) พุทธศักราช ... ซึ่งรวมถึงร่างฉบับใหม่ที่จำเลยที่ ๒ เสนอ โดยระบุถึงการแก้ไขมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และมาตรา ๒๔๑ วรรคหนึ่ง ไว้ชัดเจนตามเอกสารหมายเลข จ. ๒๕ เมื่อเริ่ม

ประชุมในวาระที่หนึ่ง ชั้นรับหลักการ ผู้เสนอหลักจะต้องแถลงหลักการและเหตุผลของญัตติตามร่างฉบับใหม่ให้สมาชิกรัฐสภาทราบ สมาชิกรัฐสภาทั้งหมดซึ่งรวมถึงสมาชิกรัฐสภาที่เคยเข้าชื่อเสนอญัตติตามร่างฉบับเดิมสามารถทราบได้โดยละเอียดว่าญัตติที่ได้มีการนำเข้าพิจารณาของรัฐสภานั้นเป็นไปตามที่ได้มีการหารือร่วมกันและแถลงข่าวไว้ในทุกประเด็นหรือไม่และสามารถทักท้วงต่อที่ประชุมได้ แต่ก็ไม่ปรากฏว่ามีสมาชิกรัฐสภาที่เข้าชื่อไว้คนใดทักท้วง ตามรายงานการประชุมเอกสารหมายเลข จ. ๒๗ สำหรับผลของการพิจารณาร่างฉบับใหม่จะเป็นเช่นไรนั้นขึ้นอยู่กับการพิจารณาลงมติของสมาชิกรัฐสภาทั้งหมด มิได้เป็นผลโดยตรงจากการเสนอร่างฉบับใหม่ของจำเลยที่ ๒ และการอนุญาตให้บรรจกระเบียบวาระการประชุมของจำเลยที่ ๑ ซึ่งก็ปรากฏว่าผลการลงมติในวาระที่หนึ่ง ที่ประชุมลงมติรับหลักการตามร่างฉบับใหม่ด้วยคะแนนมากถึง ๓๖๗ เสียง ตามบันทึกการออกเสียงลงคะแนนเอกสารหมายเลข จ. ๒๘ ยิ่งสนับสนุนให้เห็นว่า ร่างฉบับใหม่นั้นตรงตามเจตจำนงของสมาชิกรัฐสภาผู้ร่วมเข้าชื่อเสนอญัตติตั้งแต่แรก และมีใช่เป็นการทำเอกสารย้อนหลังหรือทำเอกสารเป็นเท็จ แม้การกระทำของจำเลยทั้งสองดังกล่าวจะมีผลเป็นการเสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่รัฐสภารับหลักการไปโดยมิชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ (๑) ดังที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย ข้อเท็จจริงไม่อาจรับฟังได้ว่าจำเลยทั้งสองกระทำโดยไม่สุจริต หรือมีเจตนาที่จะฝ่าฝืนบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดในตำแหน่งหรือหน้าที่ หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่โดยมิชอบเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต การกระทำของจำเลยทั้งสองไม่มีความผิด ที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองวินิจฉัยว่า จำเลยทั้งสองไม่มีความผิดตามฟ้อง ข้อ ๓.๑ ชอบแล้ว อุทธรณ์ข้อนี้ของโจทก์ฟังไม่ขึ้น

คดีมีปัญหาคือต้องวินิจฉัยตามอุทธรณ์ของโจทก์ประการต่อไปว่า จำเลยที่ ๑ กระทำผิด

ตามฟ้องข้อ ๓.๒ หรือไม่ โจทก์อุทธรณ์ว่า จำเลยที่ ๑ รู้แล้วว่าจำเลยที่ ๒ นำร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญมาสับเปลี่ยนกับร่างเดิม จำเลยที่ ๑ เรียกนางบุษกร ผู้อำนวยการสำนักการประชุมมาหารือ ไม่ได้ทำการตรวจสอบและไม่ได้แจ้งให้ผู้เสนอแก้ไขให้ถูกต้องก่อนพิจารณาสั่งบรรจุวาระประชุม ทั้งจำเลยที่ ๑ ไม่ได้สั่งการในบันทึกข้อความลงในวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ กลับสั่งอนุญาตในบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ ถือว่าจำเลยที่ ๑ นำร่างฉบับเดิมบรรจุเข้าระเบียบวาระ แต่กลับใช้ร่างฉบับใหม่ในการประชุมตั้งแต่วันที่หนึ่งเป็นต้นไป เป็นการมิชอบ เห็นว่า การที่จำเลยที่ ๑ อนุญาตให้บรรจุร่างฉบับใหม่เข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาและมีการนำร่างดังกล่าวเสนอต่อที่ประชุมรัฐสภาเพื่อพิจารณาเพราะเหตุที่จำเลยที่ ๑ ได้สอบถามนางบุษกรซึ่งมีหน้าที่โดยตรงเกี่ยวกับการดำเนินการเรื่องดังกล่าวจนทราบว่าสามารถกระทำได้ ทั้งในบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ เอกสารหมาย จ. ๒๑ ก็มีการระบุข้อความเพิ่มเติมอ้างถึง “มาตรา ๑๑๖ วรรคสอง” และ “วรรคหนึ่ง” ทำยมาตรา ๒๔๑ ซึ่งนางนงค์เยาว์เบิกความยอมรับว่า เป็นผู้เขียนข้อความดังกล่าวด้วยลายมือ ประกอบกับได้ความว่าขณะเกิดเหตุเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานมีแนวทางปฏิบัติให้สามารถแก้ไขเพิ่มเติมสับเปลี่ยนร่างฉบับใหม่โดยใช้เลขลงรับหนังสือเดิมและลายมือชื่อของสมาชิกรัฐสภาผู้เข้าชื่อเสนอญัตติเดิมได้ดังที่วินิจฉัยมาแล้ว ย่อมเป็นเหตุให้จำเลยที่ ๑ เชื่อว่า ผู้เสนอญัตติสามารถแก้ไขญัตติได้หากประธานรัฐสภายังไม่ได้สั่งอนุญาตให้บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุม ซึ่งเมื่อพิจารณบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ เอกสารหมาย จ.๒๑ ข้อ ๑ แล้ว มีการระบุถึงเนื้อหาสาระของร่างรัฐธรรมนูญ คือ “กำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้งจำนวน ๒๐๐ คน...รวมทั้งแก้ไขเพิ่มเติมวาระการดำรงตำแหน่งให้สามารถดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินหนึ่งวาระได้” สอดคล้องกับเนื้อหาและหลักการในมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง ของร่างฉบับใหม่ ที่มีวัตถุประสงค์ให้บุคคลผู้เคยดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกภาพสิ้นสุดลงแล้ว สามารถดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาได้อีกโดยไม่ต้องรอ

ให้พ้นระยะเวลา ๒ ปี ตามเอกสารหมาย จ. ๒๓ การเสนอร่างฉบับใหม่ต่อที่ประชุมรัฐสภาจึงเป็นการสั่งการไปตามความเข้าใจของจำเลยที่ ๑ ตามข้อมูลที่ได้รับแจ้งจากเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวโดยตรง ประกอบการพิจารณาข้อมูลที่มีการระบุไว้แล้วในบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของร่างฉบับใหม่ ข้อเท็จจริงไม่อาจรับฟังได้ว่า จำเลยที่ ๑ มีเจตนากระทำการอันเป็นการปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดในตำแหน่งหรือหน้าที่ หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่โดยมิชอบ เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริตตามฟ้องข้อ ๓.๒ อุทธรณ์ข้อนี้ของโจทก์ฟังไม่ขึ้นเช่นกัน

คดีมีปัญหาที่จะต้องวินิจฉัยประการสุดท้ายว่าจำเลยที่ ๑ มีความผิดตามฟ้องข้อ ๓.๓ หรือไม่ โจทก์อุทธรณ์ว่า จำเลยที่ ๑ ในฐานะประธานรัฐสภาวินิจฉัยประเด็นข้อปัญหาในการกำหนดวันแปรญัตติร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมในส่วนที่เกี่ยวกับที่มาของสมาชิกวุฒิสภา หลังจากที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาลงมติในวาระ ๑ ขึ้นรับหลักการในวันที่ ๓ เมษายน ๒๕๕๖ ต่อวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ แต่มีสมาชิกรัฐสภาเสนอให้แปรญัตติจาก ๑๕ วัน เป็น ๖๐ วัน ตามข้อบังคับการประชุมของรัฐสภาจะต้องให้ที่ประชุมรัฐสภาลงมติว่าจะใช้กำหนดเวลาใด แต่ก่อนที่จะลงมติเกิดปัญหาเรื่ององค์ประชุมในขณะนั้นไม่ครบตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดจึงยังไม่ได้ลงมติ แต่จำเลยที่ ๑ กลับสั่งกำหนดเวลายื่นคำแปรญัตติภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่รัฐสภารับหลักการทั้งที่มีสมาชิกรัฐสภาทักท้วง และสั่งปิดการประชุมในวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ โดยนัดประชุมอีกครั้งในวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ ในการประชุมครั้งนี้ที่ประชุมได้ลงมติให้กำหนดเวลาแปรญัตติ ๑๕ วัน แต่จำเลยที่ ๑ สรุปลงให้เริ่มนับระยะเวลาย้อนหลังไปในวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ จะครบกำหนด ๑๕ วัน ในวันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๕๖ แทนที่จะนับแต่วันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ ทำให้ระยะเวลาการแปรญัตติไม่ครบ ๑๕ วัน ตามมติที่ประชุม และรวบรัดระยะเวลาให้สมาชิกรัฐสภาเสนอคำแปรญัตติเพียง ๑ วัน ขัดต่อข้อบังคับการประชุมและไม่เป็น

กลาง ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๕ วรรคหนึ่ง และวรรคสอง และขัดต่อหลักนิติธรรมตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓ วรรคสอง และมาตรา ๑๒๕ วรรคหนึ่ง นั้น เห็นว่า แม้ศาลรัฐธรรมนูญจะมีคำวินิจฉัยที่ ๑๕-๑๘/๒๕๕๖ เกี่ยวกับการนับกำหนดเวลาในการแปรญัตติว่า ต้องมีเวลาพอสมควรเพื่อให้สมาชิกผู้ประสงค์ขอแปรญัตติได้ทราบระยะเวลาที่แน่นอนในการยื่นขอแปรญัตติ อันเป็นสิทธิในการทำหน้าที่ของสมาชิกรัฐสภาภายใต้บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ การเริ่มนับระยะเวลาในการแปรญัตติย้อนหลังไปจนทำให้เหลือเวลาขอแปรญัตติเพียง ๑ วัน เป็นการดำเนินการที่ขัดต่อข้อบังคับการประชุมและไม่เป็นกลาง จึงไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๑๒๕ วรรคหนึ่งและวรรคสอง และขัดต่อหลักนิติธรรมตามมาตรา ๓ วรรคสอง ก็ตาม แต่ก็เป็นการวินิจฉัยเกี่ยวกับการกระทำของจำเลยที่ ๑ ในเรื่องกำหนดเวลาเสนอคำแปรญัตติที่ให้เริ่มนับแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการแห่งร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ คือ ให้เริ่มนับตั้งแต่วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๕๖ ว่าชอบด้วยข้อบังคับการประชุมรัฐสภาหรือรัฐธรรมนูญหรือไม่ มิได้เป็นการวินิจฉัยพฤติการณ์ ความมุ่งหมาย เจตนา และเจตนาพิเศษแห่งการกระทำของจำเลยที่ ๑ ว่าเป็นความผิดทางอาญาหรือไม่ จึงยังไม่อาจนำมารับฟังเป็นยุติว่าจำเลยที่ ๑ มีเจตนาและเจตนาพิเศษในการกระทำความผิดทางอาญา ก่อนเกิดเหตุคดีนี้ ไม่เคยมีปัญหาเกี่ยวกับกำหนดเวลาการเสนอคำแปรญัตติมาก่อน ซึ่งตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ วรรคหนึ่ง กำหนดว่า”การพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมขึ้นคณะกรรมาธิการ สมาชิกรัฐสภาผู้ใดเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมก็ให้เสนอคำแปรญัตติล่วงหน้าเป็นหนังสือต่อประธานคณะกรรมาธิการภายในกำหนดสิบห้าวันนับแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเว้นแต่รัฐสภาจะได้กำหนดเวลาแปรญัตติสำหรับร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนั้นไว้เป็นอย่างอื่น” โดยไม่มีข้อบังคับการประชุมข้ออื่นใดกำหนดหลักการและวิธีการนับกำหนดเวลาแปรญัตติในกรณีดังเช่นที่เกิดขึ้นนี้ไว้อย่างชัดเจน ประกอบกับตาม

ถ้อยคำที่ระบุไว้ในข้อบังคับการประชุมรัฐสภาข้อ ๙๖ ดังกล่าว ที่บัญญัติในส่วน"...เว้นแต่รัฐสภาจะได้กำหนดเวลาแปรญัตติ สำหรับร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนั้นไว้เป็นอย่างอื่น" นั้น เป็นการใช้ถ้อยคำเกี่ยวกับ "กำหนดเวลาแปรญัตติ" มิใช่การใช้ถ้อยคำเกี่ยวกับการเริ่มนับกำหนดเวลาแปรญัตติโดยตรง อาจเป็นผลให้จำเลยที่ ๑ เข้าใจว่าการกำหนดเวลาเป็นอย่างอื่นของรัฐสภาที่ต้องมีการลงมติ เป็นเพียงเรื่องกำหนดจำนวนวันตามที่มีผู้เสนอญัตติแตกต่างกัน นอกจากนี้ แม้ขณะนั้นรัฐสภายังไม่สามารถลงมติเกี่ยวกับกำหนดเวลาแปรญัตติได้ว่า จะให้มีกำหนด ๑๕ วัน หรือ ๖๐ วัน ก็ตาม แต่กระบวนการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญยังคงต้องดำเนินการตามลำดับต่อไปสู่วาระที่สองและวาระที่สามตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๙๑ ระยะเวลาระหว่างกระบวนการพิจารณาร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญในลำดับต่อไปดังกล่าว ย่อมต้องดำเนินเรื่อยไปจนกว่าจะมีการลงมติของสมาชิกรัฐสภาเกี่ยวกับกำหนดเวลาแปรญัตติเสร็จสิ้น พฤติการณ์ของจำเลยที่ ๑ ที่กล่าวในที่ประชุมเมื่อวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งที่ประชุมมีมติรับหลักการ จึงมีลักษณะเป็นการกำหนดกรอบเวลาตามข้อบังคับการประชุมไว้เบื้องต้นเพื่อให้สมาชิกรัฐสภาเตรียมการเกี่ยวกับการเสนอคำแปรญัตติและจัดทำคำแปรญัตติไปพลาวก่อนที่ที่ประชุมจะมีการลงมติเรื่องกำหนดเวลาแปรญัตติที่แน่นอนได้ อันเป็นการรักษาสิทธิในการเสนอคำแปรญัตติของสมาชิกรัฐสภา ซึ่งต่อมาจำเลยที่ ๑ ก็ได้เรียกประชุมร่วมกันของรัฐสภาเพื่อลงมติเรื่องกำหนดเวลาแปรญัตติในวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ จำเลยที่ ๑ ยืนยันถึงมูลเหตุและเจตนาแห่งการกระทำตามความเข้าใจของตนเพื่อให้เป็นไปตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภาดังกล่าวมาโดยตลอดตั้งแต่ต้น กรณีมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า จำเลยที่ ๑ ใช้ข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ เป็นแนวทางหลักในการกำหนดวันเริ่มนับกำหนดเวลาแปรญัตติ หากสมาชิกรัฐสภาเห็นว่าไม่สามารถยื่นได้ทันทีก็สามารถลงมติให้ใช้กำหนดเวลา ๖๐ วัน ได้ แต่สมาชิกรัฐสภาส่วนใหญ่ก็ยังลงมติให้ใช้กำหนดเวลา ๑๕ วัน แสดงให้เห็นว่าสมาชิก

รัฐสภาเหล่านั้นทราบดีว่าตนสามารถเสนอคำแปรญัตติได้ทันภายในกำหนดเวลาดังกล่าว สัมพันธ์กับพฤติการณ์ของจำเลยที่ ๑ ที่ได้แจ้งสมาชิกรัฐสภาเกี่ยวกับกำหนดเวลาแปรญัตติไว้แล้วล่วงหน้าตั้งแต่วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งที่ประชุมมีมติรับหลักการและเป็นผลให้สมาชิกรัฐสภาจำนวนมากถึง ๒๐๒ ราย สามารถเสนอคำแปรญัตติได้ทัน คงมีเพียงนายนิพิฐ อินทรสมบัติที่อ้างว่าเสนอคำแปรญัตติไม่ทันซึ่งจำเลยที่ ๑ ก็ให้โอกาสนายนิพิฐอธิบายพร้อมชี้แจงเหตุผลในการเสนอคำแปรญัตติของตนแล้วในการประชุมวาระที่สอง ประกอบกับระยะเวลาอันเกิดจากการเริ่มต้นนับกำหนดเวลาแปรญัตติที่แตกต่างกัน ๑๓ วันนี้ก็ไม่ได้ปรากฏว่าจะส่งผลอย่างนัยสำคัญต่อการเร่งรัดกระบวนการเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา หรือเอื้อประโยชน์ให้จำเลยที่ ๑ หรือพวกพ้อง หรือสมาชิกวุฒิสภาบางส่วนอย่างไร ข้อเท็จจริงรับฟังไม่ได้ว่า จำเลยที่ ๑ มีเจตนาปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติใดๆ ในตำแหน่งหรือหน้าที่หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่โดยมิชอบ และมีเจตนาพิเศษเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือมีเจตนาปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริตเพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือผู้อื่นตามฟ้องข้อ ๓.๓ อุทธรณ์ข้อนี้ของโจทก์ฟังไม่ขึ้นเช่นกันที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองพิพากษายกฟ้องมานั้น เห็นฟ้องด้วยจึงวินิจฉัยยืน.

นางสุวิชา นาควัชร

(อม.๓๑/๑)

ความเห็นในการวินิจฉัยคดีชั้นอุทธรณ์

คดีหมายเลขดำที่ อม.อธ. ๙/๒๕๖๕

คดีหมายเลขแดงที่ อม.อธ. ๗/๒๕๖๖

ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์ ศาลฎีกา

วันที่ ๒๘ เดือน มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๖๖

ระหว่าง { คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ โจทก์
นายสมศักดิ์ เกียรติสุรนนท์ ที่ ๑
นายอุดมเดช รัตนเสถียร ที่ ๒ จำเลย

เรื่อง ความผิดต่อพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปราม
การทุจริต

โจทก์ อุทธรณ์คัดค้าน คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของ
ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ลงวันที่ ๑๙ เดือน กันยายน พุทธศักราช ๒๕๖๕
องค์คณะวินิจฉัยอุทธรณ์ รับวันที่ ๒๒ เดือน กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๖๖

โจทก์ฟ้องว่า จำเลยที่ ๑ ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบ
แบ่งเขตเลือกตั้ง เขตเลือกตั้งที่ ๖ จังหวัดขอนแก่น เมื่อวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๕๔ และได้รับ
โปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้เป็นประธานสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๕๔ และเป็น
ประธานรัฐสภาโดยตำแหน่ง จำเลยที่ ๒ ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขต
เลือกตั้ง เขตเลือกตั้งที่ ๒ จังหวัดนนทบุรี เมื่อวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๕๔ ระหว่างวันที่ ๒๐ มีนาคม

๒๕๕๖ ถึงวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ เวลากลางวันและกลางคืนต่อเนื่องกัน จำเลยทั้งสอง กระทำความผิดตามรัฐธรรมนูญและกฎหมาย กล่าวคือ

(๑) เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ มีผู้เสนอร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช พร้อมด้วยบันทึกหลักการและเหตุผล และบันทึก วิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญต่อจำเลยที่ ๑ ในคราวเดียวกันสามฉบับ คือ ร่าง กำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้ง (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๑๑ มาตรา ๑๑๒ มาตรา ๑๑๕ มาตรา ๑๑๗ มาตรา ๑๑๘ มาตรา ๑๒๐ และมาตรา ๒๔๑ และยกเลิกมาตรา ๑๑๓ และ มาตรา ๑๑๔) ที่จำเลยที่ ๒ กับคณะรวม ๓๑๔ คน เป็นผู้เสนอ ร่างการทำหนังสือสัญญา (แก้ไข เพิ่มเติมมาตรา ๑๙๐) ที่นายประสิทธิ์ โพธิ์สุธน์ สมาชิกวุฒิสภา กับคณะรวม ๓๒๐ คน เป็น ผู้เสนอ และร่างแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๖๘ และยกเลิกมาตรา ๒๓๗ วรรคสอง ที่นายดิเรก ถึงฝั่ง สมาชิกวุฒิสภา กับคณะรวม ๓๑๘ คน เป็นผู้เสนอ โดยร่างที่จำเลยที่ ๒ กับคณะเป็นผู้เสนอ ได้เสนอร่าง พร้อมบันทึกหลักการและเหตุผล และบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของ ร่างรัฐธรรมนูญไว้ด้วย เมื่อเอกสารดังกล่าวไปถึงกลุ่มงานพระราชบัญญัติและนิติ ๑ สำนักงาน ประชุม นายศิริโรจน์ แพทย์พันธุ์ ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานได้มอบหมายให้นางนงค์เยาว์ ประพิน นิติกรชำนาญการพิเศษ ผู้ใต้บังคับบัญชา เป็นผู้รับผิดชอบ นางนงค์เยาว์ตรวจสอบร่างแล้วทำ บันทึกข้อความลงวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ เรียง ผู้อำนวยการสำนักงานการประชุม แจ้งผลการ ตรวจสอบร่าง เกี่ยวกับจำนวนผู้เสนอครบถูกต้องตามรัฐธรรมนูญ เอกสารครบถ้วนและถูกต้อง และเนื้อหาสาระสำคัญของร่างมิได้มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปของรัฐ เห็นควรนำเสนอเลขาธิการ รัฐสภาเพื่อนำกราบเรียนประธานรัฐสภาอนุญาตบรรจุระเบียบวาระการประชุมร่วมกันของรัฐสภา

ภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ได้รับญัตติ โดยเสนอบันทึกข้อความผ่านนายศิริโรจน์ นายศิริโรจน์จึงทำบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ เรียน เลขาธิการรัฐสภา เห็นควรนำกราบเรียนประธานรัฐสภา (ผ่านรองประธานรัฐสภา) พิจารณาอนุญาตบรรจุระเบียบวาระการประชุมร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช รวม ๓ ฉบับ เพื่อให้รัฐสภาพิจารณา นางบุษกร อัมพรประภา ผู้อำนวยการสำนักการประชุม ลงชื่อในบันทึกข้อความดังกล่าวแล้วส่งไปยังนางพรรณนิภา เสริมศรี รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ปฏิบัติราชการแทนเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร นางพรรณนิภาเกษียณสั่งว่า กราบเรียนประธานรัฐสภา (ผ่านรองประธานรัฐสภา) เพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตบรรจุวาระร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช จำนวน ๓ ฉบับ และโปรดพิจารณากำหนดวันเวลาประชุมร่วมกันของรัฐสภาเพื่อพิจารณาต่อไป ลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ นายนิคม ไวยรัชพานิช รองประธานรัฐสภา ลงชื่อต่อจากนางพรรณนิภา ลงวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๕๖ และนายประสพ บุษราคัม เลขานุการประธานสภาผู้แทนราษฎร ลงชื่อต่อจากนายนิคม ลงวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๖ แล้วส่งเรื่องไปยังจำเลยที่ ๑ โดยหน้าห้องจำเลยที่ ๑ รับไว้เมื่อวันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๕๖ เวลา ๑๗ นาฬิกา แล้วจำเลยที่ ๑ เกษียณสั่งว่า อนุญาต ลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ แต่ก่อนที่จำเลยที่ ๑ จะมีคำสั่งอนุญาตดังกล่าว ในวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ เวลา ๘.๓๐ นาฬิกา นายเอรวัตร อุ่นกงลาด ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานรองประธานสภาคนที่หนึ่ง ประสานมายังนายศิริโรจน์ว่า จำเลยที่ ๒ แสดงความจำนงขอปรับปรุงร่างรัฐธรรมนูญที่เสนอไว้โดยการเปลี่ยนเป็นร่างใหม่ มิได้มีการเสนอญัตติขึ้นใหม่และมิได้มีการรับรองญัตติจากสมาชิกรัฐสภาตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด โดยจำเลยที่ ๒ สั่งให้นายอนาวิน แก้วนามชัย ปลัดอำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดนครพนม ช่วยราชการสำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งเป็นผู้ช่วยของจำเลยที่ ๒ นำร่างแก้ไขเพิ่มเติม

รัฐธรรมนูญฉบับที่ได้จัดทำขึ้นใหม่มาสับเปลี่ยนกับร่างเดิมที่ได้ยื่นไว้ต่อสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร แล้วนำร่างเดิมกลับคืนไป ทั้งที่มีได้เสนอญัตติตามขั้นตอนทางกฎหมาย หรือข้อบังคับการประชุมของรัฐสภา หรือขั้นตอนทางธุรการซึ่งไม่อาจกระทำได้ จำเลยที่ ๒ กระทำโดยพลการ มอบหมายให้นายอนาวินนำร่างมาเปลี่ยนที่ห้องประชุมอาคาร ๓ ชั้นลอย มีนางบุษกร นายเอรวัตร นายศิริโรจน์ และนางนงค์เยาว์อยู่ด้วย ร่างฉบับใหม่ก็นำมาสับเปลี่ยน มีบันทึกหลักการและเหตุผล และบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ที่ได้จัดทำขึ้นใหม่แนบมาพร้อมกันด้วย โดยร่างฉบับใหม่มีเนื้อหาแตกต่างจากร่างเดิม กล่าวคือ มีการเพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง ว่า บุคคลผู้เคยดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกภาพสิ้นสุดลงมาแล้วยังไม่เกินสองปี จะเป็นรัฐมนตรีหรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองซึ่งมิใช่สมาชิกวุฒิสภามิได้ มีผลให้ผู้เคยดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาซึ่งสมาชิกภาพสิ้นสุดลงสามารถสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาได้โดยไม่ต้องรอให้พ้นระยะเวลา ๒ ปี จากนั้นนางนงค์เยาว์ทำบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ เรียนผู้อำนวยการสำนักการประชุมว่า ตามร่างเดิมที่เสนอเมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ นั้น กลุ่มงานพระราชบัญญัติและญัตติ ๑ ได้รับการประสานและได้รับร่างฉบับใหม่ซึ่งเป็นฉบับที่แก้ไขแล้วเมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ร่างฉบับใหม่ได้เพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และเพิ่มคำว่า วรรคหนึ่ง หลังมาตรา ๒๔๑ เห็นควรนำเสนอเลขาธิการรัฐสภาเพื่อนำกราบเรียนประธานรัฐสภาเพื่ออนุญาตบรรจुरะเบียบวาระการประชุมรัฐสภาต่อไป นายศิริโรจน์เขียนสั่งในบันทึกข้อความดังกล่าวว่า เรียน เลขาธิการรัฐสภา เพื่อโปรดนำกราบเรียนประธานรัฐสภา เพื่ออนุญาตให้ผู้เสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับแก้ไขที่มาของสมาชิกวุฒิสภา แก้ไขเพิ่มเติมในบันทึกหลักการและในร่างรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และคำว่า วรรคหนึ่ง ของมาตรา ๒๔๑ ซึ่งสามารถทำได้ เนื่องจากประธานรัฐสภายังไม่ได้อนุญาตบรรจุ

ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมทั้งสามฉบับเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา แต่ไม่ปรากฏว่าได้
เสนอบันทึกข้อความนี้ไปยังเลขาธิการรัฐสภา ไม่ปรากฏว่าผู้อำนวยการสำนักการประชุมและ
เลขาธิการรัฐสภาได้นำเรียนให้จำเลยที่ ๑ รับทราบญัตติที่จำเลยที่ ๒ ได้เปลี่ยนร่างใหม่ และ
ไม่ปรากฏว่าจำเลยที่ ๑ ได้ลงนามหรือเกษียณสั่งในบันทึกข้อความดังกล่าว ต่อมาจำเลยที่ ๑ เรียก
ประชุมรัฐสภาในวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งในการประชุมพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม
ในวาระที่หนึ่ง จำเลยที่ ๑ ก็ใช้ร่างฉบับใหม่ที่จำเลยที่ ๒ นำมาสับเปลี่ยนให้รัฐสภาพิจารณา ทั้งที่
ร่างฉบับใหม่มีความแตกต่างในหลักการที่เป็นสาระสำคัญซึ่งมิได้เสนอไว้ในญัตติเดิม ไม่อาจนำร่าง
มาสับเปลี่ยนได้ ต้องทำเป็นญัตติใหม่และเสนอรวมพิจารณา โดยญัตติใหม่ต้องมีสมาชิกเข้าชื่อ
เสนอตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด จำเลยที่ ๑ ไม่อาจบรรจุร่างฉบับใหม่ที่จำเลยที่ ๒ นำมาสับเปลี่ยน
เข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาได้ การบรรจุร่างฉบับใหม่เข้าระเบียบวาระการประชุม ทำให้
รัฐสภาลงมติเห็นชอบให้แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามเจตนาของจำเลยทั้งสอง การกระทำของ
จำเลยทั้งสองจึงเป็นการกระทำที่มีชอบด้วยรัฐธรรมนูญ กฎหมาย และข้อบังคับที่ประชุมสภา
ผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๕๓

(๒) ข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๐ กำหนดว่า ร่างรัฐธรรมนูญ
แก้ไขเพิ่มเติมที่มีผู้เสนอตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา
๒๙๑ (๑) ให้ประธานรัฐสภาทำการตรวจสอบและหากมีข้อบกพร่องให้ประธานรัฐสภาแจ้งผู้เสนอ
เพื่อแก้ไขให้ถูกต้อง และข้อ ๙๑ กำหนดให้ประธานรัฐสภาบรรจุร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม
เข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับญัตตินั้น แต่จำเลยที่ ๑ ซึ่ง
รู้อยู่แล้วว่าจำเลยที่ ๒ นำร่างฉบับใหม่มาสับเปลี่ยน เพียงแต่เรียกนางบุษกรมาหาที่ห้องทำงาน
ไม่ได้ตรวจสอบร่างฉบับใหม่ หากตรวจสอบก็จะพบว่ามิใช่เป็นเพียงการแก้ไขข้อผิดพลาดหรือ

ผิดหลงเล็กน้อย แต่เป็นการเพิ่มเติมหลักการสำคัญในมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง ซึ่งต้องเสนอเป็นญัตติเข้ามาใหม่โดยมีสมาชิกรัฐสภาลงชื่อเป็นผู้เสนอจำนวนครบถ้วนตามรัฐธรรมนูญ จำเลยที่ ๑ มิได้สั่งการให้แก้ไข นอกจากนี้ ไม่ปรากฏว่าจำเลยที่ ๑ ได้สั่งการในบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ อันจะถือว่าการสั่งการให้แก้ไขญัตติเดิมได้ หรือจะถือว่าจำเลยที่ ๑ สั่งให้นำร่างฉบับใหม่บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาไม่ได้ การที่จำเลยที่ ๑ เกษียนสั่งอนุญาตในบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ ต้องถือว่าจำเลยที่ ๑ สั่งให้นำร่างเดิมบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุม แต่กลับมีการใช้ร่างฉบับใหม่ในการประชุมตั้งแต่วันที่หนึ่งเมื่อวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งที่ประชุมมีมติรับหลักการตามร่างฉบับใหม่ ตั้งคณะกรรมการธิการ และพิจารณาในวาระที่สองไปจนถึงการออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สามเมื่อวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ โดยที่ประชุมมีมติเห็นชอบให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญ การที่จำเลยที่ ๑ ใช้ร่างฉบับใหม่ในการพิจารณาของที่ประชุมรัฐสภา จึงเป็นการใช้ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่มีการเสนอโดยมิชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ (๑) วรรคหนึ่ง

(๓) จำเลยที่ ๑ ทำหน้าที่ประธานในการประชุมร่วมกันของรัฐสภาในวันที่ ๓ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งเป็นการประชุมในวาระที่หนึ่ง ที่ประชุมมีมติรับหลักการญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ และมีมติตั้งคณะกรรมการธิการของรัฐสภา จำนวน ๔๕ คน นายสุรชัย ชัยตระกูลทอง สมาชิกวุฒิสภา เสนอญัตติขอให้กำหนดเวลาแปรญัตติภายใน ๑๕ วัน แต่นายอรรถพร พลบุตร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคประชาธิปัตย์ เสนอญัตติขอให้กำหนดเวลาแปรญัตติภายใน ๖๐ วัน อันเป็นกรณีที่มีผู้เสนอญัตติกำหนดเวลาแปรญัตติสำหรับร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนั้นไว้เป็นอย่างอื่นตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ ซึ่งต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา เมื่อจำเลยที่ ๑ ตรวจสอบองค์ประชุมแล้ว พบว่าองค์ประชุม

ไม่ครบ จำเลยที่ ๑ ต้องสั่งปิดการประชุมหรือเลื่อนการประชุมรัฐสภาออกไปก่อน แต่จำเลยที่ ๑ กลับวินิจฉัยว่า เมื่อองค์ประชุมไม่ครบก็ต้องถือเอากำหนดเวลาแปรญัตติภายใน ๑๕ วัน โดยไม่ฟัง คำทักท้วงและคัดค้านของสมาชิกรัฐสภา ต่อมาจำเลยที่ ๑ สั่งให้ประชุมร่วมกันของรัฐสภาในวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ เพื่อลงมติกำหนดเวลาแปรญัตติ ปรากฏว่าที่ประชุมมีมติเห็นชอบ กำหนดเวลาแปรญัตติร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมภายใน ๑๕ วัน ตามญัตติที่นายสุรชัยเสนอ โดยจำเลยที่ ๑ สรุปให้เริ่มต้นนับกำหนดเวลาแปรญัตติย้อนหลังไปตั้งแต่วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งเป็นวันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ทำให้ครบกำหนดเวลา แปรญัตติในวันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งเหลือเวลาเพียง ๑ วัน เป็นเหตุให้นายนิพิฐ อินทรสมบัติ สมาชิกรัฐสภา ไม่อาจยื่นคำแปรญัตติร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมได้ทัน หลังจาก รัฐสภาพิจารณาเสร็จวาระที่สอง มีผู้ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณา วินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖๘ และมีนายวันชัย สอนศิริ นายตวง อันทะไชย นายประสาร มฤคพิทักษ์ ซึ่งเป็นสมาชิกวุฒิสภาขณะนั้น ร่วมกันยื่นคำร้องลงวันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๕๖ ต่อ โจทก์ขอให้ตรวจสอบการกระทำของสมาชิกรัฐสภา กรณีร่วมกันยื่นและนำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไข เพิ่มเติม แก้ไขที่มาของสมาชิกวุฒิสภาเข้าสู่การพิจารณาของที่ประชุมรัฐสภาว่า เป็นการกระทำ ความผิดอาญาหรือไม่ ส่วนทางรัฐสภาก็ยังคงประชุมพิจารณาวาระที่สามในวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ ที่ประชุมมีมติเห็นชอบให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญ ต่อมาศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาได้ส่วน แล้วมีคำวินิจฉัยที่ ๑๕ - ๑๘/๒๕๕๖ เมื่อวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ ว่าเป็นการกระทำที่ไม่ชอบ หลังจากศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย นายอุทัย ยอดมณี ผู้ประสานงานเครือข่ายนักศึกษา ประชาชนปฏิรูปประเทศไทย (คปท.) ยื่นหนังสือลงวันที่ ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ ต่อโจทก์ขอให้ ได้สวนเรื่องนี้ โจทก์ได้สวนข้อเท็จจริงแล้วมีมติในการประชุมเมื่อวันที่ ๘ กันยายน ๒๕๕๙ ว่า การ

กระทำของจำเลยที่ ๑ กรณีรู้เห็นให้มีการสับเปลี่ยนร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม โดยไม่ตรวจสอบ และสั่งการให้แก้ไขให้ถูกต้อง และกรณีจึงใจน้บกำหนดเวลาแปรญัตติย้อนหลังทำให้เหลือระยะเวลาให้สมาชิกรัฐสภาเสนอคำแปรญัตติเพียง ๑ วัน มีมูลความผิดทางอาญา ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๒๓/๑ การกระทำของจำเลยที่ ๒ กรณีสลับสับเปลี่ยนร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมโดยไม่มีสมาชิกรัฐสภาลงชื่อรับรอง มีมูลส่อว่าจงใจใช้อำนาจหน้าที่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๙๑ และมีมูลความผิดทางอาญา ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๒๓/๑ โจทก์ส่งรายงาน เอกสาร และความเห็นไปยังอัยการสูงสุด เพื่อดำเนินการฟ้องจำเลยทั้งสองต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และส่งรายงาน เอกสาร ที่มีอยู่พร้อมทั้งความเห็นไปยังประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าที่ประธานวุฒิสภา เพื่อถอดถอนจำเลยทั้งสองออกจากตำแหน่ง สภานิติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าที่วุฒิสภามีมติในการประชุมเมื่อวันที่ ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙ ให้ถอดถอนจำเลยที่ ๒ เมื่อครั้งดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรออกจากตำแหน่ง ส่วนความผิดทางอาญาอัยการสูงสุดเห็นว่า รายงาน เอกสาร และความเห็นที่โจทก์ส่งให้ยังไม่สมบูรณ์พอที่จะดำเนินคดีได้ จึงมีการตั้งคณะทำงานร่วมเป็นคณะทำงานผู้แทนฝ่ายอัยการสูงสุดและคณะทำงานผู้แทนฝ่ายโจทก์ แต่คณะทำงานร่วมไม่อาจหาข้อยุติได้ โจทก์จึงฟ้องคดีนี้เอง เหตุเกิดที่รัฐสภา ถนนอุทองใน แขวงจิตรลดา เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ขอให้ลงโทษตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๒๓/๑ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๓๒ และมาตรา ๑๔๘

จำเลยทั้งสองให้การปฏิเสธ

ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองพิจารณาแล้ว พิจารณายกฟ้อง

โจทก์อุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา

พิเคราะห์คำฟ้องและเอกสารประกอบคำฟ้อง คำให้การ ส่วนงานการไต่สวนของโจทก์ พยานหลักฐานที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองไต่สวน ตลอดจนอุทธรณ์ของโจทก์และคำแก้อุทธรณ์ของจำเลยทั้งสองแล้ว ข้อเท็จจริงเบื้องต้นรับฟังได้ว่า วันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๕๔ มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้จำเลยที่ ๑ เป็นประธานสภาผู้แทนราษฎร นายเจริญ จรรย์โกมล เป็นรองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่หนึ่ง วันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๖ จำเลยที่ ๒ กับพวก และนายดิเรก ถึงฝั่ง สมาชิกวุฒิสภา ร่วมกันแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนปรากฏตามหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ฉบับลงวันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๕๖ หนังสือพิมพ์บ้านเมืองฉบับลงวันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๕๖ และหนังสือพิมพ์ไทยรัฐฉบับลงวันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๕๖ และ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ เอกสารหมาย จ.๒๖ และ ล.๖ ถึง ล.๘ มีใจความว่า ขอแก้ไขเพิ่มเติมให้วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกวุฒิสภา ๒๐๐ คน มาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนทั้ง ๒๐๐ คน และสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งมีสิทธิลงสมัครรับเลือกตั้งได้อีกหลังจากครบวาระ ๖ ปี วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ จำเลยที่ ๒ และคณะยื่นหนังสือเสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญมีจำเลยที่ ๒ ลงชื่อเป็นผู้เสนอ (ผู้เสนอหลัก) เสนอจำเลยที่ ๑ ในฐานะประธานรัฐสภา ญัตติร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช พร้อมบันทึกหลักการและเหตุผล ระบุหลักการว่า แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้ง (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๑๑ มาตรา ๑๑๒ มาตรา ๑๑๕ มาตรา

๑๑๗ มาตรา ๑๑๘ มาตรา ๑๒๐ และมาตรา ๒๔๑) และเหตุผลว่า โดยที่เป็นการสมควร กำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้ง เพื่อให้วิธีการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภามีลักษณะ เช่นเดียวกับวิธีการได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยได้รับเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน กับ มีบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญระบุในข้อ ๒.๑ ว่า กำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้งจำนวนสองร้อยคน รวมทั้งแก้ไขเพิ่มเติมวาระการดำรงตำแหน่งของสมาชิกวุฒิสภาให้สามารถดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินกว่าหนึ่งวาระได้เช่นเดียวกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามเอกสารหมายเลข ๑๕ จำเลยที่ ๒ ยื่นหนังสือพร้อมเอกสารดังกล่าวที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งงานสารบรรณลงรับในวันเดียวกันเวลา ๑๓.๐๕ นาฬิกา แล้วส่งต่อไปยังกลุ่มงานบริหารทั่วไป สำนักงานการประชุม ซึ่งงานสารบรรณลงรับในวันเดียวกันเวลา ๑๓.๒๐ นาฬิกา และส่งต่อไปยังกลุ่มงานพระราชบัญญัติและนิติ ๑ สำนักงานการประชุม ซึ่งงานสารบรรณลงรับในวันเดียวกันเวลา ๑๓.๓๐ นาฬิกา ต่อมานางนงค์เยาว์ ประพิน นิติกรชำนาญการพิเศษ กลุ่มงานพระราชบัญญัติและนิติ ๑ ทำบันทึกข้อความที่ ๒๐/๒๕๕๖ ลงวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ ถึงผู้อำนวยการสำนักงานการประชุมว่า ในรัฐสภาขณะนั้นมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๔๔๘ คน สมาชิกวุฒิสภา ๑๔๙ คน รวมสมาชิกของทั้งสองสภา ๖๔๗ คน สมาชิกที่ลงชื่อเสนอร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๒๕๘ คน สมาชิกวุฒิสภา ๕๖ คน รวม ๓๑๔ คน ซึ่งไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๕ ของสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา เอกสารครบถ้วน เนื้อหาสาระของร่างรัฐธรรมนูญมิได้มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปของรัฐแต่อย่างใด เห็นควรนำเสนอเลขาธิการรัฐสภาเพื่อนำกราบเรียนประธานรัฐสภาอนุญาตบรรจกระเบียบวาระการประชุมร่วมกันของรัฐสภาภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ได้รับ

ญัตติ ตามสำเนาบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข จ.๑๘ จากนั้นนายศิริโรจน์ แพทย์พันธุ์
ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานพระราชบัญญัติและญัตติ ๑ ทำบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖
ถึงเลขาธิการรัฐสภาอ้างถึงร่างรัฐธรรมนูญดังกล่าว เห็นควรนำกราบเรียนประธานรัฐสภา (ผ่าน
รองประธานรัฐสภา) พิจารณาอนุญาตบรรจุระเบียบวาระการประชุมต่อไป มีนางบุษกร
อัมพรประภา ผู้อำนวยการสำนักการประชุม ลงชื่อทำบันทึกข้อความแล้วส่งไปยังรองเลขาธิการ
สภาผู้แทนราษฎร ซึ่งงานสารบรรณลงรับในวันเดียวกันเวลา ๑๖.๓๐ นาฬิกา นางพรรณนิภา
เสริมศรี รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ปฏิบัติราชการแทนเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เกษียนสั่ง
ว่า กราบเรียน ประธานรัฐสภา (ผ่านรองประธานรัฐสภา) เพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตบรรจุวาระ
ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช และโปรด
พิจารณากำหนดวันเวลาประชุมร่วมกันของรัฐสภาเพื่อพิจารณาต่อไป ส่งต่อไปยังกลุ่มงานประธาน
วุฒิสภา ซึ่งงานสารบรรณลงรับวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๕๖ เวลา ๑๕.๔๕ นาฬิกา นายนิคม ไวยรัชพานิช
ประธานวุฒิสภา ในฐานะรองประธานรัฐสภา ลงชื่อต่อจากนางพรรณนิภา แล้วส่งต่อไปยังสำนักงาน
เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร นายประสพ บุษราคัม เลขานุการประธานสภาผู้แทนราษฎร
ลงชื่อต่อจากนายนิคม แล้วส่งต่อไปยังหน้าห้องประธานรัฐสภา งานสารบรรณลงรับในวันที่ ๒๖
มีนาคม ๒๕๕๖ เวลา ๑๗ นาฬิกา ตามสำเนาบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข จ.๒๑ ต่อมาจำเลยที่ ๒
มอบหมายให้นายอนาวิน แก้วนามชัย ปลัดอำเภอบ้านแพ่ง จังหวัดนครพนม ช่วยราชการสำนัก
นายกรัฐมนตรี และช่วยงานคณะกรรมการประสานงานพรรคร่วมรัฐบาล (วิปรัฐบาล) ไป
ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบนำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่จัดทำขึ้นใหม่มาสับเปลี่ยน
กับร่างเดิม นายอนาวินประสานงานกับนายเฮอร์วัตร อุ๋นกงลาด เจ้าหน้าที่สำนักงานเลขาธิการ
สภาผู้แทนราษฎร ปฏิบัติหน้าที่อยู่ที่หน้าห้องนายเจริญ จรรย์โกมล รองประธานสภาผู้แทนราษฎร

คนที่หนึ่ง นายเอรวัตรประสานงานไปยังนายศิริโรจน์ จากนั้นนายอนาวินนำร่างที่ได้จัดทำขึ้นใหม่ มอบให้นายศิริโรจน์ โดยมีการคืนร่างเดิมไป นายศิริโรจน์มอบให้นางนงค์เยาว์ตรวจดูเนื้อหา ร่างฉบับใหม่ นางนงค์เยาว์ตรวจดูแล้วร่างฉบับใหม่ได้เพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และเพิ่มคำว่า วรรคหนึ่ง หลังมาตรา ๒๔๑ จำเลยที่ ๑ ทราบว่า มีการนำร่างฉบับใหม่มาสับเปลี่ยนกับร่างเดิม และได้เขียนลงในบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ เอกสารหมาย จ.๒๑ ว่า อนุญาต ลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ร่างฉบับใหม่นี้มิได้ดำเนินการให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาลงชื่อร่วมเสนอใหม่ ไม่ได้เริ่มต้นด้วยการยื่นที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร และงานสารบรรณเพื่อลงรับใหม่ และได้ผ่านนางพรณิภา นายนิคม และนายประสพ ต่อมา มีการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ ๔ (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) เมื่อวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๖ เป็นการประชุมวาระที่หนึ่ง และดำเนินการประชุมต่อเนื่องไปถึงวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ จึงมีการออกเสียงลงคะแนนวาระที่หนึ่ง ขึ้นรับหลักการ ที่ประชุมมีมติรับหลักการทั้งสามร่าง โดยร่างฉบับที่หนึ่งรับหลักการ ๓๖๗ คน ไม่รับหลักการ ๒๐๔ คน งดออกเสียง ๓๔ คน มีการตั้งคณะกรรมการธิการของรัฐสภาเพื่อพิจารณา สำหรับกำหนดเวลาแปรญัตติ จำเลยที่ ๑ กล่าวว่า “ไม่มีท่านใดเห็นเป็นอย่างอื่น ระยะเวลาแปรญัตติก็น่าจะตามข้อบังคับ” ซึ่งตามข้อบังคับการประชุม รัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ วรรคหนึ่ง กำหนดว่า การพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมขึ้น คณะกรรมการธิการ สมาชิกรัฐสภาผู้ใดเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมก็ให้เสนอ คำแปรญัตติล่วงหน้าเป็นหนังสือต่อประธานคณะกรรมการธิการภายในกำหนด ๑๕ วัน นับแต่วัน ถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม เว้นแต่รัฐสภาจะได้กำหนดเวลา แปรญัตติสำหรับร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนั้นไว้เป็นอย่างอื่น ปรากฏว่านายอรรถพร พลบุตร เสนอให้กำหนดเวลาเสนอคำแปรญัตติภายใน ๖๐ วัน มีผู้โต้แย้งว่าต้อง ๑๕ วัน ตามมติวิป ๓ ฝ่าย

จำเลยที่ ๑ จึงขอมติที่ประชุมว่าจะใช้กำหนดเวลา ๖๐ วัน หรือ ๑๕ วัน ขณะนั้นยังไม่มีปัญหาว่า
 เริ่มนับแต่วันใด ก่อนขอมติที่ประชุมต้องตรวจสอบองค์ประชุมก่อน ปรากฏว่าองค์ประชุมไม่ครบ
 จำเลยที่ ๑ กล่าวว่า “เสียงไม่พอ องค์ประชุมไม่ครบ เพราะฉะนั้นก็ถือว่า ๑๕ วัน ตาม
 ข้อบังคับ องค์ประชุมไม่ครบก็ปิดประชุม” แล้วเลิกประชุมเวลา ๒.๑๕ นาฬิกา ของวันที่ ๔
 เมษายน ๒๕๕๖ ตามสำเนารายงานการประชุมเอกสารหมายเลข จ.๕๓ ต่อมาจำเลยที่ ๑ เรียก
 ประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ ๕ (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) เมื่อวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ เพื่อ
 ลงมติกำหนดเวลาแปรญัตติ โดยมีประเด็นโต้เถียงกันในที่ประชุมว่า ให้เสนอคำแปรญัตติภายใน
 กำหนด ๑๕ วัน หรือ ๖๐ วัน และประเด็นว่า กำหนดเวลาแปรญัตติให้นับแต่วันใดระหว่างวันถัด
 จากวันที่รัฐสภารับหลักการ คือ วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๕๖ หรือนับตั้งแต่วันที่ลงมติ คือ วันที่ ๑๘
 เมษายน ๒๕๕๖ ประเด็นที่ว่านับตั้งแต่วันที่ใดนั้น จำเลยที่ ๑ มิได้ขอมติจากที่ประชุม แต่วินิจฉัย
 เสียเองก่อนว่า ต้องนับแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ.
 ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ จากนั้นจำเลยที่ ๑ ขอมติที่ประชุมในประเด็นกำหนดเวลาแปรญัตติ ที่ประชุมมีมติ
 ให้เสนอคำแปรญัตติภายในกำหนด ๑๕ วัน มีผลให้ต้องเสนอคำแปรญัตติภายในวันที่ ๑๙
 เมษายน ๒๕๕๖ ตามสำเนารายงานการประชุมเอกสารหมายเลข จ.๕๔ ทำให้เหลือเวลาเสนอคำแปร
 ญัตติเพียง ๑ วัน เป็นเหตุให้นายนิพิฏฐ์ อินทรสมบัติ สมาชิกรัฐสภาไม่อาจยื่นคำแปรญัตติได้ทัน
 ต่อมา มีการพิจารณาขึ้นคณะกรรมาธิการของรัฐสภา และการประชุมวาระที่สองตามสำเนา
 รายงานการประชุมร่วมกันของรัฐสภาเอกสารหมายเลข จ.๕๕ ถึง จ.๖๔ จากนั้นจำเลยที่ ๑ กำหนด
 ประชุมเพื่อพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมวาระที่สามในวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ แต่
 ก่อนถึงวันประชุมในวาระที่สามได้มีสมาชิกรัฐสภายื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ระหว่าง พลเอก
 สมเจตน์ บุญถนอม กับคณะ ผู้ร้องที่ ๑ นายวิรัตน์ กัลยาศิริ ผู้ร้องที่ ๒ นายสาย กังกเวดิน กับ

คณะ ผู้ร้องที่ ๓ นายพีระพันธุ์ สาลีรัฐวิภาค กับคณะ ผู้ร้องที่ ๔ และประธานรัฐสภา ผู้ถูกร้องที่ ๑ รองประธานรัฐสภา ผู้ถูกร้องที่ ๒ และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา ผู้ถูกร้องที่ ๓ ถึงที่ ๓๑๒ นอกจากนี้ เมื่อวันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๕๖ นายวันชัย สอนศิริ นายตวง อันทะไชย และ นายประสาร มฤคพิทักษ์ สมาชิกวุฒิสภาได้ยื่นคำร้องต่อโจทก์ ขอให้ตรวจสอบการกระทำครั้งนี้ ต่อมา วันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ ที่ประชุมรัฐสภาพิจารณาวาระที่สามและมีมติเห็นชอบร่างฯ ให้ออกใช้ เป็นรัฐธรรมนูญ วันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยที่ ๑๕ - ๑๘/๒๕๕๖ ว่า การดำเนินการพิจารณาและลงมติแก้ไขเพิ่มเติมร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช ดังกล่าวเป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มีเนื้อความ ที่เป็นสาระสำคัญขัดแย้งต่อหลักการพื้นฐานและเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ อันเป็นการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศ โดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ เพราะในการพิจารณาของที่ประชุม รัฐสภา มิได้นำเอาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับที่มาของสมาชิกวุฒิสภาบัญชีที่จำเลยที่ ๒ และคณะ เสนอต่อสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ มาใช้ในการ พิจารณาในวาระที่หนึ่ง ขึ้นรับหลักการ แต่ได้นำร่างที่จัดทำขึ้นใหม่ ซึ่งมีการเพิ่มเติมเปลี่ยนแปลง หลักการที่สำคัญจากร่างเดิมหลายประการ ได้แก่ การแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และ มาตรา ๒๔๑ วรรคหนึ่ง ทำให้บุคคลผู้เคยดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาซึ่งสมาชิกภาพสิ้นสุดลง สามารถสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาได้อีกโดยไม่ต้องรอให้พ้นระยะเวลา ๒ ปี และมีการ ดำเนินการในลักษณะที่มีเจตนาปิดข้อเท็จจริงไม่แจ้งข้อความจริงว่า ได้มีการจัดทำร่างขึ้นใหม่ ให้สมาชิกรัฐสภาทราบทุกคน โดยไม่ปรากฏว่ามีสมาชิกรัฐสภาร่วมลงชื่อเสนอญัตติแก้ไขเพิ่มเติม รัฐธรรมนูญที่จัดทำขึ้นใหม่แต่อย่างใด การดำเนินการในการเสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่

รัฐสภารับหลักการเป็นไปโดยมิชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ (๑) วรรคหนึ่ง ส่วนการกำหนดวันแปรญัตติร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช ที่ประชุมรัฐสภาในวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ ลงมติให้กำหนดเวลาแปรญัตติ ๑๕ วัน โดยจำเลยที่ ๑ ได้สรุปให้เริ่มต้นนับย้อนหลังไปโดยให้นับระยะเวลา ๑๕ วัน ตั้งแต่วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ นั้น ไม่ชอบเพราะไม่อาจนับย้อนหลังได้ ต้องนับตั้งแต่วันที่ที่ประชุมมีมติเป็นต้นไป จึงเป็นการดำเนินการที่ขัดต่อข้อบังคับการประชุมและไม่เป็นกลาง ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๕ วรรคหนึ่งและวรรคสอง ทั้งขัดต่อหลักนิติธรรมตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๓ วรรคสอง ตามสำเนาคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญเอกสารหมายเลข จ.๓๐ จากนั้นวันที่ ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ นายอุทัย ยอดมณี ผู้ประสานงานเครือข่ายนักศึกษาประชาชนปฏิรูปประเทศไทย (คปท.) ยื่นคำร้องต่อโจทก์ขอให้ไต่สวนเรื่องนี้อีกคำร้องหนึ่ง วันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ โจทก์มีมติให้ไต่สวนข้อเท็จจริง วันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๕๘ โจทก์แจ้งข้อกล่าวหาแก่จำเลยทั้งสอง วันที่ ๘ กันยายน ๒๕๕๙ โจทก์มีมติว่าการกระทำของจำเลยทั้งสองมีมูลความผิดทางอาญาดำเนินการเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติใดๆ ในตำแหน่งหรือหน้าที่ หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่โดยมิชอบ เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๒๓/๑ ต่อมาวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๕๙ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ มีหนังสือส่งรายงาน เอกสาร และความเห็นไปยังอัยการสูงสุดเพื่อฟ้องคดีอาญาจำเลยทั้งสอง อัยการสูงสุดเห็นว่า ส่วนวนการไต่สวนยังไม่สมบูรณ์พอที่จะดำเนินคดีได้ จึงมีหนังสือลงวันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๕๙ แจ้งโจทก์ และตั้งคณะทำงานโดยเห็นควรไต่สวนหาข้อเท็จจริงเพิ่มเติม แล้วอัยการสูงสุดกับโจทก์ตั้งคณะทำงานร่วม มีการรวบรวมพยานเอกสารและ

สอบคำให้การพยานอีก ๒ คน แต่คณะทำงานร่วมไม่อาจหาข้อยุติได้ตามเอกสารหมาย จ.๑๐ ถึง จ.๑๒ โจทก์จึงฟ้องเป็นคดีนี้

ในชั้นนี้ปัญหาต้องวินิจฉัยตามอุทธรณ์ของโจทก์ว่า จำเลยทั้งสองกระทำความผิดตามฟ้องหรือไม่ ที่โจทก์อุทธรณ์ข้อแรกว่า จำเลยทั้งสองกระทำความผิดตามฟ้องข้อ ๓.๑ เนื่องจากการแก้ไขร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมต้องทำเป็นญัตติใหม่ ไม่อาจสับเปลี่ยนร่างได้ ร่างฉบับใหม่ที่สับเปลี่ยนมีการใช้เลขรับหนังสือเดิมและไม่มีสมาชิกรัฐสภาเข้าชื่อเสนอตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๙๑ (๑) ไม่มีหลักฐานยืนยันว่า ผู้เข้าชื่อเสนอญัตติได้ขอแก้ไขเพิ่มเติมญัตติที่ตนยื่นไว้ ทั้งที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาที่ร่วมลงชื่อทุกคนเป็นเจ้าของญัตติ ถือเป็นเอกสิทธิเฉพาะตัวและมีความมุ่งหมายเฉพาะบุคคล จะต้องอยู่ในความรับรู้ของผู้ที่ลงลายมือชื่อไว้เดิมทุกคน ไม่ว่าการแก้ไขจะตรงตามเจตนารมณ์ของเจ้าของลายมือชื่อเดิมหรือไม่ ร่างฉบับใหม่เป็นการแก้ไขหลักการสำคัญที่มีผลเปลี่ยนแปลงการดำรงตำแหน่งของสมาชิกวุฒิสภาที่ครบวาระให้ดำรงตำแหน่งต่อเนื่องได้ โดยมีเจตนากะทำเพื่อประโยชน์ของสมาชิกวุฒิสภาบางฝ่าย มีผลทำให้ร่างฉบับสำเนาที่สมาชิกรัฐสภาได้รับในการประชุมวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๖ ระเบียบวาระที่ ๕.๑ ไม่ตรงกับร่างเดิมที่จำเลยที่ ๒ ยื่นไว้เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ ทั้งที่ระบุเลขรับ ๒๐/๒๕๕๖ ตรงกัน จึงเป็นญัตติที่ไม่ชอบ การสับเปลี่ยนร่างฉบับใหม่เกิดขึ้นหลังจากจำเลยที่ ๑ เห็นชอบบรรจุญัตติเข้าระเบียบวาระการประชุมแล้ว ขัดต่อข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๓๖ บันทึกข้อความลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ จัดทำขึ้นย้อนหลังและเป็นเท็จ การแก้ไขร่างรัฐธรรมนูญต่างจากการแก้ไขร่างพระราชบัญญัติ และในการเสนอร่างฉบับใหม่ต้องมีร่างบทบัญญัติมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง เสนอประกอบบันทึกหลักการและเหตุผลเพื่อให้ที่ประชุมรัฐสภาพิจารณา จำเลยที่ ๒ มีเจตนาไม่สุจริต ปกปิดข้อเท็จจริงไม่แจ้งให้

สมาชิกรัฐสภาทราบว่ามีการจัดทำร่างฉบับใหม่ มีเจตนารวบรวมแรงรับเพื่อให้มีการนำร่างฉบับใหม่มาใช้พิจารณาโดยไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ กฎหมาย ข้อบังคับการประชุมรัฐสภา และขั้นตอนทางธุรการ จำเลยที่ ๑ รู้ว่าจำเลยที่ ๒ แก้ไขและสับเปลี่ยนร่างดังกล่าว กลับบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุม ไม่ขอถอนญัตติ หรือสั่งแก้ไขให้ถูกต้อง จนนำไปสู่การลงมติวาระที่หนึ่งจนถึงวาระที่สาม โดยไม่มีการแจ้งข้อความจริงต่อรัฐสภา จำเลยทั้งสองจงใจเสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่มีผลให้สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการสรรหาขณะนั้นสิ้นสุดลงทันทีก่อนครบวาระ เป็นการตัดสิทธิสมาชิกวุฒิสภาย้อนหลัง อันแสดงให้เห็นถึงเจตนาพิเศษเพื่อเอื้อประโยชน์แก่สมาชิกวุฒิสภาบางกลุ่ม ทั้งยังเป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองอื่นสามารถลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาเมื่อพ้นจากตำแหน่งแล้ว ทำให้อิทธิพลของฝ่ายการเมืองเข้ามาบีบบังคับต่ออำนาจของวุฒิสภาโดยตรงและมีเจตนาให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในสภาผู้แทนราษฎรมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับวุฒิสภาเพื่อครอบงำให้สมาชิกวุฒิสภาตกอยู่ใต้อาณัติแห่งตน เป็นการทำลายดุลยภาพโครงสร้างของรัฐสภาและหลักการถ่วงดุลตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ อันแสดงให้เห็นถึงเจตนาไม่สุจริตและมุ่งหมายเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจรัฐในการปกครองประเทศ โดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญและกฎหมายนั้น เห็นว่า โจทก์ฟ้องโดยบรรยายพฤติการณ์ที่อ้างว่าจำเลยทั้งสองร่วมกันกระทำความผิดส่วนนี้ตามลำดับเหตุการณ์ตั้งแต่วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ ซึ่งจำเลยที่ ๒ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา รวม ๓๑๔ คน เสนอร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช พร้อมบันทึกหลักการและเหตุผล และบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญต่อจำเลยที่ ๑ ผ่านการดำเนินการตามลำดับชั้นของเจ้าหน้าที่ จนกระทั่งวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ เวลา ๘.๓๐ นาฬิกา ซึ่งโจทก์อ้างว่า ก่อนจำเลยที่ ๑ จะอนุญาตบรรจุระเบียบวาระ

การประชุมญัตติที่จำเลยที่ ๒ เสนอ จำเลยที่ ๒ สั่งการให้นายอนาวิน แก้วนามชัย ผู้ช่วยของจำเลยที่ ๒ นำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่จัดทำขึ้นใหม่มาสับเปลี่ยนกับร่างเดิมที่ยื่นไว้และนำร่างเดิมกลับคืนไป โดยมีได้เสนอเป็นญัตติใหม่และมิได้มีการรับรองญัตติจากสมาชิกรัฐสภา สอดคล้องกับรายละเอียดตามสำเนารายงานและสำนวนการไต่สวนข้อเท็จจริงของโจทก์เอกสารหมายเลข จ.๑๒ แต่โจทก์กลับอ้างตามอุทธรณ์ว่า จำเลยที่ ๒ นำร่างฉบับใหม่มาสับเปลี่ยนหลังจากจำเลยที่ ๑ เห็นชอบบรรจุญัตติเข้าระเบียบวาระการประชุมแล้ว โดยไม่ปรากฏพยานหลักฐานใดที่บ่งชี้ว่า จำเลยที่ ๑ อนุญาตให้บรรจุร่างเดิมเข้าระเบียบวาระการประชุมไปก่อนหน้านั้นแล้วอ้าง จึงเป็นอุทธรณ์ที่ขัดแย้งกับคำฟ้องและสำนวนการไต่สวนข้อเท็จจริงของโจทก์ อุทธรณ์ของโจทก์ส่วนนี้ฟังไม่ขึ้น ข้อเท็จจริงรับฟังได้ว่า จำเลยที่ ๒ นำร่างฉบับใหม่มาสับเปลี่ยนก่อนจำเลยที่ ๑ เห็นชอบอนุญาตให้บรรจุญัตติตามร่างเดิมเข้าระเบียบวาระการประชุม ส่วนที่โจทก์อุทธรณ์ทำนองว่า จำเลยทั้งสองมีเจตนาและเจตนาพิเศษในการกระทำความผิดโดยอ้างคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๕ - ๑๘/๒๕๕๖ มาด้วยนั้น เห็นว่า แม้คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญดังกล่าวจะเกี่ยวเนื่องกับการกระทำของจำเลยทั้งสองตามที่โจทก์ฟ้องเป็นคดีนี้ แต่ก็เป็นกรณีวินิจฉัยภายหลังเกิดเหตุแล้ว และแม้ผลคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญจะถือเป็นที่สุดและมีผลผูกพันกับทุกองค์กรก็ตาม แต่ตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญดังกล่าวไม่มีประเด็นพิจารณาและวินิจฉัยถึงความรับผิดทางอาญาของบุคคลใด โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อพิจารณาถึงอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญซึ่งมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย ซึ่งรวมถึงร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมและการกระทำเกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจของสภาผู้แทนราษฎรและรัฐสภาว่าผิดไปจากรัฐธรรมนูญหรือไม่ โดยมีได้มุ่งหมายพิสูจน์เจตนาแห่งการกระทำความผิด ทั้งมิได้มุ่งหมายให้ผู้กระทำต้องรับโทษ แตกต่างจากคดีนี้ที่เป็นคดีอาญาซึ่งการพิจารณาพิพากษาคดีศาลจำต้อง

วินิจฉัยพยานหลักฐานและพิเคราะห์ถึงพฤติการณ์แห่งการกระทำความผิดอันเป็นองค์ประกอบภายนอก รวมทั้งเจตนาและเจตนาพิเศษแห่งการกระทำความผิดอันเป็นองค์ประกอบภายในของจำเลยทั้งสองด้วย โดยศาลมีอำนาจไต่สวนพยานหลักฐานที่โจทก์และจำเลยทั้งสองนำเข้าสู่สืบ และมีอำนาจเรียกพยานหลักฐานอื่นมาไต่สวนได้จนรับฟังโดยปราศจากข้อสงสัยว่า จำเลยทั้งสองกระทำความผิดจริงดังที่โจทก์ฟ้อง จึงจะลงโทษจำเลยทั้งสองได้ สอดคล้องกับที่ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.บวรศักดิ์ อุวรรณโณ ให้การตามที่ปรากฏในสำเนารายงานและสำนวนการไต่สวนข้อเท็จจริงของโจทก์ว่า คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญเฉพาะส่วนที่เป็นคำวินิจฉัยตอนท้ายเท่านั้นที่มีผลผูกพัน ส่วนการให้เหตุผลเป็นน้ำหนักที่จะให้องค์กรอื่นนำไปใช้ประกอบคำวินิจฉัยเกี่ยวกับคำสั่งที่ว่าไม่ชอบเท่านั้น ดังนี้ เมื่อคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญไม่ได้วินิจฉัยถึงองค์ประกอบความผิดตามฟ้อง จึงหาได้ผูกพันให้ศาลฎีกาจำต้องพิพากษาลงโทษจำเลยทั้งสองเสียทีเดียวไม่ กรณีต้องพิจารณาจากพยานหลักฐานในคดีนี้ต่อไป ซึ่งเมื่อพิจารณาข้อเท็จจริงตามทางไต่สวนแล้ว ได้รับความจากจำเลยที่ ๒ นายดิเรก ถึงฝั่ง สมาชิกวุฒิสภาและรองประธานคณะกรรมการวิสามัญกิจการวุฒิสภา (วิปวุฒิสภา) คนที่หนึ่ง และนายชวลิต วิชยสุทธิ์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและคณะกรรมการประสานงานพรรคร่วมรัฐบาล (วิปรัฐบาล) ว่า การที่จำเลยที่ ๒ และคณะยื่นร่างเดิมเพื่อขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับวิธีการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา โดยการรับเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนตามหนังสือพร้อมบันทึกหลักการและเหตุผล ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช และบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างเอกสารหมายเหตุจ.๑๕ ก็เนื่องมาจากเมื่อวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๖ สมาชิกวุฒิสภาบางส่วนได้หารือร่วมกันและแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนในเรื่องดังกล่าวตั้งต่อก่อนยื่นญัตติ สอดคล้องกับข้อความที่ปรากฏในสำเนาหนังสือพิมพ์แนบท้ายบันทึกปากคำของจำเลยที่ ๒ เอกสารหมายเหตุจ.๒๖ และสำเนา

หนังสือพิมพ์เอกสารหมาย ล.๖ ถึง ล.๘ ที่มีการอ้างถึงหลักการให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้งโดยตรง ๒๐๐ คน และไม่จำกัดวาระในการลงสมัครรับเลือกตั้ง โดยมีสิทธิลงสมัครรับเลือกตั้งได้อีกหลังครบวาระไว้ ประกอบกับเมื่อพิจารณาบันทึกวิเคราะหสรุปลงสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญแนบท้ายหนังสือเอกสารหมาย จ.๑๕ ที่จำเลยที่ ๒ ยื่นประกอบในการเสนอร่างเดิมแล้ว มีระบุในข้อ ๒.๑ ว่า “สาระสำคัญของร่าง ... กำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้งจำนวนสองร้อยคน ... รวมทั้งแก้ไขเพิ่มเติมวาระการดำรงตำแหน่งของสมาชิกวุฒิสภาให้สามารถดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินกว่าหนึ่งวาระได้เช่นเดียวกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร” ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการเสนอแนวคิดและหลักการตามที่ได้มีการร่วมกันหารือและแถลงข่าวดังกล่าว เกี่ยวกับวาระการดำรงตำแหน่งของสมาชิกวุฒิสภาให้สามารถดำรงตำแหน่งต่อเนื่องได้โดยไม่ต้องรอให้พ้นระยะเวลา ๒ ปี จำเลยที่ ๒ อ้างว่าเหตุที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมร่าง เนื่องจากมีสมาชิกวุฒิสภาที่ร่วมลงนามบางส่วนทักท้วงว่าร่างบกพร่องไม่เป็นไปตามที่หารือและแถลงข่าวไว้ สอดคล้องกับคำเบิกความของนายดิเรกและนายชวลิต รวมถึงรายงานการประชุมคณะกรรมการพัฒนาการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชนวุฒิสภา ครั้งที่ ๗๖ เอกสารในสำนวนการไต่สวนของศาลรัฐธรรมนูญหมาย จ.๔๙ ที่มีปรากฏการทักท้วงของสมาชิกผู้ร่วมลงชื่อเสนอร่าง จำเลยที่ ๒ ยังยืนยันว่าได้แจ้งคณะกรรมการประสานงานร่วมรัฐบาลให้ทราบถึงข้อบกพร่องและการแก้ไขเพิ่มเติมร่างให้เป็นไปตามที่ได้หารือและแถลงข่าวแล้ว เชื่อว่าการแก้ไขสลับเปลี่ยนร่างฉบับใหม่ของจำเลยที่ ๒ เกิดจากการที่ผู้ร่วมเข้าชื่อเสนอญัตติพบข้อบกพร่องของร่างเดิมและได้ทักท้วง มิได้เกิดจากการกระทำของจำเลยที่ ๒ โดยผลการเพื่อประโยชน์ของตนเป็นส่วนตัว และจำเลยที่ ๒ เข้าใจโดยสุจริตว่า การแก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าวเป็นเพียงการตกเติมเนื้อความส่วนที่ขาดหายซึ่งยังอยู่ในหลักการและเจตนารมณ์ที่แท้จริงของสมาชิกวุฒิสภาผู้ร่วมเข้าชื่อเสนอญัตติ ส่วนการที่จำเลยที่ ๒ เสนอร่างฉบับใหม่โดยสลับเปลี่ยนกับร่างเดิม ใช้เลขรับ

หนังสือเดิม และไม่ได้ให้สมาชิกรัฐสภาที่ร่วมเข้าชื่อเสนอญัตติลงชื่อใหม่ กับการที่จำเลยที่ ๑ มิได้
 สั่งให้แก้ไขร่างฉบับใหม่เพื่อให้สมาชิกรัฐสภาที่ร่วมเข้าชื่อลงชื่อเสนอร่างใหม่นั้น ในเรื่องนี้จำเลยที่ ๒
 เบิกความยืนยันว่า ได้ขอให้วิปรัฐบาลช่วยแจ้งสมาชิกรัฐสภาทราบแล้ว และในการขอแก้ไขเพิ่มเติม
 สืบเปลี่ยนร่างฉบับใหม่จำเลยที่ ๒ ได้ประสานงาน สอบถาม และปรึกษาเจ้าหน้าที่รัฐสภาก่อนล่วงหน้า
 โดยมอบหมายให้นายอนาวิน ผู้ช่วยของจำเลยที่ ๒ ประสานงานกับนายเฮอร์วัตร ผู้บังคับบัญชา
 กลุ่มงานรองประธานสภาคนที่ ๑ แล้วนายเฮอร์วัตรประสานไปยังนายศิโรจน์ จากนั้นนายอนาวินนำ
 ร่างฉบับใหม่ไปสืบเปลี่ยนกับร่างเดิมตามเอกสารหมายเลข จ.๒๓ ซึ่งประกอบด้วยบันทึกหลักการและ
 เหตุผล ร่างรัฐธรรมนูญที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง พร้อมบทบัญญัติของมาตรา
 ดังกล่าวที่ว่า “บุคคลผู้เคยดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาสิ้นสุดลงมาแล้ว ยังไม่เกิน
 สองปี จะเป็นรัฐมนตรีหรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองซึ่งมิใช่สมาชิกวุฒิสภามิได้” รวมถึงมีบันทึก
 วิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญ ตามที่มีการกำหนดไว้ในข้อบังคับการประชุมรัฐสภา
 พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๘๖ ครบถ้วน ขณะที่เสนอร่างฉบับใหม่มีนางบุษกร นางนงค์เยาว์ และนายศิโรจน์
 ซึ่งล้วนเป็นเจ้าหน้าที่รัฐสภาที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการพิจารณาเรื่องดังกล่าวตามลำดับชั้นร่วม
 อยู่ด้วย เจ้าหน้าที่รับร่างฉบับใหม่ไว้และคืนร่างเดิมไป โดยนายศิโรจน์และนางนงค์เยาว์ยืนยันว่า ได้
 ตรวจสอบร่างฉบับใหม่แล้ว ซึ่งก็ไม่ปรากฏว่ามีการทักท้วงหรือแจ้งข้อไม่ถูกต้องสมบูรณ์ในการเสนอ
 ร่างฉบับใหม่ให้จำเลยที่ ๒ ทราบว่าต้องเสนอเป็นญัตติใหม่หรือต้องให้สมาชิกรัฐสภาร่วมลงชื่อใหม่
 กรณีย่อมมีเหตุผลให้จำเลยที่ ๒ เชื่อว่าสามารถดำเนินการเช่นนี้ได้ตามที่ได้รับแจ้งจากเจ้าหน้าที่ ทั้ง
 จำเลยที่ ๒ ยังเบิกความอีกว่า หากเจ้าหน้าที่รัฐสภาให้คำแนะนำหรือพบเห็นว่าจำเลยที่ ๒ แก้ไข
 เพิ่มเติมและสืบเปลี่ยนร่างไม่ถูกต้อง จำเลยที่ ๒ และคณะก็ยังมีหนทางที่จะนำร่างแก้ไขเพิ่มเติมที่
 ได้ปรับปรุงสมบูรณ์แล้วเข้าสู่การพิจารณาของรัฐสภาได้หลายวิธี ซึ่งพรรคการเมืองที่จำเลยที่ ๒

สังกัดอยู่มีสมาชิกเพียงพอที่จะเสนอใหม่หรือทำร่างเสนอประกบกับร่างที่ยื่นไว้เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ หรือแปรญัตติเพิ่มเติมเข้ามาแก้ไขในชั้นกรรมาธิการได้ ประกอบกับเมื่อพิจารณารายชื่อสมาชิกรัฐสภาที่ร่วมลงชื่อเสนอร่างแนบท้ายสำเนาหนังสือสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ฉบับที่ สผ ๐๐๐๓/๓๑ ลงวันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๖ เรื่อง ขอเอกสารและพยานหลักฐาน พร้อมเอกสารประกอบหมาย จ.๕๒ แล้ว ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกพรรคการเมืองเดียวกับจำเลยที่ ๒ และหากการแก้ไขร่างฉบับใหม่นี้ไม่ตรงตามเจตนารมณ์ของสมาชิกที่เข้าชื่อเสนอร่างเดิม ก็น่าจะต้องมีการหักท้วงกันในที่ประชุมรัฐสภาได้ จำเลยที่ ๒ ไม่น่าจะกล้ากระทำการใดที่ขัดต่อเจตนารมณ์ของสมาชิกผู้เข้าชื่อเสนอร่างเดิมดังกล่าว ข้อเท็จจริงจึงอาจเป็นไปได้ดังที่จำเลยที่ ๒ อ้างว่าสามารถจัดให้สมาชิกร่วมลงชื่อเสนอร่างฉบับใหม่ได้ในเวลาไม่นาน นอกจากนี้ ทางไต่สวนไ้ความจากพยานที่เป็นข้าราชการ เจ้าหน้าที่ และอดีตข้าราชการซึ่งปฏิบัติงานในสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรและสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ซึ่งไม่ปรากฏว่ามีส่วนไ้เสียกับการแก้ไขเพิ่มเติมร่างฉบับใหม่ และล้วนเป็นพยานที่มีหน้าที่และประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวข้องกับการเสนอร่างรัฐธรรมนูญ ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ร่างพระราชบัญญัติ และร่างกฎหมาย ไ้แก่ นายจรินทร์เพ็ญ รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร นายจำนงค์ สวมประคำ อดีตรองเลขาธิการวุฒิสภา และอดีตเลขาธิการวุฒิสภา นางนรรัตน์ พิมเสน เลขาธิการวุฒิสภา นายธงชัย ดุลยสุข รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร นายพิฑูร พุ่มหิรัญ อดีตเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร นางสาวปิยวรรณ บุญยิ่ ผู้รับมอบหมายจากเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร นายศิโรจน์ ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานพระราชบัญญัติและญัตติ ๑ นางนงค์เยาว์ นิติกรเชี่ยวชาญ กลุ่มงานพระราชบัญญัติและญัตติ ๑ นางบุษกร ผู้อำนวยการสำนักการประชุม นางพรณิภา เสริมศรี รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร และนายสุวิจักขณ์ นาควัระชัย เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ที่ให้การชั้นไต่สวนของโจทก์และ

ชั้นคณะทำงานร่วมกับที่เบิกความต่อศาลต่างยืนยันสอดคล้องกันว่า ตามข้อบังคับการประชุม รัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๓๖ กำหนดว่า ญัตติที่บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาแล้ว หากผู้เสนอญัตติจะถอนญัตติหรือจะแก้ไขเพิ่มเติม หรือจะถอนชื่อจากการเป็นผู้ร่วมกันเสนอหรือผู้รับรองจะถอนการรับรองญัตติจะต้องได้รับความยินยอมของที่ประชุมรัฐสภา แต่กรณีนี้เป็นเรื่องที่ จำเลยที่ ๑ ยังไม่บรรจุญัตติตามร่างเดิมเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา ซึ่งไม่มีข้อบังคับห้ามไว้ ตามธรรมเนียมและแนวทางปฏิบัติทางธุรการของสำนักงานที่ปฏิบัติสืบเนื่องกันมายาวนานถือว่าเป็นเรื่องที่สามารถแก้ไขเพิ่มเติมร่างได้ นายศิโรจน์ นางบุษกร นายจำนงค์ นายพิฑูร และนางสาวปิยวรรณ ยังให้การในชั้นไต่สวนของโจทก์ เพิ่มเติมทำนองเดียวกันเกี่ยวกับแนวทางการเสนอแก้ไขเพิ่มเติม ร่างพระราชบัญญัติและร่างรัฐธรรมนูญว่า สามารถดำเนินการได้ ๕ แนวทาง ซึ่งในแนวทางที่ ๓ เป็นกรณีเจ้าหน้าที่ตรวจสอบแล้วไม่พบข้อบกพร่อง แต่ผู้เสนอหลักประสงค์จะแก้ไขปรับปรุง ผู้เสนอหลักก็จะนำร่างกฎหมายเฉพาะหน้าที่ต้องการแก้ไขเปลี่ยนแปลง หรือนำร่างกฎหมาย ทั้งฉบับมาเปลี่ยน โดยไม่จำเป็นต้องลงรับหนังสือใหม่หรือให้สมาชิกร่วมลงชื่อเสนอใหม่อีกครั้งหนึ่ง และสามารถแก้ไขได้ภายใต้หลักการที่เสนอไว้ ไม่ว่าจะเป็นการแก้ไขน้อยหรือมาก หรือแก้ไขใน ข้อสาระสำคัญหรือไม่ ดังเช่นที่เกิดขึ้นในการแก้ไขเพิ่มเติมและสับเปลี่ยนร่างฉบับใหม่ของ จำเลยที่ ๒ ครั้งนี้ นางบุษกร นางพรณิภา นายสุวิจักขณ์ นายจำนงค์ นายพิฑูร และนางสาวปิยวรรณ ยืนยันด้วยว่า ธรรมเนียมและแนวทางปฏิบัติทางธุรการดังกล่าว ใช้ได้แก่กรณีการแก้ไขเพิ่มเติม ร่างพระราชบัญญัติ ร่างกฎหมาย รวมถึงร่างรัฐธรรมนูญด้วย ประกอบกับเมื่อพิจารณาหลักเกณฑ์ ในการเสนอร่างพระราชบัญญัติแล้ว ต้องอยู่ภายใต้บังคับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๑๔๒ วรรคสี่ ที่กำหนดให้ต้องเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรก่อน ซึ่ง ข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๕๑ ข้อ ๕๓ กำหนดว่า ญัตติที่บรรจุเข้าระเบียบ

วาระการประชุมแล้ว หากผู้เสนอญัตติจะถอนหรือจะแก้ไขเพิ่มเติมหรือจะถอนชื่อจากการเป็นผู้ร่วมกันเสนอ หรือผู้รับรอง จะถอนการรับรองญัตติจะต้องได้รับความยินยอมของที่ประชุม อันเป็นบทบัญญัติที่มีเนื้อหาในทำนองเดียวกันกับการแก้ไขเพิ่มเติมร่างรัฐธรรมนูญซึ่งอยู่ในอำนาจหน้าที่ของรัฐสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ หมวด ๑๕ ประกอบข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๓๖ ซึ่งก็ปรากฏข้อเท็จจริงว่า เคยมีการเสนอญัตติแก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติและร่างรัฐธรรมนูญที่มีการดำเนินการสอดคล้องกับธรรมเนียมและแนวทางปฏิบัติทางธุรการดังกล่าว กล่าวคือ เป็นการดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมก่อนมีการส่งอนุญาตบรรจุระเบียบวาระการประชุม โดยยังคงใช้เลขรับหนังสือเดิมและลายมือชื่อของผู้เข้าชื่อเสนอญัตติเดิม ได้แก่ ร่างพระราชบัญญัติโคนมและผลิตภัณฑ์นม พ.ศ. ร่างพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ร่างพระราชบัญญัติกองทุนร่วมบรรเทาความเสียหายต่อพืชผลผลิตทางการเกษตรกรรม พ.ศ. ร่างพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช เป็นต้น นายศิริโรจน์และนางนงค์เยาว์เบิกความในทำนองเดียวกันว่า หลังจากจำเลยที่ ๒ แก้ไขเพิ่มเติมสลับเปลี่ยนร่างฉบับใหม่ พยานทั้งสองได้ตรวจสอบร่างฉบับใหม่แล้วเห็นว่าการแก้ไขเพิ่มเติมเป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๙๑ (๑) และเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมก่อนที่จำเลยที่ ๑ จะอนุญาตให้บรรจุระเบียบวาระการประชุมสอดคล้องกับข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๓๖ นางนงค์เยาว์จึงจัดทำบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ เสนอต่อนางบุษกรผ่านนายศิริโรจน์ ระบุว่า ตามร่างเดิมที่เสนอเมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ นั้น กลุ่มงานพระราชบัญญัติและญัตติ ๑ ได้รับการประสานงานและได้รับร่างฉบับที่ปรับแก้ไขแล้วเมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ร่างฉบับใหม่ได้เพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง อยู่หลังมาตรา ๑๑๕ และเพิ่มคำว่า

วรรคหนึ่ง หลังมาตรา ๒๔๑ เห็นควรนำเสนอเลขาธิการรัฐสภาเพื่อนำกราบเรียนประธานรัฐสภา เพื่ออนุญาตบรรจุวาระการประชุมรัฐสภาต่อไป นายศิริโรจน์เกษียนสิ่งในบันทึกข้อความดังกล่าวว่า เรียน เลขาธิการรัฐสภา เพื่อโปรดนำกราบเรียนประธานรัฐสภา เพื่อโปรดอนุญาตให้ผู้เสนอร่าง รัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับแก้ไขที่มาของสมาชิกวุฒิสภา แก้ไขเพิ่มเติมในบันทึกหลักการและ ในร่างรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และเพิ่มคำว่า วรรคหนึ่ง ของมาตรา ๒๔๑ ซึ่งสามารถ กระทำได้ เนื่องจากประธานรัฐสภายังไม่ได้อนุญาตบรรจุร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเข้าระเบียบ วาระการประชุมรัฐสภา ตามสำเนาทันทีข้อความเอกสารหมายเลข จ.๒๔ แล้วมอบให้นางบุษกร อันเป็นการแสดงให้เห็นว่าเจ้าหน้าที่ซึ่งรับผิดชอบโดยตรงได้ดำเนินการตามขั้นตอนและตรวจสอบ ร่างฉบับใหม่แล้ว จนมีการทำบันทึกข้อความฉบับใหม่เพื่อเสนอต่อจำเลยที่ ๑ โดยนางบุษกร ยืนยันทำนองว่า ได้นำบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ติดตัวไปด้วยเพื่อเสนอ จำเลยที่ ๑ ลงนามในวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ขณะที่จำเลยที่ ๑ เรียกไปสอบถามเกี่ยวกับการ แก้ไขเพิ่มเติมและสับเปลี่ยนร่าง แต่นางบุษกรยังไม่ได้เสนอบันทึกข้อความดังกล่าวแก่จำเลยที่ ๑ เพราะจำเลยที่ ๑ อ้างว่าจะลงนามอนุญาตในบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ พยาน ทั้งสามปากเบิกความเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินการตรวจสอบและพิจารณาเสนอร่างฉบับใหม่ ตามอำนาจหน้าที่ของตนตามลำดับขั้นตอนเชื่อมโยงกัน จนกระทั่งมีการจัดทำบันทึกข้อความ ลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ และเตรียมการเพื่อเสนอเรื่องต่อจำเลยที่ ๑ แสดงให้เห็นว่าก่อนที่จะ มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๕ - ๑๘/๒๕๕๖ นั้น เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานทั้งหมดต่างมีความ เข้าใจว่าสามารถนำร่างกฎหมายมาสับเปลี่ยนได้โดยไม่ต้องลงเลขรับหนังสือใหม่และไม่ต้องให้ สมาชิกลงชื่อเสนอร่างใหม่ เมื่อพยานโจทก์ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงานเหล่านี้มีความเชื่อและถือปฏิบัติว่า เป็นเรื่องที่สามารถกระทำได้อยู่แล้ว จึงไม่มีเหตุให้ต้องจัดทำบันทึกข้อความดังกล่าวขึ้นภายหลัง

จำเลยที่ ๑ มีคำสั่งอนุญาตให้บรรจระบุียบวาระการประชุมดังที่โจทก์อุทธรณ์ นอกจากนี้ยังได้ความตามทางไต่สวนว่า ก่อนจำเลยที่ ๑ จะอนุญาตให้บรรจระบุียบวาระการประชุม ได้เรียกนางบุษกรไปสอบถามก่อนแล้วว่าในกรณีเช่นนี้สามารถทำได้หรือไม่ นางบุษกรยืนยันว่าสามารถทำได้ อีกทั้งได้ความจากคำเบิกความของนางนงค์เยาว์ทำนองว่า มีการดำเนินการตามธรรมเนียมและแนวทางปฏิบัติทางธุรการดังกล่าวเรื่อยมา จนภายหลังศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัย ได้มีการปรับเปลี่ยนแนวทางปฏิบัติทางธุรการและมีการจัดทำข้อบังคับการประชุมรัฐสภาให้สอดคล้องกับคำวินิจฉัยดังกล่าว กล่าวคือ หากจะมีการแก้ไขในสาระสำคัญจะให้ผู้เข้าชื่อเสนอทุกคนลงชื่อใหม่อีกครั้ง และสำนักงานได้มีการให้คำแนะนำและชี้แจงแก่สมาชิกรัฐสภาในการดำเนินการเพื่อให้สอดคล้องกับคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ดังนี้ พุทธการณแห่งคดีมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า ขณะเกิดเหตุเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ยึดถือธรรมเนียมและแนวทางปฏิบัติทางธุรการดังกล่าวเป็นบรรทัดฐานในการปฏิบัติงานตลอดมา และขณะที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมสลับเปลี่ยนร่างฉบับใหม่ของจำเลยที่ ๒ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง รวมถึงจำเลยทั้งสองเข้าใจโดยสุจริตว่าเป็นเรื่องที่สามารถกระทำได้โดยใช้เลขรับหนังสือเดิมและลายมือชื่อของสมาชิกรัฐสภาผู้เข้าชื่อเสนอญัตติเดิม ไม่ต้องเสนอเป็นญัตติใหม่ และจำเลยที่ ๑ เข้าใจโดยสุจริตว่าร่างฉบับใหม่เป็นร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่มีผู้เสนอตามมาตรา ๒๙๑ (๑) แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ โดยสมบูรณ์แล้ว กรณีมิใช่เรื่องที่ประธานรัฐสภาตรวจสอบและพบว่า มีข้อบกพร่อง อันจะต้องแจ้งผู้เสนอเพื่อแก้ไขร่างให้ถูกต้องตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๐ นอกจากนี้ ภายหลังจำเลยที่ ๑ อนุญาตให้บรรจระบุียบวาระการประชุมแล้วได้มีการจัดทำและส่งหนังสือเชิญประชุมพร้อมระเบียบวาระการประชุมร่วมกันของรัฐสภา เพื่อพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช

ซึ่งรวมถึงร่างฉบับใหม่ที่จำเลยที่ ๒ เสนอ โดยระบุถึงการแก้ไขมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และมาตรา ๒๔๑ วรรคหนึ่ง ไว้ชัดเจนตามเอกสารหมาย จ.๒๕ และเมื่อเริ่มประชุมในวาระที่หนึ่ง ชั้นรับหลักการ ผู้เสนอหลักจะต้องแถลงหลักการและเหตุผลของญัตติที่ขอแก้ไขเพิ่มเติมต่อที่ประชุมรัฐสภา จำเลยที่ ๒ ก็ได้แถลงหลักการและเหตุผลของญัตติตามร่างฉบับใหม่ให้สมาชิกรัฐสภาทราบแล้ว สมาชิกรัฐสภาทั้งหมดซึ่งรวมถึงสมาชิกรัฐสภาที่เคยเข้าชื่อเสนอญัตติตามร่างเดิมสามารถทราบได้โดยละเอียดว่าญัตติที่ได้มีการนำเข้าพิจารณาของรัฐสภานั้นเป็นไปตามที่ได้มีการหารือร่วมกันและแถลงข่าวไว้ในทุกประเด็นหรือไม่และสามารถทักท้วงต่อที่ประชุมได้ แต่ก็ไม่ปรากฏว่ามีสมาชิกรัฐสภาที่เข้าชื่อไว้คนใดทักท้วง ตามรายงานการประชุมเอกสารหมาย จ.๒๗ สำหรับผลของการพิจารณาร่างฉบับใหม่จะเป็นเช่นไรนั้นขึ้นอยู่กับการพิจารณาของสมาชิกรัฐสภาทั้งหมด มิได้เป็นผลโดยตรงจากการเสนอร่างฉบับใหม่ของจำเลยที่ ๒ และการอนุญาตให้บรรจระบุเบี่ยงเบนการประชุมของจำเลยที่ ๑ ซึ่งก็ปรากฏว่าผลการลงมติในวาระที่หนึ่ง ที่ประชุมลงมติรับหลักการตามร่างฉบับใหม่ด้วยคะแนนเสียงมากถึง ๓๖๗ เสียง ตามบันทึกการออกเสียงลงคะแนนเอกสารหมาย จ.๒๘ ยิ่งสนับสนุนให้เห็นว่า ร่างฉบับใหม่นั้นตรงตามเจตจำนงของสมาชิกรัฐสภาผู้ร่วมเข้าชื่อเสนอญัตติตั้งแต่แรก โดยไม่ปรากฏว่าจำเลยทั้งสองใช้อิทธิพลหรืออำนาจครอบงำสั่งการใดในทางบังคับให้ผู้ที่เกี่ยวข้องหรือสมาชิกรัฐสภาที่ร่วมเข้าชื่อเสนอร่างเดิมในการงดใช้สิทธิโต้แย้งคัดค้านหรือถอนตัวในการเสนอญัตติตามร่างฉบับใหม่ หรือบังคับให้ต้องลงมติรับหลักการตามร่างฉบับใหม่แต่อย่างใด จนกระทั่งต่อมาร่างฉบับใหม่ได้ผ่านการพิจารณาและลงมติโดยที่ประชุมรัฐสภาครบทั้งสามวาระข้อเท็จจริงไม่อาจรับฟังได้ว่า จำเลยทั้งสองมีเจตนาปกปิดข้อเท็จจริงไม่แจ้งให้สมาชิกรัฐสภาทราบถึงการแก้ไขเพิ่มเติมและสับเปลี่ยนร่างฉบับใหม่ หรือรวบรัดกระบวนการให้เสร็จสิ้นไปโดยเร็วโดยไม่ปฏิบัติตามแนวทางที่กฎหมายกำหนด หรือเป็นการดำเนินการที่ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

ข้อบังคับการประชุมรัฐสภา และขั้นตอนทางธุรการ หรือมีเจตนาไม่สุจริตเพื่อเอื้อประโยชน์แก่ผู้หนึ่งผู้ใด อันจะทำให้การกระทำของจำเลยทั้งสองเป็นความผิดฐานเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดในตำแหน่งหรือหน้าที่ หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่โดยมิชอบ เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริตตามฟ้อง ข้อ ๓.๑ อุทธรณ์ข้อนี้ของโจทก์ฟังไม่ขึ้น

ที่โจทก์อุทธรณ์ข้อต่อไปว่า จำเลยที่ ๑ กระทำความผิดตามฟ้องข้อ ๓.๒ เนื่องจากจำเลยที่ ๑ มีเจตนาปกปิดข้อเท็จจริง ไม่แจ้งต่อสมาชิกรัฐสภาว่ามีการจัดทำร่างฉบับใหม่ขึ้น เพื่อให้การพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมไม่ตรงตามเจตนาของผู้เข้าชื่อเสนอญัตติ อันเป็นเจตนาพิเศษ จำเลยที่ ๑ ในฐานะประธานรัฐสภามีหน้าที่ดำเนินการประชุมรัฐสภาให้เป็นไปตามกฎหมายและข้อบังคับการประชุม และย่อมต้องทราบว่าไม่สามารถบรรจุร่างฉบับที่จำเลยที่ ๒ นำมาสับเปลี่ยนเข้าระเบียบวาระการประชุมได้ การที่จำเลยที่ ๑ เกษียนสั่งอนุญาตให้บรรจุระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาในบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ เป็นคำสั่งให้นำร่างเดิมบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุม จำเลยที่ ๑ มีเจตนาในการปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบเพื่อก่อให้เกิดความเสียหายแก่สมาชิกรัฐสภาหรือผู้ใดผู้หนึ่งแล้วนั้น เห็นว่า การที่จำเลยที่ ๑ อนุญาตให้บรรจุร่างฉบับใหม่เข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาและมีการนำร่างดังกล่าวเสนอต่อที่ประชุมรัฐสภาเพื่อพิจารณา เพราะเหตุที่จำเลยที่ ๑ ได้สอบถามนางบุษกรซึ่งมีหน้าที่โดยตรงเกี่ยวกับการดำเนินการเรื่องดังกล่าวจนทราบว่าสามารถกระทำได้ ทั้งในบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ เอกสารหมาย จ.๒๑ ก็มีการระบุข้อความเพิ่มเติมอ้างถึง “มาตรา ๑๑๖ วรรคสอง” และ “วรรคหนึ่ง” ท้ายมาตรา ๒๔๑ ซึ่งนางนงค์เยาว์เบิกความยอมรับว่าเป็นผู้เขียนข้อความดังกล่าวด้วยลายมือ ประกอบกับได้ความว่าขณะเกิดเหตุเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน

มีแนวทางปฏิบัติให้สามารถแก้ไขเพิ่มเติมสลับเปลี่ยนร่างฉบับใหม่โดยใช้เลขรับหนังสือเดิมและลายมือชื่อของสมาชิกรัฐสภาผู้เข้าชื่อเสนอญัตติเดิมได้ดังที่วินิจฉัยมาแล้ว ย่อมเป็นเหตุให้จำเลยที่ ๑ เชื่อว่า ผู้เสนอญัตติสามารถแก้ไขญัตติได้หากประธานรัฐสภายังไม่ได้ส่งอนุญาตให้บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุม ส่วนที่จำเลยที่ ๑ เกษียนส่งอนุญาตในบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ นั้น ได้รับความจากนางบุษกรทำนองว่า ในขณะที่เข้าไปพบจำเลยที่ ๑ พยานได้นำบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ เข้าไปด้วย แต่หลังจากที่พยานแจ้งจำเลยที่ ๑ ว่า การแก้ไขเพิ่มเติมและสลับเปลี่ยนร่างฉบับใหม่สามารถทำได้ จำเลยที่ ๑ แจ้งว่าจะลงนามในบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ พยานจึงไม่ได้เสนอบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ให้จำเลยที่ ๑ อีก ซึ่งเมื่อพิจารณบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ เอกสารหมาย จ.๒๑ ข้อ ๑ แล้ว มีการระบุถึงเนื้อหาสาระของร่างรัฐธรรมนูญ คือ “กำหนดให้สมาชิกวุฒิสมาจากการเลือกตั้งจำนวน ๒๐๐ คน ... รวมทั้งแก้ไขเพิ่มเติมวาระการดำรงตำแหน่งให้สามารถดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินหนึ่งวาระได้” สอดคล้องกับเนื้อความและหลักการในมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง ของร่างฉบับใหม่ ที่มีวัตถุประสงค์ให้บุคคลผู้เคยดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกภาพสิ้นสุดลงแล้ว สามารถดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาได้อีกโดยไม่ต้องรอให้พ้นระยะเวลา ๒ ปี ตามเอกสารหมาย จ.๒๓ ประกอบกับไม่มีพฤติการณ์อื่นใดของจำเลยที่ ๑ ที่แสดงให้เห็นว่า ประสงค์จะนำร่างเดิมเข้าสู่การพิจารณาของรัฐสภา ทั้งก่อนหน้านั้นได้ความว่า เจ้าหน้าที่รัฐสภาได้คืนร่างเดิมให้ฝ่ายจำเลยที่ ๒ ไปแล้ว เชื่อว่า จำเลยที่ ๑ มีเจตนาสั่งการให้นำร่างฉบับใหม่เพียงฉบับเดียวเข้าสู่การพิจารณาของรัฐสภา หากได้มีเจตนาบรรจุร่างเดิมเข้าระเบียบวาระการประชุมและนำเข้าสู่การพิจารณาของรัฐสภาไม่ การเสนอร่างฉบับใหม่ต่อที่ประชุมรัฐสภาจึงเป็นการสั่งการไปตามความเข้าใจของจำเลยที่ ๑ ตามข้อมูลที่ได้รับแจ้งจากเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวโดยตรง ประกอบการพิจารณาข้อมูลที่มีการ

ระบุไว้แล้วในบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของร่างฉบับใหม่
ข้อเท็จจริงไม่อาจรับฟังได้ว่า จำเลยที่ ๑ มีเจตนากระทำการอันเป็นการปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติ
อย่างใดในตำแหน่งหรือหน้าที่ หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่โดยมิชอบ เพื่อให้เกิดความ
เสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริตตามฟ้องข้อ ๓.๒ อุทธรณ์
ข้อนี้ของโจทก์ฟังไม่ขึ้น

ส่วนที่โจทก์อุทธรณ์ข้อสุดท้ายว่า จำเลยที่ ๑ กระทำความผิดตามฟ้องข้อ ๓.๓ เพราะ
จำเลยที่ ๑ มีหน้าที่ต้องสอบถามความเห็นจากที่ประชุมเพื่อให้เกิดความชัดเจนเกี่ยวกับวันเริ่มนับ
กำหนดเวลาแปรญัตติ แต่จำเลยที่ ๑ กลับวินิจฉัยเองให้เริ่มนับกำหนดเวลาแปรญัตติย้อนหลังไปใน
วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๕๖ ทำให้ครบกำหนดวันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๕๖ แทนที่จะเริ่มนับแต่วันที่ ๑๘
เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งเป็นวันที่ที่ประชุมลงมติกำหนดเวลาแปรญัตติ ส่งผลให้กำหนดเวลาแปรญัตติเหลือ
เพียง ๑ วัน เป็นการจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานของสมาชิกรัฐสภาและเร่งรัดกระบวนการเพื่อเปิดช่องให้มี
การลงสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาได้ทันในการเลือกตั้งที่จะมีขึ้นครั้งถัดไป เพื่อเอื้อประโยชน์ให้
ตนเองและพวกพ้อง ให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่
บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ เป็นการกระทำที่เป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์ มีเจตนารวบรัดกระบวนการ
ทางนิติบัญญัติ และเป็นการทำลายสาระดีและความชอบธรรมของกระบวนการนิติบัญญัติ และฝ่าฝืน
ข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ จำเลยที่ ๑ มีเจตนากระทำความผิดนั้น เห็นว่า แม้
ศาลรัฐธรรมนูญจะมีคำวินิจฉัยที่ ๑๕ - ๑๘/๒๕๕๖ เกี่ยวกับการนับกำหนดเวลาในการแปรญัตติว่า
ต้องมีเวลาพอสมควรเพื่อให้สมาชิกผู้ประสงค์จะขอแปรญัตติได้ทราบระยะเวลาที่แน่นอนในการยื่น
ขอแปรญัตติ อันเป็นสิทธิในการทำหน้าที่ของสมาชิกรัฐสภาภายใต้บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ การ
เริ่มนับระยะเวลาในการแปรญัตติย้อนหลังไปจนทำให้เหลือเวลาขอแปรญัตติเพียง ๑ วัน เป็นการ

ดำเนินการที่ขัดต่อข้อบังคับการประชุมและไม่เป็นกลาง จึงไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๑๒๕ วรรคหนึ่งและวรรคสอง และขัดต่อหลักนิติธรรมตามมาตรา ๓ วรรคสองก็ตาม แต่ก็เป็นการวินิจฉัยเกี่ยวกับการกระทำของจำเลยที่ ๑ ในเรื่องกำหนดเวลาเสนอคำแปรญัตติที่ให้เริ่มนับแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม คือให้เริ่มนับตั้งแต่วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๕๖ ว่าชอบด้วยข้อบังคับการประชุมรัฐสภาหรือรัฐธรรมนูญหรือไม่ มิได้เป็นการวินิจฉัยพฤติการณ์ ความมุ่งหมาย เจตนา และเจตนาพิเศษแห่งการกระทำของจำเลยที่ ๑ ว่าเป็นความผิดทางอาญาหรือไม่ จึงยังไม่อาจนำมารับฟังเป็นยุติว่า จำเลยที่ ๑ มีเจตนา และเจตนาพิเศษในการกระทำความผิดทางอาญา เมื่อพิจารณาพฤติการณ์ของจำเลยที่ ๑ ในการประชุมรัฐสภาเมื่อวันที่ ๓ เมษายน ๒๕๕๖ ต่อเนื่องถึงวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ มีการออกเสียงลงคะแนนในวาระที่หนึ่ง ขึ้นรับหลักการ ที่ประชุมมีมติรับหลักการตามร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม มีการตั้งคณะกรรมการธิการของรัฐสภา จากนั้นจำเลยที่ ๑ กล่าวว่า ไม่มีท่านใดเห็นเป็นอย่างอื่น กำหนดเวลาแปรญัตติก็ตามข้อบังคับ แต่นายอรรถพร พลบุตร เสนอญัตติขอให้กำหนดเวลาแปรญัตติภายใน ๖๐ วัน และนายสุรัชย์ ชัยตระกูลทอง เสนอขอให้กำหนดเวลาแปรญัตติภายใน ๑๕ วัน ก่อนขอมติที่ประชุมต้องตรวจสอบองค์ประชุมก่อน ปรากฏว่าขณะนั้นองค์ประชุมไม่ครบ จำเลยที่ ๑ กล่าวว่า “เสียงไม่พอ องค์ประชุมไม่ครบ เพราะฉะนั้นก็ถือว่า ๑๕ วัน ตามข้อบังคับ องค์ประชุมไม่ครบก็ปิดประชุม” ตามสำเนาบันทึกการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ ๔ (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) เอกสารหมายเลข จ.๒๗ โดยข้อเท็จจริงตามทางไต่สวนได้ความว่า ก่อนเกิดเหตุคดีนี้ ไม่เคยมีปัญหาเกี่ยวกับกำหนดเวลาการเสนอคำแปรญัตติมาก่อน ซึ่งตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ วรรคหนึ่ง กำหนดว่า “การพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมขึ้นคณะกรรมการธิการสมาชิกรัฐสภาผู้ใดเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมก็ให้เสนอคำแปรญัตติล่วงหน้า

เป็นหนังสือต่อประธานคณะกรรมการภายในกำหนดสิบห้าวันนับแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภา
รับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม เว้นแต่รัฐสภาจะได้กำหนดเวลาแปรญัตติ สำหรับร่าง
รัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนั้นไว้เป็นอย่างอื่น” โดยไม่มีข้อบังคับการประชุมข้ออื่นใดกำหนดหลักการ
และวิธีการนับกำหนดเวลาแปรญัตติในกรณีดังเช่นที่เกิดขึ้นนี้ไว้อย่างชัดเจน ประกอบกับตาม
ถ้อยคำที่ระบุไว้ในข้อบังคับการประชุมรัฐสภา ข้อ ๙๖ ดังกล่าวที่บัญญัติในส่วน “... เว้นแต่รัฐสภาจะ
ได้กำหนดเวลาแปรญัตติ สำหรับร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนั้นไว้เป็นอย่างอื่น” นั้น เป็นการใช้
ถ้อยคำ “กำหนดเวลาแปรญัตติ” มิใช่การใช้ถ้อยคำเกี่ยวกับการเริ่มนับกำหนดเวลาแปรญัตติโดยตรง
อาจเป็นผลให้จำเลยที่ ๑ เข้าใจว่าการกำหนดเวลาเป็นอย่างอื่นของรัฐสภาที่ต้องมีการลงมติ เป็นเพียง
เรื่องกำหนดจำนวนวันตามที่มีผู้เสนอญัตติแตกต่างกัน นอกจากนี้ แม้ขณะนั้นรัฐสภายังไม่สามารถ
ลงมติเกี่ยวกับกำหนดเวลาแปรญัตติได้ว่า จะให้มีกำหนด ๑๕ วัน หรือ ๖๐ วัน ก็ตาม แต่กระบวนการ
พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญยังคงต้องดำเนินการตามลำดับต่อไปสู่วาระที่สองและวาระที่สามตามที่
บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๙๑ ระยะเวลา
ระหว่างกระบวนการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมในลำดับต่อไปดังกล่าว ย่อมต้องดำเนิน
เรื่อยไปจนกว่าจะมีการลงมติของสมาชิกรัฐสภาเกี่ยวกับกำหนดเวลาแปรญัตติเสร็จสิ้น พฤติการณ์
ของจำเลยที่ ๑ ที่กล่าวในที่ประชุมเมื่อวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งที่ประชุมมีมติรับหลักการ จึงมี
ลักษณะเป็นการกำหนดกรอบเวลาตามข้อบังคับการประชุมไว้เบื้องต้นเพื่อให้สมาชิกรัฐสภา
เตรียมการเกี่ยวกับการเสนอคำแปรญัตติและจัดทำคำแปรญัตติไปพลาวก่อนที่ที่ประชุมจะมีการ
ลงมติเรื่องกำหนดเวลาแปรญัตติที่แน่นอนได้ อันเป็นการรักษาสีทธิในการเสนอคำแปรญัตติของ
สมาชิกรัฐสภา ซึ่งต่อมาจำเลยที่ ๑ ก็ได้เรียกประชุมร่วมกันของรัฐสภาเพื่อลงมติเรื่องกำหนดเวลา
แปรญัตติในวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ จำเลยที่ ๑ ยืนยันต่อที่ประชุมรัฐสภาถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

ว่า ตนได้ปฏิบัติตามถ้อยคำที่กำหนดไว้ในข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ ที่ให้กำหนดเวลาแปรญัตติ ๑๕ วัน โดยอัตโนมัติ ยกเว้นรัฐสภาเห็นเป็นอย่างอื่น และเมื่อมีสมาชิกเห็นเป็นอย่างอื่นเสนอขึ้นมา ซึ่งต้องขอมติที่ประชุม แต่เมื่อตรวจสอบองค์ประชุมแล้วไม่ครบ ก็แปลว่า ณ เวลานั้นรัฐสภายังไม่เห็นเป็นอย่างอื่น แล้วญัตติยังค้างคาอยู่ กำหนดเวลาแปรญัตติก็ต้องเป็น ๑๕ วันตามข้อบังคับ จำเลยที่ ๑ ดำเนินการอย่างอื่นไม่ได้ อีกทั้งได้ความว่าในการประชุมวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ จำเลยที่ ๑ ได้รับฟังความเห็นและคำคัดค้านของสมาชิกรัฐสภาบางราย ได้แก่ นายชวน หลีกภัย และนายชาดา ไทยเศรษฐ์ เกี่ยวกับวันเริ่มนับกำหนดเวลาแปรญัตติว่าควรเป็นวันใด แล้วจำเลยที่ ๑ วินิจฉัยว่า ต้องเป็นไปตามข้อบังคับการประชุม ข้อ ๙๖ ที่ให้เริ่มนับถัดจากวันที่รัฐสภามีมติรับหลักการร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม คือ วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๕๖ จำเลยที่ ๑ ชี้แจงต่อที่ประชุมว่าไม่มีอำนาจนับกำหนดเวลาแปรญัตติให้แตกต่างไปจากที่ข้อบังคับการประชุมรัฐสภากำหนดไว้ จำเลยที่ ๑ ยืนยันถึงมูลเหตุและเจตนาแห่งการกระทำตามความเข้าใจของตนเพื่อให้เป็นไปตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภาดังกล่าวมาโดยตลอดตั้งแต่ต้น กรณีมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า จำเลยที่ ๑ ใช้ข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ เป็นแนวทางหลักในการกำหนดวันเริ่มนับกำหนดเวลาแปรญัตติ หากสมาชิกรัฐสภาเห็นว่าไม่สามารถยื่นได้ทันทีก็สามารถลงมติให้ใช้กำหนดเวลา ๖๐ วัน ได้ แต่สมาชิกรัฐสภาส่วนใหญ่ก็ยังลงมติให้ใช้กำหนดเวลา ๑๕ วัน แสดงให้เห็นว่าสมาชิกรัฐสภาเหล่านั้นทราบดีว่าตนสามารถเสนอคำแปรญัตติได้ทันภายในกำหนดเวลาดังกล่าว สัมพันธ์กับพฤติการณ์ของจำเลยที่ ๑ ที่ได้แจ้งสมาชิกรัฐสภาเกี่ยวกับกำหนดเวลาแปรญัตติไว้แล้วล่วงหน้าตั้งแต่วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งที่ประชุมมีมติรับหลักการ และเป็นผลให้สมาชิกรัฐสภาจำนวนมากถึง ๒๐๒ ราย สามารถเสนอคำแปรญัตติได้ทัน คงมีเพียงนายนิพิฏฐ์ อินทรสมบัติ ที่อ้างว่าเสนอคำแปรญัตติไม่ทัน ซึ่งจำเลยที่ ๑ ก็ให้ออกสายนิพิฏฐ์อภิปรายพร้อมชี้แจงเหตุผลในการเสนอ

คำแปรญัตติของตนแล้วในการประชุมวาระที่สอง ประกอบกับระยะเวลาอันเกิดจากการเริ่มต้นนับ
กำหนดเวลาแปรญัตติที่แตกต่างกัน ๑๓ วันนี้ ก็ไม่ปรากฏว่าจะส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อการเร่งรัด
กระบวนการเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา หรือเอื้อประโยชน์ให้จำเลยที่ ๑ หรือพวกพ้อง
หรือสมาชิกวุฒิสภาบางส่วนอย่างไร ข้อเท็จจริงรับฟังไม่ได้ว่า จำเลยที่ ๑ มีเจตนาปฏิบัติหรือละเว้น
การปฏิบัติอย่างใดในตำแหน่งหรือหน้าที่หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่โดยมิชอบ และมี
เจตนาพิเศษเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือมีเจตนาปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่
โดยทุจริตเพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือผู้อื่นตามฟ้องข้อ
๓.๓ อุทธรณ์ข้อนี้ของโจทก์ฟังไม่ขึ้นเช่นกัน ที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทาง
การเมืองพิพากษายกฟ้องมานั้นชอบแล้ว

จึงวินิจฉัยยืน.

นางอโนชา ชีวิตโสภณ

(อม.๓๒/๑)

ความเห็นในการวินิจฉัยคดีชั้นอุทธรณ์

คดีหมายเลขดำที่ อม.อธ. ๙/๒๕๖๕
คดีหมายเลขแดงที่ อม.อธ.๗/๒๕๖๖

ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์ ศาลฎีกา

วันที่ ๒๘ เดือน มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๖๖

ระหว่าง { คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ โจทก์
นายสมศักดิ์ เกียรติสุรนนท์ ที่ ๑
นายอุดมเดช รัตนเสถียร ที่ ๒ จำเลย

เรื่อง ความผิดต่อพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปราม
การทุจริต

โจทก์ อุทธรณ์คัดค้าน คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของ
ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ลงวันที่ ๑๙ เดือน กันยายน พุทธศักราช ๒๕๖๕
องค์คณะวินิจฉัยอุทธรณ์ รับวันที่ ๒๒ เดือน กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๖๖

โจทก์ฟ้องว่า จำเลยที่ ๑ ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบ
แบ่งเขตเลือกตั้ง เขตเลือกตั้งที่ ๖ จังหวัดขอนแก่น เมื่อวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๕๔ และได้รับโปรด
เกล้าฯ แต่งตั้งให้เป็นประธานสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๕๔ และเป็นประธาน
รัฐสภาโดยตำแหน่ง จำเลยที่ ๒ ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง

เขตเลือกตั้งที่ ๒ จังหวัดนนทบุรี เมื่อวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๕๔ ระหว่างวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ ถึงวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ เวลากลางวันและกลางคืนต่อเนื่องกัน จำเลยทั้งสองกระทำความผิด ตามรัฐธรรมนูญและกฎหมาย กล่าวคือ

(๑) เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ มีผู้เสนอร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช พร้อมด้วยบันทึกหลักการและเหตุผล และบันทึก วิเคราะห์สรุปลักษณะสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญต่อจำเลยที่ ๑ ในคราวเดียวกันสามฉบับ คือ ร่าง กำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้ง (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๑๑ มาตรา ๑๑๒ มาตรา ๑๑๕ มาตรา ๑๑๗ มาตรา ๑๑๘ มาตรา ๑๒๐ และมาตรา ๒๔๑ และยกเลิกมาตรา ๑๑๓ และ มาตรา ๑๑๔) ที่จำเลยที่ ๒ กับคณะรวม ๓๑๔ คน เป็นผู้เสนอ ร่างการทำหนังสือสัญญา (แก้ไข เพิ่มเติมมาตรา ๑๙๐) ที่นายประสิทธิ์ โพธิ์สุชน สมาชิกวุฒิสภา กับคณะรวม ๓๒๐ คน เป็น ผู้เสนอ และร่างแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๖๘ และยกเลิกมาตรา ๒๓๗ วรรคสอง ที่นายดิเรก ถึงฝั่ง สมาชิกวุฒิสภา กับคณะรวม ๓๑๘ คน เป็นผู้เสนอ โดยร่างที่จำเลยที่ ๒ กับคณะเป็นผู้เสนอ ได้เสนอร่าง พร้อมบันทึกหลักการและเหตุผล และบันทึกวิเคราะห์สรุปลักษณะสำคัญของ ร่างรัฐธรรมนูญไว้ด้วย เมื่อเอกสารดังกล่าวไปถึงกลุ่มงานพระราชบัญญัติและยัติ ๑ สำนักงานการ ประชุม นายศิริโรจน์ แพทย์พันธุ์ ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานได้มอบหมายให้นางนงค์เยาว์ ประพัฒน์ นิติกรชำนาญการพิเศษ ผู้ได้บังคับบัญชา เป็นผู้รับผิดชอบ นางนงค์เยาว์ตรวจสอบร่างแล้วทำ บันทึกข้อความลงวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ เรียน ผู้อำนวยการสำนักงานการประชุม แจ้งผลการ ตรวจสอบร่าง เกี่ยวกับจำนวนผู้เสนอครบถูกต้องตามรัฐธรรมนูญ เอกสารครบถ้วนและถูกต้อง และเนื้อหาสาระสำคัญของร่างมิได้มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตย

อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปของรัฐ เห็นควรนำเสนอเลขาธิการ
 รัฐสภาเพื่อนำกราบเรียนประธานรัฐสภาอนุญาตบรรจุระเบียบวาระการประชุมร่วมกันของรัฐสภา
 ภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ได้รับญัตติ โดยเสนอบันทึกข้อความผ่านนายศิริโรจน์ นายศิริโรจน์จึง
 ทำบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ เรียน เลขาธิการรัฐสภา เห็นควรนำกราบเรียน
 ประธานรัฐสภา (ผ่านรองประธานรัฐสภา) พิจารณาอนุญาตบรรจุระเบียบวาระการประชุม
 ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช รวม ๓ ฉบับ
 เพื่อให้รัฐสภาพิจารณา นางบุษกร อัมพรประภา ผู้อำนวยการสำนักการประชุม ลงชื่อในบันทึก
 ข้อความดังกล่าวแล้วส่งไปยังนางพรรณิภา เสริมศรี รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ปฏิบัติ
 ราชการแทนเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร นางพรรณิภาเกษียนสั่งว่า กราบเรียนประธานรัฐสภา
 (ผ่านรองประธานรัฐสภา) เพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตบรรจุร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร
 ไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช จำนวน ๓ ฉบับ และโปรดพิจารณากำหนดวันเวลา
 ประชุมร่วมกันของรัฐสภาเพื่อพิจารณาต่อไป ลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ นายนิคม ไวยรัชพานิช
 รองประธานรัฐสภา ลงชื่อต่อจากนางพรรณิภา ลงวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๕๖ และนายประสพ
 บุษราคัม เลขานุการประธานสภาผู้แทนราษฎร ลงชื่อต่อจากนายนิคม ลงวันที่ ๒๕ มีนาคม
 ๒๕๕๖ แล้วส่งเรื่องไปยังจำเลยที่ ๑ โดยหน้าห้องจำเลยที่ ๑ รับไว้เมื่อวันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๕๖
 เวลา ๑๗ นาฬิกา แล้วจำเลยที่ ๑ เกษียนสั่งว่า อนุญาต ลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ แต่ก่อนที่
 จำเลยที่ ๑ จะมีคำสั่งอนุญาตดังกล่าว ในวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ เวลา ๘.๓๐ นาฬิกา
 นายเอรวัตร อุ่ณกงลาด ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานรองประธานสภาคนที่หนึ่ง ประสานมายัง
 นายศิริโรจน์ว่า จำเลยที่ ๒ แสดงความจำนงขอปรับปรุงร่างรัฐธรรมนูญที่เสนอไว้โดยการ

เปลี่ยนเป็นร่างใหม่ มิได้มีการเสนอญัตติขึ้นใหม่และมิได้มีการรับรองญัตติจากสมาชิกรัฐสภาตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด โดยจำเลยที่ ๒ สั่งให้นายอนาวิน แก้วนามชัย ปลัดอำเภอบ้านแพวง จังหวัดนครพนม ช่วยราชการสำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งเป็นผู้ช่วยของจำเลยที่ ๒ นำร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญฉบับที่ได้จัดทำขึ้นใหม่มาสับเปลี่ยนกับร่างเดิมที่ได้ยื่นไว้ต่อสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร แล้วนำร่างเดิมกลับคืนไป ทั้งที่มิได้เสนอญัตติตามขั้นตอนทางกฎหมาย หรือข้อบังคับการประชุมของรัฐสภา หรือขั้นตอนทางธุรการซึ่งไม่อาจกระทำได้ จำเลยที่ ๒ กระทำโดยพลการ มอบหมายให้นายอนาวินนำร่างมาเปลี่ยนที่ห้องประชุมอาคาร ๓ ชั้นลอย มีนางบุษกร นายเอรวัตร นายศิริโรจน์ และนางนงค์เยาว์อยู่ด้วย ร่างฉบับใหม่ก็นำมาสับเปลี่ยน มีบันทึกหลักการและเหตุผล และบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ที่ได้จัดทำขึ้นใหม่แนบมาพร้อมกันด้วย โดยร่างฉบับใหม่มีเนื้อหาแตกต่างจากร่างเดิม กล่าวคือ มีการเพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง ว่า บุคคลผู้เคยดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกภาพสิ้นสุดลงมาแล้วยังไม่เกินสองปี จะเป็นรัฐมนตรีหรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองซึ่งมิใช่สมาชิกวุฒิสภามิได้ มีผลให้ผู้เคยดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาซึ่งสมาชิกภาพสิ้นสุดลงสามารถสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาได้โดยไม่ต้องรอให้พ้นระยะเวลา ๒ ปี จากนั้นนางนงค์เยาว์ทำบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ เรียนผู้อำนวยการสำนักการประชุมว่า ตามร่างเดิมที่เสนอเมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ นั้น กลุ่มงานพระราชบัญญัติและญัตติ ๑ ได้รับการประสานและได้รับร่างฉบับใหม่ซึ่งเป็นฉบับที่แก้ไขแล้วเมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ร่างฉบับใหม่ได้เพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และเพิ่มคำว่า วรรคหนึ่ง หลังมาตรา ๒๔๑ เห็นควรนำเสนอเลขาธิการรัฐสภาเพื่อนำกราบเรียนประธานรัฐสภาเพื่ออนุญาตบรรจุระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาต่อไป

นายศิริโรจน์เกษียนส่งในบันทึกข้อความดังกล่าวว่า เรียน เลขาธิการรัฐสภา เพื่อโปรดนำกราบเรียน ประธานรัฐสภา เพื่ออนุญาตให้ผู้เสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับแก้ไขที่มาของสมาชิกวุฒิสภา แก้ไขเพิ่มเติมในบันทึกหลักการและในร่างรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และคำว่า วรรคหนึ่ง ของมาตรา ๒๔๑ ซึ่งสามารถทำได้ เนื่องจากประธานรัฐสภายังไม่ได้อนุญาตบรรจุร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมทั้งสามฉบับเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา แต่ไม่ปรากฏว่าได้เสนอบันทึกข้อความนี้ไปยังเลขาธิการรัฐสภา ไม่ปรากฏว่าผู้อำนวยการสำนักการประชุมและเลขาธิการรัฐสภาได้นำเรียนให้จำเลยที่ ๑ รับทราบยุติคดีที่จำเลยที่ ๒ ได้เปลี่ยนร่างใหม่ และไม่ปรากฏว่าจำเลยที่ ๑ ได้ลงนามหรือเขียนส่งในบันทึกข้อความดังกล่าว ต่อมาจำเลยที่ ๑ เรียกประชุมรัฐสภาในวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งในการประชุมพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมในวาระที่หนึ่ง จำเลยที่ ๑ ก็ใช้ร่างฉบับใหม่ที่จำเลยที่ ๒ นำมาสับเปลี่ยนให้รัฐสภาพิจารณา ทั้งที่ร่างฉบับใหม่มีความแตกต่างในหลักการที่เป็นสาระสำคัญซึ่งมิได้เสนอไว้ในญัตติเดิม ไม่อาจนำร่างมาสับเปลี่ยนได้ ต้องทำเป็นญัตติใหม่และเสนอรวมพิจารณา โดยญัตติใหม่ต้องมีสมาชิกเข้าชื่อเสนอตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด จำเลยที่ ๑ ไม่อาจบรรจุร่างฉบับใหม่ที่จำเลยที่ ๒ นำมาสับเปลี่ยนเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาได้ การบรรจุร่างฉบับใหม่เข้าระเบียบวาระการประชุม ทำให้รัฐสภาลงมติเห็นชอบให้แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามเจตนาของจำเลยทั้งสอง การกระทำของจำเลยทั้งสองจึงเป็นการกระทำที่มีชอบด้วยรัฐธรรมนูญ กฎหมาย และข้อบังคับที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๕๓

(๓.๒) ข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๐ กำหนดว่า ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่มีผู้เสนอตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา

๒๙๑ (๑) ให้ประธานรัฐสภาทำการตรวจสอบและหากมีข้อบกพร่องให้ประธานรัฐสภาแจ้งผู้เสนอเพื่อแก้ไขให้ถูกต้อง และข้อ ๙๑ กำหนดให้ประธานรัฐสภาบรรจุร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับญัตตินั้น แต่จำเลยที่ ๑ ซึ่งรู้อยู่แล้วว่าจำเลยที่ ๒ นำร่างฉบับใหม่มาสับเปลี่ยน เพียงแต่เรียกนางบุษกรมาหารือที่ห้องทำงาน ไม่ได้ตรวจสอบร่างฉบับใหม่ หากตรวจสอบก็จะพบว่ามิใช่เป็นเพียงการแก้ไขข้อผิดพลาดหรือผิดพลาดเล็กน้อย แต่เป็นการเพิ่มเติมหลักการสำคัญในมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง ซึ่งต้องเสนอเป็นญัตติเข้ามาใหม่โดยมีสมาชิกรัฐสภาลงชื่อเป็นผู้เสนอจำนวนครบถ้วนตามรัฐธรรมนูญ จำเลยที่ ๑ มิได้สั่งการให้แก้ไข นอกจากนี้ ไม่ปรากฏว่าจำเลยที่ ๑ ได้สั่งการในบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ อันจะถือว่าเป็นการสั่งการให้แก้ไขญัตติเดิมได้ หรือจะถือว่าจำเลยที่ ๑ สั่งให้นำร่างฉบับใหม่บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาก็ไม่ได้ การที่จำเลยที่ ๑ เกษียนสั่งอนุญาตในบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ ต้องถือว่าจำเลยที่ ๑ สั่งให้นำร่างเดิมบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุม แต่กลับมีการใช้ร่างฉบับใหม่ในการประชุมตั้งแต่วันที่หนึ่งเมื่อวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งที่ประชุมมีมติรับหลักการตามร่างฉบับใหม่ ตั้งคณะกรรมการฯ และพิจารณาในวาระที่สองไปจนถึงการออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สามเมื่อวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ โดยที่ประชุมมีมติเห็นชอบให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญ การที่จำเลยที่ ๑ ใช้ร่างฉบับใหม่ในการพิจารณาของที่ประชุมรัฐสภา จึงเป็นการใช้ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่มีการเสนอโดยมิชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ (๑) วรรคหนึ่ง

(๓.๓) จำเลยที่ ๑ ทำหน้าที่ประธานในการประชุมร่วมกันของรัฐสภาในวันที่ ๓ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งเป็นการประชุมในวาระที่หนึ่ง ที่ประชุมมีมติรับหลักการญัตติขอแก้ไข

เพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ และมีมติตั้งคณะกรรมการธิการของรัฐสภา จำนวน ๔๕ คน นายสุรชัย ชัยตระกูลทอง สมาชิกวุฒิสภา เสนอญัตติขอให้กำหนดเวลาแปรญัตติภายใน ๑๕ วัน แต่นายอรรถพร พลบุตร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคประชาธิปัตย์ เสนอญัตติขอให้กำหนดเวลาแปรญัตติภายใน ๖๐ วัน อันเป็นกรณีที่ผู้เสนอญัตติกำหนดเวลาแปรญัตติสำหรับร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนั้นไว้เป็นอย่างอื่นตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ ซึ่งต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา เมื่อจำเลยที่ ๑ ตรวจสอบองค์ประชุมแล้ว พบว่าองค์ประชุมไม่ครบ จำเลยที่ ๑ ต้องสั่งปิดการประชุมหรือเลื่อนการประชุมรัฐสภาออกไปก่อน แต่จำเลยที่ ๑ กลับวินิจฉัยว่า เมื่อองค์ประชุมไม่ครบก็ต้องถือเอาที่กำหนดเวลาแปรญัตติภายใน ๑๕ วัน โดยไม่ฟังคำทักท้วงและคัดค้านของสมาชิกรัฐสภา ต่อมาจำเลยที่ ๑ สั่งให้ประชุมร่วมกันของรัฐสภาในวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ เพื่อลงมติกำหนดเวลาแปรญัตติ ปรากฏว่าที่ประชุมมีมติเห็นชอบกำหนดเวลาแปรญัตติร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมภายใน ๑๕ วัน ตามญัตติที่นายสุรชัยเสนอ โดยจำเลยที่ ๑ สรุปให้เริ่มต้นนับกำหนดเวลาแปรญัตติย้อนหลังไปตั้งแต่วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งเป็นวันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ทำให้ครบกำหนดเวลาแปรญัตติในวันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งเหลือเวลาเพียง ๑ วัน เป็นเหตุให้นายนิพิฐ อินทรสมบัติ สมาชิกรัฐสภา ไม่อาจยื่นคำแปรญัตติร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมได้ทัน หลังจากรัฐสภาพิจารณาเสร็จวาระที่สอง มีผู้ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖๘ และมีนายวันชัย สอนศิริ นายตวง อันทะไชย นายประสาร มฤคพิทักษ์ ซึ่งเป็นสมาชิกวุฒิสภาขณะนั้น ร่วมกันยื่นคำร้องลงวันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๕๖ ต่อโจทก์ขอให้ตรวจสอบการกระทำของสมาชิกรัฐสภา กรณีร่วมกันยื่นและนำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไข

เพิ่มเติม แก้ไขที่มาของสมาชิกวุฒิสภาเข้าสู่การพิจารณาของที่ประชุมรัฐสภาว่า เป็นการกระทำ ความผิดอาญาหรือไม่ ส่วนทางรัฐสภาก็ยังคงประชุมพิจารณาวาระที่สามในวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ ที่ประชุมมีมติเห็นชอบให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญ ต่อมาศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาไต่สวน แล้วมีคำวินิจฉัยที่ ๑๕ - ๑๘/๒๕๕๖ เมื่อวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ ว่าเป็นการกระทำที่ไม่ชอบ หลังจากศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย นายอุทัย ยอดมณี ผู้ประสานงานเครือข่ายนักศึกษาประชาชนปฏิรูปประเทศไทย (คปท.) ยื่นหนังสือลงวันที่ ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ ต่อโจทก์ขอให้ไต่สวนเรื่องนี้ โจทก์ไต่สวนข้อเท็จจริงแล้วมีมติในการประชุมเมื่อวันที่ ๘ กันยายน ๒๕๕๙ ว่า การกระทำของจำเลยที่ ๑ กรณีรู้เห็นให้มีการสับเปลี่ยนร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม โดยไม่ตรวจสอบ และสั่งการให้แก้ไขให้ถูกต้อง และกรณีจงใจนับกำหนดเวลาแปรญัตติย้อนหลังทำให้เหลือระยะเวลาให้สมาชิกรัฐสภาเสนอคำแปรญัตติเพียง ๑ วัน มีมูลความผิดทางอาญา ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๒๓/๑ การกระทำของจำเลยที่ ๒ กรณีสลับสับเปลี่ยนร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมโดยไม่มีสมาชิกรัฐสภาลงชื่อรับรอง มีมูลถือว่าจงใจใช้อำนาจหน้าที่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๙๑ และมีมูลความผิดทางอาญา ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๒๓/๑ โจทก์ส่งรายงาน เอกสาร และความเห็นไปยังอัยการสูงสุด เพื่อดำเนินการฟ้อง จำเลยทั้งสองต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และส่งรายงาน เอกสาร ที่มีอยู่พร้อมทั้งความเห็นไปยังประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าที่ประธานวุฒิสภา เพื่อถอดถอนจำเลยทั้งสองออกจากตำแหน่ง สภานิติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าที่วุฒิสภามีมติในการ

ประชุมเมื่อวันที่ ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙ ให้ถอดถอนจำเลยที่ ๒ เมื่อครั้งดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรออกจากตำแหน่ง ส่วนความผิดทางอาญาอัยการสูงสุดเห็นว่า รายงานเอกสาร และความเห็นที่โจทก์ส่งให้ยังไม่สมบูรณ์พอที่จะดำเนินคดีได้ จึงมีการตั้งคณะทำงานร่วมเป็นคณะทำงานผู้แทนฝ่ายอัยการสูงสุดและคณะทำงานผู้แทนฝ่ายโจทก์ แต่คณะทำงานร่วมไม่อาจหาข้อยุติได้ โจทก์จึงฟ้องคดีนี้เอง เหตุเกิดที่รัฐสภา ถนนอุทองใน แขวงจัตุมลดา เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ขอให้ลงโทษตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๒๓/๑ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๗๒ และมาตรา ๑๙๘

จำเลยทั้งสองให้การปฏิเสธ

ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองพิจารณาแล้ว พิพากษายกฟ้อง

โจทก์อุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา

พิเคราะห์คำฟ้อง คำให้การ ส่วนของการไต่สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. และพยานหลักฐานที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองไต่สวนแล้ว ข้อเท็จจริงเบื้องต้นรับฟังได้ว่า วันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๕๔ จำเลยที่ ๑ ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง เขตเลือกตั้งที่ ๖ จังหวัดขอนแก่น และจำเลยที่ ๒ ได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง เขตเลือกตั้งที่ ๒ จังหวัดนนทบุรี วันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๕๔ มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้จำเลยที่ ๑ เป็นประธานสภาผู้แทนราษฎร เมื่อต้นปี ๒๕๕๖ สมาชิกรัฐสภาเสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเป็นราย

มาตรา โดยเสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติม ๓ เรื่อง เรื่องละฉบับ ฉบับที่หนึ่ง แก้ไขเพิ่มเติมโดยกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้ง ฉบับที่สอง แก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับการทำหนังสือสัญญาตามมาตรา ๑๙๐ และฉบับที่สาม แก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับขั้นตอนการเสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญ การยุบพรรคการเมือง กรรมการบริหารพรรคการเมืองตามมาตรา ๖๘ และมาตรา ๒๓๗ วันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๖ จำเลยที่ ๒ กับพวก และนายดิเรก ถึงฝั่ง สมาชิกวุฒิสภา ร่วมกันแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนปรากฏตามหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ฉบับลงวันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๕๖ หนังสือพิมพ์บ้านเมืองฉบับลงวันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๕๖ และหนังสือพิมพ์ไทยรัฐฉบับลงวันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๕๖ และ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ เอกสารหมาย จ.๒๖ และ ล.๖ ถึง ล.๘ ที่มีใจความว่า ขอแก้ไขเพิ่มเติมให้วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกวุฒิสภา ๒๐๐ คน มาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนทั้ง ๒๐๐ คน และสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งมีสิทธิลงสมัครรับเลือกตั้งได้อีกหลังจากครบวาระ ๖ ปี วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ สมาชิกวุฒิสภายื่นหนังสือเสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญทั้งสามฉบับดังกล่าว ซึ่งตามฟ้องโจทก์เป็นกรณีฉบับที่หนึ่ง ยื่นโดยจำเลยที่ ๒ และคณะ มีจำเลยที่ ๒ ลงชื่อเป็นผู้เสนอ (ผู้เสนอหลัก) เสนอจำเลยที่ ๑ ในฐานะประธานรัฐสภา ยุติร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช พร้อมบันทึกหลักการและเหตุผล โดยระบุหลักการว่า แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้ง (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๑๑ มาตรา ๑๑๒ มาตรา ๑๑๕ มาตรา ๑๑๗ มาตรา ๑๑๘ มาตรา ๑๒๐ และมาตรา ๒๔๑) และเหตุผลว่า โดยที่เป็นการสมควรกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้ง เพื่อให้วิธีการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภามีลักษณะเช่นเดียวกับวิธีการได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยได้รับเลือกตั้งโดยตรงจาก

ประชาชน กับมีบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญระบุในข้อ ๒.๑ ว่า กำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้งจำนวนสองร้อยคน รวมทั้งแก้ไขเพิ่มเติมวาระการดำรงตำแหน่งของสมาชิกวุฒิสภาให้สามารถดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินกว่าหนึ่งวาระได้เช่นเดียวกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามเอกสารหมายเลข ๑๕ จำเลยที่ ๒ ยื่นหนังสือพร้อมเอกสารดังกล่าวที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งงานสารบรรณลงรับในวันเดียวกันเวลา ๑๓.๐๕ นาฬิกา แล้วส่งต่อไปยังกลุ่มงานบริหารทั่วไป สำนักงานการประชุม ซึ่งงานสารบรรณลงรับในวันเดียวกันเวลา ๑๓.๒๐ นาฬิกา และส่งต่อไปยังกลุ่มงานพระราชบัญญัติและญัตติ ๑ สำนักงานการประชุม ซึ่งงานสารบรรณลงรับในวันเดียวกันเวลา ๑๓.๓๐ นาฬิกา ต่อมานางนงค์เยาว์ ประพิน นิติกรชำนาญการพิเศษ กลุ่มงานพระราชบัญญัติและญัตติ ๑ ทำบันทึกข้อความที่ ๒๐/๒๕๕๖ ลงวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ ถึงผู้อำนวยการสำนักงานการประชุมว่า ในรัฐสภาขณะนั้นมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๔๙๘ คน สมาชิกวุฒิสภา ๑๔๙ คน รวมสมาชิกของทั้งสองสภา ๖๔๗ คน สมาชิกที่ลงชื่อเสนอร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ...) พุทธศักราช เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๒๕๘ คน สมาชิกวุฒิสภา ๕๖ คน รวม ๓๑๔ คน ซึ่งไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๕ ของสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา เอกสารครบถ้วน เนื้อหาสาระของร่างรัฐธรรมนูญมิได้มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปของรัฐแต่อย่างใด เห็นควรนำเสนอเลขาธิการรัฐสภาเพื่อนำกราบเรียนประธานรัฐสภา อนุญาตบรรจุระเบียบวาระการประชุมร่วมกันของรัฐสภาภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ได้รับญัตติ ตามสำเนาทันทีข้อความเอกสารหมายเลข ๑๘ จากนั้นนายศิริโรจน์ แพทย์พันธุ์ผู้บังคับบัญชาของกลุ่มงานพระราชบัญญัติและญัตติ ๑ ทำบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖

ถึงเลขาธิการรัฐสภาอ้างถึงร่างรัฐธรรมนูญดังกล่าว เห็นควรนำกราบเรียนประธานรัฐสภา (ผ่านรองประธานรัฐสภา) พิจารณาอนุญาตบรรจุระเบียบวาระการประชุมต่อไป มีนางบุษกร อัมพรประภา ผู้อำนวยการสำนักการประชุม ลงชื่อทำบันทึกข้อความแล้วส่งไปยังรองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งงานสารบรรณลงรับในวันเดียวกันเวลา ๑๖.๓๐ นาฬิกา นางพรรณนิภา เสริมศรี รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ปฏิบัติราชการแทนเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เกษียนสั่งว่า กราบเรียน ประธานรัฐสภา (ผ่านรองประธานรัฐสภา) เพื่อโปรดพิจารณาอนุญาต บรรจุร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ...) พุทธศักราช ... จำนวน ๓ ฉบับ และโปรดพิจารณากำหนดวัน เวลาประชุมร่วมกันของรัฐสภาเพื่อพิจารณาต่อไป ส่งต่อไปยังกลุ่มงานประธานวุฒิสภา ซึ่งงานสารบรรณลงรับวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๕๖ เวลา ๑๕.๔๕ นาฬิกา นายนิคม ไวยรัชพานิช ประธานวุฒิสภา ในฐานะรองประธานรัฐสภา ลงชื่อต่อจากนางพรรณนิภา แล้วส่งต่อไปยังสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร นายประสพ บุษราคัม เลขานุการประธานสภาผู้แทนราษฎร ลงชื่อต่อจากนายนิคม แล้วส่งต่อไปยังหน้าห้องประธานรัฐสภา งานสารบรรณลงรับในวันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๕๖ เวลา ๑๗ นาฬิกา ตามสำเนาบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข จ.๒๑ ต่อมาจำเลยที่ ๒ มอบหมายให้นายอนาวิน แก้วนามชัย ปลัดอำเภอ บ้านแพ้ว จังหวัดนครพนม ช่วยราชการสำนักนายกรัฐมนตรี และช่วยงานคณะกรรมการประสานงานพรรคร่วมรัฐบาล (วิปรัฐบาล) ไปประสานงานกับเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบนำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่จัดทำขึ้นใหม่มาสับเปลี่ยนกับร่างเดิมและนำร่างเดิมกลับคืนไป นายอนาวินประสานงานกับนายเอรวัตร อุ่นกงลาด เจ้าหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ปฏิบัติหน้าที่อยู่ที่หน้าห้องนายเจริญ จรรย์โกมล รองประธานสภาผู้แทนราษฎรคนที่หนึ่ง

นายเอวัตรประสานงานไปยังนายศิริโรจน์ จากนั้นนายอนาวินนำร่างที่ได้จัดทำขึ้นใหม่มอบให้นายศิริโรจน์ โดยมีการคืนร่างเดิมไป นายศิริโรจน์มอบให้นางนงค์เยาว์ตรวจดูเนื้อหาร่างฉบับใหม่ นางนงค์เยาว์ตรวจดูแล้วร่างฉบับใหม่ได้เพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และเพิ่มคำว่า วรรคหนึ่ง หลังมาตรา ๒๔๑ จำเลยที่ ๑ ทราบว่า มีการนำร่างฉบับใหม่มาสับเปลี่ยนกับร่างเดิม และได้เขียนสั่งในบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ เอกสารหมายเลข จ.๒๑ ว่า อนุญาต ลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ร่างฉบับใหม่นี้มิได้ดำเนินการให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาลงชื่อร่วมเสนอใหม่ ไม่ได้เริ่มต้นด้วยการยื่นที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรและงานสารบรรณเพื่อลงรับใหม่ และมีได้ผ่านนางพรณีภา นายนิคม และนายประสพ ต่อมามีการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ ๔ (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) เมื่อวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๖ เป็นการประชุมวาระที่หนึ่ง และดำเนินการประชุมไปถึงวันที่ ๓ เมษายน ๒๕๕๖ จึงมีการออกเสียงลงคะแนนวาระที่หนึ่ง ขึ้นรับหลักการ ที่ประชุมมีมติรับหลักการทั้งสามร่าง โดยร่างฉบับที่หนึ่งรับหลักการ ๓๖๗ คน ไม่รับหลักการ ๒๐๔ คน งดออกเสียง ๓๔ คน มีการตั้งคณะกรรมการธิการของรัฐสภาเพื่อพิจารณา รวมสามคณะ คณะละ ๔๕ คน สำหรับกำหนดเวลาแปรญัตติ จำเลยที่ ๑ กล่าวว่า “ไม่มีท่านใดเห็นเป็นอย่างอื่น ระยะเวลาแปรญัตติก็ตามข้อบังคับ” ซึ่งตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ วรรคหนึ่ง กำหนดว่า การพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมขึ้น คณะกรรมการ ธิการ สมาชิกรัฐสภาผู้ใดเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมก็ให้เสนอคำแปรญัตติล่วงหน้าเป็นหนังสือต่อประธานคณะกรรมการภายในกำหนด ๑๕ วัน นับแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม เว้นแต่รัฐสภาจะได้กำหนดเวลาแปรญัตติสำหรับร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนั้นไว้เป็นอย่างอื่น ปรากฏว่านายอรรถพร พลบุตร

เสนอให้กำหนดเวลาเสนอคำแปรญัตติภายใน ๖๐ วัน มีผู้โต้แย้งว่าต้อง ๑๕ วัน ตามมติวิป ๓ ฝ่าย
 จำเลยที่ ๑ จึงขอมติที่ประชุมว่าจะใช้กำหนดเวลา ๖๐ วัน หรือ ๑๕ วัน ขณะนั้นยังไม่มีปัญหาว่า
 เริ่มนับแต่วันใด ก่อนขอมติที่ประชุมต้องตรวจสอบองค์ประชุมก่อน ปรากฏว่าองค์ประชุมไม่ครบ
 จำเลยที่ ๑ กล่าวว่า “เสียงไม่พอ องค์ประชุมไม่ครบ เพราะฉะนั้นก็ถือว่า ๑๕ วัน ตาม
 ข้อบังคับ องค์ประชุมไม่ครบก็ปิดประชุม” แล้วเลิกประชุมเวลา ๒.๑๕ นาฬิกา ของวันที่
 ๔ เมษายน ๒๕๕๖ ตามสำเนารายงานการประชุมเอกสารหมายเลข จ.๕๓ ต่อมาจำเลยที่ ๑
 เรียกประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ ๕ (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) เมื่อวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖
 เพื่อลงมติกำหนดเวลาแปรญัตติ โดยมีประเด็นโต้เถียงกันในที่ประชุมว่า ให้เสนอคำแปรญัตติ
 ภายในกำหนด ๑๕ วัน หรือ ๖๐ วัน และประเด็นว่า กำหนดเวลาแปรญัตติให้นับแต่วันใดระหว่าง
 วันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการคือวันที่ ๕ เมษายน ๒๕๕๖ หรือนับตั้งแต่วันจะลงมติคือวันที่
 ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ ประเด็นที่ว่านับตั้งแต่วันใดนั้น จำเลยที่ ๑ มิได้ขอมติจากที่ประชุม แต่
 วินิจฉัยเสียเองก่อนว่า ต้องนับแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการตามข้อบังคับการประชุม
 รัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ จากนั้นจำเลยที่ ๑ ขอมติที่ประชุมในประเด็นกำหนดเวลาแปรญัตติ
 ที่ประชุมมีมติให้เสนอคำแปรญัตติภายในกำหนด ๑๕ วัน มีผลให้ต้องเสนอคำแปรญัตติภายใน
 วันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๕๖ ตามสำเนารายงานการประชุมเอกสารหมายเลข จ.๕๔ ทำให้เหลือเวลา
 เสนอคำแปรญัตติเพียง ๑ วัน นายนิพิฐ อินทรสมบัติ สมาชิกรัฐสภายื่นคำแปรญัตติไม่ทัน ต่อมา
 มีการพิจารณาชั้นคณะกรรมการธิการของรัฐสภา และการประชุมวาระที่สองตามสำเนารายงานการ
 ประชุมร่วมกันของรัฐสภาเอกสารหมายเลข จ.๕๕ ถึง จ.๖๔ จากนั้นจำเลยที่ ๑ กำหนดประชุมเพื่อ
 พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมวาระที่สามในวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ แต่ก่อนถึงวัน

ประชุมในวาระที่สามได้มีสมาชิกรัฐสภายื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ระหว่าง พลเอกสมเจตน์ บุญถนอม กับคณะ ผู้ร้องที่ ๑ นายวิรัตน์ กัลยาศิริ ผู้ร้องที่ ๒ นายสาย กังกเวคิน กับคณะ ผู้ร้องที่ ๓ นายพีระพันธุ์ สาลีรัฐวิภาค กับคณะ ผู้ร้องที่ ๔ และประธานรัฐสภา ผู้ถูกร้องที่ ๑ รองประธานรัฐสภา ผู้ถูกร้องที่ ๒ และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา ผู้ถูกร้องที่ ๓ ถึงที่ ๓๑๒ นอกจากนี้ เมื่อวันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๕๖ นายวันชัย สอนศิริ นายตวง อันทะไชย และนายประสาร มฤคพิทักษ์ สมาชิกวุฒิสภาได้ยื่นคำร้องต่อโจทก์ ขอให้ตรวจสอบการกระทำครั้งนี้ ต่อมา วันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ ที่ประชุมรัฐสภาพิจารณาวาระที่สามและมีมติเห็นชอบร่างฯ ให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญ วันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยที่ ๑๕-๑๘/๒๕๕๖ ว่า การดำเนินการพิจารณาและลงมติแก้ไขเพิ่มเติมร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ...) พุทธศักราช ... ดังกล่าวเป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มีเนื้อความที่เป็นสาระสำคัญขัดแย้งต่อหลักการพื้นฐานและเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ อันเป็นการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศ โดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ เพราะในการพิจารณาของที่ประชุมรัฐสภา มิได้นำเอาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับที่มาของสมาชิกวุฒิสภาบับที่จำเลยที่ ๒ และคณะ เสนอต่อสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ มาใช้ในการพิจารณาในวาระที่หนึ่ง ขึ้นรับหลักการ แต่ได้นำร่างที่จัดทำขึ้นใหม่ ซึ่งมีการเพิ่มเติมเปลี่ยนแปลงหลักการที่สำคัญจากร่างเดิมหลายประการ ได้แก่ การแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และมาตรา ๒๔๑ วรรคหนึ่ง ทำให้บุคคลผู้เคยดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาซึ่งสมาชิกภาพสิ้นสุดลง สามารถสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาได้อีกโดยไม่ต้องรอให้พ้นระยะเวลา ๒

ปี และมีการดำเนินการในลักษณะที่มีเจตนาปิดข้อเท็จจริงไม่แจ้งข้อความจริงว่า ได้มีการจัดทำร่างขึ้นใหม่ให้สมาชิกรัฐสภาทราบทุกคน โดยไม่ปรากฏว่ามีสมาชิกรัฐสภาร่วมลงชื่อเสนอญัตติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่จัดทำขึ้นใหม่แต่อย่างใด การดำเนินการในการเสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่รัฐสภารับหลักการเป็นไปโดยมิชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ (๑) วรรคหนึ่ง ส่วนการกำหนดวันแปรญัตติร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ...) พุทธศักราช ... ที่ประชุมรัฐสภาในวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ ลงมติให้กำหนดเวลาแปรญัตติ ๑๕ วัน โดยจำเลยที่ ๑ ได้สรุปให้เริ่มต้นนับย้อนหลังไปโดยให้นับระยะเวลา ๑๕ วัน ตั้งแต่วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ นั้น ไม่ชอบเพราะไม่อาจนับย้อนหลังได้ ต้องนับตั้งแต่วันที่ที่ประชุมมีมติเป็นต้นไป จึงเป็นการดำเนินการที่ขัดต่อข้อบังคับการประชุมและไม่เป็นกลาง ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๕ วรรคหนึ่งและวรรคสอง ทั้งขัดต่อหลักนิติธรรมตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๓ วรรคสอง ตามสำเนาคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญเอกสารหมายเลข จ.๓๐ จากนั้นวันที่ ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ นายอุทัย ยอดมณี ผู้ประสานงานเครือข่ายนักศึกษาประชาชนปฏิรูปประเทศไทย (คปท.) ยื่นคำร้องต่อโจทก์ขอให้ไต่สวนเรื่องนี้อีกคำร้องหนึ่ง วันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ โจทก์มีมติให้ไต่สวนข้อเท็จจริง วันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๕๘ โจทก์แจ้งข้อกล่าวหาแก่จำเลยทั้งสอง วันที่ ๘ กันยายน ๒๕๕๙ โจทก์มีมติว่าการกระทำของจำเลยทั้งสองมีมูลความผิดทางอาญฐานเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดในตำแหน่งหรือหน้าที่ หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่โดยมิชอบ เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๒๓/๑ ต่อมาวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๕๙ สำนักงาน

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ มีหนังสือส่งรายงาน เอกสาร และความเห็นไปยังอัยการสูงสุดเพื่อฟ้องคดีอาญาจำเลยทั้งสอง อัยการสูงสุดเห็นว่าสำนวนการไต่สวนยังไม่สมบูรณ์พอที่จะดำเนินคดีได้ ต่อมามีการตั้งคณะทำงานโดยเห็นควรไต่สวนหาข้อเท็จจริงเพิ่มเติม แต่คณะทำงานร่วมไม่อาจหาข้อยุติได้ตามเอกสารหมาย จ.๑๐ ถึง จ.๑๒ โจทก์จึงฟ้องเป็นคดีนี้

ปัญหาต้องวินิจฉัยตามอุทธรณ์โจทก์ว่า จำเลยทั้งสองกระทำความผิดตามฟ้องหรือไม่ โจทก์อุทธรณ์ว่า จำเลยทั้งสองร่วมกันกระทำความผิดตามฟ้องข้อ ๓.๑ เนื่องจากการแก้ไขร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมต้องทำเป็นญัตติใหม่ ไม่อาจสับเปลี่ยนร่างได้ แต่ร่างฉบับใหม่ที่สับเปลี่ยนมีการใช้เลขรับหนังสือเดิมและไม่มีสมาชิกรัฐสภาเข้าชื่อเสนอตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๙๑ (๑) ทั้งไม่มีหลักฐานยืนยันว่าผู้เข้าชื่อเสนอญัตติได้ขอแก้ไขเพิ่มเติมญัตติที่ตนยื่นไว้ และร่างฉบับใหม่เป็นการแก้ไขหลักการสำคัญที่มีผลเปลี่ยนแปลงการดำรงตำแหน่งของสมาชิกวุฒิสภาที่ครบวาระให้ดำรงตำแหน่งต่อเนื่องได้ โดยมีเจตนาก่อทำเพื่อประโยชน์ของสมาชิกวุฒิสภาบางฝ่าย มีผลทำให้ร่างฉบับสำเนาที่สมาชิกรัฐสภาได้รับในการประชุมวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๖ ระเบียบวาระที่ ๕.๑ ไม่ตรงกับร่างเดิมที่จำเลยที่ ๒ ยื่นไว้เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ จึงเป็นญัตติที่ไม่ชอบ การสับเปลี่ยนร่างฉบับใหม่เกิดขึ้นหลังจากจำเลยที่ ๑ เห็นชอบบรรจุญัตติเข้าระเบียบวาระการประชุมแล้วจึงขัดต่อข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๓๖ บันทึกข้อความลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ จัดทำขึ้นย้อนหลังและเป็นเท็จ การแก้ไขร่างรัฐธรรมนูญต่างจากการแก้ไขร่างพระราชบัญญัติ และในการเสนอร่างฉบับใหม่ต้องมีร่างบทบัญญัติมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง เสนอประกอบบันทึกหลักการและ

เหตุผลเพื่อให้ที่ประชุมรัฐสภาพิจารณา จำเลยที่ ๒ มีเจตนาไม่สุจริต ปกปิดข้อเท็จจริงไม่แจ้งให้สมาชิกรัฐสภาทราบว่ามีการจัดทำร่างฉบับใหม่ มีเจตนารวบรัดเร่งรีบเพื่อให้มีการนำร่างฉบับใหม่มาใช้พิจารณาโดยไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ กฎหมาย ข้อบังคับการประชุมรัฐสภา และขั้นตอนทางธุรการ จำเลยที่ ๑ รู้ว่าจำเลยที่ ๒ แก้ไขและสับเปลี่ยนร่างดังกล่าว กลับบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุม ไม่ขอถอนญัตติ หรือสั่งแก้ไขให้ถูกต้อง จนนำไปสู่การลงมติวาระที่หนึ่งจนถึงวาระที่สาม โดยไม่มีการแจ้งข้อความจริงต่อรัฐสภา จำเลยทั้งสองจงใจเสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่มีผลให้สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการสรรหาขณะนั้นสิ้นสุดลงทันทีก่อนครบวาระเป็นการตัดสิทธิสมาชิกวุฒิสภาย้อนหลัง ทั้งยังเป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองอื่นสามารถลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาเมื่อพ้นจากตำแหน่งแล้ว ทำให้สิทธิพลของฝ่ายการเมืองเข้ามามีบทบาทต่ออำนาจของวุฒิสภาโดยตรงและมีเจตนาให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในสภาผู้แทนราษฎรมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับวุฒิสภาเพื่อครอบงำให้สมาชิกวุฒิสภาตกอยู่ใต้อาณัติแห่งตน เป็นการทำลายดุลยภาพโครงสร้างของรัฐสภาและหลักการถ่วงดุลตรวจสอบการใช้อำนาจอธิปไตย อันแสดงให้เห็นถึงเจตนาไม่สุจริตและมุ่งหมายเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจรัฐในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญและกฎหมาย ตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๕ - ๑๘/๒๕๕๖ นั้น เห็นว่า แม้มูลกรณีนี้จะมีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยดังที่โจทก์อ้างมาในอุทธรณ์ก็ตาม แต่คดีของศาลรัฐธรรมนูญดังกล่าวไม่มีประเด็นที่จะต้องพิจารณาวินิจฉัยถึงความรับผิดชอบทางอาญาของบุคคลใด ศาลรัฐธรรมนูญคงพิจารณาวินิจฉัยแต่เพียงว่า การดำเนินการในการเสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่รัฐสภารับหลักการเป็นไปโดยชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือไม่ กับการกำหนดวันแปรญัตติ

ร่างรัฐธรรมนูญโดยจำเลยที่ ๑ ได้สรุปให้เริ่มต้นนับย้อนหลังตั้งแต่วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ ชอบหรือไม่เท่านั้น ดังนั้น การที่จะวินิจฉัยข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำของจำเลยทั้งสองรวมถึงเจตนาและเจตนาพิเศษอันเป็นองค์ประกอบความผิดทางอาญาจึงเป็นเรื่องที่จะวินิจฉัยในคดีอาญาคดีนี้ ซึ่งศาลย่อมจะต้องไต่สวนพยานหลักฐานทั้งสองฝ่ายเพื่อค้นหาความจริง และหากพยานหลักฐานมีน้ำหนักมั่นคงรับฟังได้โดยปราศจากสงสัยจึงจะลงโทษจำเลยทั้งสองตามฟ้องได้ ซึ่งในปัญหานี้พยานหลักฐานจากการไต่สวนในส่วนจำเลยที่ ๒ คงได้ความเพียงว่า จำเลยที่ ๒ สั่งให้นายอนาวิน แก้วนามชัย ปลัดอำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดนครพนม ช่วยราชการสำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งเป็นผู้ช่วยของจำเลยที่ ๒ นำร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญฉบับที่ได้จัดทำขึ้นใหม่มาสับเปลี่ยนกับร่างเดิมที่ได้ยื่นไว้ต่อสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร แล้วนำร่างเดิมกลับคืนไป ซึ่งสาเหตุที่จำเลยที่ ๒ กระทำดังกล่าวนั้น ได้ความจากนายดิเรก ถึงฝั่ง สมาชิกวุฒิสภาและรองประธานคณะกรรมการการวิสามัญพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ (วิปวุฒิสภา) คนที่หนึ่ง และนายชวลิต วิชยสุทธิ์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและคณะกรรมการประสานงานพรรคร่วมรัฐบาล (วิปรัฐบาล) พยานโจทก์เบิกความเจือสมกับจำเลยที่ ๒ ว่า เมื่อวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๖ สมาชิกวุฒิสภาบางส่วนได้หารือร่วมกันและแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนถึงหลักการให้สมาชิกวุฒิสภาต้องมาจากการเลือกตั้งโดยตรง ๒๐๐ คน และไม่จำกัดวาระในการลงสมัครรับเลือกตั้ง โดยมีสิทธิลงสมัครรับเลือกตั้งได้อีกหลังครบวาระไว้ ปรากฏตามสำเนาหนังสือพิมพ์ เอกสารหมาย จ.๒๖ และ ล.๖ ถึง ล.๘ จากนั้นจำเลยที่ ๒ และคณะจึงยื่นร่างเดิมเพื่อขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับวิธีการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา โดยการรับเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน ตามหนังสือพร้อมบันทึกหลักการและเหตุผล ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ...)

พุทธศักราช ... และบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างเอกสารหมาย จ.๑๕ ซึ่งตามเอกสารฉบับนี้ข้อ ๒.๑ ระบุว่า “สาระสำคัญของร่าง ... กำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้งจำนวนสองร้อยคน ... รวมทั้งแก้ไขเพิ่มเติมวาระการดำรงตำแหน่งของสมาชิกวุฒิสภาให้สามารถดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินกว่าหนึ่งวาระได้เช่นเดียวกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร” แสดงว่าสมาชิกที่เข้าชื่อเสนอญัตติร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญได้มีแนวคิดที่จะแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญโดยให้สมาชิกวุฒิสภาสมาชิกสามารถดำรงตำแหน่งต่อเนื่องได้โดยไม่ต้องเว้นวรรค ๒ ปี อยู่แล้วตั้งแต่ก่อนเวลาที่จำเลยที่ ๒ จะยื่นญัตติตามร่างฉบับเดิม อันเป็นเหตุให้ต่อมาได้มีสมาชิกวุฒิสภาที่ร่วมลงนามบางส่วนหักท้วงว่าร่างบกพร่อง ไม่เป็นไปตามที่หารือและแถลงข่าวไว้ และจำเลยที่ ๒ ได้แจ้งให้คณะกรรมการประสานงานสภาผู้แทนราษฎร (วิปรัฐบาล) อีกครั้งว่าร่างที่ยื่นไว้เดิมมีข้อบกพร่องจึงได้ดำเนินการตามขั้นตอนทางธุรการในการแก้ไขเพิ่มเติม อันเป็นการดำเนินการโดยเปิดเผยต่อสมาชิกที่ร่วมลงชื่อด้วย จึงเห็นได้ว่าการที่จำเลยที่ ๒ นำร่างฉบับใหม่ไปสับเปลี่ยนก็เพียงเพื่อให้ตรงตามความประสงค์ของผู้ร่วมเข้าชื่อเสนอญัตตินั้นเอง ซึ่งความข้อนี้ก็สอดคล้องกับข้อเท็จจริงภายหลังที่ปรากฏจากจากรายงานการประชุมเอกสารหมาย จ.๒๗ ว่าไม่มีสมาชิกวุฒิสภาที่เข้าชื่อไว้คนใดได้หักท้วงว่าไม่เห็นด้วยกับร่างฉบับใหม่ ส่วนที่จำเลยที่ ๒ สับเปลี่ยนร่างฉบับโดยใช้เลขรับหนังสือเดิม และไม่ได้ให้สมาชิกวุฒิสภาที่ร่วมเข้าชื่อเสนอญัตติลงชื่อใหม่นั้น ข้อเท็จจริงก็ปรากฏว่าขั้นตอนการลงเลขรับหนังสือนี้เป็นการปฏิบัติงานของฝ่ายเจ้าหน้าที่รัฐสภาเอง กรณีจึงหาใช่การกระทำของจำเลยที่ ๒ ในลักษณะปกปิดและโดยพลการไม่ และเหตุการณ์ตอนนี้อย่างไรก็ตามจากนางบุษกร นางนงค์เยาว์ และนายศิริโรจน์ พยานโจทก์ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่รัฐสภาเบิกความสอดคล้องกันว่า เจ้าหน้าที่ได้รับร่างฉบับใหม่ไว้และคืนร่างเดิมไป แสดงให้เห็นว่า

จำเลยที่ ๒ มิได้เป็นฝ่ายบังคับขู่เข็ญหรือจูงใจให้เจ้าหน้าที่รัฐสภาต้องจำยอมรับการสับเปลี่ยนร่างฉบับใหม่ ดังนี้ เมื่อขณะเกิดเหตุพยานโจทก์ดังกล่าวมิได้ทักท้วงหรือแจ้งข้อไม่ถูกต้องในการเสนอร่างฉบับใหม่ให้จำเลยที่ ๒ ทราบว่าต้องเสนอเป็นญัตติใหม่หรือให้สมาชิกรัฐสภาร่วมลงชื่อใหม่ แต่พยานโจทก์กลับคืนร่างเดิมให้ไปเองทันที ย่อมเป็นเหตุเพียงพอที่จะทำให้จำเลยที่ ๒ เข้าใจไปได้ว่าการดำเนินการสับเปลี่ยนร่างดังกล่าวเป็นสิ่งที่สามารถกระทำได้ตามปกติทั่วไปในเวลานั้น ทั้งหากเจ้าหน้าที่รัฐสภาแจ้งแก่ผู้ช่วยของจำเลยที่ ๒ ว่าไม่อาจสับเปลี่ยนร่างได้ จำเลยที่ ๒ และคณะก็อาจนำร่างฉบับใหม่ไปให้สมาชิกลงชื่อใหม่ได้ หรืออาจใช้วิธีการทางอื่น เช่น หรือเสนอร่างใหม่ประกบกับร่างเดิม หรือแปรญัตติเพิ่มเติมเข้ามาแก้ไขในชั้นกรรมาธิการก็ได้ กรณีจึงไม่มีเหตุผลหรือจำเป็นใดที่จำเลยที่ ๒ จะต้องฝ่าฝืนกระทำการไปหากรู้ว่าไม่อาจกระทำได้ตามขั้นตอนทางกฎหมายหรือขั้นตอนทางธุรการ เมื่อพยานหลักฐานจากการไต่สวนไม่ปรากฏว่าจำเลยที่ ๒ ได้กระทำการอื่นใดนอกเหนือไปจากนี้ ข้อเท็จจริงจึงฟังไม่ได้ว่า จำเลยที่ ๒ มีเจตนาไม่สุจริต ปกปิดข้อเท็จจริงไม่แจ้งให้สมาชิกรัฐสภาทราบว่ามีการจัดทำร่างฉบับใหม่ มีเจตนารวบรัดเร่งรีบเพื่อให้มีการนำร่างฉบับใหม่มาใช้พิจารณาโดยไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ กฎหมาย ข้อบังคับการประชุมรัฐสภา และขั้นตอนทางธุรการ ตามฟ้อง

ในส่วนจำเลยที่ ๑ นั้น แม้ข้อเท็จจริงได้ความว่าจำเลยที่ ๑ รู้ว่าจำเลยที่ ๒ แก้ไขและสับเปลี่ยนร่างดังกล่าวก็ตาม แต่พยานหลักฐานจากการไต่สวนได้ความจากนายจรูญพันธุ์เปรี๊ยะ รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร นายจำนงค์ สวมประคำ อดีตรองเลขาธิการวุฒิสภา และอดีตเลขาธิการวุฒิสภา นางนรรัตน์ พิมเสน เลขาธิการวุฒิสภา นายธงชัย ดุลยสุข รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร นายพิฑูร พุ่มหิรัญ อดีตเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร นางสาว

ปิยวรรณ บุญยิ่ง ผู้รับมอบหมายจากเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร นายศิริโรจน์ ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานพระราชบัญญัติและญัตติ ๑ นางนงค์เยาว์ นิติกรเชี่ยวชาญ กลุ่มงานพระราชบัญญัติและญัตติ ๑ นางบุษกร ผู้อำนวยการสำนักการประชุม นางพรรณิภา เสริมศรี รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร และนายสุวิจักขณ์ นาควัชรชัย เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ต่างเบิกความเป็นพยานโจทก์สอดคล้องกันว่า ตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๓๖ กำหนดว่า ญัตติที่บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาแล้ว หากผู้เสนอญัตติจะถอนญัตติหรือจะแก้ไขเพิ่มเติม หรือจะถอนชื่อจากการเป็นผู้ร่วมกันเสนอหรือผู้รับรองจะถอนการรับรองญัตติจะต้องได้รับความยินยอมของที่ประชุมรัฐสภา แต่กรณีนี้เป็นเรื่องที่จำเลยที่ ๑ ยังไม่บรรจุญัตติตามร่างเดิมเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา ซึ่งไม่มีข้อบังคับห้ามไว้ จึงสามารถกระทำได้ พยานโจทก์เหล่านี้ต่างเป็นข้าราชการ เจ้าหน้าที่ และอดีตข้าราชการซึ่งปฏิบัติงานในสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรและสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ได้เบิกความถึงเรื่องราวตามที่ได้ปฏิบัติงานจริง ตั้งแต่ก่อนเกิดเหตุมาเป็นระยะเวลานาน ทั้งก็ไม่ปรากฏว่ามีส่วนได้เสียกับฝ่ายใดอันนับได้ว่าเป็นพยานคนกลาง คำเบิกความของพยานโจทก์ดังกล่าวย่อมมีน้ำหนักให้รับฟังได้ กรณีจึงมีเหตุผลให้เชื่อได้ว่า ขณะเกิดเหตุคดีนี้ในทางธุรการของสำนักงานที่ผ่านมาเจ้าหน้าที่รัฐสภาได้ถือปฏิบัติกันว่าสามารถสับเปลี่ยนร่างได้ โดยสาระสำคัญอยู่ที่ว่าจะต้องเป็นการเปลี่ยนร่างในเวลาก่อนที่ประธานรัฐสภาจะบรรจุญัตติเท่านั้น หากใช้อยู่ที่ว่าต้องไม่เป็นการเปลี่ยนแปลงหลักการที่สำคัญจากร่างเดิมไม่ เพราะหลักเกณฑ์นี้เพ็งจะมีการแก้ไขข้อบังคับการประชุมรัฐสภาเพื่อให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ อันเป็นเวลาภายหลังเกิดเหตุคดีนี้แล้ว จึงไม่อาจนำมาเป็นเหตุรับฟังว่าจำเลยที่ ๑ มีเจตนาที่จะกระทำการโดยมิชอบได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคดีนี้นางนงค์เยาว์ได้จัดทำ

บันทึกข้อความลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ เสนอต่อนางบุษกรผ่านนายศิริโรจน์ ระบุว่า ตามร่างเดิมที่เสนอเมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ นั้น กลุ่มงานพระราชบัญญัติและนิติ ๑ ได้รับการประสานงานและได้รับร่างฉบับที่ปรับแก้ไขแล้วเมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ร่างฉบับใหม่ได้เพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง อยู่หลังมาตรา ๑๑๕ และเพิ่มคำว่า วรรคหนึ่ง หลังมาตรา ๒๔๑ เห็นควรนำเสนอเลขาธิการรัฐสภาเพื่อนำกราบเรียนประธานรัฐสภาเพื่ออนุญาตบรรจุวาระการประชุมรัฐสภาต่อไป นายศิริโรจน์เขียนสั่งในบันทึกข้อความดังกล่าวว่า เรียน เลขาธิการรัฐสภา เพื่อโปรดนำกราบเรียนประธานรัฐสภา เพื่อโปรดอนุญาตให้ผู้เสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับแก้ไขที่มาของสมาชิกวุฒิสภา แก้ไขเพิ่มเติมในบันทึกหลักการและในร่างรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และเพิ่มคำว่า วรรคหนึ่ง ของมาตรา ๒๔๑ ซึ่งสามารถกระทำได้ เนื่องจากประธานรัฐสภายังไม่ได้อนุญาตบรรจุร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม เข้าสู่ระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาตามสำเนาบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข จ.๒๔ แล้วมอบให้นางบุษกร แสดงให้เห็นชัดเจนว่าพยานโจทก์ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่รัฐสภาได้ดำเนินการอย่างเปิดเผยให้มีการสืบเปลี่ยนร่างไปได้ตั้งแต่ก่อนที่จะนำเรื่องมาเสนอต่อจำเลยที่ ๑ ซึ่งการปฏิบัติในลักษณะเช่นนี้ก็เป็น การสอดคล้องกับข้อเท็จจริงที่เคยมีการเสนอญัตติแก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติก่อนมีการสั่งอนุญาตบรรจุระเบียบวาระการประชุม โดยยังคงใช้เลขรับหนังสือเดิมและลายมือชื่อของผู้เข้าชื่อเสนอญัตติเดิม ได้แก่ ร่างพระราชบัญญัติโคนมและผลิตภัณฑ์นม พ.ศ. ... ร่างพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า (ฉบับที่ ...) พ.ศ. ... ร่างพระราชบัญญัติกองทุนร่วมบรรเทาความเสียหายต่อพืชผลผลิตทางการเกษตรกรรม พ.ศ. ... ร่างพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. ... ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ...) พุทธศักราช ... เป็นต้น ทั้งก็ไม่ปรากฏว่าขั้นตอนการเปลี่ยนร่างแก้ไข

เพิ่มเติมรัฐธรรมนูญใหม่นั้นมีแนวปฏิบัติแตกต่างจากร่างพระราชบัญญัติแต่ประการใด เมื่อพิจารณาต่อไปเห็นได้ว่า หากจำเลยที่ ๑ วางแผนมาแต่แรกให้มีการสับเปลี่ยนร่างฉบับใหม่ จำเลยที่ ๑ ก็น่าจะเร่งรีบรวบรัดสั่งบรรจุร่างฉบับใหม่เข้าสู่วาระการประชุมไปเองโดยเร็ว แต่ข้อเท็จจริงกลับปรากฏว่าก่อนที่จำเลยที่ ๑ จะอนุญาตให้บรรจุระเบียบวาระการประชุมนั้น จำเลยที่ ๑ ได้เรียกนางบุษกรไปสอบถามก่อนว่าในกรณีเช่นนี้สามารถทำได้หรือไม่ นางบุษกรซึ่งมีหน้าที่โดยตรงได้ยืนยันต่อจำเลยที่ ๑ ว่าสามารถทำได้ โดยไม่ปรากฏว่าจำเลยที่ ๑ ได้ใช้อิทธิพลหรืออำนาจในฐานะประธานรัฐสภาในการครอบงำสั่งการใดในทางบังคับนางบุษกรหรือเจ้าหน้าที่รัฐสภาที่เกี่ยวข้องให้ต้องจำยอมดำเนินการดังกล่าวแต่ประการใด ประกอบกับขณะเกิดเหตุก็ยังไม่มีความวิญญูญของศาลรัฐธรรมนูญหรือเคยมีแนวทางปฏิบัติทางธุรการเป็นอย่างอื่นมาก่อน ดังนั้น การที่จำเลยที่ ๑ สั่งการไปตามคำยืนยันของนางบุษกรในภาวะและวิสัยเช่นนั้น ย่อมบ่งชี้ว่ามีเหตุที่จำเลยที่ ๑ จะเข้าใจโดยสุจริตว่าสามารถใช้เลขรับหนังสือเดิมและลายมือชื่อของสมาชิกรัฐสภาผู้เข้าชื่อเสนอญัตติเดิมได้โดยไม่ต้องให้สมาชิกลงชื่อเสนอเป็นญัตติใหม่ จึงฟังไม่ได้ว่า จำเลยที่ ๑ สั่งบรรจุญัตติร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญฉบับใหม่เข้าระเบียบวาระการประชุมจนนำไปสู่การลงมติวาระที่หนึ่งจนถึงวาระที่สาม โดยจำเลยที่ ๑ มีเจตนาปกปิดไม่แจ้งข้อความจริงให้สมาชิกรัฐสภาทราบถึงการแก้ไขเพิ่มเติมและสับเปลี่ยนร่างฉบับใหม่ หรือรวบรัดกระบวนการให้เสร็จสิ้นไปโดยเร็วโดยไม่ปฏิบัติตามแนวทางที่กฎหมายกำหนด หรือรู้อยู่แล้วว่าเป็นการดำเนินการที่ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ข้อบังคับการประชุมรัฐสภา และขั้นตอนทางธุรการ ยิ่งกว่านั้น เจ้าหน้าที่รัฐสภาได้แจ้งแก่จำเลยที่ ๑ และจำเลยที่ ๒ ต่างเวลาและสถานที่กัน ตามพฤติการณ์จึงเป็นการตัดสินใจของจำเลยแต่ละคนตามลำพังโดยมิได้คบคิดกันเพื่อเอื้อประโยชน์แก่ผู้หนึ่งผู้ใด

จากเหตุผลที่วินิจฉัยข้างต้น การกระทำของจำเลยทั้งสองแต่ละคนจึงขาดเจตนาในการปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติโดยมิชอบ เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต ย่อมไม่เป็นความผิดตามฟ้องข้อ ๓.๑ ส่วนข้อที่โจทก์อุทธรณ์อีกว่า จำเลยที่ ๒ นำร่างฉบับใหม่มาสับเปลี่ยนหลังจากจำเลยที่ ๑ เห็นชอบบรรจุญัตติเข้าระเบียบวาระการประชุมแล้วนั้น เป็นข้อที่โจทก์เพิกยกขึ้นอ้างในชั้นอุทธรณ์ และยังขัดแย้งกับที่โจทก์บรรยายฟ้องว่า จำเลยที่ ๒ สั่งการให้นายอนาวิน แก้วนามชัย ผู้ช่วยของจำเลยที่ ๒ นำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่จัดทำขึ้นใหม่มาสับเปลี่ยนกับร่างเดิมที่ยื่นไว้และนำร่างเดิมกลับคืนไปตั้งแต่ก่อนจำเลยที่ ๑ จะอนุญาตบรรจุระเบียบวาระการประชุมญัตติดังกล่าวอีกด้วย ทั้งพยานหลักฐานในชั้นไต่สวนก็ไม่ปรากฏว่ามีพยานปากใดเบิกความยืนยันข้อเท็จจริงดังที่โจทก์อุทธรณ์ ข้ออ้างของโจทก์จึงไม่อาจรับฟังได้ อุทธรณ์โจทก์ข้อนี้ฟังไม่ขึ้น

ที่โจทก์อุทธรณ์ว่า จำเลยที่ ๑ กระทำความผิดตามฟ้องข้อ ๓.๒ เนื่องจากจำเลยที่ ๑ มีเจตนาปกปิดข้อเท็จจริง ไม่แจ้งต่อสมาชิกรัฐสภาว่ามีการจัดทำร่างฉบับใหม่ขึ้น เพื่อให้การพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมไม่ตรงตามเจตนาของผู้เข้าชื่อเสนอญัตติ อันเป็นเจตนาพิเศษ จำเลยที่ ๑ ในฐานะประธานรัฐสภามีหน้าที่ดำเนินการประชุมรัฐสภาให้เป็นไปตามกฎหมายและข้อบังคับการประชุม ย่อมต้องทราบว่าไม่สามารถบรรจุร่างฉบับที่จำเลยที่ ๒ นำมาสับเปลี่ยนเข้าระเบียบวาระการประชุมได้ การที่จำเลยที่ ๑ เกษียนสั่งอนุญาตให้บรรจุระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาในบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ เป็นคำสั่งให้นำร่างเดิมบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุม จำเลยที่ ๑ มีเจตนาในการปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบเพื่อก่อให้เกิดความเสียหายแก่สมาชิกรัฐสภาหรือผู้ใดผู้หนึ่งแล้ว นั้น เห็นว่า การที่จำเลยที่ ๑

อนุญาตให้บรรจรู่างแก้ไขรัฐธรรมนูญเข้าสู่ระเบียบวาระการประชุมรัฐสภานั้น จำเลยที่ ๑ เข้าใจว่าสามารถเปลี่ยนร่างใหม่ได้ เนื่องจากเป็นกรณีที่ประธานรัฐสภายังไม่ได้ส่งอนุญาตให้บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมดังที่ได้วินิจฉัยแล้ว ย่อมแสดงว่าจำเลยที่ ๑ มีเจตนาสั่งการให้นำร่างฉบับใหม่เพียงฉบับเดียวเข้าสู่การพิจารณาของรัฐสภา หากได้มีเจตนาบรรจรู่างเดิมเข้าระเบียบวาระการประชุมและนำเข้าสู่การพิจารณาของรัฐสภาไม่ กรณีจึงไม่มีเหตุที่จำเลยที่ ๑ จะต้องสั่งให้แก้ไขเพื่อให้เสนอเป็นญัตติเข้ามาใหม่โดยมีสมาชิกรัฐสภาลงชื่อเป็นผู้เสนอจำนวนครบถ้วนตามรัฐธรรมนูญก่อนดังที่โจทก์อ้าง และแม้จำเลยที่ ๑ จะเกษียนส่งอนุญาตในบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ เอกสารหมายเลข จ.๒๑ โดยไม่ได้ลงนามในบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ที่มีข้อความเกี่ยวกับการเปลี่ยนร่างใหม่ก็ตาม แต่ก็เป็นคำสั่งภายหลังจากที่จำเลยที่ ๑ ยอมรับการสับเปลี่ยนร่างได้แล้ว จึงหาใช่เป็นเรื่องที่จำเลยที่ ๑ สั่งให้นำร่างฉบับเดิมบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมไม่ โดยขณะนั้นเจ้าหน้าที่รัฐสภาก็ได้คืนร่างเดิมให้ฝ่ายจำเลยที่ ๒ ไปก่อนแล้วด้วย ดังนั้น การใช้ร่างฉบับใหม่ในการประชุมตั้งแต่วันที่หนึ่งเมื่อวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งที่ประชุมมีมติรับหลักการตามร่างฉบับใหม่ ตั้งคณะกรรมการธิการ และพิจารณาในวาระที่สองไปจนถึงการออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สามเมื่อวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ โดยที่ประชุมมีมติเห็นชอบให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญ จึงเป็นการใช้ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับเดียวกับที่จำเลยที่ ๑ สั่งให้บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุม ข้อเท็จจริงฟังไม่ได้ว่า จำเลยที่ ๑ มีเจตนากระทำการอันเป็นการปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดในตำแหน่งหรือหน้าที่ หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่โดยมิชอบ เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต ตามฟ้องข้อ ๓.๒ อุทธรณ์ข้อนี้ของโจทก์ฟังไม่ขึ้นเช่นกัน

ส่วนที่อุทธรณ์โจทก์ที่ว่า จำเลยที่ ๑ กระทำความผิดตามฟ้องข้อ ๓.๓ เนื่องจากจำเลยที่ ๑ มีหน้าที่ต้องสอบถามความเห็นจากที่ประชุมเพื่อให้เกิดความชัดเจนเกี่ยวกับวันเริ่มนับกำหนดเวลาแปรญัตติ แต่จำเลยที่ ๑ กลับวินิจฉัยเองให้เริ่มนับกำหนดเวลาแปรญัตติย้อนหลังไปในวันที่ ๕ เมษายน ๒๕๕๖ ทำให้ครบกำหนดวันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๕๖ แทนที่จะเริ่มนับแต่วันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งเป็นวันที่ที่ประชุมลงมติกำหนดเวลาแปรญัตติ ส่งผลให้กำหนดเวลาแปรญัตติเหลือเพียง ๑ วัน อันเป็นการจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานของสมาชิกวุฒิสภาและเร่งรัดกระบวนการเพื่อเปิดช่องให้มีการลงสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาได้ทันในการเลือกตั้งที่จะมีขึ้นครั้งถัดไป เพื่อเอื้อประโยชน์ให้ตนเองและพวกพ้อง ให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ เป็นการกระทำที่เป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์ มีเจตนารวบรัดกระบวนการทางนิติบัญญัติ และเป็นการทำลายสารัตถะและความชอบธรรมของกระบวนการนิติบัญญัติ และฝ่าฝืนข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ตามคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๕ - ๑๘/๒๕๕๖ นั้น เห็นว่า ข้อเท็จจริงรับฟังได้ว่า จำเลยที่ ๑ วินิจฉัยให้เริ่มนับกำหนดเวลาแปรญัตติย้อนหลังไปในวันที่ ๕ เมษายน ๒๕๕๖ ทำให้ครบกำหนดวันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๕๖ จึงเหลือเวลาขอแปรญัตติเพียง ๑ วัน แม้ภายหลังจะได้มีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญว่า การเริ่มนับระยะเวลาในการแปรญัตติย้อนหลังไปจนทำให้เหลือเวลาขอแปรญัตติเพียง ๑ วัน เป็นการดำเนินการที่ขัดต่อข้อบังคับการประชุมและไม่เป็นกลาง จึงไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๑๒๕ วรรคหนึ่ง และวรรคสอง และขัดต่อหลักนิติธรรม ตามมาตรา ๓ วรรคสอง อันทำให้การวินิจฉัยของจำเลยที่ ๑ ไม่ถูกต้องก็ตาม แต่กรณีจะถือว่าจำเลยที่ ๑ มีเจตนาในการปฏิบัติหน้าที่หรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ โดยมีเจตนา

เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใดอันเป็นการกระทำความผิดทางอาญาตามฟ้องหรือไม่นั้น นอกจากต้องพิจารณาจากข้อบังคับการประชุมแล้ว ยังต้องพิจารณาถึงพฤติการณ์แห่งคดีและเหตุผลประการอื่นประกอบด้วย เนื่องจากการใช้และการตีความข้อกฎหมายตามข้อบังคับการประชุมนั้นอาจมีความเห็นแตกต่างกันได้ หากข้อเท็จจริงปรากฏว่าจำเลยได้ปฏิบัติตามหน้าที่บนรากฐานของความสมเหตุสมผลและโดยสุจริตแล้ว แม้ผลคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในภายหลังจะไม่เป็นไปตามข้อวินิจฉัยของจำเลยที่ ๑ ก็ตาม กรณีย่อมไม่อาจถือว่าจำเลยที่ ๑ มีเจตนาและเจตนาพิเศษกระทำความผิดตามฟ้อง ในปัญหานี้ตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ วรรคหนึ่ง กำหนดว่า “การพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมขึ้นคณะกรรมการธิการ สมาชิกรัฐสภาผู้ใดเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมก็ให้เสนอคำแปรญัตติล่วงหน้าเป็นหนังสือต่อประธานคณะกรรมการธิการภายในกำหนดสิบห้าวันนับแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม เว้นแต่รัฐสภาจะได้กำหนดเวลาแปรญัตติ สำหรับร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนั้นไว้เป็นอย่างอื่น” ข้อเท็จจริงได้ความว่า ในการประชุมรัฐสภาเมื่อวันที่ ๓ เมษายน ๒๕๕๖ ต่อเนื่องถึงวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ มีการออกเสียงลงคะแนนในวาระที่หนึ่ง ขึ้นรับหลักการ ที่ประชุมมีมติรับหลักการตามร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม มีการตั้งคณะกรรมการธิการของรัฐสภา จากนั้นจำเลยที่ ๑ กล่าวว่า ไม่มีท่านใดเห็นเป็นอย่างอื่น กำหนดเวลาแปรญัตติก็ตามข้อบังคับ แต่นายอรรถพร พลบุตร เสนอญัตติขอให้กำหนดเวลาแปรญัตติภายใน ๖๐ วัน และนายสุรัชย์ ชัยตระกูลทอง เสนอขอให้กำหนดเวลาแปรญัตติภายใน ๑๕ วัน ก่อนขอมติที่ประชุมต้องตรวจสอบองค์ประชุมก่อน ปรากฏว่าขณะนั้นองค์ประชุมไม่ครบ จำเลยที่ ๑ กล่าวว่า “เสียงไม่พอ องค์ประชุมไม่ครบ เพราะฉะนั้นก็ถือว่า ๑๕ วัน ตามข้อบังคับ ... องค์ประชุมไม่ครบก็ปิดประชุม”

ตามสำเนาบันทึกการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ ๔ (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) เอกสารหมายเลข ๒๗ ดังนี้ เมื่อขณะเกิดเหตุปรากฏว่าองค์ประชุมไม่ครบ เป็นเหตุให้ที่ประชุมรัฐสภายังไม่สามารถลงมติเกี่ยวกับกำหนดเวลาแปรญัตติได้ว่าจะให้มีกำหนด ๑๕ วัน หรือ ๖๐ วัน ทำให้เกิดปัญหาว่า ในระหว่างนี้จะต้องยึดถือกำหนดเวลาแปรญัตติเท่าใด การที่จำเลยที่ ๑ วินิจฉัยเสียเองว่าให้ใช้ระยะเวลา ๑๕ วัน จึงน่าจะมีมูลเหตุจงใจเพื่อแก้ไขข้อขัดข้องดังกล่าวในระหว่างที่รัฐสภายังลงมติกำหนดเวลาแปรญัตติไม่ได้ไปพลางก่อนตามที่จำเลยที่ ๑ อ้าง ดังจะเห็นได้จากในเวลาต่อมา จำเลยที่ ๑ ได้เรียกประชุมร่วมกันของรัฐสภาเพื่อลงมติเรื่องกำหนดเวลาแปรญัตติในวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ อีกครั้ง ซึ่งก็ยังอยู่ในวิสัยที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาจะลงมติให้กำหนดเวลาแปรญัตติเกินกว่า ๑๕ วัน อันจะส่งผลให้ระยะเวลาแปรญัตติที่จำเลยที่ ๑ กำหนดไว้เดิมนั้นขยายออกไปได้ ข้อวินิจฉัยของจำเลยที่ ๑ ดังกล่าวจึงหาได้มีผลเป็นยุติเด็ดขาดไม่ ส่วนที่ที่ประชุมมีมติให้ใช้กำหนดเวลา ๑๕ วัน โดยมีสมาชิกรัฐสภาเห็นชอบด้วย ๓๕๖ เสียง มีเพียง ๑๙ เสียง ที่เห็นควรให้ใช้กำหนดเวลา ๖๐ วัน ก็เป็นผลที่เกิดขึ้นหลังจากการลงมติร่วมกันของสมาชิกรัฐสภาทั้งหมด ย่อมเป็นเรื่องที่อยู่นอกเหนือไปจากการกระทำของจำเลยที่ ๑ นอกจากนั้น จำเลยที่ ๑ ได้กล่าวยืนยันต่อที่ประชุมรัฐสภาว่า ตนได้ปฏิบัติตามถ้อยคำที่กำหนดไว้ในข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ ที่ให้กำหนดเวลาแปรญัตติ ๑๕ วัน โดยอัตโนมัติ ยกเว้นรัฐสภาเห็นเป็นอย่างอื่น และเมื่อมีสมาชิกเห็นเป็นอย่างอื่นเสนอขึ้นมา ซึ่งต้องขอมติที่ประชุม แต่เมื่อตรวจสอบองค์ประชุมแล้วไม่ครบ ก็แปลว่า ณ เวลานั้นรัฐสภายังไม่เห็นเป็นอย่างอื่น แล้วญัตติยัคงค้างอยู่ กำหนดเวลาแปรญัตติก็ต้องเป็น ๑๕ วันตามข้อบังคับ จำเลยที่ ๑ ดำเนินการอย่างอื่นไม่ได้ ดังนี้ ตามพฤติการณ์จึงเป็นเรื่องที่จำเลยที่ ๑ ตีความไปตามถ้อยคำในข้อบังคับการประชุมที่

ให้เสนอคำแปรญัตติล่วงหน้าภายในกำหนดสิบห้าวันเป็นหลัก มิใช่ว่าจำเลยที่ ๑ กำหนดระยะเวลาแปรญัตติขึ้นเองตามอำเภอใจโดยปราศจากเหตุผล ประกอบกับขณะเกิดเหตุยังไม่มีคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญในปัญหานี้ กรณีจึงถือไม่ได้ว่าจำเลยมีเจตนาในการปฏิบัติหน้าที่หรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ นอกจากนั้น สมาชิกรัฐสภาส่วนใหญ่จำนวนมากถึง ๒๐๒ ราย ก็สามารถเสนอคำแปรญัตติได้ทัน คงมีเพียงนายนิพิฏฐ์ อินทรสมบัติ ที่อ้างว่าเสนอคำแปรญัตติไม่ทัน แต่ปรากฏว่าจำเลยที่ ๑ ได้ให้ออกาสนายนิพิฏฐ์อภิปรายพร้อมชี้แจงเหตุผลในการเสนอคำแปรญัตติของตนแล้วในการประชุมวาระที่สอง แสดงว่าจำเลยที่ ๑ ต้องการรวบรัดการประชุม อันจะถือว่าจำเลยที่ ๑ มิได้มีเจตนาพิเศษเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด จากเหตุผลข้างต้น คดีฟังไม่ได้ว่า จำเลยที่ ๑ มีเจตนาปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดในตำแหน่งหรือหน้าที่หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่โดยมิชอบ และมีเจตนาพิเศษเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือมีเจตนาปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต อันจะเป็นความผิดตามฟ้องข้อ ๓.๓ อุทธรณ์ข้อนี้ของโจทก์ฟังไม่ขึ้นอีกเช่นกัน ที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองพิพากษายกฟ้องมานั้นชอบแล้ว

จึงวินิจฉัยยืนตามคำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง.

นายอำพันธ์ สมบัติสภาพรกุล

(อม.๓๑/๑)

ความเห็นในการวินิจฉัยคดีชั้นอุทธรณ์

คดีหมายเลขดำที่ อม.อธ. ๙/๒๕๖๖

คดีหมายเลขแดงที่ อม.อธ. ๗/๒๕๖๖

ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์ ศาลฎีกา

วันที่ ๒๘ เดือน มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๖๖

ระหว่าง	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ	โจทก์
	นายสมศักดิ์ เกียรติสุรนนท์ ที่ ๑ นายอุดมเดช รัตนเสถียร ที่ ๒	จำเลย

เรื่อง ความผิดต่อพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

โจทก์ อุทธรณ์คัดค้าน คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ลงวันที่ ๑๙ เดือน กันยายน พุทธศักราช ๒๕๖๕ องค์คณะวินิจฉัยอุทธรณ์ รับวันที่ ๒๒ เดือน กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๖๖

โจทก์ฟ้องว่า เมื่อวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๕๔ จำเลยที่ ๑ ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง เขตเลือกตั้งที่ ๖ จังหวัดขอนแก่น ครั้นวันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๕๔ ได้รับโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้เป็นประธานสภาผู้แทนราษฎร และเป็นประธานรัฐสภาโดยตำแหน่ง วันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๕๔ จำเลยที่ ๒ ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทน

ราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง เขตเลือกตั้งที่ ๒ จังหวัดนนทบุรี จำเลยที่ ๑ มีหน้าที่และอำนาจในการ
บรรจวาระการประชุมให้เป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช
๒๕๕๐ มาตรา ๑๓๖ ที่กำหนดให้รัฐสภาประชุมร่วมกันและนัดประชุมรัฐสภาเพื่อให้รัฐสภาพิจารณา
ตามญัตติที่เสนอ ทั้งนี้ ตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ.๒๕๕๓ ข้อ ๑๐ ข้อ ๑๒ ข้อ ๒๙
ประกอบข้อ ๙๓ โดยในการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ตามมาตรา ๑๓๖(๑๖) การแก้ไขเพิ่มเติม
รัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๙๑(๑) ให้กระทำได้โดยญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมต้องมาจากคณะรัฐมนตรี
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของ
สภาผู้แทนราษฎรหรือจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภามีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้า
ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา หรือจากประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวน
ไม่น้อยกว่าห้าหมื่นคนตามกฎหมายว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย ระหว่างวันที่ ๒๐ มีนาคม
๒๕๕๖ ถึงวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ เวลากลางวันและกลางคืนต่อเนื่องกัน จำเลยทั้งสองกระทำผิด
ตามรัฐธรรมนูญและกฎหมาย กล่าวคือ

(๑) เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา
ร่วมกันเสนอร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่...) พุทธศักราช... พร้อม
ด้วยบันทึกหลักการและเหตุผล กับบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญต่อจำเลยที่ ๑
สามฉบับ คือ ร่างฯ ที่กำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้ง โดยแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๑๑
มาตรา ๑๑๒ มาตรา ๑๑๕ มาตรา ๑๑๗ มาตรา ๑๑๘ มาตรา ๑๒๐ และมาตรา ๒๔๑ กับยกเลิก
มาตรา ๑๑๓ และมาตรา ๑๑๔ ซึ่งจำเลยที่ ๒ กับคณะรวม ๓๑๔ คน เป็นผู้เสนอ ร่างฯ เกี่ยวกับการ
ทำหนังสือสัญญา โดยแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา ๑๙๐ ซึ่งนายประสิทธิ์ โปธสฺสน สมาชิกวุฒิสภา กับคณะ
รวม ๓๒๐ คน เป็นผู้เสนอ กับร่างฯ ที่แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๖๘ และยกเลิกมาตรา ๒๓๗ วรรคสอง

ซึ่งนายดิเรก ถึงฝั่ง สมาชิกวุฒิสภา กับคณะรวม ๓๑๘ คน เป็นผู้เสนอ เมื่อร่างฯ ที่จำลองที่ ๒ กับคณะเป็นผู้เสนอ ไปถึงกลุ่มงานพระราชบัญญัติและญัตติ ๑ สำนักการประชุม สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร นายศิริโรจน์ แพทย์พันธุ์ ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานดังกล่าวมอบหมายให้นางนงค์เยาว์ ประพัฒน์ นิติกรชำนาญการพิเศษ เป็นผู้รับผิดชอบ นางนงค์เยาว์ตรวจสอบแล้วทำบันทึกข้อความที่ ๒๐/๒๕๕๖ ลงวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ เสนอ ผู้อำนวยการสำนักการประชุม (นางบุษกร อัมพรประภา) แจ้งผลการตรวจสอบร่างฯ ระบุว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาลงชื่อเป็นผู้เสนอครบถูกต้องตามรัฐธรรมนูญ เอกสารครบถ้วนและถูกต้อง เนื้อหาสาระสำคัญของร่างฯ มิได้มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปของรัฐ โดยเสนอผ่านนายศิริโรจน์ นายศิริโรจน์ทำบันทึกข้อความฉบับลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ เสนอเลขาธิการรัฐสภาให้นำกราบเรียนประธานรัฐสภา ผ่านรองประธานรัฐสภา พิจารณาอนุญาตบรรจุระเบียบวาระการประชุมร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่...) พุทธศักราช... รวมสามฉบับ เพื่อให้รัฐสภาพิจารณา โดยนางบุษกรผู้อำนวยการสำนักการประชุม ลงชื่อในบันทึกข้อความดังกล่าวแล้วส่งไปยังนางพรรณิภา เสริมศรี รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ปฏิบัติราชการแทนเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร นางพรรณิภาเกษียนเสนอประธานรัฐสภา ผ่านรองประธานรัฐสภา เพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตบรรจุวาระร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่...) พุทธศักราช... จำนวนสามฉบับ และกำหนดวันเวลาประชุมร่วมกันของรัฐสภาเพื่อพิจารณาต่อไป นายนิคม ไวยรัชพานิช รองประธานรัฐสภา ลงชื่อต่อจากนางบุษกร เมื่อวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๕๖ และนายประสพ บุษราคัม เลขาธิการประธานสภาผู้แทนราษฎร ลงชื่อต่อจากนายนิคมเมื่อวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๖ แล้วส่งไปยังหน้าห้องจำลองที่ ๑ ลงรับตามเลขที่รับ ๔๗๒/๒๕๕๖ เมื่อวันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๕๖ เวลา ๑๗ นาฬิกา จำเลยที่ ๑ เกษียน

ตั้งแต่วันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ว่า อนุญาต แต่เมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ เวลา ๘.๓๐ นาฬิกา
 ก่อนที่จำเลยที่ ๑ จะมีคำสั่งอนุญาตดังกล่าว นายเอรวัตร อุ่นกงลาด ผู้บังคับบัญชากลุ่มงาน
 รองประธานสภาคนที่หนึ่ง ประสานไปยังนายศิริโรจน์ว่า จำเลยที่ ๒ แสดงความจำนงขอปรับปรุงร่าง
 รัฐธรรมนูญที่เสนอไว้ด้วยการเปลี่ยนเป็นร่างฯ ฉบับใหม่ โดยมีได้มีการเสนอญัตติขึ้นใหม่และมิได้มี
 การรับรองญัตติจากสมาชิกรัฐสภาตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด แล้วจำเลยที่ ๒ กระทำโดยพลการ ด้วย
 การสั่งให้นายอนาวิน แก้วนามชัย ปลัดอำเภอบ้านแพวง จังหวัดนครพนม ช่วยราชการสำนัก
 นายกรัฐมนตรี ซึ่งเป็นผู้ช่วยของจำเลยที่ ๒ นำร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม
 (ฉบับที่...) พุทธศักราช... ฉบับที่ได้จัดทำขึ้นใหม่มาสับเปลี่ยนกับร่างฯ ฉบับเดิมที่ได้ยื่นไว้ต่อ
 สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ที่ห้องประชุมอาคาร ๓ ชั้นลอย มีนางบุษกร นายเอรวัตร นาย
 ศิริโรจน์ และนางนงค์เยาว์อยู่ด้วย แล้วนำร่างฯ ฉบับเดิมกลับคืนไป ร่างฯ ฉบับใหม่มีบันทึกหลักการ
 และเหตุผล กับบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ที่ได้จัดทำ
 ขึ้นใหม่แนบมาพร้อมกันด้วย ประกอบกับร่างฯ ฉบับใหม่มีเนื้อหาแตกต่างจากร่างฯ ฉบับเดิม
 กล่าวคือ มีการเพิ่มเติมข้อความมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และเพิ่มคำว่า วรรคหนึ่ง หลังมาตรา
 ๒๔๑ แล้วนางนงค์เยาว์ทำบันทึกข้อความฉบับลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ เสนอผู้อำนวยการสำนัก
 การประชุมให้นำเสนอเลขาธิการรัฐสภาเพื่อทราบเรียนประธานรัฐสภาพิจารณาอนุญาตบรรจุระเบียบ
 วาระการประชุมรัฐสภาต่อไป นายศิริโรจน์เขียนสั่งในบันทึกข้อความดังกล่าวเสนอเลขาธิการรัฐสภา
 เพื่อทราบเรียนประธานรัฐสภาพิจารณาอนุญาตให้ผู้เสนอร่างรัฐธรรมนูญฉบับที่จัดทำขึ้นใหม่ แต่
 ไม่ปรากฏว่ามีการเสนอบันทึกข้อความฉบับนี้ไปยังเลขาธิการรัฐสภา อีกทั้งไม่ปรากฏว่าผู้อำนวยการ
 สำนักการประชุมและเลขาธิการรัฐสภานำกราบเรียนจำเลยที่ ๑ ในฐานะประธานรัฐสภารับทราบ
 ญัตติที่จำเลยที่ ๒ ได้เปลี่ยนเป็นร่างฯ ฉบับใหม่ กับไม่ปรากฏว่าจำเลยที่ ๑ ลงนามหรือเขียนสั่งใน

บันทึกข้อความดังกล่าว ต่อมาจำเลยที่ ๑ เรียกประชุมรัฐสภาในวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๖ การประชุมรัฐสภาในวันดังกล่าวเป็นการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่...) พุทธศักราช... ในวาระที่หนึ่ง จำเลยที่ ๑ ใช้ร่างฯ ฉบับใหม่ที่จำเลยที่ ๒ นำมาสับเปลี่ยนเสนอให้ที่ประชุมรัฐสภาพิจารณา ทั้งที่ร่างฯ ฉบับใหม่มีเนื้อหาแตกต่างในหลักการที่เป็นสาระสำคัญซึ่งมิได้เสนอไว้ในญัตติเดิม ถือเป็นญัตติใหม่ที่ไม่อาจนำร่างฯ มาสับเปลี่ยนได้ ต้องทำเป็นญัตติใหม่และเสนอรวมพิจารณา โดยญัตติใหม่ต้องมีสมาชิกเข้าชื่อเสนอญัตติตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด จำเลยที่ ๑ ไม่อาจนำร่างฯ ฉบับใหม่ที่จำเลยที่ ๒ นำมาสับเปลี่ยนนั้น บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาได้ การบรรจุร่างฯ ฉบับใหม่เข้าระเบียบวาระการประชุม ทำให้รัฐสภาลงมติเห็นชอบให้แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามเจตนาของจำเลยทั้งสอง การกระทำของจำเลยทั้งสองจึงเป็นการกระทำที่มีชอบด้วยรัฐธรรมนูญ กฎหมาย และข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ.๒๕๕๓

(๒) ข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๐ กำหนด ให้ประธานรัฐสภาทำการตรวจสอบร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่มีผู้เสนอตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๙๑ (๑) หากมีข้อบกพร่อง ให้ประธานรัฐสภาแจ้งผู้เสนอเพื่อแก้ไขให้ถูกต้อง และข้อ ๙๑ กำหนดให้ประธานรัฐสภาบรรจุร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับญัตตินั้น จำเลยที่ ๑ ซึ่งรู้อยู่แล้วว่าจำเลยที่ ๒ นำร่างฯ ฉบับใหม่มาสับเปลี่ยน เพียงแต่เรียกนางบุษกรผู้อำนวยการสำนักการประชุมเข้าไปหาหรือที่ห้องทำงาน ไม่ได้ตรวจสอบร่างฯ ฉบับใหม่ หากจำเลยที่ ๑ ใช้อำนาจหน้าที่โดยถูกต้องตรวจสอบร่างฯ ฉบับใหม่ก็จะพบว่ามิใช่เป็นเพียงการแก้ไขข้อผิดพลาดหรือผิดหลงเล็กน้อย จำเลยที่ ๑ มิได้สั่งการให้แก้ไข และไม่ปรากฏว่าจำเลยที่ ๑ สั่งการในบันทึกข้อความฉบับลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ อันจะถือว่าเป็นการสั่งการให้แก้ไขญัตติเดิมได้ หรือจำเลยที่ ๑ สั่งให้นำร่างฯ ฉบับใหม่บรรจุเข้า

ระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาไม่ได้ การที่จำเลยที่ ๑ เกษียนสั่งอนุญาตในบันทึกข้อความฉบับลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ ต้องถือว่าจำเลยที่ ๑ สั่งให้นำร่างฯ ฉบับเดิมบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุม แต่กลับมีการใช้ร่างฯ ฉบับใหม่ในการประชุมตั้งแต่วันที่หนึ่งเมื่อวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งเป็นการใช้ดุลพินิจของจำเลยที่ ๑ โดยไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ กฎหมาย และข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ.๒๕๕๓ ต่อมาวันที่ ๓ เมษายน ๒๕๕๖ ที่ประชุมรัฐสภามีมติรับหลักการตามร่างฯ ฉบับใหม่ ตั้งคณะกรรมการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่...) พุทธศักราช... และพิจารณาในวาระที่สองไปจนถึงการออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สามเมื่อวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ โดยที่ประชุมรัฐสภามีมติเห็นชอบให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญ การที่จำเลยที่ ๑ ใช้ร่างฯ ฉบับใหม่ในการพิจารณาของที่ประชุมรัฐสภามีผลเท่ากับจำเลยที่ ๑ ใช้ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่...) พุทธศักราช... ที่มีการเสนอโดยมิชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ (๑) วรรคหนึ่ง

(๓) จำเลยที่ ๑ ทำหน้าที่ประธานในการประชุมรัฐสภาในวันที่ ๓ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งเป็นการประชุมในวาระที่หนึ่ง ที่ประชุมมีมติรับหลักการญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ และมีมติตั้งคณะกรรมการของรัฐสภา จำนวน ๔๕ คน นายสุรชัย ชัยตระกูลทอง สมาชิกวุฒิสภา เสนอญัตติขอให้กำหนดเวลาแปรญัตติภายใน ๑๕ วัน แต่นายอรรถพร พลบุตร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคประชาธิปัตย์ เสนอญัตติขอให้กำหนดเวลาแปรญัตติภายใน ๖๐ วัน อันเป็นกรณีที่มิใช่ผู้เสนอญัตติกำหนดเวลาแปรญัตติสำหรับร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนั้นไว้เป็นอย่างอื่นซึ่งต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา ตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ จำเลยที่ ๑ ตรวจสอบองค์ประชุม พบว่าองค์ประชุมไม่ครบ จำเลยที่ ๑ ต้องสั่งปิดการประชุมหรือเลื่อนการประชุมรัฐสภาออกไปก่อน แต่จำเลยที่ ๑ กลับวินิจฉัยว่า เมื่อองค์ประชุมไม่ครบก็ต้องถือเอากำหนดเวลาแปรญัตติ

ภายใน ๑๕ วัน ตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ โดยไม่ฟังคำทักท้วงและคัดค้านของสมาชิกรัฐสภา ต่อมาจำเลยที่ ๑ สั่งให้มีการประชุมรัฐสภาในวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ เพื่อลงมติกำหนดเวลาแปรญัตติอีกครั้ง ที่ประชุมรัฐสภามีมติเห็นชอบกำหนดเวลาแปรญัตติร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมภายใน ๑๕ วัน ตามญัตติที่นายสุรชัยเสนอ แล้วจำเลยที่ ๑ สรุปให้เริ่มต้นนับกำหนดเวลาแปรญัตติย้อนหลังไปตั้งแต่วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งเป็นวันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ทำให้ครบกำหนดเวลาแปรญัตติในวันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งเหลือเวลาเพียง ๑ วัน เป็นเหตุให้นายนิพิฏฐ์ อินทรสมบัติ สมาชิกวุฒิสภาไม่อาจยื่นคำแปรญัตติร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมได้ทัน

การกระทำของจำเลยทั้งสองมีมูลความผิดฐานเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดในตำแหน่งหรือหน้าที่ หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่โดยมิชอบ เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต เหตุเกิดที่รัฐสภา ถนนอุทองใน แขวงจัตลดา เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ขอให้ลงโทษตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๒๓/๑ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๓๒ และมาตรา ๑๔๘

จำเลยทั้งสองให้การปฏิเสธ

ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองพิจารณาแล้ว พิจารณายกฟ้อง

โจทก์อุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา

องค์คณะวินิจฉัยอุทธรณ์พิเคราะห์คำฟ้อง เอกสารประกอบคำฟ้อง คำให้การสำนวน การไต่สวนของคณะกรรมการ ป.ป.ช. และพยานหลักฐานที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองไต่สวน ตลอดจนอุทธรณ์ของโจทก์และคำแก้อุทธรณ์ของจำเลยทั้งสองแล้ว ขอให้จริงเบื้องต้นรับฟังได้ว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ กำหนดให้ วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิก ๑๕๐ คน มาจากการเลือกตั้งจังหวัดละ ๑ คน และมาจากการสรรหา ๑๕๐ คน หักด้วยสมาชิกที่มาจากการเลือกตั้ง สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภามีกำหนดวาระ ๖ ปี จะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกิน ๑ วาระไม่ได้ มาตรา ๑๒๕ บัญญัติให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรและ ประธานวุฒิสภามีอำนาจหน้าที่ดำเนินการของสภานั้น ๆ ให้เป็นไปตามข้อบังคับ และต้องวางตน เป็นกลางในการปฏิบัติตามที่ มาตรา ๑๓๖ (๑๖) กำหนดให้รัฐสภาประชุมร่วมกันในการแก้ไข เพิ่มเติมรัฐธรรมนูญมาตรา ๒๙๑ โดยให้ใช้ข้อบังคับการประชุมรัฐสภา มาตรา ๒๙๑ บัญญัติให้การ แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญให้กระทำได้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการดังต่อไปนี้ (๑) ผู้ติขอแก้ไขเพิ่มเติม ต้องมาจากคณะรัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิก ทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร หรือจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภามี จำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา หรือจากประชาชน ผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่าห้าหมื่นคนตามกฎหมายว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย และผู้ติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปของรัฐ จะเสนอมิได้ (๒) ผู้ติขอแก้ไขเพิ่มเติม ต้องเสนอเป็นร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมและให้รัฐสภาพิจารณาเป็นสามวาระ วันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๕๔ จำเลยที่ ๑ ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง เขตเลือกตั้งที่ ๖ จังหวัดขอนแก่น และจำเลยที่ ๒ ได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบแบ่งเขต

เลือกตั้ง เขตเลือกตั้งที่ ๒ จังหวัดนนทบุรี วันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๕๔ มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้จำเลยที่ ๑ เป็นประธานสภาผู้แทนราษฎร นายเจริญ จรรย์โกมล เป็นรองประธานสภาผู้แทนราษฎรคนที่หนึ่ง วันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๖ จำเลยที่ ๒ และคณะ กับนายดิเรก ถึงฝั่ง สมาชิกวุฒิสภา ร่วมกันแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนปรากฏตามหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ฉบับลงวันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๕๖ หนังสือพิมพ์บ้านเมืองฉบับลงวันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๕๖ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐฉบับลงวันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๕๖ และวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ เอกสารหมาย จ.๒๖ และ ล.๖ ถึง ล.๘ มีใจความว่า สมาชิกวุฒิสภาจะขอแก้ไขเพิ่มเติมให้วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกวุฒิสภาสองร้อยคน มาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนทั้งสองร้อยคน และสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งมีสิทธิลงสมัครรับเลือกตั้งได้อีกหลังจากครบวาระ ๖ ปี โดยสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งในขณะนั้น ๗๖ คน จะสิ้นสุดสมาชิกภาพตามวาระในวันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๕๗ ซึ่งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยขณะนั้นทำให้สมาชิกวุฒิสภาดังกล่าวไม่อาจสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาในการเลือกตั้งครั้งต่อไป วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาซึ่งเป็นสมาชิกวุฒิสภาเสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเป็นรายมาตรา ๓ ฉบับ ฉบับแรกเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมโดยกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้ง ฉบับที่สองเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับการทำหนังสือสัญญาตามมาตรา ๑๙๐ และฉบับที่สามเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับขั้นตอนการเสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญ การยุบพรรคการเมือง กรรมการบริหารพรรคการเมืองตามมาตรา ๖๘ และมาตรา ๒๓๗ ญัตติร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช ฉบับแรก มีจำเลยที่ ๒ และคณะเป็นผู้เสนอโดยจำเลยที่ ๒ ลงชื่อเป็นผู้เสนอ (ผู้เสนอหลัก) พร้อมบันทึกหลักการและเหตุผล โดยระบุหลักการว่า เป็นการแก้ไขให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้งด้วยการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๑๑ มาตรา ๑๑๒ มาตรา ๑๑๕ มาตรา ๑๑๗ มาตรา ๑๑๘ มาตรา ๑๒๐ และ

มาตรา ๒๔๑ โดยระบุเหตุผลว่า โดยที่เป็นการสมควรกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้ง เพื่อให้วิธีการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภามีลักษณะเช่นเดียวกับวิธีการได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยการได้รับเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน กับมีบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญระบุในข้อ ๒.๑ ว่า กำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้งจำนวนสองร้อยคน รวมทั้งแก้ไขเพิ่มเติมวาระการดำรงตำแหน่งของสมาชิกวุฒิสภาให้สามารถดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินกว่าหนึ่งวาระได้เช่นเดียวกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามเอกสารหมายเลข ๑๕ งานสารบรรณของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ลงรับญัตติในวันเดียวกันเวลา ๑๓.๐๕ นาฬิกา แล้วส่งต่อไปยังกลุ่มงานบริหารทั่วไป สำนักงานการประชุม สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร งานสารบรรณของกลุ่มงานดังกล่าวลงรับในวันเดียวกันเวลา ๑๓.๒๐ นาฬิกา แล้วส่งต่อไปยังกลุ่มงานพระราชบัญญัติและญัตติ ๑ สำนักงานการประชุม งานสารบรรณของกลุ่มงานดังกล่าวลงรับในวันเดียวกันเวลา ๑๓.๓๐ นาฬิกา ต่อมานางนงค์เยาว์ ประพิน นิติกรชำนาญการพิเศษ กลุ่มงานพระราชบัญญัติและญัตติ ๑ จัดทำบันทึกข้อความที่ ๒๐/๒๕๕๖ ลงวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ เสนอผู้อำนวยการสำนักงานการประชุมว่า ในรัฐสภานั้นมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๔๔๘ คน สมาชิกวุฒิสภา ๑๔๙ คน รวมสมาชิกของทั้งสองสภา ๖๔๗ คน สมาชิกที่ลงชื่อเสนอร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่...) พุทธศักราช... เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๒๕๘ คน สมาชิกวุฒิสภา ๕๖ คน รวม ๓๑๔ คน ซึ่งไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๕ ของสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา เอกสารครบถ้วน เนื้อหาสาระของร่างรัฐธรรมนูญมิได้มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปของรัฐแต่อย่างใด เห็นควรนำเสนอเลขาธิการรัฐสภาเพื่อนำกราบเรียนประธานรัฐสภา อนุญาตบรรจุระเบียบวาระการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่รับญัตติ ตามสำเนาบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข ๑๔๘ หลังจากนั้น

นายศิริโรจน์ แพทย์พันธุ์ ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานพระราชบัญญัติและนิติ ๑ จัดทำบันทึกข้อความฉบับลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ เสนอเลขาธิการรัฐสภาอ้างถึงร่างรัฐธรรมนูญดังกล่าว เห็นควรนำกราบเรียนประธานรัฐสภาผ่านรองประธานรัฐสภาพิจารณาอนุญาตบรรจุระเบียบวาระการประชุมต่อไป มีนางบุษกร อัมพรประภา ผู้อำนวยการสำนักงานการประชุม ลงชื่อท้ายบันทึกข้อความแล้วส่งไปยังเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร งานสารบรรณของรองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรลงรับหนังสือในวันเดียวกันเวลา ๑๖.๓๐ นาฬิกา นางพรณิภา เสริมศรี รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ปฏิบัติราชการแทนเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เกษียนเสนอประธานรัฐสภาผ่านรองประธานรัฐสภาเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตบรรจุร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่...) พุทธศักราช... จำนวนสามฉบับ และกำหนดวันเวลาประชุมร่วมกันของรัฐสภาเพื่อพิจารณาต่อไปแล้วส่งต่อไปยังกลุ่มงานประธานวุฒิสภา งานสารบรรณของกลุ่มงานดังกล่าวลงรับหนังสือเมื่อวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๕๖ เวลา ๑๕.๔๕ นาฬิกา นายนิคม ไวยรัชพานิช ประธานวุฒิสภา ในฐานะรองประธานรัฐสภา ลงชื่อต่อจากนางพรณิภา แล้วส่งต่อไปยังสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร นายประสพ บุษราคัม เลขานุการประธานสภาผู้แทนราษฎร ลงชื่อต่อจากนายนิคม แล้วส่งต่อไปยังหน้าห้องประธานรัฐสภา งานสารบรรณของสำนักงานประธานสภาผู้แทนราษฎรลงรับหนังสือเมื่อวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๕๖ เวลา ๑๗ นาฬิกา ตามสำเนาบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข จ.๒๑ ต่อมาวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ช่วงเช้า จำเลยที่ ๒ มอบหมายให้นายอนาวิน แก้วนามชัย ปลัดอำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดนครพนม ช่วยราชการสำนักนายกรัฐมนตรี และช่วยงานคณะกรรมการประสานงานพรรคร่วมรัฐบาล (วิปรัฐบาล) ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบเพื่อขอแก้ไขเพิ่มเติมร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่...) พุทธศักราช... ที่ยื่นไว้แล้ว นายอนาวิน ประสานงานกับนายเอรวัตร อุ่นกงลาด เจ้าหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งปฏิบัติ

หน้าที่อยู่ที่หน้าห้องนายเจริญ จรรย์โกมล รองประธานสภาผู้แทนราษฎรคนที่หนึ่ง นายเอวัตร ประสานงานไปยังนายศิโรจน์ แล้วนายอนาวิลนำร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่...) พุทธศักราช...ที่ได้จัดทำขึ้นใหม่มอบให้นายศิโรจน์ แล้วขอรับร่างฯ ฉบับเดิม กลับคืนไป นายศิโรจน์มอบหมายให้นางนงค์เยาว์ตรวจดูเนื้อหาร่างฯ ฉบับใหม่ ร่างฯ ฉบับใหม่มีการเพิ่มข้อความเป็นมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และเพิ่มคำว่า วรรคหนึ่ง หลังมาตรา ๒๔๑ นางนงค์เยาว์ เขียนด้วยลายมือเพิ่มคำว่า “มาตรา ๑๑๖ วรรคสอง” แทรกระหว่างมาตรา ๑๑๕ กับมาตรา ๑๑๗ และเพิ่มคำว่า “วรรคหนึ่ง” แทรกไว้หลังมาตรา ๒๔๑ ลงในบันทึกข้อความฉบับเดิมตามเอกสาร หมายเลข จ.๒๑ ในวันดังกล่าว ก่อนจำเลยที่ ๑ อนุญาตให้บรรจระบุเบียบวาระการประชุม จำเลยที่ ๑ ทราบว่า มีการนำร่างฯ ฉบับใหม่มาสับเปลี่ยนกับร่างฯ ฉบับเดิม จึงเรียกนางบุษกร ผู้อำนวยการประชุมไปพบและสอบถามว่า การสับเปลี่ยนร่างฯ ฉบับเดิมเป็นร่างฯ ฉบับใหม่สามารถทำได้หรือไม่ นางบุษกรแจ้งว่า ในทางปฏิบัติที่ผ่านมาและข้อบังคับไม่ได้ห้าม ตราบใดที่ประธานรัฐสภายังไม่ได้อนุญาตบรรจระบุเบียบวาระการประชุม สามารถดำเนินการแก้ไขได้ตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๓๖ จำเลยที่ ๑ จึงเขียนสั่งในบันทึกข้อความฉบับลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ เอกสารหมายเลขจ.๒๑ ว่า อนุญาต ร่างฯ ฉบับใหม่นี้มีได้ดำเนินการให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาร่วมลงชื่อเสนอใหม่ ไม่ได้เริ่มต้นด้วยการยื่นที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรและงานสารบรรณเพื่อลงรับใหม่ ทั้งมิได้ผ่านการเสนอตามลำดับขั้นตอน ดังเช่นร่างฯ ฉบับเดิม ผ่านนางพรณิภา นายนิคม และนายประสพ ต่อมาการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ ๔ (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) เมื่อวันที่จันทร์ที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งเป็นการประชุมพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่...) พุทธศักราช...ในวาระที่หนึ่ง ระหว่างการประชุมมีการประท้วงร่างรัฐธรรมนูญ แต่มีการประชุมไปจนถึงวันที่ ๓ เมษายน ๒๕๕๖

จึงมีการออกเสียงลงคะแนนในวาระที่หนึ่ง ขึ้นรับหลักการ ที่ประชุมรัฐสภามีมติรับหลักการร่างฯ ทั้งสามฉบับ โดยร่างฉบับแรก สมาชิกรัฐสภาลงมติรับหลักการ ๓๖๗ คน ไม่รับหลักการ ๒๐๔ คน ดออกเสียง ๓๔ คน มีการตั้งคณะกรรมการธิการของรัฐสภาเพื่อพิจารณา สามคณะ คณะละ ๔๕ คน สำหรับกำหนดเวลาแปรญัตติ จำเลยที่ ๑ กล่าวว่า “ไม่มีท่านใดเห็นเป็นอย่างอื่น ระยะเวลาแปรญัตติ ก็ตามข้อบังคับ” ซึ่งตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ วรรคหนึ่ง กำหนดว่า การพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมขึ้นคณะกรรมการ สมาชิกรัฐสภาผู้ใดเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติม ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมก็ให้เสนอคำแปรญัตติล่วงหน้าเป็นหนังสือต่อประธานคณะกรรมการ ภายในกำหนด ๑๕ วัน นับแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม เว้นแต่รัฐสภาจะได้กำหนดเวลาแปรญัตติสำหรับร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนั้นไว้เป็นอย่างอื่น ปรากฏว่านายอรรถพร พลบุตร เสนอให้กำหนดเวลาเสนอคำแปรญัตติภายใน ๖๐ วัน มีผู้โต้แย้งว่า ต้อง ๑๕ วัน ตามมติวิปสามฝ่าย จำเลยที่ ๑ จึงขอมติที่ประชุมว่า ๖๐ วัน หรือ ๑๕ วัน จำเลยที่ ๑ ตรวจสอบองค์ประชุม ปรากฏว่าองค์ประชุมไม่ครบ จำเลยที่ ๑ กล่าวว่า องค์ประชุมไม่ครบ เพราะฉะนั้นก็ถือว่า ๑๕ วัน ตามข้อบังคับ เมื่อองค์ประชุมไม่ครบก็ปิดประชุม แล้วเลิกประชุมเวลา ๒.๑๕ นาฬิกา ของวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ ตามสำเนารายงานการประชุมเอกสารหมาย จ.๕๓ ต่อมาจำเลยที่ ๑ เรียกประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ ๕ (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) เมื่อวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ เพื่อลงมติกำหนดเวลาแปรญัตติ โดยมีประเด็นโต้เถียงกันในที่ประชุมว่า ให้เสนอ คำแปรญัตติภายในกำหนด ๑๕ วัน หรือ ๖๐ วัน และประเด็นว่า กำหนดเวลาแปรญัตติให้นับแต่วันใด ระหว่างวันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการ คือ วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๕๖ หรือนับตั้งแต่วันที่ลงมติ คือวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ ประเด็นที่ว่านับตั้งแต่วันที่ใดนั้น จำเลยที่ ๑ มีได้ขอมติจากที่ประชุม รัฐสภา แต่วินิจฉัยเสียเองก่อนว่า ต้องนับแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการตามข้อบังคับการ

ประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ แล้วจำเลยที่ ๑ ขอมติที่ประชุมในประเด็นกำหนดเวลาแปรญัตติ ที่ประชุมรัฐสภามีมติให้เสนอคำแปรญัตติภายในกำหนด ๑๕ วัน ซึ่งมีผลให้ต้องเสนอคำแปรญัตติ ภายในวันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๕๖ ตามสำเนารายงานการประชุมเอกสารหมายเลข จ.๕๔ ทำให้เหลือเวลา เสนอคำแปรญัตติเพียง ๑ วัน นับแต่วันลงมติดังกล่าว สมาชิกรัฐสภาส่วนใหญ่จำนวน ๒๐๒ คน ยื่น คำแปรญัตติได้ทันภายในกำหนดเวลาดังกล่าว แต่นายนิพิฏฐ์ อินทรสมบัติ สมาชิกรัฐสภาไม่อาจยื่น คำแปรญัตติได้ทัน ต่อมามีการพิจารณาชั้นคณะกรรมการธิการของรัฐสภา และการประชุมรัฐสภาใน วาระที่สอง จำเลยที่ ๑ อนุญาตให้นายนิพิฏฐ์อภิปรายในวาระที่สองด้วย ตามสำเนารายงานการ ประชุมร่วมกันของรัฐสภาเอกสารหมายเลข จ.๕๕ ถึง จ.๖๔ หลังจากนั้นจำเลยที่ ๑ กำหนดให้มีการ ประชุมเพื่อพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมวาระที่สามในวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ แต่ก่อนถึง วันประชุมในวาระที่สามได้มีสมาชิกรัฐสภายื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ระหว่าง พลเอกสมเจตน์ บุญถนอม กับคณะ ผู้ร้องที่ ๑ นายวิรัตน์ กัลยาศิริ ผู้ร้องที่ ๒ นายสาย กังกเวคิน กับคณะผู้ร้องที่ ๓ นายพีระพันธุ์ สาลีรัฐวิภาค กับคณะ ผู้ร้องที่ ๔ และประธานรัฐสภา ผู้ถูกร้องที่ ๑ รองประธานรัฐสภา ผู้ถูกร้องที่ ๒ และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา ผู้ถูกร้องที่ ๓ ถึงที่ ๓๑๒ นอกจากนี้ เมื่อวันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๕๖ นายวันชัย สอนศิริ นายตวง อันทะไชย และนายประสาร มฤคพิทักษ์ สมาชิกวุฒิสภาได้ยื่นคำร้องต่อโจทก์ ขอให้ตรวจสอบการกระทำครั้งนี้ เมื่อถึงวันประชุม ที่ประชุม รัฐสภาพิจารณาในวาระที่สามแล้วมีมติเห็นชอบร่างฯ ให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญ ต่อมาวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยที่ ๑๕ - ๑๘/๒๕๕๖ ว่า ข้อเท็จจริงฟังเป็นยุติว่า ในการพิจารณาของที่ประชุมรัฐสภา มีได้นำเอาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับที่มาของสมาชิก วุฒิสภาที่จำเลยที่ ๒ และคณะเสนอต่อสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ มาใช้ในการพิจารณาในวาระที่หนึ่ง ชั้นรับหลักการ แต่ได้นำร่างที่มีการจัดทำขึ้นใหม่ ซึ่งมี

หลักการแตกต่างจากร่างเดิมที่จำเลยที่ ๒ เสนอหลายประการโดยไม่ปรากฏว่ามีสมาชิกรัฐสภาร่วมลงชื่อเสนอญัตติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่จัดทำขึ้นใหม่แต่อย่างใด มีผลเท่ากับว่าการดำเนินการในการเสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่รัฐสภารับหลักการเป็นไปโดยมิชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑(๑) วรรคหนึ่ง ส่วนการแปรญัตติเป็นสิทธิของสมาชิกรัฐสภาที่จะเสนอความคิดเห็น การแปรญัตติจึงต้องมีเวลาพอสมควรเพื่อให้สมาชิกผู้ประสงค์จะขอแปรญัตติได้ทราบระยะเวลาที่แน่นอนในการยื่นขอแปรญัตติ อันเป็นสิทธิในการทำหน้าที่ของสมาชิกรัฐสภาภายใต้บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ การนับระยะเวลาในการแปรญัตติย่อมไม่อาจนับเวลาย้อนหลังได้ แต่ต้องนับตั้งแต่วันที่ที่ประชุมมีมติเป็นต้นไป การเริ่มนับระยะเวลาย้อนหลังไปจนทำให้เหลือระยะเวลาขอแปรญัตติเพียง ๑ วัน เป็นการดำเนินการที่ขัดต่อข้อบังคับการประชุมและไม่เป็นกลาง จึงไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๕ วรรคหนึ่งและวรรคสอง ทั้งขัดต่อหลักนิติธรรมตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓ วรรคสองด้วย การกำหนดวันแปรญัตติร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม จึงไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ตามสำเนาคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญเอกสารหมายเลข จ.๓๐ วันที่ ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ นายอุทัย ยอดมณี ผู้ประสานงานเครือข่ายนักศึกษาประชาชนปฏิรูปประเทศไทย (คปท.) ยื่นคำร้องต่อโจทก์ขอให้ไต่สวนเรื่องนี้อีกคำร้องหนึ่ง วันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ โจทก์มีมติให้ไต่สวนข้อเท็จจริง วันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญมีหนังสือแจ้งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญไปยังสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ วันที่ ๒ ธันวาคม ๒๕๕๖ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรมีหนังสือถึงเลขาธิการคณะรัฐมนตรีขอร่างรัฐธรรมนูญทั้งสามฉบับคืน อ้างเหตุว่าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าไม่ชอบ ต่อมามีการยื่นหนังสือต่อประธานวุฒิสภาเพื่อขอให้มติดึงถอนจำเลยทั้งสอง รวมถึงบุคคลอื่นอีกหลายรายออกจากตำแหน่งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๗๐ ถึงมาตรา ๒๗๔ วันที่ ๖ ธันวาคม ๒๕๕๖

ประธานวุฒิสภามีหนังสือส่งเรื่องถอดถอนไปยังโจทก์ วันที่ ๙ ธันวาคม ๒๕๕๖ มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๕๔ วันที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๕๗ เลขาธิการคณะรัฐมนตรีมีหนังสือส่งร่างรัฐธรรมนูญทั้งสามฉบับคืนสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร วันที่ ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๕๗ มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ วันที่ ๒๒ กรกฎาคม ๒๕๕๗ มีการประกาศรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ ในราชกิจจานุเบกษา กำหนดให้มีสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ประกอบด้วยสมาชิกไม่เกิน ๒๒๐ คน ทำหน้าที่สภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา และรัฐสภา ครั้นเดือนมกราคม ๒๕๕๘ สภานิติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าที่วุฒิสภาประชุม ดำเนินกระบวนการเพื่อถอดถอนจำเลยที่ ๑ ออกจากตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กรณีการแก้ไขรัฐธรรมนูญเรื่องที่มาของสมาชิกวุฒิสภา จำเลยที่ ๑ ได้ชี้แจงต่อที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติเมื่อวันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๕๘ แล้วสภานิติบัญญัติแห่งชาติมีมติเมื่อวันที่ ๒๓ มกราคม ๒๕๕๘ ไม่ถอดถอนจำเลยที่ ๑ ออกจากตำแหน่ง ตามสำเนารายงานการประชุมเอกสารหมายเลข ล.๓ ถึง ล.๕ แต่มีมติเมื่อวันที่ ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙ ถอดถอนจำเลยที่ ๒ เมื่อครั้งดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรออกจากตำแหน่ง ตามสำเนาบันทึกการประชุมเอกสารหมายเลข จ.๓๕ วันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๕๘ โจทก์แจ้งข้อกล่าวหาแก่จำเลยทั้งสอง วันที่ ๘ กันยายน ๒๕๕๙ โจทก์มีมติว่าการกระทำของจำเลยทั้งสองมีมูลความผิดทางอาญารฐานเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดในตำแหน่งหรือหน้าที่ หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่โดยมิชอบ เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๒๓/๑ วันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๕๙ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ มีหนังสือ

ส่งรายงาน เอกสาร และความเห็นไปยังอัยการสูงสุดเพื่อฟ้องคดีอาญาจำเลยทั้งสอง อัยการสูงสุดเห็นว่า ส่วนงานการไต่สวนยังไม่สมบูรณ์พอที่จะดำเนินคดีได้ จึงมีหนังสือลงวันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๕๙ แจ้งโจทก์ และตั้งคณะทำงานโดยเห็นควรไต่สวนหาข้อเท็จจริงเพิ่มเติม แล้วอัยการสูงสุดกับโจทก์ตั้งคณะทำงานร่วม มีการรวบรวมพยานเอกสารและสอบคำให้การพยานอีก ๒ คน แต่คณะทำงานร่วมไม่อาจหาข้อยุติได้ตามเอกสารหมาย จ.๑๐ ถึง จ.๑๒ โจทก์จึงฟ้องเป็นคดีนี้

คดีมีปัญหาต้องวินิจฉัยตามอุทธรณ์ของโจทก์ประการแรกและประการที่สองว่า จำเลยทั้งสองกระทำความผิดตามฟ้องข้อ ๓.๑ และจำเลยที่ ๑ กระทำความผิดตามฟ้องข้อ ๓.๒ หรือไม่ เห็นสมควรวินิจฉัยอุทธรณ์ทั้งสองประการไปพร้อมกัน เห็นว่า แม้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๙๑ บัญญัติให้การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญกระทำเป็นญัตติ แต่ข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.๒๕๕๑ ข้อ ๓๘ กำหนดว่า “ญัตติที่เป็นร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา ๑๓๙ หรือร่างพระราชบัญญัติตามมาตรา ๑๔๒... ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๙๑ ของรัฐธรรมนูญ ...ไม่ต้องมีผู้รับรอง” และข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ.๒๕๕๓ ข้อ ๓๖ กำหนดว่า “ญัตติที่บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา แล้ว หากผู้เสนอญัตติจะถอนญัตติ หรือจะแก้ไขเพิ่มเติม หรือจะถอนชื่อจากการเป็นผู้ร่วมเสนอ หรือผู้รับรองจะถอนการรับรองญัตติจะต้องได้รับความยินยอมของที่ประชุมรัฐสภา” แสดงว่าการขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญและการเสนอร่างพระราชบัญญัติต้องทำเป็นญัตติเช่นเดียวกัน หากได้มีข้อแตกต่างกันดังที่โจทก์อุทธรณ์ คดีนี้ โจทก์ฟ้องว่า ก่อนจำเลยที่ ๑ จะอนุญาตให้บรรจุญัตติที่จำเลยที่ ๒ และคณะเป็นผู้เสนอ เข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา จำเลยที่ ๒ สั่งการให้นายอนาวิน แก้วนามชัย ผู้ช่วยของจำเลยที่ ๒ นำร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่...) พุทธศักราช... นำร่างฯ ฉบับใหม่มาสับเปลี่ยนกับร่างฯ ฉบับเดิม สอดคล้องกับข้อเท็จจริงตามสำเนารายงานและ

สำนวนการไต่สวนข้อเท็จจริงของโจทก์ เอกสารหมาย จ.๑๒ การที่โจทก์นำสืบว่า จำเลยที่ ๒ นำร่างฯ ฉบับใหม่มาสืบเปลี่ยนกับร่างฯ ฉบับเดิมภายหลังจากจำเลยที่ ๑ เห็นชอบบรรจุญัตติเข้าระเบียบวาระการประชุมแล้ว จึงเป็นการนำสืบพยานหลักฐานนอกเหนือไปจากคำฟ้อง ไม่อาจรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๘๗(๑) ประกอบพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ.๒๕๖๐ มาตรา ๘ วรรคสาม การที่โจทก์อุทธรณ์ในประเด็นดังกล่าวขึ้นมาด้วยจึงเป็นอุทธรณ์ในข้อที่มีได้ยกขึ้นว่ากันมาแล้วโดยชอบในศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ไม่ชอบด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๒๕ วรรคหนึ่ง ประกอบพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย วิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ.๒๕๖๐ มาตรา ๘ วรรคสาม จึงไม่สมควรรับวินิจฉัย แม้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยที่ ๑๕ - ๑๘/๒๕๕๖ ว่า ในการพิจารณาของที่ประชุมรัฐสภา มิได้นำเอาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับที่มาของสมาชิกวุฒิสภาที่จำเลยที่ ๒ และคณะเสนอต่อสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ มาใช้ในการพิจารณาในวาระที่หนึ่ง ขึ้นรับหลักการ แต่ได้นำร่างที่มีการจัดทำขึ้นใหม่ ซึ่งมีหลักการแตกต่างจากร่างเดิมที่จำเลยที่ ๒ เสนอหลายประการโดยไม่ปรากฏว่ามีสมาชิกรัฐสภาร่วมลงชื่อเสนอญัตติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่จัดทำขึ้นใหม่แต่อย่างใด มีผลเท่ากับว่าการดำเนินการในการเสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่รัฐสภารับหลักการเป็นไปโดยมิชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑(๑) วรรคหนึ่ง ซึ่งเป็นข้อเท็จจริงที่ยืนยันว่า การกระทำของจำเลยทั้งสองตามฟ้องข้อ ๓.๑ และการกระทำของจำเลยที่ ๑ ตามฟ้องข้อ ๓.๒ เป็นการปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติใดๆในตำแหน่งหรือหน้าที่ หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่โดยมิชอบ หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ แต่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ.๒๕๔๒ มาตรา

๑๒๓/๑ ซึ่งเป็นกฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำความผิด บัญญัติว่า “เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ใดปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดในตำแหน่งหรือหน้าที่ หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่โดยมิชอบ เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต ต้องระวางโทษ...” ดังนั้น การพิจารณาว่า จำเลยทั้งสองกระทำความผิดตามบทบัญญัติดังกล่าวหรือไม่ นอกจากจะพิจารณาถึงการกระทำของจำเลยทั้งสองซึ่งเป็นองค์ประกอบภายนอกแล้ว จะต้องพิจารณาถึงองค์ประกอบภายในส่วนที่เป็นเจตนาประสงค์ต่อผลหรือยอมเล็งเห็นผลแล้ว ยังต้องพิจารณาถึงเจตนาพิเศษว่า จำเลยทั้งสองมีเจตนาเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือกระทำการโดยทุจริตหรือไม่ด้วย ข้อเท็จจริงได้ว่า ความว่า ไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายหรือข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ.๒๕๕๓ กำหนดวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมญัตติไว้อย่างชัดเจน และข้อเท็จจริงได้ความจากการไต่สวนว่า ตราบใดที่ประธานรัฐสภายังไม่ได้มีคำสั่งให้บรรจุญัตติหรือร่างกฎหมายเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรมีธรรมเนียมและแนวทางการปฏิบัติสืบทอดกันมาเป็นเวลานานเกี่ยวกับการแก้ไขเพิ่มเติมญัตติตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ.๒๕๕๓ ว่า กรณีเจ้าหน้าที่ตรวจสอบพบข้อบกพร่องเกี่ยวกับญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญหรือร่างพระราชบัญญัติ เจ้าหน้าที่ผู้นั้นจะแจ้งไปยังผู้เสนอหลักเพื่อให้ลงชื่อกำกับการแก้ไข โดยไม่จำเป็นต้องลงเลขรับหนังสือใหม่หรือให้สมาชิกที่ร่วมเสนอญัตติครั้งแรกลงชื่อเสนอญัตติใหม่ กรณีเจ้าหน้าที่ตรวจสอบพบข้อบกพร่องหลายประเด็น เจ้าหน้าที่จะจัดทำบันทึกข้อความแจ้งไปยังผู้เสนอหลักว่าสมควรแก้ไขประเด็นใดบ้าง ผู้เสนอหลักจะแก้ไขด้วยการลงชื่อกำกับประเด็นที่แก้ไข หรือเปลี่ยนร่างกฎหมายเฉพาะหน้าที่มีการแก้ไข หรือนำญัตติหรือร่างกฎหมายฉบับใหม่มาเปลี่ยน โดยไม่จำเป็นต้องลงเลขรับหนังสือใหม่หรือให้สมาชิกที่ร่วมเสนอญัตติครั้งแรกลงชื่อเสนอญัตติใหม่ กรณีเจ้าหน้าที่ตรวจสอบแล้วไม่พบข้อบกพร่อง แต่ผู้เสนอหลักประสงค์จะแก้ไขปรับปรุง ผู้เสนอหลักอาจนำร่างกฎหมายเฉพาะหน้าที่ต้องการแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือนำร่างกฎหมาย

ฉบับใหม่มาเปลี่ยน โดยไม่จำเป็นต้องลงเลขรับหนังสือใหม่หรือให้สมาชิกที่ร่วมเสนอญัตติครั้งแรกลงชื่อเสนอญัตติใหม่ กรณีผู้เสนอหลักทำหนังสือขอรับร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญหรือร่างพระราชบัญญัติกลับไปปรับปรุงแก้ไข ผู้เสนอหลักอาจนำร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญหรือร่างพระราชบัญญัติที่แก้ไขเปลี่ยนแปลงแล้วส่งกลับคืน โดยไม่จำเป็นต้องลงเลขรับหนังสือใหม่หรือให้สมาชิกที่ร่วมเสนอญัตติครั้งแรกลงชื่อเสนอญัตติใหม่ และกรณีผู้เสนอหลักขอถอนร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญหรือร่างพระราชบัญญัติออกไปแล้วเสนอร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญหรือร่างพระราชบัญญัติเข้าไปใหม่ ต้องลงเลขรับหนังสือใหม่ และต้องให้สมาชิกร่วมลงชื่อเสนอญัตติใหม่ ซึ่งเป็นข้อเท็จจริงที่แสดงให้เห็นว่า ธรรมเนียมและแนวทางการปฏิบัติที่สืบทอดกันมาเป็นเวลานานของข้าราชการรัฐสภาผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องเกิดจากความเข้าใจผิดพลาดในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ.๒๕๕๓ ข้อ ๓๖ ว่า トラバใดที่ประธานรัฐสภายังไม่ได้มีคำสั่งให้บรรจุญัตติหรือร่างกฎหมายเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาผู้เสนอหลักสามารถแก้ไขเพิ่มเติมญัตติหรือร่างกฎหมายได้เสมอ ไม่ว่าจะเป็นการแก้ไขมากหรือแก้ไขเล็กน้อย โดยไม่ต้องทำเป็นญัตติใหม่และไม่ต้องให้ผู้เสนอญัตติเดิมร่วมลงชื่อในญัตติใหม่ จึงทำให้ข้าราชการรัฐสภาผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องไม่ได้ทักท้วงจำเลยที่ ๒ ซึ่งเป็นผู้เสนอหลัก หรือตัวแทนของจำเลยที่ ๒ เป็นเหตุให้จำเลยที่ ๒ เชื่อโดยสุจริตว่า จำเลยที่ ๒ สามารถแก้ไขเพิ่มเติมญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้โดยนำร่างฯ ฉบับใหม่สับเปลี่ยนกับร่างฯ ฉบับเดิมได้ จำเลยที่ ๒ จึงไม่ได้ยื่นญัตติใหม่และให้สมาชิกผู้เสนอญัตติเดิมร่วมลงชื่อในญัตติใหม่ แล้วข้าราชการรัฐสภาผู้มีตำแหน่งหน้าที่เป็นผู้อำนวยการสำนักการประชุมก็ยังยืนยันต่อจำเลยที่ ๑ ว่า トラバใดที่จำเลยที่ ๑ ยังไม่ได้มีคำสั่งให้บรรจุญัตติหรือร่างกฎหมายเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาผู้เสนอญัตติสามารถแก้ไขเพิ่มเติมญัตติหรือร่างกฎหมายได้เสมอ ไม่ว่าจะเป็นการแก้ไขมากหรือแก้ไขเล็กน้อย โดยไม่ต้องทำเป็นญัตติใหม่และไม่ต้องให้ผู้เสนอญัตติเดิมร่วมลงชื่อในญัตติใหม่ เป็นเหตุให้

จำเลยที่ ๑ เชื่อโดยสุจริตเช่นเดียวกันว่า จำเลยที่ ๒ สามารถแก้ไขเพิ่มเติมญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้โดยนาร่างฯ ฉบับใหม่สับเปลี่ยนกับร่างฯ ฉบับเดิมได้ จำเลยที่ ๑ จึงไม่ได้สั่งให้จำเลยที่ ๒ ยื่นญัตติใหม่และให้สมาชิกผู้เสนอญัตติเดิมร่วมลงชื่อในญัตติใหม่ แล้วจำเลยที่ ๑ สามารถบรรจุญัตติร่างฯ ฉบับใหม่เข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาได้ แม้ว่าต่อมาที่ประชุมรัฐสภาจะหักท้วง แล้วจำเลยที่ ๑ มิได้ดำเนินการอย่างไร ก็อาจเป็นเพราะจำเลยที่ ๑ ยังคงเชื่อโดยสุจริตว่าคำแนะนำของข้าราชการรัฐสภาผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องถูกต้องแล้ว ประกอบกับหนังสือของเลขาธิการรัฐสภาเชิญสมาชิกรัฐสภาไปประชุมร่วมกันของรัฐสภาในวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๖ ระเบียบวาระการประชุมที่มีเรื่องเร่งด่วนเรื่องที่ ๑ เป็นการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่...) พุทธศักราช... ฉบับที่จำเลยที่ ๒ จัดทำขึ้นใหม่ด้วย แล้วยังได้ความว่าจำเลยที่ ๒ ซึ่งเป็นผู้เสนอหลัก แกลงรายละเอียดของร่างฯ ดังกล่าวต่อที่ประชุมรัฐสภา โดยไม่ปรากฏว่าสมาชิกรัฐสภาผู้ร่วมลงชื่อเสนอญัตติเดิมโต้แย้งคัดค้านญัตติตามร่างฯ ฉบับใหม่หรือขอถอนชื่อจากการเป็นผู้ร่วมเสนอญัตติต่อที่ประชุมรัฐสภาแต่อย่างใด แล้วสมาชิกรัฐสภาลงมติโดยวิธีเรียกชื่อสมาชิกรัฐสภาตามลำดับอักษรรับหลักการด้วยคะแนนเสียง ๓๖๗ คน ไม่รับหลักการ ๒๐๔ คน งดออกเสียง ๓๔ คน แสดงให้เห็นว่า การที่จำเลยที่ ๒ จัดทำร่างฯ ขึ้นใหม่ตรงตามความประสงค์ของสมาชิกรัฐสภาที่ร่วมลงชื่อเสนอญัตติตั้งแต่แรก พฤติการณ์ดังกล่าวของจำเลยทั้งสองอาจเกิดจากความเข้าใจผิดพลาดเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๙๑(๑) วรรคหนึ่ง และข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ.๒๕๕๓ เท่านั้น ไม่อาจรับฟังได้ว่า จำเลยทั้งสองกระทำการดังกล่าวโดยมีเจตนาและเจตนาพิเศษเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือโดยทุจริต การกระทำดังกล่าวของจำเลยทั้งสองจึงไม่เป็นความผิดตามฟ้องข้อ ๓.๑ และการกระทำดังกล่าวของจำเลยที่ ๑ ไม่เป็นความผิดตามฟ้องข้อ ๓.๒ ไม่จำต้องวินิจฉัยประเด็นอื่นตามอุทธรณ์ทั้งสองข้อของโจทก์อีกต่อไปเพราะ

ไม่ทำให้ผลแห่งคดีเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างอื่น ที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองพิพากษายกฟ้องในความผิดทั้งสองข้อมานั้นชอบแล้ว อุทธรณ์ทั้งสองข้อนี้ของโจทก์ฟังไม่ขึ้น

คดีมีปัญหาต้องวินิจฉัยตามอุทธรณ์ของโจทก์ประการสุดท้ายว่า จำเลยที่ ๑ กระทำ ความผิดตามฟ้องข้อ ๓.๓ หรือไม่ เห็นว่า แม้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยที่ ๑๕ ถึง ๑๘/๒๕๕๖ ว่า การแปรญัตติเป็นสิทธิของสมาชิกรัฐสภาที่จะเสนอความคิดเห็น การแปรญัตติจึงต้องมีเวลาพอสมควรเพื่อให้สมาชิกผู้ประสงค์จะขอแปรญัตติได้ทราบระยะเวลาที่แน่นอนในการยื่นขอแปรญัตติ อันเป็นสิทธิในการทำหน้าที่ของสมาชิกรัฐสภาภายใต้บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ การนับระยะเวลาในการแปรญัตติย่อมไม่อาจนับเวลาย้อนหลังได้ แต่ต้องนับตั้งแต่วันที่ที่ประชุมมีมติเป็นต้นไป การเริ่ม นับระยะเวลาย้อนหลังไปจนทำให้เหลือระยะเวลาขอแปรญัตติเพียง ๑ วัน เป็นการดำเนินการที่ ขัดต่อข้อบังคับการประชุมและไม่เป็นกลาง จึงไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๕ วรรคหนึ่งและ วรรคสอง ทั้งขัดต่อหลักนิติธรรมตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓ วรรคสองด้วย การกำหนดวันแปรญัตติ ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม จึงไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นข้อเท็จจริงที่ยืนยันว่า การกระทำของ จำเลยที่ ๑ ตามฟ้องข้อ ๓.๑ เป็นการปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดในตำแหน่งหรือหน้าที่ หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่โดยมิชอบ หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ แต่ การพิจารณาว่า จำเลยที่ ๑ กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปราม การทุจริต พ.ศ.๒๕๔๒ มาตรา ๑๒๓/๑ ซึ่งเป็นกฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำความผิดหรือไม่ นอกจากจะ พิจารณาถึงการกระทำของจำเลยทั้งสองซึ่งเป็นองค์ประกอบภายนอกแล้ว จะต้องพิจารณาถึง องค์ประกอบภายในส่วนที่เป็นเจตนาประสงค์ต่อผลหรือย่อมนิ่งเห็นผลแล้ว ยังต้องพิจารณาถึงเจตนา พิเศษว่า จำเลยที่ ๑ มีเจตนาเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือกระทำการโดยทุจริตหรือไม่ ด้วย ซึ่งข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ.๒๕๕๓ ข้อ ๘๖ วรรคหนึ่ง กำหนดว่า “การพิจารณาร่าง

รัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมขึ้นคณะกรรมการธิการ สมาชิกรัฐสภาผู้ใดเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ก็ให้เสนอคำแปรญัตติลงหน้าเป็นหนังสือต่อประธานคณะกรรมการธิการภายในกำหนดสิบห้าวันนับแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม เว้นแต่รัฐสภาจะได้กำหนดเวลาแปรญัตติสำหรับร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนั้นไว้เป็นอย่างอื่น” ข้อเท็จจริงได้ความว่า นายอรรถพร พลบุตร เสนอให้กำหนดเวลาเสนอคำแปรญัตติภายใน ๖๐ วัน มีผู้โต้แย้งว่าต้อง ๑๕ วัน ตามมติวิปสามฝ่าย จำเลยที่ ๑ จึงขอมติที่ประชุมว่า ๖๐ วัน หรือ ๑๕ วัน จำเลยที่ ๑ ตรวจสอบองค์ประชุม ปรากฏว่าองค์ประชุมไม่ครบ จำเลยที่ ๑ กล่าวว่า องค์ประชุมไม่ครบ เพราะฉะนั้นก็ถือว่า ๑๕ วัน ตามข้อบังคับ เมื่อองค์ประชุมไม่ครบก็ปิดประชุม แล้วเลิกประชุมเวลา ๒.๑๕ นาฬิกา ของวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ ต่อมาเลขาธิการรัฐสภามีหนังสือเชิญสมาชิกรัฐสภาไปประชุมร่วมกันของรัฐสภาในวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ โดยมีระเบียบวาระเพื่อลงมติกำหนดเวลาการแปรญัตติ แล้วมีการบันทึกรายงานการประชุมร่วมกันของรัฐสภาในวันดังกล่าวระบุหมายเหตุไว้ในตอนท้ายว่า นายสุรชัย ชัยตระกูลทอง ได้เสนอญัตติขอให้กำหนดเวลาแปรญัตติภายใน ๑๕ วัน ตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ.๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ และนายอรรถพรได้เสนอญัตติขอให้กำหนดเวลาแปรญัตติภายใน ๖๐ วัน โดยไม่ปรากฏว่ามีการเสนอญัตติให้นับระยะเวลาเริ่มต้นตั้งแต่วันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ เป็นต้นไปแต่อย่างใด ทำให้จำเลยที่ ๑ เชื่อโดยสุจริตว่า ต้องเริ่มนับวันเริ่มต้นการเสนอคำแปรญัตติถัดจากวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งเป็นวันที่รัฐสภารับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ตามญัตติของนายสุรชัยที่ขอให้กำหนดเวลาแปรญัตติตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ.๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ ประกอบกับสมาชิกรัฐสภา ๒๐๒ คนยื่นคำแปรญัตติได้ทันกำหนดเวลา ๑๕ วันนับแต่วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งเป็นวันที่รัฐสภารับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม แสดงให้เห็นว่า สมาชิกรัฐสภาส่วนใหญ่เห็นพ้องด้วยกับคำวินิจฉัยของจำเลยที่ ๑ คงมีแต่เพียงนายนิพิฏฐ์ อินทรสมบัติ สมาชิก

วุฒิสภาเพียงคนเดียวเท่านั้นที่อ้างว่ายื่นคำแปรญัตติไม่ทันกำหนดเวลาดังกล่าว แต่ต่อมาจำเลยที่ ๑ ให้โอกาสนายนิพิฏฐ์อภิปรายแสดงความคิดเห็นในการประชุมรัฐสภาเพื่อพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าว ในวาระที่สองแล้วด้วย แสดงให้เห็นว่า จำเลยที่ ๑ มิได้มีเจตนาที่จะเอื้อประโยชน์ให้แก่สมาชิกรัฐสภาเป็นการเฉพาะเพียงบางคน แต่อาจเข้าใจผิดพลาดเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๙๑(๑) วรรคหนึ่ง และข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ.๒๕๕๓ เท่านั้น ไม่อาจรับฟังได้ว่า จำเลยที่ ๑ กระทำการโดยมีเจตนาและเจตนาพิเศษเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือโดยทุจริต การกระทำความผิดกล่าวของจำเลยที่ ๑ จึงไม่เป็นความผิดตามฟ้องข้อ ๓.๓ ไม่จำเป็นต้องวินิจฉัยประเด็นอื่นตามอุทธรณ์ข้อนี้ของโจทก์อีกต่อไปเพราะไม่ทำให้ผลแห่งคดีเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างอื่น ที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองพิพากษายกฟ้องในความผิดตามฟ้องข้อ ๓.๓ มานั้น ชอบแล้ว อุทธรณ์ข้อนี้ของโจทก์ฟังไม่ขึ้นเช่นกัน

จึงวินิจฉัยให้พิพากษายืน.

นายกิตติพงษ์ ศิริโรจน์

(อม.๓๒/๑)

ความเห็นในการวินิจฉัยคดีชั้นอุทธรณ์

คดีหมายเลขดำที่ อม. อช. ๘/๒๕๖๕

คดีหมายเลขแดงที่ อม. อช. ๗/๒๕๖๖

ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์
ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

วันที่ ๒๘ เดือน มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๖๖

ระหว่าง	{	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ	โจทก์
		นายสมศักดิ์ เกียรติสุรนนท์ ที่ ๑	
		นายอุดมเดช รัตนเสถียร ที่ ๒	จำเลย

เรื่อง ความผิดต่อพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

โจทก์	อุทธรณ์คัดค้าน	คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของ
ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง	ลงวันที่ ๑๙ เดือน กันยายน พุทธศักราช ๒๕๖๕	
องค์คณะวินิจฉัยอุทธรณ์	รับอุทธรณ์วันที่ ๒๒ เดือน กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๖๖	

โจทก์ฟ้องว่า จำเลยที่ ๑ ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง เขตเลือกตั้งที่ ๖ จังหวัดขอนแก่น เมื่อวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๕๔ และได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้เป็นประธานสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๕๔ และเป็นประธานรัฐสภาโดยตำแหน่ง จำเลยที่ ๒ ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง เขตเลือกตั้งที่ ๒ จังหวัดนนทบุรี เมื่อวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๕๔ ระหว่างวันที่ ๒๐ มีนาคม

๒๕๕๖ ถึงวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ เวลากลางวันและกลางคืนต่อเนื่องกัน จำเลยทั้งสองกระทำความผิดตามรัฐธรรมนูญและกฎหมาย กล่าวคือ

(๓.๑) เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ มีผู้เสนอร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช พร้อมด้วยบันทึกหลักการและเหตุผล และบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญฯ ต่อจำเลยที่ ๑ ในคราวเดียวกัน ๓ ฉบับ คือ ร่างรัฐธรรมนูญฯ กำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้ง (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๑๑ มาตรา ๑๑๒ มาตรา ๑๑๕ มาตรา ๑๑๗ มาตรา ๑๑๘ มาตรา ๑๒๐ และมาตรา ๒๔๑ และยกเลิกมาตรา ๑๑๓ และมาตรา ๑๑๔) ที่จำเลยที่ ๒ กับคณะ รวม ๓๑๔ คน เป็นผู้เสนอ ร่างรัฐธรรมนูญฯ การทำหนังสือสัญญา (แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา ๑๙๐) ที่นายประสิทธิ์ โพธิ์สุน สมชิกวุฒิสภา กับคณะ รวม ๓๒๐ คน เป็นผู้เสนอ และร่างรัฐธรรมนูญฯ แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๖๘ และยกเลิกมาตรา ๒๓๗ วรรคสอง ที่นายดิเรก ถึงฝั่ง สมชิกวุฒิสภา กับคณะ รวม ๓๑๘ คน เป็นผู้เสนอ โดยสำหรับร่างรัฐธรรมนูญฯ ที่จำเลยที่ ๒ กับคณะเป็นผู้เสนอ ได้เสนอร่างรัฐธรรมนูญฯ พร้อมบันทึกหลักการและเหตุผล และบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญฯ ไว้ด้วย เมื่อเอกสารดังกล่าวไปถึงกลุ่มงานพระราชบัญญัติและยัติ ๑ สำนักการประชุม นายศิริโรจน์ แพทย์พันธุ์ ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานได้มอบหมายให้นางนงค์เยาว์ ประพิน นิติกรชำนาญการพิเศษ ผู้ได้บังคับบัญชา เป็นผู้รับผิดชอบ นางนงค์เยาว์ตรวจสอบร่างรัฐธรรมนูญฯ แล้วทำบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ เรียน ผู้อำนวยการสำนักการประชุม แจ้งผลการตรวจสอบร่างรัฐธรรมนูญฯ เกี่ยวกับจำนวนผู้เสนอครบถูกต้องตามรัฐธรรมนูญ เอกสารครบถ้วนและถูกต้อง และเนื้อหาสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญฯ มิได้มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปของรัฐ เห็นควรนำเสนอเลขาธิการรัฐสภาเพื่อนำกราบเรียนประธานรัฐสภาอนุญาตบรรจจะเปียบวาระการประชุม

ร่วมกันของรัฐสภาภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ได้รับญัตติ โดยเสนอบันทึกข้อความผ่านนายศิโรจน์ นายศิโรจน์จึงทำบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ เรียน เลขาธิการรัฐสภา เห็นควรนำ กราบเรียนประธานรัฐสภา (ผ่านรองประธานรัฐสภา) พิจารณาอนุญาตบรรจุระเบียบวาระการประชุม ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช รวม ๓ ฉบับ เพื่อให้ รัฐสภา พิจารณา นางบุษกร อัมพรประภา ผู้อำนวยการสำนักงานการประชุม ลงชื่อในบันทึกข้อความ ดังกล่าวแล้วส่งไปยังนางพรณิภา เสริมศรี รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ปฏิบัติราชการแทน เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร นางพรณิภาเกษียนสั่งว่า กราบเรียนประธานรัฐสภา (ผ่านรองประธาน รัฐสภา) เพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตบรรจุวาระร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช จำนวน ๓ ฉบับ และโปรดพิจารณากำหนดวันเวลาประชุมร่วมกันของ รัฐสภาเพื่อพิจารณาต่อไป ลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ นายนิคม ไวยรัชพานิช รองประธานรัฐสภา ลงชื่อต่อจากนางพรณิภา ลงวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๕๖ และนายประสพ บุษราคัม เลขานุการ ประธานสภาผู้แทนราษฎร ลงชื่อต่อจากนายนิคม ลงวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๖ แล้วส่งเรื่องไปยัง จำเลยที่ ๑ โดยหน้าห้องจำเลยที่ ๑ รับไว้เมื่อวันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๕๖ เวลา ๑๗ นาฬิกา แล้วจำเลย ที่ ๑ เกษียนสั่งว่า อนุญาต ลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ แต่ก่อนที่จำเลยที่ ๑ จะมีคำสั่งอนุญาต ดังกล่าว ในวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ เวลา ๘.๓๐ นาฬิกา นายเอรวัตร อุ่นกงลาด ผู้บังคับบัญชากลุ่ม งานรองประธานสภาคนที่หนึ่ง ประสานมายังนายศิโรจน์ว่า จำเลยที่ ๒ แสดงความจำนงขอปรับปรุง ร่างรัฐธรรมนูญฯ ที่เสนอไว้โดยการเปลี่ยนเป็นร่างรัฐธรรมนูญฯ ฉบับใหม่ มิได้มีการเสนอญัตติขึ้น ใหม่และมีได้มีการรับรองญัตติจากสมาชิกรัฐสภาตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด โดยจำเลยที่ ๒ สั่งให้ นายอนาวิน แก้วนามชัย ปลัดอำเภอบ้านแพ่ง จังหวัดนครพนม ช่วยราชการสำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งเป็น ผู้ช่วยของจำเลยที่ ๒ นำร่างรัฐธรรมนูญฯ ฉบับที่ได้จัดทำขึ้นใหม่มาสับเปลี่ยนกับร่างรัฐธรรมนูญฯ

ฉบับเดิมที่ได้ยื่นไว้ต่อสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร แล้วนำร่างรัฐธรรมนูญฯ ฉบับเดิม กลับคืนไป ทั้งที่มีได้เสนอญัตติตามขั้นตอนทางกฎหมาย หรือข้อบังคับการประชุมของรัฐสภา หรือ ขั้นตอนทางธุรการ ซึ่งไม่อาจกระทำได้ จำเลยที่ ๒ กระทำโดยพลการ มอบหมายให้นายอนาวิน นำร่างรัฐธรรมนูญฯ มาเปลี่ยนที่ห้องประชุมอาคาร ๓ ชั้นลอย มีนางบุษกร นายเอววัตร นายศิริโรจน์ และนางนงค์เยาว์อยู่ด้วย ร่างรัฐธรรมนูญฯ ฉบับใหม่ก็นำมาสับเปลี่ยน มีบันทึกหลักการและเหตุผล และบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ที่ได้จัดทำขึ้นใหม่ แนบมาพร้อมกันด้วย โดยร่างรัฐธรรมนูญฯ ฉบับใหม่มีเนื้อหาแตกต่างจากร่างรัฐธรรมนูญฯ ฉบับเดิม กล่าวคือ มีการเพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง ว่า บุคคลผู้เคยดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกภาพสิ้นสุดลงมาแล้วยังไม่เกินสองปี จะเป็นรัฐมนตรีหรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองซึ่งมิใช่สมาชิกวุฒิสภามิได้ มีผลให้ผู้เคยดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาซึ่งสมาชิกภาพสิ้นสุดลงสามารถสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาได้โดยไม่ต้องรอให้พ้นระยะเวลา ๒ ปี จากนั้นนางนงค์เยาว์ทำบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ เรียนผู้อำนวยการสำนักการประชุมว่า ตามร่างรัฐธรรมนูญฯ ฉบับเดิมที่เสนอเมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ นั้น กลุ่มงานพระราชบัญญัติและญัตติ ๑ ได้รับการประสานและได้รับร่างรัฐธรรมนูญฯ ฉบับใหม่ซึ่งเป็นฉบับที่แก้ไขแล้วเมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ร่างรัฐธรรมนูญฯ ฉบับใหม่ได้เพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และเพิ่มคำว่า วรรคหนึ่ง หลังมาตรา ๒๔๑ เห็นควรนำเสนอเลขาธิการรัฐสภาเพื่อนำกราบเรียนประธานรัฐสภาเพื่ออนุญาตบรรจุระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาต่อไป นายศิริโรจน์เขียนสั่งในบันทึกข้อความดังกล่าวว่า เรียน เลขาธิการรัฐสภา เพื่อโปรดนำกราบเรียนประธานรัฐสภา เพื่ออนุญาตให้ผู้เสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับแก้ไขที่ ๓ ของสมาชิกวุฒิสภา แก้ไขเพิ่มเติมในบันทึกหลักการและในร่างรัฐธรรมนูญฯ มาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และคำว่า วรรคหนึ่ง ของมาตรา ๒๔๑ ซึ่งสามารถทำได้ เนื่องจากประธานรัฐสภา

ยังไม่ได้อนุญาตบรรจุร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมทั้งสามฉบับเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา แต่ไม่ปรากฏว่าได้เสนอบันทึกรื้อความนี้ไปยังเลขาธิการรัฐสภา ไม่ปรากฏว่าผู้อำนวยการสำนักการ ประชุมและเลขาธิการรัฐสภาได้นำเรียนให้จำเลยที่ ๑ รับทราบญัตติที่จำเลยที่ ๒ ได้เปลี่ยนร่าง รัฐธรรมนูญฯ ฉบับใหม่ และไม่ปรากฏว่าจำเลยที่ ๑ ได้ลงนามหรือเก็ยขึ้นส่งในบันทึกข้อความ ดังกล่าว ต่อมาจำเลยที่ ๑ เรียกประชุมรัฐสภาในวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งในการประชุมพิจารณา ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมในวาระที่หนึ่ง จำเลยที่ ๑ ก็ใช้ร่างรัฐธรรมนูญฯ ฉบับใหม่ที่จำเลยที่ ๒ นำมาสับเปลี่ยนให้รัฐสภาพิจารณา ทั้งที่ร่างรัฐธรรมนูญฯ ฉบับใหม่มีความแตกต่างในหลักการที่เป็น สาระสำคัญซึ่งมิได้เสนอไว้ในญัตติเดิม ถือเป็นญัตติใหม่ที่ไม่อาจนำร่างรัฐธรรมนูญฯ มาสับเปลี่ยนได้ ต้องทำเป็นญัตติใหม่และเสนอรวมพิจารณา โดยญัตติใหม่ต้องมีสมาชิกเข้าชื่อเสนอญัตติตามที่ รัฐธรรมนูญกำหนด จำเลยที่ ๑ ไม่อาจนำร่างรัฐธรรมนูญฯ ฉบับใหม่ที่จำเลยที่ ๒ นำมาสับเปลี่ยน นั้นบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาได้ การบรรจุร่างรัฐธรรมนูญฯ ฉบับใหม่เข้าระเบียบ วาระการประชุมทำให้รัฐสภาลงมติเห็นชอบให้แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามเจตนาของจำเลยทั้ง สอง การกระทำของจำเลยทั้งสองจึงเป็นการกระทำที่มีชอบด้วยรัฐธรรมนูญ กฎหมาย และ ข้อบังคับการประชุมรัฐสภา

(๓.๒) ข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๐ กำหนดว่า ร่างรัฐธรรมนูญ แก้ไขเพิ่มเติมที่มีผู้เสนอตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๙๑ (๑) ให้ประธานรัฐสภาทำการตรวจสอบและหากมีข้อบกพร่องให้ประธานรัฐสภาแจ้งผู้เสนอ เพื่อแก้ไขให้ถูกต้อง และข้อ ๙๑ กำหนดให้ประธานรัฐสภาบรรจุร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม เข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่รับญัตตินั้น แต่จำเลยที่ ๑ ซึ่งรู้อยู่ แล้วว่าจำเลยที่ ๒ นำร่างรัฐธรรมนูญฯ ฉบับใหม่มาสับเปลี่ยน เพียงแต่เรียกนางบุษกรมาหารื้อที่

ห้องทำงาน ไม่ได้ตรวจสอบร่างรัฐธรรมนูญฯ ฉบับใหม่ หากตรวจสอบก็จะพบว่ามิใช่เป็นเพียงการแก้ไขข้อผิดพลาดหรือผิดพลาดเล็กน้อย แต่เป็นการเพิ่มเติมหลักการสำคัญในมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง ซึ่งต้องเสนอเป็นญัตติเข้ามาใหม่โดยมีสมาชิกรัฐสภาลงชื่อเป็นผู้เสนอจำนวนครบถ้วนตามรัฐธรรมนูญ จำเลยที่ ๑ มิได้สั่งการให้แก้ไข นอกจากนี้ไม่ปรากฏว่าจำเลยที่ ๑ ได้สั่งการในบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ อันจะถือว่าเป็นการสั่งการให้แก้ไขญัตติเดิมได้ หรือจะถือว่าจำเลยที่ ๑ สั่งให้นำร่างรัฐธรรมนูญฯ ฉบับใหม่บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาก็ไม่ได้ การที่จำเลยที่ ๑ เกษียนสั่งอนุญาตในบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ ต้องถือว่าจำเลยที่ ๑ สั่งให้นำร่างรัฐธรรมนูญฯ ฉบับเดิมบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุม แต่กลับมีการใช้ร่างรัฐธรรมนูญฯ ฉบับใหม่ในการประชุมตั้งแต่วันที่หนึ่งเมื่อวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งที่ประชุมมีมติรับหลักการตามร่างรัฐธรรมนูญฯ ฉบับใหม่ ตั้งคณะกรรมการธิการ และพิจารณาในวาระที่สองไปจนถึงการออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สามเมื่อวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ โดยที่ประชุมมีมติเห็นชอบให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญ การที่จำเลยที่ ๑ ใช้ร่างรัฐธรรมนูญฯ ฉบับใหม่ในการพิจารณาของที่ประชุมรัฐสภา มีผลเท่ากับจำเลยที่ ๑ ใช้ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่มีการเสนอโดยมิชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ (๑) วรรคหนึ่ง

(๓.๓) จำเลยที่ ๑ ทำหน้าที่ประธานในการประชุมร่วมกันของรัฐสภาในวันที่ ๓ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งเป็นการประชุมในวาระที่หนึ่ง ที่ประชุมมีมติรับหลักการญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ และมีมติตั้งคณะกรรมการธิการของรัฐสภา จำนวน ๔๕ คน นายสุรชัย ชัยตระกูลทอง สมาชิกวุฒิสภา เสนอญัตติขอให้กำหนดเวลาแปรญัตติภายใน ๑๕ วัน แต่นายอรรถพร พลบุตร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคประชาธิปัตย์ เสนอญัตติขอให้กำหนดเวลาแปรญัตติภายใน ๖๐ วัน อันเป็นกรณีที่มีผู้เสนอญัตติกำหนดเวลาแปรญัตติสำหรับร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนั้นไว้เป็น

อย่างอื่นตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ ซึ่งต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา เมื่อจำเลยที่ ๑ ตรวจสอบองค์ประชุมแล้วพบว่าองค์ประชุมไม่ครบ จำเลยที่ ๑ ต้องสั่งปิดการประชุมหรือเลื่อนการประชุมรัฐสภาออกไปก่อน แต่จำเลยที่ ๑ กลับวินิจฉัยว่า เมื่อองค์ประชุมไม่ครบก็ต้องถือเอาที่กำหนดเวลาแปรญัตติภายใน ๑๕ วัน โดยไม่ฟังคำทักท้วงและคัดค้านของสมาชิกรัฐสภา ต่อมาจำเลยที่ ๑ สั่งให้ประชุมร่วมกันของรัฐสภาในวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ เพื่อลงมติกำหนดเวลาแปรญัตติ ปรากฏว่าที่ประชุมมีมติเห็นชอบกำหนดเวลาแปรญัตติร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมภายใน ๑๕ วัน ตามญัตติที่นายสุรชัยเสนอ โดยจำเลยที่ ๑ สรุปให้เริ่มต้นนับกำหนดเวลาแปรญัตติย้อนหลังไปตั้งแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม (รับหลักการวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖) ทำให้ครบกำหนดเวลาแปรญัตติในวันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งเหลือเวลาเพียง ๑ วัน เป็นเหตุให้นายนิพิฏฐ์ อินทรสมบัติ สมาชิกรัฐสภา ไม่อาจยื่นคำแปรญัตติร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมได้ทัน หลังจากรัฐสภาพิจารณาเสร็จวาระที่สอง มีผู้ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖๘ และมีนายวันชัย สอนศิริ นายตวง อันทะไชย นายประสาร มฤคพิทักษ์ ซึ่งเป็นสมาชิกวุฒิสภา ขณะนั้น ร่วมกันยื่นคำร้องลงวันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๕๖ ต่อโจทก์ขอให้ตรวจสอบการกระทำของสมาชิกรัฐสภา กรณีร่วมกันยื่นและนำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม แก้ไขที่มาของสมาชิกวุฒิสภาเข้าสู่การพิจารณาของที่ประชุมรัฐสภาว่า เป็นการกระทำความผิดอาญาหรือไม่ ส่วนทางรัฐสภาก็ยังคงประชุมพิจารณาวาระที่สามในวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ ที่ประชุมมีมติเห็นชอบให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญ ต่อมาศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาได้ส่วนแล้วมีคำวินิจฉัยที่ ๑๕-๑๘/๒๕๕๖ เมื่อวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ ว่าเป็นการกระทำที่ไม่ชอบ หลังจากศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย นายอุทัย ยอดมณี ผู้ประสานงานเครือข่ายนักศึกษาประชาชนปฏิรูปประเทศไทย (คปท.) ยื่นหนังสือลงวันที่ ๒๑

พฤศจิกายน ๒๕๕๖ ต่อโจทก์ขอให้ไต่สวนเรื่องนี้ โจทก์ไต่สวนข้อเท็จจริงแล้วมีมติในการประชุมเมื่อวันที่ ๘ กันยายน ๒๕๕๙ ว่า การกระทำของจำเลยที่ ๑ กรณีรู้เห็นให้มีการสับเปลี่ยนร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม โดยไม่ตรวจสอบและสั่งการให้แก้ไขให้ถูกต้อง และกรณีจงใจนับกำหนดเวลาแปรญัตติย้อนหลังทำให้เหลือระยะเวลาให้สมาชิกรัฐสภาเสนอคำแปรญัตติเพียง ๑ วัน มีมูลความผิดทางอาญาตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๒๓/๑ การกระทำของจำเลยที่ ๒ กรณีสับเปลี่ยนร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมโดยไม่มีสมาชิกรัฐสภาลงชื่อรับรอง มีมูลส่อว่าจงใจใช้อำนาจหน้าที่ขัดต่อบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๙๑ และมีมูลความผิดทางอาญาตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๒๓/๑ โจทก์ส่งรายงาน เอกสาร และความเห็นไปยังอัยการสูงสุด เพื่อดำเนินการฟ้องจำเลยทั้งสองต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และส่งรายงาน เอกสารที่มีอยู่ พร้อมทั้งความเห็นไปยังประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าที่ประธานวุฒิสภา เพื่อถอดถอนจำเลยทั้งสองออกจากตำแหน่ง สภานิติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าที่วุฒิสภามีมติในการประชุมเมื่อวันที่ ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙ ให้ถอดถอนจำเลยที่ ๒ เมื่อครั้งดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรออกจากตำแหน่ง ส่วนความผิดทางอาญาอัยการสูงสุดเห็นว่า รายงาน เอกสาร และความเห็นที่โจทก์ส่งให้ยังไม่สมบูรณ์พอที่จะดำเนินคดีได้ จึงมีการตั้งคณะทำงานร่วมเป็นคณะทำงานผู้แทนฝ่ายอัยการสูงสุดและคณะทำงานผู้แทนฝ่ายโจทก์ แต่คณะทำงานร่วมไม่อาจหาข้อยุติได้ โจทก์จึงฟ้องคดีนี้เอง เหตุเกิดที่รัฐสภา ถนนอุทองโน แขวงจิตรลดา เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ขอให้ลงโทษตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒

มาตรา ๑๒๓/๑ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๗๒ และมาตรา ๑๘๘

จำเลยทั้งสองให้การปฏิเสธ

ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองพิจารณาแล้ว พิพากษายกฟ้อง

โจทก์อุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา

พิเคราะห์คำฟ้องและเอกสารประกอบคำฟ้อง คำให้การ ส่วนของการไต่สวนของโจทก์ พยานหลักฐานที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองไต่สวนตลอดจนอุทธรณ์ของโจทก์และคำแก้อุทธรณ์ของจำเลยทั้งสองแล้ว ข้อเท็จจริงเบื้องต้นรับฟังได้ว่า เมื่อวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๐ มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ โดยหมวด ๖ รัฐสภา ส่วนที่ ๓ วุฒิสภา มาตรา ๑๑๑ ถึงมาตรา ๑๒๑ กำหนดให้วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิก ๑๕๐ คน มาจากการเลือกตั้งจังหวัดละ ๑ คน และมาจากการสรรหาเท่ากับ ๑๕๐ คน หักด้วยที่มาจากการเลือกตั้ง สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภามีกำหนดวาระละ ๖ ปี จะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกิน ๑ วาระไม่ได้ ส่วนที่ ๔ บทที่ใช้แก่สภาทั้งสอง มาตรา ๑๒๕ กำหนดให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรและประธานวุฒิสภามีอำนาจหน้าที่ดำเนินการของสภานั้น ๆ ให้เป็นไปตามข้อบังคับ และต้องวางตนเป็นกลางในการปฏิบัติหน้าที่ ส่วนที่ ๕ การประชุมร่วมกันของรัฐสภา มาตรา ๑๓๖ กำหนดให้ในกรณีต่อไปนี้ ให้รัฐสภาประชุมร่วมกัน (๑) ... (๑๖) การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๙๑ มาตรา ๑๓๗ ในการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ให้ใช้ข้อบังคับการประชุมรัฐสภา... หมวด ๑๕ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ กำหนดให้การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญให้กระทำได้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการดังต่อไปนี้ (๑) ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมต้องมาจาก

คณะรัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร หรือจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภามีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา หรือจากประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่าห้าหมื่นคนตามกฎหมายว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย และญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปของรัฐ จะเสนอมิได้ (๒) ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมต้องเสนอเป็นร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมและให้รัฐสภาพิจารณาเป็นสามวาระ เมื่อวันที่ ๒ กันยายน ๒๕๕๓ ข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ มีผลใช้บังคับ วันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๕๔ มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำเลยที่ ๑ ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง เขตเลือกตั้งที่ ๖ จังหวัดขอนแก่น จำเลยที่ ๒ ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง เขตเลือกตั้งที่ ๒ จังหวัดนนทบุรี วันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๕๔ มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้จำเลยที่ ๑ เป็นประธานสภาผู้แทนราษฎร นายเจริญ จรรย์โกมล เป็นรองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่หนึ่ง เมื่อต้นปี ๒๕๕๖ สมาชิกรัฐสภาเสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเป็นรายมาตรา โดยเสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติม ๓ เรื่อง เรื่อง ละดับ ฉบับที่หนึ่ง แก้ไขเพิ่มเติมโดยกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้ง ฉบับที่สอง แก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับการทำหนังสือสัญญาตามมาตรา ๑๙๐ และฉบับที่สาม แก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับขั้นตอนการเสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญ การยุบพรรคการเมือง กรรมการบริหารพรรคการเมืองตามมาตรา ๖๘ และมาตรา ๒๓๗ วันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๖ จำเลยที่ ๒ กับพวก และนายดิเรก ถึงฝั่ง สมาชิกวุฒิสภา ร่วมกันแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนปรากฏตามหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ฉบับลงวันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๕๖ หนังสือพิมพ์บ้านเมืองฉบับลงวันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๕๖ และหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ

ฉบับลงวันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๕๖ และ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ เอกสารหมายเลข จ.๒๖ และ ล.๖ ถึง ล.๘ ที่มีใจความว่า ขอแก้ไขเพิ่มเติมให้วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกวุฒิสภา ๒๐๐ คน มาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนทั้ง ๒๐๐ คน และสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งมีสิทธิลงสมัครรับเลือกตั้งได้อีกหลังจากครบวาระ ๖ ปี วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ สมาชิกวุฒิสภายื่นหนังสือเสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญทั้งสามฉบับดังกล่าว ซึ่งตามฟ้องโจทก์เป็นกรณีฉบับที่หนึ่ง ยื่นโดยจำเลยที่ ๒ และคณะ มีจำเลยที่ ๒ ลงชื่อเป็นผู้เสนอ (ผู้เสนอหลัก) เสนอจำเลยที่ ๑ ในฐานะประธานวุฒิสภา ญัตติร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช พร้อมบันทึกหลักการและเหตุผล โดยระบุหลักการว่า แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้ง (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๑๑ มาตรา ๑๑๒ มาตรา ๑๑๕ มาตรา ๑๑๗ มาตรา ๑๑๘ มาตรา ๑๒๐ และมาตรา ๒๔๑) และเหตุผลว่า โดยที่เป็นการสมควรกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้ง เพื่อให้วิธีการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภามีลักษณะเช่นเดียวกับวิธีการได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยได้รับเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน กับมีบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญฯ ระบุในข้อ ๒.๑ ว่า กำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้งจำนวนสองร้อยคน รวมทั้งแก้ไขเพิ่มเติมวาระการดำรงตำแหน่งของสมาชิกวุฒิสภาให้สามารถดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินกว่าหนึ่งวาระได้เช่นเดียวกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามเอกสารหมายเลข จ.๑๕ จำเลยที่ ๒ ยื่นหนังสือพร้อมเอกสารดังกล่าวที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งงานสารบรรณลงรับในวันเดียวกันเวลา ๑๓.๐๕ นาฬิกา แล้วส่งต่อไปยังกลุ่มงานบริหารทั่วไป สำนักงานการประชุม ซึ่งงานสารบรรณลงรับในวันเดียวกันเวลา ๑๓.๒๐ นาฬิกา และส่งต่อไปยังกลุ่มงานพระราชบัญญัติและญัตติ ๑ สำนักงานการประชุม ซึ่งงานสารบรรณลงรับในวันเดียวกันเวลา ๑๓.๓๐ นาฬิกา ต่อมานางนงศ์เยาว์ ประพิน นิติกรชำนาญการพิเศษ

กลุ่มงานพระราชบัญญัติและนิติ ๑ ทำบันทึกข้อความ ที่ ๒๐/๒๕๕๖ ลงวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ ถึงผู้อำนวยการสำนักการประชุมว่า ในรัฐสภาขณะนั้นมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๔๙๘ คน สมาชิกวุฒิสภา ๑๔๙ คน รวมสมาชิกของทั้งสองสภา ๖๔๗ คน สมาชิกที่ลงชื่อเสนอร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๒๕๘ คน สมาชิกวุฒิสภา ๕๖ คน รวม ๓๑๔ คน ซึ่งไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๕ ของสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา เอกสารครบถ้วน เนื้อหาสาระของร่างรัฐธรรมนูญมิได้มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปของรัฐแต่อย่างใด เห็นควรนำเสนอเลขาธิการรัฐสภาเพื่อนำกราบเรียนประธานรัฐสภาอนุญาตบรรจุระเบียบวาระการประชุมร่วมกันของรัฐสภาภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ได้รับนิติ ตามสำเนาบันทึกข้อความ เอกสารหมายเลข ๑๘ จากนั้นนายศิริโรจน์ แพทย์พันธุ์ ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานพระราชบัญญัติและนิติ ๑ ทำบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ ถึงเลขาธิการรัฐสภาอ้างถึงร่างรัฐธรรมนูญดังกล่าว เห็นควรนำกราบเรียนประธานรัฐสภา (ผ่านรองประธานรัฐสภา) พิจารณาอนุญาตบรรจุระเบียบวาระการประชุมต่อไป มีนางบุษกร อัมพรประภา ผู้อำนวยการสำนักการประชุม ลงชื่อท้ายบันทึกข้อความแล้วส่งไปยังรองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งงานสารบรรณลงรับในวันเดียวกัน เวลา ๑๖.๓๐ นาฬิกา นางพรณิภา เสริมศรี รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ปฏิบัติราชการแทนเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เกษียนสั่งว่า กราบเรียน ประธานรัฐสภา (ผ่านรองประธานรัฐสภา) เพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตบรรจุร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช จำนวน ๓ ฉบับ และโปรดพิจารณากำหนดวัน เวลาประชุมร่วมกันของรัฐสภาเพื่อพิจารณาต่อไป ส่งต่อไปยังกลุ่มงานประธานวุฒิสภา ซึ่งงานสารบรรณลงรับวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๕๖ เวลา ๑๕.๔๕ นาฬิกา นายนิคม ไวยรัชพานิช ประธานวุฒิสภา ในฐานะรองประธานรัฐสภา ลงชื่อต่อ

จากนางพรณิภา แล้วส่งต่อไปยังสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร นายประสพ บุษราคัม เลขานุการประธานสภาผู้แทนราษฎร ลงชื่อต่อจากนายนิคม แล้วส่งต่อไปยังหน้าห้องประธานรัฐสภา งานสารบรรณลงรับในวันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๕๖ เวลา ๑๗ นาฬิกา ตามสำเนาบันทึกข้อความเอกสาร หมายเลข ๖๒ ต่อมาวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ เวลาช่วงเช้า จำเลยที่ ๒ มอบหมายให้นายอนาวิน แก้วนามชัย ปลัดอำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดนครพนม ช่วยราชการสำนักนายกรัฐมนตรี และช่วยงานคณะกรรมการประสานงานพรรคร่วมรัฐบาล (วิปรัฐบาล) ไปประสานงานกับเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ นายอนาวิน ประสานงานกับนายเอวัตร อุ๋นกงลาด เจ้าหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ปฏิบัติหน้าที่อยู่ที่หน้าห้องนายเจริญ จรรย์โกมล รองประธานสภาผู้แทนราษฎรคนที่หนึ่ง นายเอวัตร ประสานงานไปยังนายศิโรจน์ จากนั้นนายอนาวินนำร่างรัฐธรรมนูญฯ ที่ได้จัดทำขึ้นใหม่มอบให้นายศิโรจน์ โดยมีการคืนร่างรัฐธรรมนูญฯ ฉบับเดิมไป นายศิโรจน์มอบให้นางนงค์เยาว์ตรวดดูเนื้อหาร่างรัฐธรรมนูญฯ ฉบับใหม่ นางนงค์เยาว์ตรวดดูแล้วร่างรัฐธรรมนูญฯ ฉบับใหม่ได้เพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และเพิ่มคำว่า วรรคหนึ่ง หลังมาตรา ๒๔๑ จึงได้เขียนด้วยลายมือแทรกเพิ่มคำว่า “มาตรา ๑๑๖ วรรคสอง” ระหว่างมาตรา ๑๑๕ กับมาตรา ๑๑๗ และเพิ่มคำว่า “วรรคหนึ่ง” หลังมาตรา ๒๔๑ ลงในบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข ๖๒ และได้ทำบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ เรียนผู้อำนวยการสำนักการประชุม ว่า ตามร่างรัฐธรรมนูญฯ ฉบับเดิมที่เสนอ เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ นั้น กลุ่มงานพระราชบัญญัติและยัตติ ๑ ได้รับการประสานงานและได้รับร่างรัฐธรรมนูญฯ ฉบับที่ปรับแก้ไขแล้วเมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ร่างรัฐธรรมนูญฯ ฉบับใหม่ได้เพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง อยู่หลังมาตรา ๑๑๕ และเพิ่มคำว่า วรรคหนึ่ง หลังมาตรา ๒๔๑ เห็นควรนำเสนอเลขาธิการรัฐสภาเพื่อนำกราบเรียนประธานรัฐสภาเพื่ออนุญาตบรรจุวาระการประชุมรัฐสภาต่อไป นายศิโรจน์ เกษียนสั่งในบันทึกข้อความดังกล่าวว่า เรียน เลขาธิการรัฐสภา เพื่อโปรดนำกราบเรียนประธาน

รัฐสภา เพื่อโปรดอนุญาตให้ผู้เสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับแก้ไขที่มาของสมาชิกวุฒิสภา
แก้ไขเพิ่มเติมในบันทึกหลักการและในร่างรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และเพิ่มคำว่า วรรค
หนึ่ง ของมาตรา ๒๔๑ ซึ่งสามารถกระทำได้ เนื่องจากประธานรัฐสภายังไม่ได้อนุญาตบรรจุร่าง
รัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมทั้ง ๓ ฉบับ เข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา ตามสำเนาทันทีข้อความ
เอกสารหมายเลข จ.๒๔ แล้วมอบให้นางบุษกร ขณะเดียวกันจำเลยที่ ๑ ทราบว่ามีการนำร่างรัฐธรรมนูญฯ
ฉบับใหม่มาสับเปลี่ยนกับร่างรัฐธรรมนูญฯ ฉบับเดิม จึงเรียกนางบุษกรไปพบและสอบถามว่า การ
สับเปลี่ยนเป็นร่างรัฐธรรมนูญฯ ฉบับใหม่ทำได้หรือไม่ นางบุษกรแจ้งว่าในทางปฏิบัติที่ผ่านมาและ
ข้อบังคับไม่ได้ห้ามการแก้ไข ตรานใดที่ประธานรัฐสภายังไม่ได้อนุญาตบรรจุระเบียบวาระการประชุม
สามารถดำเนินการได้ตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๓๖ จากนั้นจำเลยที่ ๑
เขียนสั่งในบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ เอกสารหมายเลข จ.๒๑ ว่า อนุญาต ลงวันที่
๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ร่างรัฐธรรมนูญฯ ฉบับใหม่นี้มิได้ดำเนินการให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและ
สมาชิกวุฒิสภาลงชื่อร่วมเสนอใหม่ ไม่ได้เริ่มต้นด้วยการยื่นที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
และงานสารบรรณเพื่อลงรับใหม่ และมีได้ผ่านการเสนอตามลำดับขั้นตอนดังเช่นร่างรัฐธรรมนูญฯ
ฉบับเดิม มิได้ผ่านนางพรณีภา นายนิคม และนายประสพ ส่วนบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๗ มีนาคม
๒๕๕๖ เอกสารหมายเลข จ.๒๔ นางบุษกรมิได้ลงชื่อและจำเลยที่ ๑ มิได้เขียนสั่งแต่อย่างใด ต่อมา
การประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ ๔ (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) เมื่อวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๖ เป็น
การประชุมวาระที่หนึ่ง และดำเนินการประชุมไปถึงวันที่ ๓ เมษายน ๒๕๕๖ จึงมีการออกเสียง
ลงคะแนนวาระที่หนึ่ง รับหลักการในวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ ที่ประชุมมีมติรับหลักการทั้งสาม
ร่าง โดยร่างรัฐธรรมนูญฯ ฉบับที่หนึ่งรับหลักการ ๓๖๗ คน ไม่รับหลักการ ๒๐๔ คนงดออกเสียง
๓๔ คน มีการตั้งคณะกรรมการของรัฐสภาเพื่อพิจารณา รวม ๓ คณะ คณะละ ๔๕ คน สำหรับ

กำหนดเวลาแปรญัตติ จำเลยที่ ๑ กล่าวว่า “ไม่มีท่านใดเห็นเป็นอย่างอื่น ระยะเวลาแปรญัตติก็ตาม ข้อบังคับ” ซึ่งตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ วรรคหนึ่ง กำหนดว่า การพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมขึ้นคณะกรรมการธิการ สมาชิกสภาผู้ใดเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมก็ให้เสนอคำแปรญัตติลงหน้าเป็นหนังสือต่อประธานคณะกรรมการธิการภายในกำหนด ๑๕ วัน นับแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม เว้นแต่รัฐสภาจะได้กำหนดเวลาแปรญัตติสำหรับร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนั้นไว้เป็นอย่างอื่น ปรากฏว่านายอรรถพร พลบุตร เสนอให้กำหนดเวลาเสนอคำแปรญัตติภายใน ๖๐ วัน มีผู้โต้แย้งว่า ต้อง ๑๕ วัน ตามมติวิป ๓ ฝ่าย จำเลยที่ ๑ จึงขอมติที่ประชุมว่า ๖๐ วัน หรือ ๑๕ วัน ขณะนั้นยังไม่มีปัญหาวานับแต่วันใด ก่อนขอมติที่ประชุมต้องตรวจสอบองค์ประชุมก่อน ปรากฏว่าองค์ประชุมไม่ครบ จำเลยที่ ๑ กล่าวว่า องค์ประชุมไม่ครบ เพราะฉะนั้นก็ถือว่า ๑๕ วัน ตามข้อบังคับ เมื่อองค์ประชุมไม่ครบก็ปิดประชุม แล้วเลิกประชุมเวลา ๒.๑๕ นาฬิกา ของวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ ตามสำเนารายงานการประชุมเอกสารหมาย จ.๕๓ ต่อมาจำเลยที่ ๑ เรียกประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ ๕ (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) เมื่อวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ เพื่อลงมติกำหนดเวลาแปรญัตติ โดยมีประเด็นโต้เถียงกันในที่ประชุมว่า ให้เสนอคำแปรญัตติภายในกำหนด ๑๕ วัน หรือ ๖๐ วัน และประเด็นว่า กำหนดเวลาแปรญัตติให้นับแต่วันใดระหว่างวันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการ คือ วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๕๖ หรือนับตั้งแต่วันที่ลงมติ คือ วันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ ประเด็นที่ว่า นับตั้งแต่วันที่ใดนั้น จำเลยที่ ๑ มิได้ขอมติจากที่ประชุม แต่วินิจฉัยเสียเองว่า ต้องนับแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ จากนั้นจำเลยที่ ๑ ขอมติที่ประชุมในประเด็นกำหนดเวลาแปรญัตติ ที่ประชุมมีมติให้เสนอคำแปรญัตติภายในกำหนด ๑๕ วัน มีผลให้ต้องเสนอคำแปรญัตติภายในวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ ตามสำเนารายงานการประชุมเอกสาร

หมาย จ.๕๔ จึงเหลือเวลาเสนอคำแปรญัตติเพียง ๑ วัน นับแต่วันลงมตินั้น สมาชิกรัฐสภาจำนวน ๒๐๒ คน ยื่นคำแปรญัตติทันภายในกำหนดเวลาดังกล่าว แต่นายนิพิฐ อินทรสมบัติ สมาชิกรัฐสภาคนหนึ่งไม่อาจยื่นคำแปรญัตติได้ทัน ต่อมามีการพิจารณาชั้นคณะกรรมการธิการของรัฐสภา และการประชุมวาระที่สองตามสำเนารายงานการประชุมร่วมกันของรัฐสภาเอกสารหมาย จ.๕๕ ถึง จ.๖๔ จากนั้นจำเลยที่ ๑ กำหนดการประชุมเพื่อพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมวาระที่สามในวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ แต่ก่อนถึงวันประชุมในวาระที่สามได้มีสมาชิกรัฐสภายื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ระหว่าง พลเอกสมเจตน์ บุญถนอม กับคณะ ผู้ร้องที่ ๑ นายวิรัตน์ กัลยาศิริ ผู้ร้องที่ ๒ นายสาย กังกเวคิน กับคณะ ผู้ร้องที่ ๓ นายพีระพันธุ์ สาลีรัฐวิภาค กับคณะ ผู้ร้องที่ ๔ และประธานรัฐสภา ผู้ถูกร้องที่ ๑ รองประธานรัฐสภา ผู้ถูกร้องที่ ๒ และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา ผู้ถูกร้องที่ ๓ ถึงที่ ๓๑๒ นอกจากนี้ เมื่อวันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๕๖ นายวันชัย สอนศิริ นายตวง อันทะไชย และนายประสาร มฤคพิทักษ์ สมาชิกวุฒิสภาได้ยื่นคำร้องต่อโจทก์ ขอให้ตรวจสอบการกระทำครั้งนี้ ต่อมาวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ ที่ประชุมรัฐสภาพิจารณาวาระที่สาม และมีมติเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญฯ ให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญ วันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยที่ ๑๕-๑๘/๒๕๕๖ ว่า กระบวนการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช ดังกล่าวเป็นการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศ โดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ เพราะในการพิจารณาของที่ประชุมรัฐสภามีได้นำเอาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับที่มาของสมาชิกวุฒิสภาฉบับที่จำเลยที่ ๒ และคณะ เสนอต่อสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ มาใช้ในการพิจารณาในวาระที่หนึ่ง ขึ้นรับหลักการ แต่ได้นำร่างรัฐธรรมนูญฯ ที่มีการจัดทำขึ้นใหม่ ซึ่งมีการเพิ่มเติมเปลี่ยนแปลงหลักการที่สำคัญจากร่างรัฐธรรมนูญฯ ฉบับเดิม

หลายประการ ได้แก่ การเพิ่มเติมหลักการโดยแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และมาตรา ๒๔๑ วรรคหนึ่ง ทำให้บุคคลผู้เคยดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาซึ่งสมาชิกภาพสิ้นสุดลง สามารถสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาได้อีกโดยไม่ต้องรอให้พ้นระยะเวลา ๒ ปี และมีการดำเนินการในลักษณะที่มีเจตนาปกปิดข้อเท็จจริง ไม่แจ้งข้อความจริงว่า ได้มีการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญ ขึ้นใหม่ให้สมาชิกรัฐสภาทราบทุกคน โดยไม่ปรากฏว่ามีสมาชิกรัฐสภาร่วมลงชื่อเสนอญัตติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่จัดทำขึ้นใหม่แต่อย่างใด การดำเนินการในการเสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่รัฐสภารับหลักการตามคำร้องเป็นไปโดยมิชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ (๑) วรรคหนึ่ง ส่วนการกำหนดวันแปรญัตติร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช ที่ประชุมรัฐสภาในวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ ลงมติให้กำหนดเวลาแปรญัตติ ๑๕ วัน โดยจำเลยที่ ๑ ได้สรุปให้เริ่มต้นนับย้อนหลังไปโดยให้นับระยะเวลา ๑๕ วัน ตั้งแต่วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ นั้น ไม่ชอบ เพราะไม่อาจนับย้อนหลังได้ ต้องนับตั้งแต่วันที่ที่ประชุมมีมติเป็นต้นไป จึงเป็นการดำเนินการที่ขัดต่อข้อบังคับการประชุมและไม่เป็นกลาง ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๕ วรรคหนึ่งและวรรคสอง ทั้งขัดต่อหลักนิติธรรมตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓ วรรคสอง ตามสำเนาคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญเอกสารหมายเลข จ.๓๐ จากนั้นวันที่ ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ นายอุทัย ยอดมณี ผู้ประสานงานเครือข่ายนักศึกษาประชาชนปฏิรูปประเทศไทย (คปท.) ยื่นคำร้องต่อโจทก์ขอให้ไต่สวนเรื่องนี้อีกคำร้องหนึ่ง วันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ โจทก์มีมติให้ไต่สวนข้อเท็จจริง วันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๕๘ โจทก์แจ้งข้อกล่าวหาแก่จำเลยทั้งสอง วันที่ ๘ กันยายน ๒๕๕๙ โจทก์มีมติว่า การกระทำของจำเลยทั้งสองมีมูลความผิดทางอาญารฐานเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติใดๆ ในตำแหน่งหรือหน้าที่ หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่โดยมิชอบ เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่า

ด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๒๓/๑ ต่อมาวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๕๙ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ มีหนังสือส่งรายงาน เอกสาร และความเห็นไปยังอัยการสูงสุดเพื่อฟ้องคดีอาญาจำเลยทั้งสอง อัยการสูงสุดเห็นว่า ส่วน การไต่สวนยังไม่สมบูรณ์พอที่จะดำเนินคดีได้ จึงมีหนังสือลงวันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๕๙ แจ้งโจทก์ และ ตั้งคณะทำงานโดยเห็นควรไต่สวนหาข้อเท็จจริงเพิ่มเติม แล้วอัยการสูงสุดกับโจทก์ตั้งคณะทำงานร่วม มีการรวบรวมพยานเอกสารและสอบคำให้การพยานเพิ่มเติม แต่คณะทำงานร่วมไม่อาจหาข้อยุติได้ ตามเอกสารหมายเลข จ.๑๐ ถึง จ.๑๒ โจทก์จึงฟ้องเป็นคดีนี้

ปัญหาต้องวินิจฉัยตามอุทธรณ์ของโจทก์ว่า จำเลยทั้งสองกระทำความผิดตามฟ้องหรือไม่ ที่โจทก์อุทธรณ์ว่า จำเลยทั้งสองกระทำความผิดตามฟ้องข้อ ๓.๑ เนื่องจากการแก้ไขร่าง รัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมต้องทำเป็นญัตติใหม่ ไม่อาจสับเปลี่ยนได้ ร่างรัฐธรรมนูญ ฉบับใหม่ ที่ สับเปลี่ยนมีการใช้เลขรับหนังสือเดิมและไม่มีสมาชิกรัฐสภาเข้าชื่อเสนอตามรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๙๑ (๑) ไม่มีหลักฐานยืนยันว่า ผู้เข้าชื่อเสนอญัตติ ได้ขอแก้ไขเพิ่มเติมญัตติที่ตนยื่นไว้ ทั้งที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาที่ร่วมลงชื่อทุก คนเป็นเจ้าของญัตติ ถือเป็นเอกสิทธิเฉพาะตัวและมีความมุ่งหมายเฉพาะบุคคล จะต้องอยู่ในความ รับรู้ของผู้ที่ลงลายมือชื่อไว้เดิมทุกคน ไม่ว่าการแก้ไขจะตรงตามเจตนารมณ์ของเจ้าของลายมือชื่อเดิม หรือไม่ ร่างรัฐธรรมนูญ ฉบับใหม่เป็นการแก้ไขหลักการสำคัญที่มีผลเปลี่ยนแปลงการดำรงตำแหน่ง ของสมาชิกวุฒิสภาที่ครบวาระให้ดำรงตำแหน่งต่อเนื่องได้ โดยมีเจตนารมณ์กระทำเพื่อประโยชน์ของ สมาชิกวุฒิสภาบางฝ่าย มีผลทำให้ร่างรัฐธรรมนูญ ฉบับสำเนาที่สมาชิกรัฐสภาได้รับในการประชุม วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๖ ระเบียบวาระที่ ๕.๑ ไม่ตรงกับร่างรัฐธรรมนูญ ฉบับเดิมที่จำเลยที่ ๒ ยื่นไว้ เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ ทั้งที่ระบุเลขรับ ๒๐/๒๕๕๖ ตรงกัน จึงเป็นญัตติที่ไม่ชอบ การ

สับเปลี่ยนร่างรัฐธรรมนูญฯ ฉบับใหม่เกิดขึ้นหลังจากจำเลยที่ ๑ เห็นชอบบรรจุญัตติเข้าระเบียบวาระการประชุมแล้ว ขัดต่อข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๓๖ บันทึกข้อความลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ จัดทำขึ้นย้อนหลังและเป็นเท็จ การแก้ไขร่างรัฐธรรมนูญฯ ต่างจากการแก้ไขร่างพระราชบัญญัติ และในการเสนอร่างรัฐธรรมนูญฯ ฉบับใหม่ต้องมีร่างรัฐธรรมนูญฯ ฉบับเดิมเสนอประกอบบันทึกหลักการและเหตุผลเพื่อให้ที่ประชุมรัฐสภาพิจารณา จำเลยที่ ๒ มีเจตนาไม่สุจริตปกปิดข้อเท็จจริงไม่แจ้งให้สมาชิกรัฐสภาราว่ามีการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญฯ ฉบับใหม่ มีเจตนารวบรัดเร่งรีบเพื่อให้มีการนำร่างรัฐธรรมนูญฯ ฉบับใหม่มาใช้พิจารณาโดยไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ กฎหมาย ข้อบังคับการประชุมรัฐสภา และขั้นตอนทางธุรการ จำเลยที่ ๑ รู้ว่าจำเลยที่ ๒ แก้ไขและสับเปลี่ยนร่างรัฐธรรมนูญฯ ดังกล่าว กลับบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุม ไม่ขอถอนญัตติ หรือสั่งแก้ไขให้ถูกต้อง จนนำไปสู่การลงมติวาระที่หนึ่งจนถึงวาระที่สาม โดยไม่มีการแจ้งข้อความจริงต่อรัฐสภา จำเลยทั้งสองจงใจเสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่มีผลให้สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการสรรหาขณะนั้นสิ้นสุดลงทันทีก่อนครบวาระ เป็นการตัดสิทธิสมาชิกวุฒิสภาย้อนหลัง อันแสดงให้เห็นถึงเจตนาพิเศษเพื่อเอื้อประโยชน์แก่สมาชิกวุฒิสภาบางกลุ่ม ทั้งยังเป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองอื่นสามารถลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาเมื่อพ้นจากตำแหน่งแล้ว ทำให้อิทธิพลของฝ่ายการเมืองเข้ามามีบทบาทต่ออำนาจของวุฒิสภาโดยตรงและมีเจตนาให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในสภาผู้แทนราษฎรมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับวุฒิสภาเพื่อครอบงำให้สมาชิกวุฒิสภาตกอยู่ใต้อำนาจแห่งตน เป็นการทำลายดุลยภาพโครงสร้างของรัฐสภาและหลักการถ่วงดุลตรวจสอบการใช้อำนาจอรัฐ อันแสดงให้เห็นถึงเจตนาไม่สุจริตและมุ่งหมายเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจรัฐในการปกครองประเทศ โดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญและกฎหมาย เห็นว่า โจทก์ฟ้องโดยบรรยาย

พฤติการณ์ที่อ้างว่าจำเลยทั้งสองร่วมกันกระทำความผิดส่วนนี้ตามลำดับเหตุการณ์ตั้งแต่วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ ซึ่งจำเลยที่ ๒ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภารวม ๓๑๔ คน เสนอร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช พร้อมบันทึกหลักการและเหตุผล และบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญฯ ต่อจำเลยที่ ๑ ผ่านการดำเนินการตามลำดับชั้นของเจ้าหน้าที่ จนกระทั่งวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ เวลา ๘.๓๐ นาฬิกา ซึ่งโจทก์อ้างว่า ก่อนจำเลยที่ ๑ จะอนุญาตบรรจुरะเบียบวาระการประชุมญัตติที่จำเลยที่ ๒ เสนอ จำเลยที่ ๒ สั่งการให้นายอนาวิน แก้วนามชัย ผู้ช่วยของจำเลยที่ ๒ นำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่จัดทำขึ้นใหม่มาสับเปลี่ยนกับร่างรัฐธรรมนูญฯ ฉบับเดิมที่ยื่นไว้และนำร่างรัฐธรรมนูญฯ ฉบับเดิมกลับคืนไป โดยมีได้เสนอเป็นญัตติใหม่และมีได้มีการรับรองญัตติจากสมาชิกรัฐสภา สอดคล้องกับรายละเอียดตามสำเนารายงานและสำนวนการไต่สวนข้อเท็จจริงของโจทก์เอกสารหมายเลข ๑๒ แต่โจทก์กลับอุทธรณ์อ้างว่า จำเลยที่ ๒ นำร่างรัฐธรรมนูญฯ ฉบับใหม่มาสับเปลี่ยนหลังจากจำเลยที่ ๑ เห็นชอบบรรจุญัตติเข้าระเบียบวาระการประชุมแล้ว โดยไม่ปรากฏพยานหลักฐานใดที่บ่งชี้ว่า จำเลยที่ ๑ อนุญาตให้บรรจुर่างรัฐธรรมนูญฯ ฉบับเดิมเข้าระเบียบวาระการประชุมไปก่อนหน้านี้แล้วดังอ้าง ข้ออุทธรณ์ของโจทก์ส่วนนี้ไม่มีน้ำหนักให้รับฟัง ข้อเท็จจริงรับฟังได้ว่า จำเลยที่ ๒ นำร่างรัฐธรรมนูญฯ ฉบับใหม่มาสับเปลี่ยนก่อนจำเลยที่ ๑ เห็นชอบอนุญาตให้บรรจุญัตติตามร่างรัฐธรรมนูญฯ ฉบับเดิมเข้าระเบียบวาระการประชุม ส่วนที่โจทก์อุทธรณ์ทำนองว่า จำเลยทั้งสองมีเจตนาและเจตนาพิเศษในการกระทำความผิดโดยอ้างคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๕-๑๘/๒๕๕๖ มาด้วยนั้น เห็นว่า แม้คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญดังกล่าวจะเกี่ยวเนื่องกับการกระทำของจำเลยทั้งสองตามที่โจทก์ฟ้องเป็นคดีนี้ และคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญจะถือเป็นเด็ดขาดและมีผลผูกพันทุกองค์กรก็ตาม แต่ตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญดังกล่าวไม่มีประเด็นพิจารณาและวินิจฉัยถึงความรับผิดทางอาญา

ของบุคคลใด โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อพิจารณาถึงอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญซึ่งมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย รวมถึงร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม และการกระทำเกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจของสภาผู้แทนราษฎรและรัฐสภาว่าผิดไปจากระเบียบ ข้อบังคับ หรือรัฐธรรมนูญหรือไม่ โดยมีได้มุ่งหมายพิสูจน์เจตนาแห่งการกระทำความผิด ทั้งมิได้มุ่งหมายให้ผู้กระทำต้องรับโทษ แตกต่างจากคดีนี้ที่เป็นคดีอาญาซึ่งการพิจารณาพิพากษาคดีศาลจำต้องวินิจฉัยพยานหลักฐานและพิเคราะห์ถึงพฤติการณ์แห่งการกระทำความผิดอันเป็นองค์ประกอบภายนอก รวมทั้งเจตนาและเจตนาพิเศษแห่งการกระทำความผิดอันเป็นองค์ประกอบภายในของจำเลยทั้งสองด้วย โดยศาลมีอำนาจไต่สวนพยานหลักฐานที่โจทก์และจำเลยทั้งสองนำเข้าสู่สืบ และมีอำนาจเรียกพยานหลักฐานอื่นมาไต่สวนได้ ดังนี้ เมื่อคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญไม่ได้วินิจฉัยถึงองค์ประกอบของความผิดตามฟ้อง จึงหาได้ผูกพันให้ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจำต้องพิพากษาลงโทษจำเลยทั้งสองไม่ กรณีต้องพิจารณาจากพยานหลักฐานในคดีนี้ต่อไป ซึ่งเมื่อพิจารณาข้อเท็จจริงตามทางไต่สวนแล้ว ได้รับความจากจำเลยที่ ๒ นายดิเรก ถึงฝั่ง สมาชิกวุฒิสภาและรองประธานคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ (วิปวุฒิสภา) คนที่หนึ่ง และนายชวลิต วิชยสุทธิ์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและคณะกรรมการประสานงานพรรคร่วมรัฐบาล (วิปรัฐบาล) ว่า การที่จำเลยที่ ๒ และคณะยื่นร่างรัฐธรรมนูญฯ ฉบับเดิมเพื่อขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับวิธีการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา โดยการรับเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนตามหนังสือพร้อมบันทึกหลักการและเหตุผล ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช และบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญฯ เอกสารหมายเลข ๑๕ ก็เนื่องมาจากเมื่อวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๖ สมาชิกรัฐสภาบางส่วนได้หารือร่วมกันและแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนในเรื่องดังกล่าวตั้งแต่ก่อนยื่นญัตติ สอดคล้องกับข้อความที่ปรากฏในสำเนา

หนังสือพิมพ์แนบท้ายบันทึกปากคำของจำเลยที่ ๒ เอกสารหมาย จ.๒๖ และสำเนาหนังสือพิมพ์ เอกสารหมาย ล.๖ ถึง ล.๘ ที่มีการอ้างถึงหลักการให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้งโดยตรง ๒๐๐ คน และไม่จำกัดวาระในการลงสมัครรับเลือกตั้ง โดยมีสิทธิลงสมัครรับเลือกตั้งได้อีกหลังครบ วาระ ประกอบกับเมื่อพิจารณาทันทีที่วิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญฯ แนบท้าย หนังสือเอกสารหมาย จ.๑๕ ที่จำเลยที่ ๒ ยื่นประกอบในการเสนอร่างรัฐธรรมนูญฯ ฉบับเดิมแล้ว มี ระบุในข้อ ๒.๑ ว่า สาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญฯ ... กำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้ง จำนวนสองร้อยคน ... รวมทั้งแก้ไขเพิ่มเติมวาระการดำรงตำแหน่งของสมาชิกวุฒิสภาให้สามารถ ดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินกว่าหนึ่งวาระได้เช่นเดียวกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งแสดงให้เห็นถึง การเสนอแนวคิดและหลักการตามที่ได้มีการร่วมกันหารือและแถลงข่าวดังกล่าว เกี่ยวกับวาระการ ดำรงตำแหน่งของสมาชิกวุฒิสภาให้สามารถดำรงตำแหน่งต่อเนื่องได้ จำเลยที่ ๒ อ้างว่าเหตุที่มีการ แก้ไขเพิ่มเติมร่างรัฐธรรมนูญฯ เนื่องจากมีสมาชิกรัฐสภาที่ร่วมลงชื่อบางส่วนทักท้วงว่าร่าง รัฐธรรมนูญฯ บกพร่องไม่เป็นไปตามที่ได้หารือและแถลงข่าวไว้ สอดคล้องกับคำเบิกความของนายติเรก และนายชวลิต รวมถึงรายงานการประชุมคณะกรรมการพัฒนาการเมืองและการมีส่วนร่วม ของประชาชน วุฒิสภา ครั้งที่ ๗๖ เอกสารในสำนวนการไต่สวนของศาลรัฐธรรมนูญหมาย จ.๔๙ ที่ ปราบกฏการทักท้วงของสมาชิกผู้ร่วมลงชื่อเสนอร่างรัฐธรรมนูญฯ จำเลยที่ ๒ ยังยืนยันว่า ได้แจ้ง คณะกรรมการประสานงานร่วมรัฐบาลให้ทราบถึงข้อบกพร่องและการแก้ไขเพิ่มเติมร่างรัฐธรรมนูญฯ ให้เป็นไปตามที่ได้หารือและแถลงข่าวแล้ว เชื่อว่าการแก้ไขสลับเปลี่ยนร่างรัฐธรรมนูญฯ ฉบับใหม่ของ จำเลยที่ ๒ เกิดจากการที่ผู้ร่วมเข้าชื่อเสนอญัตติพบข้อบกพร่องของร่างรัฐธรรมนูญฯ ฉบับเดิมและได้ ทักท้วง มิได้เกิดจากการกระทำของจำเลยที่ ๒ โดยพลการเพื่อประโยชน์ของตนเป็นส่วนตัว และ จำเลยที่ ๒ เข้าใจโดยสุจริตว่า การแก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าวเป็นเพียงการตกเติมเนื้อความส่วนที่ขาดหาย

ซึ่งยังอยู่ในหลักการและเจตนารมณ์ที่แท้จริงของสมาชิกรัฐสภาผู้ร่วมเข้าชื่อเสนอญัตติ ส่วนการที่
 จำเลยที่ ๒ เสนอร่างรัฐธรรมนูญฯ ฉบับใหม่โดยสับเปลี่ยนกับร่างรัฐธรรมนูญฯ ฉบับเดิม ใช้เลขรับ
 หนังสือเดิม และไม่ได้ให้สมาชิกรัฐสภาที่ร่วมเข้าชื่อเสนอญัตติลงชื่อใหม่ กับการที่จำเลยที่ ๑ มิได้สั่ง
 ให้แก้ไขร่างรัฐธรรมนูญฯ ฉบับใหม่เพื่อให้สมาชิกรัฐสภาที่ร่วมเข้าชื่อลงชื่อเสนอร่างรัฐธรรมนูญฯ
 ฉบับใหม่นั้น ในเรื่องนี้จำเลยที่ ๒ เบิกความยืนยันว่า ได้ขอให้วิปรัฐบาลช่วยแจ้งสมาชิกรัฐสภาทราบ
 แล้ว และในการขอแก้ไขเพิ่มเติมสับเปลี่ยนร่างรัฐธรรมนูญฯ ฉบับใหม่จำเลยที่ ๒ ได้ประสานงาน
 สอบถาม และปรึกษาเจ้าหน้าที่รัฐสภาก่อนล่วงหน้า โดยมอบหมายให้นายอนาวินผู้ช่วยของจำเลยที่ ๒
 ประสานงานกับนายเฮอร์วัตร ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานรองประธานสภาผู้แทนราษฎรคนที่ ๑ แล้ว
 นายเฮอร์วัตรประสานไปยังนายศิริโรจน์ จากนั้นนายอนาวินนำร่างรัฐธรรมนูญฯ ฉบับใหม่ไปสับเปลี่ยน
 กับร่างรัฐธรรมนูญฯ ฉบับเดิมตามเอกสารหมายเลข จ.๒๓ ซึ่งประกอบด้วยบันทึกหลักการและเหตุผล
 ร่างรัฐธรรมนูญที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง พร้อมบทบัญญัติของมาตราดังกล่าวที่ว่า
 “บุคคลผู้เคยดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาสิ้นสุดลงมาแล้ว ยังไม่เกินสองปี จะเป็น
 รัฐมนตรีหรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองซึ่งมิใช่สมาชิกวุฒิสภา มิได้” รวมถึงมีบันทึกวิเคราะห์สรุป
 สำคัญของร่างรัฐธรรมนูญฯ ตามที่มีการกำหนดไว้ในข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓
 ข้อ ๘๖ ครอบคลุม การเสนอร่างรัฐธรรมนูญฯ ฉบับใหม่มีนางบุษกร นางนงค์เยาว์ และนายศิริโรจน์ ซึ่ง
 ล้วนเป็นเจ้าหน้าที่รัฐสภาที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบเรื่องดังกล่าวตามลำดับชั้นร่วมดำเนินการอยู่
 ด้วย เจ้าหน้าที่รับร่างรัฐธรรมนูญฯ ฉบับใหม่ไว้และคืนร่างรัฐธรรมนูญฯ ฉบับเดิมไป โดยนายศิริโรจน์
 และนางนงค์เยาว์ยืนยันว่า ได้ตรวจสอบร่างรัฐธรรมนูญฯ ฉบับใหม่แล้ว ซึ่งก็ไม่ปรากฏว่ามีการ
 ทักท้วงหรือแจ้งข้อไม่ถูกต้องสมบูรณ์ในการเสนอร่างรัฐธรรมนูญฯ ฉบับใหม่ ให้จำเลยที่ ๒ ทราบว่า
 ต้องเสนอเป็นญัตติใหม่หรือต้องให้สมาชิกรัฐสภาร่วมลงชื่อใหม่ กรณีย่อมมีเหตุผลให้จำเลยที่ ๒ เชื่อ

ว่าสามารถดำเนินการเช่นนี้ได้ตามที่ได้รับแจ้งจากเจ้าหน้าที่ ทั้งจำเลยที่ ๒ ยังเบิกความอีกว่า หากเจ้าหน้าที่รัฐสภาให้คำแนะนำหรือพบเห็นว่าจำเลยที่ ๒ แก้ไขเพิ่มเติมและสับเปลี่ยนร่างรัฐธรรมนูญ ไม่ถูกต้อง จำเลยที่ ๒ และคณะก็ยังมีหนทางที่จะนำร่างรัฐธรรมนูญ ที่ได้ปรับปรุงสมบูรณ์แล้วเข้าสู่การพิจารณาของรัฐสภาได้หลายวิธี ซึ่งพรรคการเมืองที่จำเลยที่ ๒ สังกัดอยู่มีสมาชิกเพียงพอที่จะเสนอใหม่หรือทำร่างรัฐธรรมนูญ เสนอประกบกับร่างรัฐธรรมนูญ ที่ยื่นไว้เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ หรือแปรญัตติเพิ่มเติมเข้ามาแก้ไขในชั้นกรรมาธิการได้ ประกอบกับเมื่อพิจารณารายชื่อสมาชิกรัฐสภาที่ร่วมลงชื่อเสนอร่างรัฐธรรมนูญ แนบท้ายสำเนาหนังสือสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ลับที่ สผ ๐๐๐๓/๓๑ ลงวันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๖ เรื่อง ขอเอกสารและพยานหลักฐาน พร้อมเอกสารประกอบหมาย จ.๕๒ แล้ว ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกพรรคการเมืองเดียวกับจำเลยที่ ๒ และหากการแก้ไขร่างรัฐธรรมนูญ ฉบับใหม่นี้ไม่ตรงตามเจตนารมณ์ของสมาชิกที่เข้าชื่อเสนอร่างรัฐธรรมนูญ ฉบับเดิม ก็น่าจะต้องมีการหักท้วงกันในที่ประชุมรัฐสภา นอกจากนี้ทางใต้สวนได้ความจากพยานที่เป็นข้าราชการ เจ้าหน้าที่ และอดีตข้าราชการที่ปฏิบัติงานในสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรและสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ซึ่งไม่ปรากฏว่ามีส่วนได้เสียกับการแก้ไขเพิ่มเติมร่างรัฐธรรมนูญ และล้วนเป็นพยานที่มีหน้าที่และประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวข้องกับการเสนอร่างรัฐธรรมนูญ ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ร่างพระราชบัญญัติ และร่างกฎหมาย ได้แก่ นายจเร พันธุ์เปรื่อง รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร นายจำนงค์ สวมประจำ อดีตรองเลขาธิการวุฒิสภาและอดีตเลขาธิการวุฒิสภา นางนรรัตน์ พิมเสน เลขาธิการวุฒิสภา นายธงชัย ดุลยสุข รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร นายพิฑูร พุ่มหิรัญ อดีตเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร นางสาวปิยวรรณ บุญยิ่ง ผู้รับมอบหมายจากเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร นายศิริโรจน์ ผู้บังคับบัญชาในกลุ่มงานพระราชบัญญัติและญัตติ ๑ นางนงค์เยาว์ นิติกรเชี่ยวชาญ กลุ่มงานพระราชบัญญัติและญัตติ ๑ นางบุษกร ผู้อำนวยการ

สำนักการประชุม นางพรณิภา รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร และนายสุวิจักขณ์ นาควัชรชัย เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ที่ให้การชี้แจงข้อสงสัยของโจทก์ และชั้นคณะทำงานร่วม กับที่เบิกความต่อศาล ต่างยืนยันสอดคล้องกันว่า ตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๓๖ กำหนดว่า ญัตติที่บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาแล้ว หากผู้เสนอญัตติจะถอนญัตติหรือจะแก้ไขเพิ่มเติม หรือจะถอนชื่อจากการเป็นผู้ร่วมกันเสนอ หรือผู้รับรองจะถอนการรับรองญัตติ จะต้องได้รับความยินยอมของที่ประชุมรัฐสภา แต่กรณีนี้เป็นเรื่องที่จำเลยที่ ๑ ยังไม่บรรจุญัตติตามร่างรัฐธรรมนูญฯ ฉบับเดิมเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา ซึ่งไม่มีข้อบังคับห้ามไว้ ตามธรรมเนียมและแนวทางปฏิบัติทางธุรการของสำนักงานที่ปฏิบัติสืบเนื่องกันมายาวนานถือว่าเป็นเรื่องที่สามารถแก้ไขเพิ่มเติมร่างรัฐธรรมนูญฯ ได้ นายศิโรจน์ นางบุษกร นายจำนงค์ นายพิฑูร และนางสาวปิยวรรณ ยังให้การในชั้นไต่สวนของโจทก์เพิ่มเติมทำนองเดียวกันเกี่ยวกับแนวทางการเสนอแก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติและร่างรัฐธรรมนูญฯ สามารถดำเนินการได้ ๕ แนวทาง ซึ่งในแนวทางที่ ๓ เป็นกรณีเจ้าหน้าที่ตรวจสอบแล้วไม่พบข้อบกพร่อง แต่ผู้เสนอหลักประสงค์จะแก้ไขปรับปรุง ผู้เสนอหลักก็จะนำร่างกฎหมายเฉพาะหน้าที่ต้องการแก้ไขเปลี่ยนแปลง หรือนำร่างกฎหมายทั้งฉบับมาเปลี่ยน โดยไม่จำเป็นต้องลงรับหนังสือใหม่หรือให้สมาชิกร่วมลงชื่อเสนอใหม่อีกครั้งหนึ่ง และสามารถแก้ไขได้ภายใต้หลักการที่เสนอไว้ ไม่ว่าจะเป็นการแก้ไขน้อยหรือมาก หรือแก้ไขในข้อสาระสำคัญหรือไม่ ดังเช่นที่เกิดขึ้นในการแก้ไขเพิ่มเติมและสับเปลี่ยนร่างรัฐธรรมนูญฯ ฉบับใหม่ของจำเลยที่ ๒ ครั้งนี้ นางบุษกร นางพรณิภา นายสุวิจักขณ์ นายจำนงค์ นายพิฑูร และนางสาวปิยวรรณ ยืนยันด้วยว่า ธรรมเนียมและแนวทางปฏิบัติทางธุรการดังกล่าวใช้ได้แก่กรณีการแก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติ ร่างกฎหมาย รวมถึงร่างรัฐธรรมนูญด้วย ประกอบกับเมื่อพิจารณาหลักเกณฑ์ในการเสนอร่างพระราชบัญญัติแล้ว ต้องอยู่ภายใต้บังคับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๑๔๒ วรรคสี่ ที่กำหนดให้ต้องเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรก่อน ซึ่งข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๕๑ ข้อ ๕๓ กำหนดว่า ญัตติที่บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมแล้ว หากผู้เสนอญัตติจะถอนญัตติหรือจะแก้ไขเพิ่มเติม หรือจะถอนชื่อจากการเป็นผู้ร่วมกันเสนอ หรือผู้รับรองจะถอนการรับรองญัตติ จะต้องได้รับความยินยอมของที่ประชุม อันเป็นบทบัญญัติที่มีเนื้อหาในทำนองเดียวกันกับการแก้ไขเพิ่มเติมร่างรัฐธรรมนูญซึ่งอยู่ในอำนาจหน้าที่ของรัฐสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ หมวด ๑๕ ประกอบข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๓๖ ซึ่งก็ปรากฏข้อเท็จจริงว่า เคยมีการเสนอญัตติแก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติและร่างรัฐธรรมนูญที่มีการดำเนินการสอดคล้องกับธรรมเนียมและแนวทางปฏิบัติทางธุรการดังกล่าว กล่าวคือ เป็นการดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมก่อนมีการส่งญัตติบรรจุระเบียบวาระการประชุม โดยยังคงใช้เลขรับหนังสือเดิมและลายมือชื่อของผู้เข้าชื่อเสนอญัตติเดิม เช่น ร่างพระราชบัญญัติโคนมและผลิตภัณฑ์นม พ.ศ. ร่างพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ร่างพระราชบัญญัติกองทุนร่วมบรรเทาความเสียหายต่อพืชผลผลิตทางการเกษตรกรรม พ.ศ. ร่างพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช เป็นต้น นายศิริโรจน์และนางนงค์เยาว์เบิกความในทำนองเดียวกันว่า หลังจากจำเลยที่ ๒ แก้ไขเพิ่มเติมสับเปลี่ยนร่างรัฐธรรมนูญฯ ฉบับใหม่ พยานทั้งสองได้ตรวจสอบร่างรัฐธรรมนูญฯ ฉบับใหม่แล้วเห็นว่าการแก้ไขเพิ่มเติมเป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๙๑ (๑) และเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมก่อนที่จำเลยที่ ๑ จะอนุญาตให้บรรจุระเบียบวาระการประชุมสอดคล้องกับข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๓๖ นางนงค์เยาว์จึงจัดทำบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ เสนอต่อนางบุษกรผ่านนายศิริโรจน์

ระบุว่า ตามร่างรัฐธรรมนูญฯ ฉบับเดิมที่เสนอเมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ นั้น กลุ่มงานพระราชบัญญัติและสถิติ ๑ ได้รับการประสานงานและได้รับร่างรัฐธรรมนูญฯ ฉบับที่ปรับแก้ไขแล้วเมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ร่างรัฐธรรมนูญฯ ฉบับใหม่ได้เพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง อยู่หลังมาตรา ๑๑๕ และเพิ่มคำว่า วรรคหนึ่ง หลังมาตรา ๒๔๑ เห็นควรนำเสนอเลขาธิการรัฐสภาเพื่อนำกราบเรียนประธานรัฐสภาเพื่ออนุญาตบรรจุวาระการประชุมรัฐสภาต่อไป นายศิริโรจน์เกษียนสั่งในบันทึกข้อความดังกล่าวว่า เรียน เลขาธิการรัฐสภา เพื่อโปรดนำกราบเรียนประธานรัฐสภา เพื่อโปรดอนุญาตให้ผู้เสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับแก้ไขที่มาของสมาชิกวุฒิสภา แก้ไขเพิ่มเติมในบันทึกหลักการและในร่างรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และเพิ่มคำว่า วรรคหนึ่ง ของมาตรา ๒๔๑ ซึ่งสามารถกระทำได้ เนื่องจากประธานรัฐสภายังไม่ได้อนุญาตบรรจุร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา ตามสำเนาทันทีข้อความเอกสารหมายเลข จ.๒๔ แล้วมอบให้นางบุษกร อันเป็นการแสดงให้เห็นว่าเจ้าหน้าที่ซึ่งปฏิบัติงานโดยตรงได้ดำเนินการตามขั้นตอนและตรวจสอบร่างรัฐธรรมนูญฯ ฉบับใหม่แล้ว จนมีการทำบันทึกข้อความฉบับใหม่เพื่อเสนอต่อจำเลยที่ ๑ โดยนางบุษกรยืนยันทำนองว่า ได้นำบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ไปด้วยเพื่อเสนอจำเลยที่ ๑ ลงนามในวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ขณะที่จำเลยที่ ๑ เรียกไปสอบถามเกี่ยวกับการแก้ไขเพิ่มเติมและสับเปลี่ยนร่างรัฐธรรมนูญฯ แต่นางบุษกรยังไม่ได้เสนอบันทึกข้อความดังกล่าวแก่จำเลยที่ ๑ เพราะจำเลยที่ ๑ แจ้งว่าจะลงนามอนุญาตในบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ พยานทั้งสามปากเบิกความเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินการตรวจสอบและพิจารณาเสนอร่างรัฐธรรมนูญฯ ฉบับใหม่ตามอำนาจหน้าที่ของตนตามลำดับขั้นตอนเนื่องเชื่อมโยงกัน จนกระทั่งมีการจัดทำบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ และเตรียมการเพื่อเสนอเรื่องต่อจำเลยที่ ๑ แสดงให้เห็นว่าก่อนที่จะมีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๕-๑๘/๒๕๕๖ นั้น เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานทั้งหมดต่างมี

ความเข้าใจว่าสามารถนำร่างกฎหมายมาปรับเปลี่ยนได้โดยไม่ต้องลงเลขรับหนังสือใหม่และไม่ต้องให้สมาชิกลงชื่อเสนอร่างกฎหมายใหม่ นอกจากนี้ยังได้ความตามทางใต้สวนว่า ก่อนจำเลยที่ ๑ จะอนุญาตให้บรรจระเบียบวระการประชุม ได้เรียกนางบุษกรไปสอบถามว่าในกรณีเช่นนี้สามารถทำได้หรือไม่ นางบุษกรยืนยันว่าสามารถทำได้ อีกทั้งได้ความจากคำเบิกความของนางนงค์เยาว์ทำนองว่า มีการดำเนินการตามธรรมเนียมและแนวทางปฏิบัติทางธุรการดังกล่าวเรื่อยมา จนภายหลังศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัย จึงมีการปรับเปลี่ยนแนวทางปฏิบัติทางธุรการและมีการจัดทำข้อบังคับการประชุมรัฐสภาให้สอดคล้องกับคำวินิจฉัยดังกล่าว กล่าวคือ หากจะมีการแก้ไขในสาระสำคัญจะให้ผู้เข้าชื่อเสนอทุกคนลงชื่อใหม่อีกครั้ง และได้มีการให้คำแนะนำและชี้แจงแก่สมาชิกรัฐสภาในการดำเนินการเพื่อให้สอดคล้องกับคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ดังนี้ พฤติการณ์แห่งคดีมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า ขณะเกิดเหตุเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ยึดถือธรรมเนียมและแนวทางปฏิบัติทางธุรการดังกล่าวเป็นบรรทัดฐานในการปฏิบัติงานตลอดมา และขณะที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมปรับเปลี่ยนร่างรัฐธรรมนูญฯ ฉบับใหม่ของจำเลยที่ ๒ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องรวมถึงจำเลยทั้งสองเข้าใจโดยสุจริตว่าเป็นเรื่องที่สามารถกระทำได้โดยใช้เลขรับหนังสือเดิมและลายมือชื่อของสมาชิกรัฐสภาผู้เข้าชื่อเสนอญัตติเดิม ไม่ต้องเสนอเป็นญัตติใหม่ และจำเลยที่ ๑ เข้าใจโดยสุจริตว่าร่างรัฐธรรมนูญฯ ฉบับใหม่เป็นร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่มีผู้เสนอตามมาตรา ๒๙๑ (๑) แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ โดยสมบูรณ์แล้ว กรณีมิใช่เรื่องที่ประธานรัฐสภาตรวจสอบและพบว่า มีข้อบกพร่อง อันจะต้องแจ้งผู้เสนอเพื่อแก้ไขร่างรัฐธรรมนูญฯ ให้ถูกต้องตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๐ นอกจากนี้ภายหลังจำเลยที่ ๑ อนุญาตให้บรรจระเบียบวระการประชุมแล้วได้มีการจัดทำและส่งหนังสือเชิญประชุมพร้อมระเบียบวาระการประชุมร่วมกันของรัฐสภา เพื่อพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..)

พุทธศักราช ซึ่งรวมถึงร่างรัฐธรรมนูญฯ ฉบับใหม่ที่จำเลยที่ ๒ เสนอ โดยระบุถึงการแก้ไขมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และมาตรา ๒๔๑ วรรคหนึ่ง ไว้ชัดเจนตามเอกสารหมายเลข จ.๒๕ และเมื่อเริ่มประชุมในวาระที่หนึ่ง ชั้นรับหลักการ ผู้เสนอหลักจะต้องแถลงหลักการและเหตุผลของญัตติที่ขอแก้ไขเพิ่มเติมที่ประชุมรัฐสภา จำเลยที่ ๒ ก็ได้แถลงหลักการและเหตุผลของญัตติตามร่างรัฐธรรมนูญฯ ฉบับใหม่ให้สมาชิกรัฐสภาทราบแล้ว สมาชิกรัฐสภาทั้งหมดซึ่งรวมถึงสมาชิกรัฐสภาที่เคยเข้าชื่อเสนอญัตติตามร่างรัฐธรรมนูญฯ ฉบับเดิมสามารถทราบได้ว่าญัตติที่ได้มีการนำเข้าพิจารณาของรัฐสภานั้นเป็นไปตามที่ได้มีการหารือร่วมกันและแถลงข่าวไว้ในทุกประเด็นหรือไม่และสามารถทักท้วงต่อที่ประชุมได้ แต่ก็ไม่ปรากฏว่ามีสมาชิกรัฐสภาที่เข้าชื่อไว้คนใดทักท้วง ตามรายงานการประชุมเอกสารหมายเลข จ.๒๗ สำหรับผลของการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญฯ ฉบับใหม่จะเป็นเช่นไรนั้นขึ้นอยู่กับการพิจารณาของมติของสมาชิกรัฐสภาทั้งหมด มิได้เป็นผลโดยตรงจากการเสนอร่างรัฐธรรมนูญฯ ฉบับใหม่ของจำเลยที่ ๒ และการอนุญาตให้บรรจระบุเบี่ยงเบนวาระการประชุมของจำเลยที่ ๑ ซึ่งก็ปรากฏว่าผลการลงมติในวาระที่หนึ่ง ที่ประชุมลงมติรับหลักการตามร่างรัฐธรรมนูญฯ ฉบับใหม่ด้วยคะแนนเสียงมากถึง ๓๖๗ เสียง ตามบันทึกการออกเสียงลงคะแนนเอกสารหมายเลข จ.๒๘ ยิ่งสนับสนุนให้เห็นว่า ร่างรัฐธรรมนูญฯ ฉบับใหม่นั้นตรงตามเจตจำนงของสมาชิกรัฐสภาผู้ร่วมเข้าชื่อเสนอญัตติตั้งแต่แรก โดยไม่ปรากฏว่าจำเลยทั้งสองใช้อิทธิพลหรืออำนาจครอบงำสั่งการใดในทางบังคับให้ผู้ที่เกี่ยวข้องหรือสมาชิกรัฐสภาที่ร่วมเข้าชื่อเสนอร่างรัฐธรรมนูญฯ ฉบับเดิมในการงดใช้สิทธิโต้แย้งคัดค้านหรือถอนตัวในการเสนอญัตติตามร่างรัฐธรรมนูญฯ ฉบับใหม่ หรือบังคับให้ต้องลงมติรับหลักการตามร่างรัฐธรรมนูญฯ ฉบับใหม่แต่อย่างใด จนกระทั่งต่อมาร่างรัฐธรรมนูญฯ ฉบับใหม่ได้ผ่านการพิจารณาและลงมติโดยที่ประชุมรัฐสภาครบทั้งสามวาระ ข้อเท็จจริงยังไม่อาจรับฟังได้ว่า จำเลยทั้งสองมีเจตนาปกปิดข้อเท็จจริง ไม่แจ้งให้สมาชิกรัฐสภาทราบถึงการแก้ไขเพิ่มเติมและสับเปลี่ยนร่าง

รัฐธรรมนูญฯ ฉบับใหม่ หรือรวบรัดกระบวนการให้เสร็จสิ้นไปโดยเร็วโดยไม่ปฏิบัติตามแนวทางที่กฎหมายกำหนด หรือเป็นการดำเนินการที่ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ข้อบังคับการประชุมรัฐสภา และขั้นตอนทางธุรการ หรือมีเจตนาไม่สุจริตเพื่อเอื้อประโยชน์แก่ผู้หนึ่งผู้ใด อันจะทำให้การกระทำของจำเลยทั้งสองเป็นความผิดฐานเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดในตำแหน่งหรือหน้าที่ หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่โดยมิชอบ เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต อุทธรณ์ข้อนี้ของโจทก์ฟังไม่ขึ้น

สำหรับอุทธรณ์ของโจทก์ที่ว่า จำเลยที่ ๑ กระทำความผิดตามฟ้องข้อ ๓.๒ เนื่องจากจำเลยที่ ๑ มีเจตนาปกปิดข้อเท็จจริง ไม่แจ้งต่อสมาชิกรัฐสภาว่ามีการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ขึ้น เพื่อให้การพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมไม่ตรงตามเจตนาของผู้เข้าชื่อเสนอญัตติ อันเป็นเจตนาพิเศษ จำเลยที่ ๑ ในฐานะประธานรัฐสภามีหน้าที่ดำเนินการประชุมรัฐสภาให้เป็นไปตามกฎหมายและข้อบังคับการประชุม และย่อมต้องทราบว่าไม่สามารถบรรจุร่างรัฐธรรมนูญฯ ฉบับที่จำเลยที่ ๒ นำมาสืบเปลี่ยนเข้าระเบียบวาระการประชุมได้ การที่จำเลยที่ ๑ เกษียนสั่งอนุญาตให้บรรจุระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาในบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ เป็นคำสั่งให้นำร่างรัฐธรรมนูญฯ ฉบับเดิมบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุม จำเลยที่ ๑ มีเจตนาในการปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่สมาชิกรัฐสภาหรือผู้ใดผู้หนึ่งแล้วนั้น เห็นว่า การที่จำเลยที่ ๑ อนุญาตให้บรรจุร่างรัฐธรรมนูญฯ ฉบับใหม่เข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาและมีการนำร่างรัฐธรรมนูญฯ ดังกล่าวเสนอต่อที่ประชุมรัฐสภาเพื่อพิจารณา เพราะเหตุที่จำเลยที่ ๑ ได้สอบถามนางบุษกรซึ่งมีหน้าที่โดยตรงเกี่ยวกับการดำเนินการเรื่องดังกล่าวจนทราบว่าสามารถกระทำได้ ทั้งในบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ เอกสารหมาย จ.๒๑ ก็มีการระบุข้อความเพิ่มเติมอ้างถึง “มาตรา ๑๑๖ วรรคสอง” และ “วรรคหนึ่ง” ท้ายมาตรา ๒๔๑ ซึ่งนางนงค์เยาว์

เบิกความยอมรับว่า เป็นผู้เขียนข้อความดังกล่าวด้วยลายมือ ประกอบกับได้ความว่าขณะเกิดเหตุเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานมีแนวทางปฏิบัติที่สามารถแก้ไขเพิ่มเติมสับเปลี่ยนร่างกฎหมายฉบับใหม่โดยใช้เลขรับหนังสือเดิมและลายมือชื่อของสมาชิกรัฐสภาผู้เข้าชื่อเสนอญัตติเดิมได้ตั้งที่วินิจฉัยมาแล้ว ย่อมเป็นเหตุให้จำเลยที่ ๑ เชื่อว่าผู้เสนอญัตติสามารถแก้ไขญัตติได้หากประธานรัฐสภายังไม่ได้ส่งอนุญาตให้บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุม ส่วนที่จำเลยที่ ๑ เกษียนส่งอนุญาตในบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ นั้นได้ความจากนางบุษกรทำนองว่า ในขณะที่เข้าไปพบจำเลยที่ ๑ พยานได้นำบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ เข้าไปด้วย แต่หลังจากที่พยานแจ้งจำเลยที่ ๑ ว่า การแก้ไขเพิ่มเติมและสับเปลี่ยนร่างรัฐธรรมนูญฯ ฉบับใหม่สามารถทำได้ จำเลยที่ ๑ แจ้งว่าจะลงนามในบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ พยานจึงไม่ได้เสนอบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ให้จำเลยที่ ๑ อีก ซึ่งเมื่อพิจารณาทันทีข้อความลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ เอกสารหมาย จ.๒๑ ข้อ ๑ แล้ว มีการระบุถึงเนื้อหาสาระของร่างรัฐธรรมนูญฯ คือ “กำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้งจำนวน ๒๐๐ คน ... รวมทั้งแก้ไขเพิ่มเติมวาระการดำรงตำแหน่งให้สามารถดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินหนึ่งวาระได้” สอดคล้องกับเนื้อความและหลักการในมาตรา ๑๑๖ วรรคสองของร่างรัฐธรรมนูญฯ ฉบับใหม่ ที่มีวัตถุประสงค์ให้บุคคลผู้เคยดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกภาพสิ้นสุดลงแล้ว สามารถดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาได้อีก ไม่ต้องเว้นระยะเวลา ๒ ปี ตามเอกสารหมาย จ.๒๓ การเสนอร่างรัฐธรรมนูญฯ ฉบับใหม่ต่อที่ประชุมรัฐสภาจึงเป็นการสั่งการไปตามความเข้าใจของจำเลยที่ ๑ ตามข้อมูลที่ได้รับแจ้งจากเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวโดยตรง มิได้มีเจตนาปกปิดข้อเท็จจริง ไม่แจ้งต่อสมาชิกรัฐสภาว่ามีการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญฯ ฉบับใหม่ขึ้น เพื่อให้การพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญฯ ไม่ตรงตามเจตนาของผู้เข้าชื่อเสนอญัตติ ข้อเท็จจริงยังไม่อาจรับฟังได้ว่า จำเลยที่ ๑ มีเจตนากระทำการอันเป็นการปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติใดๆ ใน

ตำแหน่งหรือหน้าที่ หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่โดยมิชอบ เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต อุทธรณ์ข้อนี้ของโจทก์ฟังไม่ขึ้นเช่นกัน

ส่วนอุทธรณ์ของโจทก์ที่ว่า จำเลยที่ ๑ กระทำความผิดตามฟ้องข้อ ๓.๓ เพราะจำเลยที่ ๑ มีหน้าที่ต้องสอบถามความเห็นจากที่ประชุมเพื่อให้เกิดความชัดเจนเกี่ยวกับวันเริ่มนับกำหนดเวลาแปรญัตติ แต่จำเลยที่ ๑ กลับวินิจฉัยเองให้เริ่มนับกำหนดเวลาแปรญัตติย้อนหลังไปในวันที่ ๕ เมษายน ๒๕๕๖ ทำให้ครบกำหนดวันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๕๖ แทนที่จะเริ่มนับแต่วันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งเป็นวันที่ที่ประชุมลงมติกำหนดเวลาแปรญัตติ ส่งผลให้กำหนดเวลาแปรญัตติเหลือเพียง ๑ วัน เป็นการจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานของสมาชิกรัฐสภาและเร่งรัดกระบวนการเพื่อเปิดช่องให้มีการลงสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาได้ทันในการเลือกตั้งที่จะมีขึ้นครั้งถัดไป เพื่อเอื้อประโยชน์ให้ตนเองและพวกพ้อง ให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ เป็นการกระทำที่เป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์ มีเจตนารวบรัดกระบวนการทางนิติบัญญัติ และเป็นการทำลายสารัตถะและความชอบธรรมของกระบวนการนิติบัญญัติ และฝ่าฝืนข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ จำเลยที่ ๑ มีเจตนากระทำความผิดนั้น เห็นว่า แม้ศาลรัฐธรรมนูญจะมีคำวินิจฉัยที่ ๑๕-๑๘/๒๕๕๖ เกี่ยวกับการนับกำหนดเวลาในการแปรญัตติว่า ต้องมีเวลาพอสมควรเพื่อให้สมาชิกผู้ประสงค์จะขอแปรญัตติได้ทราบระยะเวลาที่แน่นอนในการยื่นขอแปรญัตติ อันเป็นสิทธิในการทำหน้าที่ของสมาชิกรัฐสภาภายใต้บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ การเริ่มนับระยะเวลาในการแปรญัตติย้อนหลังไปจนทำให้เหลือเวลาขอแปรญัตติเพียง ๑ วัน เป็นการดำเนินการที่ขัดต่อข้อบังคับการประชุมและไม่เป็นกลาง จึงไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๑๒๕ วรรคหนึ่งและวรรคสอง และ

ขัดต่อหลักนิติธรรมตามมาตรา ๓ วรคสองก็ตาม แต่ก็เป็นการวินิจฉัยเกี่ยวกับการกระทำของจำเลย
 ที่ ๑ ในเรื่องกำหนดเวลาเสนอคำแปรญัตติที่ให้เริ่มนับแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการแห่ง
 ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม คือ ให้เริ่มนับตั้งแต่วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๕๖ ว่าชอบด้วยข้อบังคับการ
 ประชุมรัฐสภาหรือรัฐธรรมนูญหรือไม่ มิได้เป็นการวินิจฉัยพฤติการณ์ ความมุ่งหมาย เจตนา และ
 เจตนาพิเศษแห่งการกระทำของจำเลยที่ ๑ ว่าเป็นความผิดทางอาญาหรือไม่ จึงยังไม่อาจนำมารับฟัง
 เป็นยุติว่า จำเลยที่ ๑ มีเจตนาและเจตนาพิเศษในการกระทำความผิดทางอาญา เมื่อพิจารณา
 พฤติการณ์ของจำเลยที่ ๑ ในการประชุมรัฐสภาเมื่อวันที่ ๓ เมษายน ๒๕๕๖ ต่อเนื่องถึงวันที่ ๔
 เมษายน ๒๕๕๖ มีการออกเสียงลงคะแนนในวาระที่หนึ่ง ขึ้นรับหลักการ ที่ประชุมมีมติรับหลักการ
 ตามร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม มีการตั้งคณะกรรมการพิจารณาของรัฐสภา จากนั้นจำเลยที่ ๑ กล่าวว่า
 ไม่มีท่านใดเห็นเป็นอย่างอื่น กำหนดเวลาแปรญัตติก็ตามข้อบังคับ แต่นายอรรถพร พลบุตร เสนอ
 ญัตติขอให้กำหนดเวลาแปรญัตติภายใน ๖๐ วัน และนายสุรชัย ชัยตระกูลทอง เสนอขอให้
 กำหนดเวลาแปรญัตติภายใน ๑๕ วัน จึงต้องมีการลงมติ ซึ่งก่อนขอมติที่ประชุมต้องตรวจสอบองค์
 ประชุมก่อน ปรากฏว่าขณะนั้นองค์ประชุมไม่ครบ จำเลยที่ ๑ กล่าวว่า “เสียงไม่พอ องค์ประชุมไม่
 ครบ เพราะฉะนั้นก็ถือว่า ๑๕ วัน ตามข้อบังคับ องค์ประชุมไม่ครบก็ปิดประชุม” ตามสำเนา
 บันทึกการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ ๔ (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) เอกสารหมายเลข จ.๒๗ โดย
 ข้อเท็จจริงตามทางไต่สวนได้ความว่า ก่อนเกิดเหตุคดีนี้ไม่เคยมีปัญหาเกี่ยวกับกำหนดเวลาการเสนอ
 คำแปรญัตติมาก่อน ซึ่งตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ วรคหนึ่ง กำหนดว่า
 “การพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมขึ้นคณะกรรมการ สมาชิกรัฐสภาผู้ใดเห็นควรแก้ไข
 เพิ่มเติมร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมก็ให้เสนอคำแปรญัตติล่วงหน้าเป็นหนังสือต่อประธาน
 คณะกรรมการภายในกำหนดสิบห้าวันนับแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญ

แก้ไขเพิ่มเติม เว้นแต่รัฐสภาจะได้กำหนดเวลาแปรญัตติสำหรับร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนั้นไว้เป็นอย่างอื่น” โดยไม่มีข้อบังคับการประชุมข้ออื่นใดกำหนดหลักการและวิธีการนับกำหนดเวลาแปรญัตติในกรณีดังเช่นที่เกิดขึ้นนี้ไว้อย่างชัดเจน ประกอบกับตามถ้อยคำที่ระบุไว้ในข้อบังคับการประชุมรัฐสภา ข้อ ๙๖ ดังกล่าวในส่วนที่บัญญัติว่า “... เว้นแต่รัฐสภาจะได้กำหนดเวลาแปรญัตติสำหรับร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนั้นไว้เป็นอย่างอื่น” นั้น เป็นการใช้ถ้อยคำว่า “กำหนดเวลาแปรญัตติ” มิได้ใช้ถ้อยคำเกี่ยวกับการเริ่มนับกำหนดเวลาแปรญัตติ จึงอาจเป็นผลให้จำเลยที่ ๑ เข้าใจว่าการกำหนดเวลาเป็นอย่างอื่นของรัฐสภาที่ต้องมีการลงมติ หมายถึงเฉพาะเรื่องการกำหนดจำนวนวันตามที่มีผู้เสนอญัตติแตกต่างกัน นอกจากนี้แม้ขณะนั้นรัฐสภายังไม่สามารถลงมติเกี่ยวกับกำหนดเวลาแปรญัตติได้ว่า จะให้มีกำหนด ๑๕ วัน หรือ ๖๐ วัน ก็ตาม แต่กระบวนการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญยังคงต้องดำเนินการตามลำดับต่อไปสู่วาระที่สองและวาระที่สามตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๙๑ ระยะเวลาระหว่างกระบวนการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมในลำดับต่อไปดังกล่าว ย่อมต้องดำเนินเรื่อยไปจนกว่าจะมีการลงมติของสมาชิกรัฐสภาเกี่ยวกับกำหนดเวลาแปรญัตติเสร็จสิ้น พฤติการณ์ของจำเลยที่ ๑ ที่กล่าวในที่ประชุมเมื่อวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งที่ประชุมมีมติรับหลักการ จึงมีลักษณะเป็นการกำหนดกรอบเวลาตามข้อบังคับการประชุมไว้เบื้องต้นเพื่อให้สมาชิกรัฐสภาเตรียมการเกี่ยวกับการเสนอคำแปรญัตติและจัดทำคำแปรญัตติไปพลาวก่อนที่ที่ประชุมจะมีการลงมติเรื่องกำหนดเวลาแปรญัตติที่แน่นอนได้อันเป็นการรักษาสีทธิในการเสนอคำแปรญัตติของสมาชิกรัฐสภา ซึ่งต่อมาจำเลยที่ ๑ ก็ได้เรียกประชุมร่วมกันของรัฐสภาเพื่อลงมติเรื่องกำหนดเวลาแปรญัตติในวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ จำเลยที่ ๑ ยืนยันต่อที่ประชุมรัฐสภาถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นว่า ตนได้ปฏิบัติตามถ้อยคำที่กำหนดไว้ในข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ ที่ให้กำหนดเวลาแปรญัตติ ๑๕ วัน โดยอัตโนมัติ ยกเว้น

รัฐสภาเห็นเป็นอย่างอื่น และเมื่อมีสมาชิกเห็นเป็นอย่างอื่นเสนอขึ้นมา ซึ่งต้องขอมติที่ประชุม แต่เมื่อตรวจสอบองค์ประชุมแล้วไม่ครบ ก็แปลว่า ณ เวลานั้นรัฐสภายังไม่เห็นเป็นอย่างอื่น กำหนดเวลาแปรญัตติก็ต้องเป็น ๑๕ วัน ตามข้อบังคับ จำเลยที่ ๑ ดำเนินการอย่างอื่นไม่ได้ อีกทั้งได้ความว่าในการประชุมวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ จำเลยที่ ๑ ได้รับฟังความเห็นและคำคัดค้านของสมาชิกรัฐสภา บางราย ได้แก่ นายชวน หลีกภัย และนายชาดา ไทยเศรษฐ์ เกี่ยวกับวันเริ่มนับกำหนดเวลาแปรญัตติว่าควรเป็นวันใด แล้วจำเลยที่ ๑ วินิจฉัยว่า ต้องเป็นไปตามข้อบังคับการประชุม ข้อ ๙๖ ที่ให้เริ่มนับถัดจากวันที่รัฐสภามีมติรับหลักการร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม คือ วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๕๖ จำเลยที่ ๑ ชี้แจงต่อที่ประชุมว่าไม่มีอำนาจนับกำหนดเวลาแปรญัตติให้แตกต่างไปจากที่ข้อบังคับการประชุมรัฐสภากำหนดไว้ จำเลยที่ ๑ ยืนยันถึงมูลเหตุและเจตนาแห่งการกระทำตามความเข้าใจของตนเพื่อให้เป็นไปตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภาดังกล่าวมาโดยตลอดตั้งแต่ต้น กรณีมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า จำเลยที่ ๑ ใช้ข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ เป็นแนวทางหลักในการกำหนดวันเริ่มนับกำหนดเวลาแปรญัตติ หากสมาชิกรัฐสภาเห็นว่าไม่สามารถยื่นได้ทันทีก็สามารถลงมติให้ใช้กำหนดเวลา ๖๐ วัน ได้ แต่สมาชิกรัฐสภาส่วนใหญ่ก็ยังลงมติให้ใช้กำหนดเวลา ๑๕ วัน แสดงให้เห็นว่าสมาชิกรัฐสภาเหล่านั้นทราบดีว่าตนสามารถเสนอคำแปรญัตติได้ทันภายในกำหนดเวลาดังกล่าว และสมาชิกรัฐสภาจำนวนมากถึง ๒๐๒ ราย ก็สามารถเสนอคำแปรญัตติได้ทัน คงมีเพียงนายนิพิฏฐ์ อินทรสมบัติ ที่อ้างว่าเสนอคำแปรญัตติไม่ทัน ซึ่งจำเลยที่ ๑ ก็ให้โอกาสนายนิพิฏฐ์อภิปรายพร้อมชี้แจงเหตุผลในการเสนอคำแปรญัตติของตนแล้วในการประชุมวาระที่สอง ประกอบกับไม่ปรากฏว่าระยะเวลาอันเกิดจากการเริ่มต้นนับกำหนดเวลาแปรญัตติที่แตกต่างกันนี้ ส่งผลต่อการเร่งรัดกระบวนการเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา หรือเอื้อประโยชน์ให้จำเลยที่ ๑ หรือพวกพ้อง หรือสมาชิกวุฒิสภาบางส่วนดังที่โจทก์อุทธรณ์อย่างไร ข้อเท็จจริงยังรับฟังไม่ได้ว่า จำเลยที่ ๑ มีเจตนา

(อม.๕๐)

- ๓๖ -

ปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดในตำแหน่งหรือหน้าที่หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่โดยมิชอบ และมีเจตนาพิเศษเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือมีเจตนาปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริตเพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือผู้อื่น
อุทธรณ์ข้อนี้ของโจทก์ฟังไม่ขึ้นเช่นกัน

จึงเห็นควรพิพากษายืน.

นายกษิตีศ มงคลศิริภัทรา

(อม.๒๗)

ความเห็นในการวินิจฉัยคดีชั้นอุทธรณ์

คดีหมายเลขดำที่ อม.อธ.๙/๒๕๖๕

คดีหมายเลขแดงที่ อม.อธ.๗/๒๕๖๖

ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์
ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

วันที่ ๒๘ เดือน มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๖๖

ระหว่าง { คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ โจทก์
นายสมศักดิ์ เกียรติสุรนนท์ ที่ ๑
นายอุดมเดช รัตนเสถียร ที่ ๒ จำเลย

เรื่อง ความผิดต่อพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปราม
การทุจริต

โจทก์ฟ้องว่า ในการเลือกตั้งเมื่อวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๕๔ จำเลยที่ ๑ ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง เขตเลือกตั้งที่ ๖ จังหวัดขอนแก่น และเมื่อวันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๕๔ จำเลยได้รับโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้เป็นประธานสภาผู้แทนราษฎร และเป็นประธานรัฐสภาโดยตำแหน่ง และจำเลยที่ ๒ ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง เขตเลือกตั้งที่ ๒ จังหวัดนนทบุรี ขณะเกิดเหตุระหว่างวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ ถึงวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ เวลากลางวันและกลางคืนต่อเนื่องกัน จำเลยทั้งสองกระทำความผิดโดยมีเจตนา กล่าวคือ

(๓.๑) เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา เสนอร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช พร้อมด้วยบันทึก

หลักการและเหตุผลและบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญต่อจำเลยที่ ๑ ในคราวเดียวกันสามฉบับ คือ ๑. ร่างกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้ง (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๑๑ มาตรา ๑๑๒ มาตรา ๑๑๕ มาตรา ๑๑๗ มาตรา ๑๑๘ มาตรา ๑๒๐ และมาตรา ๒๔๑ และยกเลิกมาตรา ๑๑๓ และมาตรา ๑๑๔) ซึ่งจำเลยที่ ๒ กับคณะรวม ๓๑๔ คน เป็นผู้เสนอ ๒. ร่างการทำหนังสือสัญญา (แก้ไขเพิ่มเติม มาตรา ๑๙๐) นายประสิทธิ์ โพธิ์สุชน สมาชิกวุฒิสภา กับคณะรวม ๓๒๐ คน เป็นผู้เสนอ และ ๓. ร่างแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๖๘ และยกเลิกมาตรา ๒๓๗ วรรคสอง นายดิเรก ถึงฝั่ง สมาชิกวุฒิสภา กับคณะรวม ๓๑๘ คน เป็นผู้เสนอ โดยจำเลยที่ ๒ กับคณะเสนอร่างรัฐธรรมนูญพร้อมด้วยบันทึกหลักการและเหตุผล และบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญ ไปถึงกลุ่มงานพระราชบัญญัติและนิติ ๑ สำนักงานประชุม ที่มีนายศิริโรจน์ แพทย์พันธุ์ เป็นผู้บังคับบัญชา นายศิริโรจน์มอบหมายให้นางนงค์เยาว์ ประพิน นิติกรชำนาญการพิเศษ เป็นผู้รับผิดชอบ นางนงค์เยาว์ตรวจสอบร่างแล้วทำบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ เรียน ผู้อำนวยการสำนักงานประชุม ถึงผลการตรวจสอบร่าง เกี่ยวกับจำนวนผู้เสนอครบถูกต้องตามรัฐธรรมนูญ เอกสารครบถ้วนและถูกต้อง และเนื้อหาสาระสำคัญของร่างมิได้มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปของรัฐแต่อย่างใด เห็นควรนำเสนอเลขาธิการรัฐสภาเพื่อนำกราบเรียนประธานรัฐสภาอนุญาตบรรจุระเบียบวาระการประชุมร่วมกันของรัฐสภาภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ได้รับนิติ เสนอบันทึกข้อความผ่านนายศิริโรจน์ นายศิริโรจน์ได้ทำบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ เรียน เลขาธิการรัฐสภา เห็นควรนำกราบเรียนประธานรัฐสภา (ผ่านรองประธานรัฐสภา) พิจารณาอนุญาตบรรจุระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา นางบุษกร อัมพรประภา ผู้อำนวยการ

สำนักงานประชุม ลงชื่อส่งไปยังนางพรณิภา เสริมศรี รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ปฏิบัติราชการแทนเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร นางพรณิภาเกษียนว่า กราบเรียนประธานรัฐสภา (ผ่านรองประธานรัฐสภา) เพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตบรรจุร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช จำนวน ๓ ฉบับ และโปรดพิจารณากำหนดวันเวลาประชุมร่วมกันของรัฐสภาเพื่อพิจารณาต่อไป ลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ นายนิคม ไวยรัชพานิช รองประธานรัฐสภา ลงชื่อเมื่อวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๕๖ และนายประสพ บุษราคัม เลขานุการประธานสภาผู้แทนราษฎร ลงชื่อเมื่อวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๖ แล้วได้ส่งไปยังจำเลยที่ ๑ หน้าห้องจำเลยที่ ๑ รับเมื่อวันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๕๖ เวลา ๑๗.๐๐ นาฬิกา แล้วจำเลยที่ ๑ เกษียนสั่งว่า อนุญาต ลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ก่อนจำเลยที่ ๑ อนุญาตดังกล่าว ในวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ เวลาประมาณ ๘.๓๐ นาฬิกา นายเอวัตร อุ่นงกลาง ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานรองประธานสภาคนที่หนึ่ง ประสานนายศิโรจน์ว่า จำเลยที่ ๒ ขอปรับปรุงร่างรัฐธรรมนูญที่เสนอไว้โดยการเปลี่ยนเป็นร่างใหม่ โดยที่มิได้มีการเสนอญัตติขึ้นใหม่ และมีได้มีการรับรองญัตติจากสมาชิกรัฐสภาตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด และจำเลยที่ ๒ ส่งให้นายอนาวิน แก้วนามชัย ปลัดอำเภอบ้านแพ่ง จังหวัดนครพนม ช่วยราชการสำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งเป็นผู้ช่วยของจำเลยที่ ๒ นำร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญฉบับที่ได้จัดทำขึ้นใหม่ มาสับเปลี่ยนกับร่างเดิม และนำร่างเดิมกลับคืน ทั้งที่มิได้มีการเสนอเป็นญัตติใหม่และมีได้เสนอญัตติตามขั้นตอนทางกฎหมาย หรือข้อบังคับการประชุมของรัฐสภา หรือขั้นตอนทางธุรการซึ่งไม่อาจกระทำได้ นายอนาวินนำร่างที่จัดทำขึ้นใหม่พร้อมบันทึกหลักการและเหตุผล และบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่ได้จัดทำขึ้นใหม่มาเปลี่ยนโดยมีนางบุษกร นายเอวัตร นายศิโรจน์และนางนงค์เยาว์อยู่ด้วย ร่างฉบับใหม่มีเนื้อหาแตกต่างจาก

ร่างเดิม โดยเพิ่มเนื้อหามาตรา ๑๑๖ วรรคสอง ว่า บุคคลผู้เคยดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกภาพสิ้นสุดลงมาแล้วยังไม่เกินสองปี จะเป็นรัฐมนตรีหรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองซึ่งมิใช่สมาชิกวุฒิสภามิได้ ซึ่งมีผลให้ผู้เคยดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาซึ่งสมาชิกภาพสิ้นสุดลงสามารถสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาได้เลยโดยไม่ต้องรอให้พ้นระยะเวลา ๒ ปี จากนั้นนางนงค์เยาว์ ทำบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ เรียนผู้อำนวยการสำนักการประชุม ระบุว่า ตามร่างเดิมที่เสนอเมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ นั้น กลุ่มงานพระราชบัญญัติและนิติ ๑ ได้รับการประสานและได้รับร่างฉบับใหม่ซึ่งเป็นฉบับที่แก้ไขแล้วเมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ร่างฉบับใหม่ได้เพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และเพิ่มคำว่า วรรคหนึ่ง หลังมาตรา ๒๔๑ เห็นควรนำเสนอเลขาธิการรัฐสภาเพื่อนำกราบเรียนประธานรัฐสภาเพื่ออนุญาตบรรจุระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาต่อไป นายศิริโรจน์เกษียนในบันทึกข้อความนี้ว่า เรียน เลขาธิการรัฐสภา เพื่อโปรดนำกราบเรียนประธานรัฐสภา เพื่ออนุญาตให้ผู้เสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับแก้ไขที่มาของสมาชิกวุฒิสภา แก้ไขเพิ่มเติมในบันทึกหลักการและในร่างรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และคำว่า วรรคหนึ่ง ของมาตรา ๒๔๑ ซึ่งสามารถทำได้ เนื่องจากประธานรัฐสภายังไม่ได้อนุญาตบรรจุร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมทั้งสามฉบับเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา ไม่ปรากฏว่าได้เสนอบันทึกข้อความนี้ไปยังเลขาธิการรัฐสภา และไม่ปรากฏว่าผู้อำนวยการสำนักการประชุมและเลขาธิการรัฐสภาเรียนให้จำเลยที่ ๑ ทราบญัตติที่จำเลยที่ ๒ ได้เปลี่ยนร่างใหม่ และไม่ปรากฏว่าจำเลยที่ ๑ ได้เกษียนสิ่งในบันทึกข้อความฉบับลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ต่อมาจำเลยที่ ๑ เรียกประชุมรัฐสภาในวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๖ ในวาระที่หนึ่ง จำเลยที่ ๑ ใช้ร่างฉบับใหม่ที่จำเลยที่ ๒ นำมาสับเปลี่ยนให้รัฐสภาพิจารณา อันแตกต่างกันในหลักการที่เป็นสาระสำคัญ คือ เพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง เป็นหลักการที่มีได้เสนอไว้ใน

ญัตติเดิม ถือเป็นญัตติใหม่ที่ไม่อาจนำมาสับเปลี่ยนกับร่างเดิมที่เสนอเป็นทางการไปก่อนหน้านี้ได้ หากจะเสนอหลักการใหม่ต้องทำเป็นญัตติใหม่และเสนอรวมพิจารณา โดยญัตติใหม่ต้องมีสมาชิกเข้าชื่อเสนอญัตติตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด จำเลยที่ ๒ ไม่อาจนำร่างฉบับใหม่มาสับเปลี่ยนกับร่างเดิมได้ และจำเลยที่ ๑ ไม่อาจนำร่างฉบับใหม่ บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา ภายหลังรัฐสภาลงมติเห็นชอบให้แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามเจตนาของจำเลยทั้งสอง การกระทำของจำเลยทั้งสองจึงเป็นการกระทำที่มีชอบด้วยรัฐธรรมนูญและกฎหมาย ประกอบข้อบังคับการประชุมรัฐสภา

(๓.๒) จำเลยที่ ๑ ในฐานะประธานรัฐสภามีหน้าที่ตรวจสอบร่างรัฐธรรมนูญที่มีผู้เสนอให้มีการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมตามมาตรา ๒๕๑ (๑) ของรัฐธรรมนูญ และหากมีข้อบกพร่องจำเลยที่ ๑ ในฐานะประธานรัฐสภาต้องแจ้งให้ผู้เสนอแก้ไขให้ถูกต้องต่อไปก่อนที่จะพิจารณาสั่งบรรจุวาระการประชุม จำเลยที่ ๑ รู้อยู่แล้วว่าจำเลยที่ ๒ นำร่างฉบับใหม่มาสับเปลี่ยนกับร่างเดิมที่ได้มีการเสนอญัตติไว้ จำเลยที่ ๑ เรียกนางบุษกรมาหารือ หากจำเลยที่ ๑ ใช้อำนาจหน้าที่ถูกต้องตรวจสอบก็จะพบว่าร่างฉบับใหม่เพิ่มเติมหลักการสำคัญในมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง ซึ่งเป็นการเพิ่มหลักการสำคัญที่ต้องเสนอเป็นญัตติเข้ามาใหม่ ต้องให้สมาชิกรัฐสภาลงชื่อเป็นผู้เสนอจำนวนครบถ้วนตามรัฐธรรมนูญเข้ามาใหม่ มิใช่เป็นเพียงการแก้ไขข้อผิดพลาดหรือผิดหลงเล็กน้อย แต่จำเลยที่ ๑ มิได้สั่งการใด จำเลยที่ ๑ ไม่ได้สั่งการให้มีการแก้ไขญัตติเดิมที่จำเลยที่ ๒ เสนอตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๐ อันเป็นการฝ่าฝืนข้อบังคับการประชุมและใช้ดุลพินิจไปโดยมิชอบ ซึ่งถ้าจำเลยที่ ๑ สั่งให้แก้ไขก็มีเวลาเหลือพอที่จะแก้ไขได้ นอกจากนี้ข้อเท็จจริงยังปรากฏว่าจำเลยที่ ๑ สั่งอนุญาตตามข้อเสนอของนางพรรณนิภาเพื่อบรรจุญัตติที่จำเลยที่ ๒ เสนอให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญฉบับเดิมตามบันทึกข้อความของ

สำนักการประชุม ฉบับลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ โดยมีได้สั่งการในบันทึกข้อความของสำนักการประชุมฉบับลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ อันจะถือว่าจำเลยที่ ๑ สั่งให้บรรจระบุเบียบวาระการประชุมตามร่างที่ได้มีการสับเปลี่ยนมิได้ แต่เมื่อถึงเวลาประชุมรัฐสภาในวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๖ จำเลยที่ ๑ กลับใช้ร่างฉบับใหม่ในการประชุมตั้งแต่วาระที่หนึ่งซึ่งที่ประชุมมีมติรับหลักการตามร่างฉบับใหม่ ตั้งคณะกรรมการธิการและพิจารณาในวาระที่สองไปจนถึงการออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สาม ในวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ โดยในวาระที่สามที่ประชุมมีมติเห็นชอบในการที่จะให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญ จึงมีผลเท่ากับว่าจำเลยที่ ๑ ใช้ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่มีการดำเนินการในการเสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเป็นไปโดยมิชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ (๑) วรรคหนึ่ง มาใช้ในการพิจารณาของที่ประชุมรัฐสภา

(๓.๓) จำเลยที่ ๑ ขณะทำหน้าที่ประธานในการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ ๔ สมัยสามัญนิติบัญญัติ ในวันที่ ๓ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งเป็นการประชุมในวาระที่หนึ่ง ที่ประชุมมีมติรับหลักการญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ และมีมติตั้งคณะกรรมการธิการของรัฐสภา จำนวน ๔๕ คน นายสุรชัย ชัยตระกูลทอง สมาชิกวุฒิสภา เสนอญัตติขอให้กำหนดเวลาแปรญัตติภายใน ๑๕ วัน แต่นายอรรถพร พลบุตร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคประชาธิปัตย์ เสนอญัตติขอให้กำหนดเวลาแปรญัตติภายใน ๖๐ วัน อันเป็นกรณีที่มีผู้เสนอญัตติกำหนดเวลาแปรญัตติสำหรับร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนั้นไว้เป็นอย่างอื่นตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ ซึ่งจะต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา เมื่อจำเลยที่ ๑ ตรวจสอบองค์ประชุมแล้ว พบว่าองค์ประชุมไม่ครบ จำเลยที่ ๑ ต้องสั่งปิดการประชุมหรือเลื่อนการประชุมรัฐสภาไปก่อน แต่จำเลยที่ ๑ กลับวินิจฉัยว่าเมื่อองค์ประชุมไม่ครบก็ต้องถือเอากำหนดเวลาแปรญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญภายใน ๑๕ วัน ตามข้อบังคับ

การประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ โดยไม่ฟังคำทักท้วงและคำคัดค้านของสมาชิกรัฐสภา ต่อมาจำเลยที่ ๑ สั่งให้ประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ ๕ สมัยสามัญนิติบัญญัติ ในวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ เพื่อลงมติกำหนดเวลาแปรญัตติ ปรากฏว่าที่ประชุมมีมติเห็นชอบกำหนดเวลาแปรญัตติร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมทั้งสามฉบับภายใน ๑๕ วัน ตามญัตติที่นายสุรชัยเสนอ ทั้งที่จำเลยที่ ๑ มีคำวินิจฉัยไปแล้ว ทำให้การแปรญัตติมีผล ๑๕ วัน นับแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม (วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖) โดยจำเลยที่ ๑ สรุปลงให้เริ่มต้นนับกำหนดเวลาแปรญัตติย้อนหลังไปตั้งแต่วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งเป็นวันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ทำให้ครบกำหนดเวลาแปรญัตติในวันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๕๖ จึงเหลือเวลาเพียง ๑ วัน ในการแปรญัตติ เป็นเหตุให้นายนิพิฐ อินทรสมบัติ สมาชิกสภา ไม่อาจยื่นคำแปรญัตติร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมได้ทัน ต่อมาผู้ยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖๘ เมื่อวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณามีคำวินิจฉัยว่าการกระทำของจำเลยทั้งสองไม่ชอบ ตามสำเนาคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ คำวินิจฉัยที่ ๑๕ - ๑๘/๒๕๕๖ ภายหลังกายอูทัย ยอดมณี ผู้ประสานงานเครือข่ายนักศึกษาประชาชนปฏิรูปประเทศไทย (คปท.) มีหนังสือลงวันที่ ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ ยื่นต่อโจทก์ขอให้ไต่สวนเรื่องนี้ โจทก์ดำเนินการไต่สวนข้อเท็จจริงแล้วมีมติในการประชุมว่าการกระทำของจำเลยที่ ๑ กรณีรู้เห็นให้มีการสับเปลี่ยนร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม โดยไม่ตรวจสอบและสั่งการให้แก้ไขให้ถูกต้อง และกรณีจงใจนับกำหนดเวลาแปรญัตติย้อนหลังทำให้เหลือระยะเวลาให้สมาชิกรัฐสภาเสนอคำแปรญัตติเพียง ๑ วัน มีมูลความผิดทางอาญา ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๒๓/๑

ส่วนการกระทำของจำเลยที่ ๒ กรณีสลับสับเปลี่ยนร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม เกี่ยวกับที่มาของสมาชิกวุฒิสภาที่เสนอต่อประธานรัฐสภา โดยไม่มีสมาชิกวุฒิสภาลงชื่อรับรอง มีมูลส่อว่าจงใจใช้อำนาจหน้าที่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๙๑ และมีมูลความผิดทางอาญา ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๒๓/๑ โจทก์ส่งรายงาน เอกสารและความเห็นไปยังอัยการสูงสุด เพื่อดำเนินการฟ้องจำเลยทั้งสองต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และส่งรายงาน เอกสารที่มีอยู่พร้อมทั้งความเห็นไปยังประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ทำหน้าที่ประธานวุฒิสภา เพื่อถอดถอนจำเลยทั้งสองออกจากตำแหน่ง สภานิติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าที่วุฒิสภามีมติในการประชุมให้ถอดถอนจำเลยที่ ๒ เมื่อครั้งดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรออกจากตำแหน่ง ส่วนในทางอาญา อัยการสูงสุดเห็นว่ารายงาน เอกสารและความเห็นที่โจทก์ส่งให้ยังไม่สมบูรณ์พอที่จะดำเนินคดีได้ จึงมีการตั้งคณะทำงานร่วมเป็นคณะทำงานผู้แทนฝ่ายอัยการสูงสุดและคณะทำงานผู้แทนฝ่ายโจทก์ แต่คณะทำงานร่วมไม่อาจหาข้อยุติเกี่ยวกับการดำเนินการฟ้องคดีได้ โจทก์จึงฟ้องคดีเองเป็นคดีนี้ เหตุเกิดที่รัฐสภา ถนนอุทองใน แขวงจิตรลดา เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ขอให้ลงโทษตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๒๓/๑ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๗๒ และมาตรา ๑๙๘

จำเลยที่ ๑ ให้การว่า ตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๓๖ กำหนดว่า ญัตติที่บรรจุเข้าวาระการประชุมรัฐสภาแล้ว หากผู้เสนอญัตติจะแก้ไขเพิ่มเติมจะต้องได้รับความยินยอมของที่ประชุมรัฐสภา ดังนั้น トラバโดที่จำเลยที่ ๑ ยังมิได้ส่งบรรจุเข้าระเบียบ

วาระการประชุมรัฐสภา ผู้เสนอญัตติย่อมแก้ไขเพิ่มเติมได้ไม่ว่าเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมเรื่องผิดพลาดเล็กน้อย หรือแก้ไขในสาระสำคัญของญัตติ และจากแนวปฏิบัติที่ผ่านมาก็ให้แก้ไขเพิ่มเติมได้ก่อนจำเลยที่ ๑ สั่งอนุญาตให้บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา จำเลยที่ ๑ สอบถามนางบุษกร อัมพรประภา ผู้อำนวยการสำนักการประชุม ว่าการแก้ไขร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่เสนอมานี้สามารถทำได้หรือไม่ ตรวจสอบความถูกต้องแล้วหรือไม่ นางบุษกรตอบว่าทำได้และดำเนินการถูกต้องแล้ว จำเลยที่ ๑ ตรวจสอบเอกสารที่เสนอ มีบันทึกข้อความ กลุ่มงานพระราชบัญญัติและญัตติ ๑ สำนักการประชุม ฉบับลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ ร่างรัฐธรรมนูญฉบับที่ขอแก้ไขเพิ่มเติมใหม่ พร้อมบันทึกหลักการและเหตุผล และบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญฉบับที่ขอแก้ไขเพิ่มเติมใหม่ ไม่มีหนังสือถึงประธานรัฐสภาเสนอร่างรัฐธรรมนูญฉบับลงวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ ร่างรัฐธรรมนูญฉบับเดิม พร้อมบันทึกหลักการและเหตุผล และบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญฉบับเดิม บันทึกข้อความ กลุ่มงานพระราชบัญญัติและญัตติ ๑ สำนักการประชุม ฉบับลงวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ และบันทึกข้อความ สำนักงานประชุม ฉบับลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ จำเลยที่ ๑ จึงเชื่อโดยสุจริตว่าการแก้ไขเพิ่มเติมญัตติของร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมได้ดำเนินการทางธุรการถูกต้องครบถ้วน ไม่มีเจตนาปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดในตำแหน่งหรือหน้าที่ หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่โดยมิชอบ เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต คืบวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ หลังจากที่ประชุมรัฐสภาลงมติรับหลักการทั้งสามร่างและตั้งคณะกรรมการพิจารณาของรัฐสภาสามชุด มีผู้เสนอคำแปรญัตติ ๑๕ วัน และ ๖๐ วัน จำเลยที่ ๑ จึงจะขอมติที่ประชุมว่า ๑๕ วัน หรือ ๖๐ วัน ขณะนั้นไม่มีปัญหาวานับแต่วันใด ก่อนขอมติ

ที่ประชุม ปรากฏว่าองค์ประชุมไม่ครบ จำเลยที่ ๑ จำต้องมีคำสั่งปิดประชุม ก่อนสั่งปิดประชุม จำเลยที่ ๑ ย้ำถึงเวลาการแปรญัตติ ๑๕ วัน ไปพลางก่อน เพื่อรักษาสีทธิการเสนอคำแปรญัตติของ สมาชิกรัฐสภา เพราะจำเลยที่ ๑ ในฐานะประธานรัฐสภาเห็นว่า เมื่อยังไม่ได้กำหนดเวลาแปรญัตติ ไว้เป็นอย่างอื่น ก็ต้อง ๑๕ วัน นับแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการไปก่อน ทั้งนี้ เพื่อให้สมาชิก รัฐสภาที่จะเสนอคำแปรญัตติได้มีเวลาเตรียมการจัดทำคำแปรญัตติได้ทัน เมื่อต่อมาจำเลยที่ ๑ สั่งให้นัดประชุมรัฐสภาในวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ ที่ประชุมมีมติให้เสนอคำแปรญัตติในกำหนด ๑๕ วัน จำเลยที่ ๑ เห็นว่าเมื่อรัฐสภาไม่ได้กำหนดเวลาเสนอคำแปรญัตติไว้เป็นอย่างอื่นก็ต้องนับแต่ วันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ จะวินิจฉัย ให้เป็นอย่างอื่นมิได้ สมาชิกส่วนใหญ่ ๒๐๒ คน เสนอคำแปรญัตติได้ทัน มีเพียงนายนิพิฏฐ์ อินทรสมบัติ ที่อ้างว่ายื่นไม่ทัน แต่จำเลยที่ ๑ ให้โอกาสนายนิพิฏฐ์อภิปรายในวาระที่สอง จำเลย ที่ ๑ ไม่มีเจตนาทำผิดรัฐธรรมนูญและข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ โจทก์ไต่สวนพยาน บางปากที่เป็นฝ่ายตรงข้ามกับจำเลยที่ ๑ และเป็นผู้มีส่วนได้เสียโดยตรง ส่วนพยานที่เป็นข้าราชการ ประจำรัฐสภาหรืออดีตข้าราชการประจำรัฐสภา ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงานจริงต่างให้ถ้อยคำสอดคล้องกับ คำให้การของจำเลยที่ ๑ โจทก์ไต่สวนแล้วส่งเรื่องให้ถอดถอนจำเลยที่ ๑ ออกจากตำแหน่ง เมื่อวันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๕๘ จำเลยที่ ๑ ชี้แจงต่อที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าที่วุฒิสภา เมื่อวันที่ ๒๓ มกราคม ๒๕๕๘ สภานิติบัญญัติแห่งชาติมีมติไม่ถอดถอนจำเลยที่ ๑ ออกจาก ตำแหน่ง จำเลยที่ ๑ ขอถือเอาภาพและเสียง บันทึกคำชี้แจงและรายงานการประชุมสภานิติบัญญัติ แห่งชาติในวันดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของคำให้การจำเลยที่ ๑ ด้วย ในชั้นส่งเรื่องให้อัยการสูงสุด ฟ้องคดีอาญา อัยการสูงสุดเห็นว่าสำนวนการไต่สวนยังไม่สมบูรณ์พอที่จะดำเนินคดีได้ จึงมี

การตั้งคณะทำงานร่วมกัน และสอบปากคำเพิ่มเติม คือ นายพิฑูร พุ่มหิรัญ อดีตเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร และนางสาวปิยวรรณ บุญยิ่ง ผู้รับมอบอำนาจจากเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ให้การทำนองเดียวกันกับพยานโจทก์ที่เป็นข้าราชการรัฐสภาและอดีตข้าราชการรัฐสภาว่า เมื่อยังไม่ได้ส่งบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา ผู้เสนอญัตติสามารถแก้ไขได้ เป็นธรรมเนียมปฏิบัติในทางธุรการของรัฐสภา คณะทำงานฝ่ายผู้แทนอัยการสูงสุดเห็นควร ไม่รับดำเนินคดีจำเลยทั้งสอง ขอให้ยกฟ้อง

จำเลยที่ ๒ ให้การว่า เมื่อต้นปี ๒๕๕๖ สมาชิกรัฐสภามีข้อสรุปว่าจะขอแก้ไขรัฐธรรมนูญเป็นรายมาตรา โดยเสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติม ๓ เรื่อง ฉบับที่ ๑ จำนวนและที่มาของสมาชิกวุฒิสภา โดยแก้ไขเพิ่มเติมเป็นว่า ให้มาจากการเลือกตั้งทั้งหมด จำนวน ๒๐๐ คน และสมาชิกรัฐสภาส่วนใหญ่เห็นว่าไม่ควรจำกัดสิทธิของผู้ดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาว่าต้องรอให้พ้นจากตำแหน่ง ๒ ปี ก่อนแล้วจึงจะลงสมัครรับเลือกตั้งได้ ฉบับที่ ๒ การทำหนังสือสัญญาระหว่างประเทศตามมาตรา ๑๙๐ และฉบับที่ ๓ การยุบพรรคการเมือง โดยให้สมาชิกที่เห็นด้วยกับการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญลงชื่อมาด้วยสามชุด เพื่อใช้แนบกับญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญทั้งสามร่าง ขณะลงชื่อผู้ลงชื่อยังไม่เห็นร่างที่จะขอแก้ไข เพียงแต่ทราบเฉพาะหลักการและเหตุผลในการขอแก้ไขเพิ่มเติมเท่านั้น เมื่อวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๖ ตัวแทนสมาชิกวุฒิสภาและตัวแทนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรร่วมกันแถลงข่าวที่อาคารรัฐสภา โดยมีนายดิเรก ถึงฝั่ง สมาชิกวุฒิสภา จำเลยที่ ๒ และคณะ ร่วมแถลงข่าวเรื่องการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญทั้งสามประเด็น ให้สื่อมวลชนทราบว่า การแก้ไขเพิ่มเติมที่มาของสมาชิกวุฒิสภา ให้มาจากการเลือกตั้งทั้งหมด ๒๐๐ คน และให้สมาชิกวุฒิสภาลงสมัครรับเลือกตั้งได้โดยไม่ต้องเว้นวรรค ๒ ปี ปรากฏตามสื่อมวลชนทุกแขนง

เช่น ข่าวในหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ หนังสือพิมพ์บ้านเมือง และหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ จำเลยที่ ๒ และสมาชิกรัฐสภายื่นร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญต่อจำเลยที่ ๑ เพื่อให้สื่อมวลชนทำข่าวให้ประชาชนรับรู้ถึงการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ภายหลังเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบได้ตรวจสอบว่า ร่างที่ยื่นมีจำนวนผู้ยื่นถูกต้องครบถ้วนหรือไม่ มีเอกสารหลักการและเหตุผลหรือไม่ เนื้อหาต้องไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นการดำเนินการทางธุรการก่อนเสนอให้จำเลยที่ ๑ พิจารณาบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา ระหว่างนั้นมีสมาชิกรัฐสภาที่ร่วมลงชื่อ ทักท้วงว่าร่างรัฐธรรมนูญไม่เป็นไปตามที่ได้หารือและแถลงข่าวไว้ จึงหารือกันว่าควรแก้ไขเพิ่มเติมให้เป็นไปตามที่ได้ร่วมกันแถลงข่าวไว้ เจ้าหน้าที่รัฐสภาเห็นว่าสามารถขอปรับปรุงแก้ไขร่างได้ トラบใดที่ ประธานรัฐสภายังมิได้อนุญาตให้บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา ซึ่งเป็นไปตามข้อบังคับ การประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๓๖ ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๖ อันเป็นวันประชุม คณะกรรมการประสานงานพรรคร่วมรัฐบาล (วิปรัฐบาล) จำเลยที่ ๒ แจ้งวิปรัฐบาลให้ทราบถึง ข้อบกพร่องและได้แก้ไขปรับปรุงให้เป็นไปตามที่ได้หารือและที่ได้แถลงข่าวกันไว้แล้ว ขอให้ วิปรัฐบาลช่วยแจ้งสมาชิกรัฐสภาทราบด้วย ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ช่วงเช้า ซึ่งเป็น วันประชุมวิปรัฐบาลเพื่อทบทวนเรื่องที่ประชุมกันในวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๖ จำเลยที่ ๒ แจ้งวิปรัฐบาลว่าร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่ได้ยื่นต่อประธานรัฐสภาเมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ ขาดสาระสำคัญในส่วนที่จะกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภาซึ่งสมาชิกภาพสิ้นสุดลงสามารถ สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาได้โดยไม่ต้องรอให้ครบ ๒ ปี ซึ่งเป็นข้อสรุปที่ตกลงกันไว้แล้ว จากนั้นจำเลยที่ ๒ มอบให้นายอนาวิน แก้วนามชัย ปลัดอำเภอบ้านแพ่ง จังหวัดนครพนม ช่วยราชการสำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งทำหน้าที่ช่วยงานวิปรัฐบาลอยู่ในขณะนั้น ประสานงานกับ

เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ ทราบว่าได้ประสานกับนายเอรวัตร อุ่นกงลาด เจ้าหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร หน้าห้องนายเจริญ จรรย์โกมล รองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่หนึ่ง ให้ช่วยดำเนินการตามขั้นตอนทางธุรการในการแก้ไขเพิ่มเติม ขอนี้นางบุษกร อัมพรประภา ให้การว่า ขณะที่มีการเปลี่ยนร่าง มีนางบุษกร นายเอรวัตร นายอนาวิน เลขานุการของจำเลยที่ ๒ นายศิริโรจน์ แพทย์พันธุ์ นางนงศ์เยาว์ ประพิณ และคนอื่น ๆ อยู่ร่วมด้วย นางบุษกรโทรศัพท์ประสานมายังจำเลยที่ ๒ เพื่อสอบถามเจตนาในการแก้ไขเพิ่มเติมด้วย ในวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๖ วันประชุมรัฐสภา จำเลยที่ ๒ ในฐานะผู้เสนอหลัก ได้อภิปรายหลักการและเหตุผลในการขอแก้ไขเพิ่มเติม โดยไม่ปรากฏว่ามีสมาชิกผู้ใดคัดค้านหรือถอนชื่อจากการขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ การขอแก้ไขเพิ่มเติมร่างในประเด็นที่มาของสมาชิกวุฒิสภาไม่ต้องเว้นวรรค ๒ ปี เป็นประเด็นที่ตั้งใจแก้ไขเพิ่มเติมอยู่ก่อนแล้วตามที่ได้แถลงข่าวต่อสื่อมวลชน จึงได้ปรับปรุงโดยจัดทำร่างใหม่เพื่อไม่ต้องมีรอยขีดลบขีดฆ่าและสะดวกต่อการอ่าน จำเลยที่ ๒ เชื่อโดยสุจริตว่าทำได้ เพราะยังอยู่ในขั้นตอนทางธุรการของรัฐสภา ไม่ผิดรัฐธรรมนูญและข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๓๖ ซึ่งมีประเพณีปฏิบัติสืบทอดกันมาหลายปี หากไม่สามารถแก้ไขได้ เจ้าหน้าที่รัฐสภาที่มีหน้าที่โดยตรงสามารถคืนร่างหรือปรับปรุงร่างให้ถูกต้องได้ การที่เจ้าหน้าที่รัฐสภารับร่างของจำเลยที่ ๒ เพื่อนำเสนอจำเลยที่ ๑ ทำให้เข้าใจได้ว่าจำเลยที่ ๒ ได้กระทำถูกต้องตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ จำเลยที่ ๒ ไม่มีเจตนากระทำผิดกฎหมาย ไม่มีเจตนาซ่อนเร้นหรือลักลอบสลับร่าง มิได้กระทำตามอำเภอใจ ขอให้ยกฟ้อง

พิเคราะห์อุทธรณ์ คำแก้อุทธรณ์ คำร้อง คำให้การ และพยานหลักฐานตามทางไต่สวนของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองประกอบรายงานและ

สำนวนการไต่สวนข้อเท็จจริงของโจทก์แล้ว ข้อเท็จจริงเบื้องต้นรับฟังได้ว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ประกาศและมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๐ หมวด ๖ รัฐสภา ส่วนที่ ๓ วุฒิสภา มาตรา ๑๑๑ ถึงมาตรา ๑๒๑ วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิก ๑๕๐ คน มาจากการเลือกตั้งจังหวัดละ ๑ คน และมาจากการสรรหา ๑๕๐ คน หักด้วยที่มาจากการเลือกตั้ง สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภามีกำหนดวาระ ๖ ปี จะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกิน ๑ วาระไม่ได้ ส่วนที่ ๔ บทที่ใช้แก่สภาทั้งสอง มาตรา ๑๒๕ ประธานสภาผู้แทนราษฎรและประธานวุฒิสภามีอำนาจหน้าที่ดำเนินการของสภานั้น ๆ ให้เป็นไปตามข้อบังคับ และต้องวางตนเป็นกลางในการปฏิบัติตามหน้าที่ ส่วนที่ ๕ การประชุมร่วมกันของรัฐสภา มาตรา ๑๓๖ ในกรณีต่อไปนี้ ให้รัฐสภาประชุมร่วมกัน ... (๑๖) การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๙๑ มาตรา ๑๓๗ ในการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ให้ใช้ข้อบังคับการประชุมรัฐสภา หมวด ๑๕ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญให้กระทำได้ โดยให้แก้ไขเพิ่มเติมเป็นรายมาตราโดยรัฐสภา ให้รัฐสภาพิจารณาเป็นสามวาระ ผู้เสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมมาจากคณะรัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร หรือจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภามีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปของรัฐจะเสนอมิได้ ข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๒ กันยายน ๒๕๕๓ ต่อมาเมื่อวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๕๔ มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั่วประเทศ จำเลยที่ ๑

สังกัดพรรคเพื่อไทย ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง เขตเลือกตั้งที่ ๖ จังหวัดขอนแก่น และจำเลยที่ ๒ สังกัดพรรคเพื่อไทย ได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง เขตเลือกตั้งที่ ๒ จังหวัดนนทบุรี เมื่อวันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๕๔ มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้จำเลยที่ ๑ เป็นประธานสภาผู้แทนราษฎร วันที่ ๕ สิงหาคม ๒๕๕๔ มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี ต่อมาปี ๒๕๕๕ คณะรัฐมนตรี พรรคการเมืองและสมาชิกรัฐสภาเสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ โดยขอแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๒๙๑ เป็นหลัก ขอแก้ไขเปลี่ยนแปลงวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ จากหลักเกณฑ์ที่ให้แก้ไขเพิ่มเติมเป็นรายมาตราโดยรัฐสภา เป็นให้มีสภาร่างรัฐธรรมนูญร่างรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ทั้งฉบับ เมื่อวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕ รัฐสภาพิจารณาผ่านวาระที่หนึ่งและวาระที่สองแล้ว จะพิจารณาวาระที่สามในวันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๕๕ แต่พลเอกสมเจตน์ บุญถนอม นายวิรัตน์ กัลยาศิริ และคณะร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ รวม ๕ คำร้อง ศาลรัฐธรรมนูญไต่สวนพยาน รวมทั้งจำเลยที่ ๑ และที่ ๒ แล้ว มีคำวินิจฉัยที่ ๑๘ - ๒๒/๒๕๕๕ ลงวันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๕๕ วินิจฉัยว่า การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญโดยการร่างใหม่ทั้งฉบับ ไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ เนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้มาโดยการลงประชามติของประชาชน ควรจะให้ประชาชนผู้มีอำนาจสถาปนารัฐธรรมนูญได้ลงประชามติเสียก่อนว่าสมควรจะมีรัฐธรรมนูญฉบับใหม่หรือไม่ หรือรัฐสภาจะใช้อำนาจในการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเป็นรายมาตราก็เป็นความเหมาะสมและเป็นอำนาจของรัฐสภาที่จะดำเนินการดังกล่าวนี้ได้ ภายหลังจำเลยที่ ๒ กับพวกเสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเป็นรายมาตราตามแนวคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญดังกล่าว โดยเสนอญัตติขอแก้ไข

เพิ่มเติม ๓ เรื่อง เรื่องละฉบับ ฉบับที่ ๑ แก้ไขเพิ่มเติมโดยกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้ง ฉบับที่ ๒ แก้ไขเพิ่มเติมการทำหนังสือสัญญาตามมาตรา ๑๙๐ และฉบับที่ ๓ แก้ไขเพิ่มเติมขั้นตอนการเสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญ การยุบพรรคการเมือง กรรมการบริหารพรรคการเมืองตามมาตรา ๖๘ และมาตรา ๒๓๗ เมื่อวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๖ จำเลยที่ ๒ กับพวก ร่วมกันแถลงข่าวต่อสื่อมวลชน หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ ฉบับลงวันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๕๖ หนังสือพิมพ์บ้านเมือง ฉบับลงวันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๕๖ และหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ฉบับลงวันที่ ๑๙ และวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ ลงข่าวมีใจความทำนองเดียวกันว่า ขอแก้ไขเพิ่มเติมให้วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกวุฒิสภา ๒๐๐ คน มาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน และสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งมีสิทธิลงสมัครรับเลือกตั้งได้อีกหลังจากครบวาระ ๖ ปี ตามสำเนาภาพถ่ายหนังสือพิมพ์เอกสารหมาย จ.๒๖ และ ล.๖ ถึง ล.๘ สมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งขณะนั้น ๗๖ คน จะสิ้นสุดสมาชิกภาพตามวาระในวันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๕๗ และไม่อาจสมัครรับเลือกตั้งครั้งถัดไปได้ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ จำเลยที่ ๒ กับคณะขอเสนอร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ๓ ฉบับ ฉบับที่ ๑ จำเลยที่ ๒ ลงชื่อเป็นผู้เสนอ ฉบับที่ ๒ นายประสิทธิ์ โพธิ์สุธน สมาชิกวุฒิสภา ลงชื่อเป็นผู้เสนอ และฉบับที่ ๓ นายดิเรก ถึงฝั่ง สมาชิกวุฒิสภา ลงชื่อเป็นผู้เสนอ การเสนอร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ทั้งสามฉบับมีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาลงชื่อเป็นผู้ร่วมเสนอครบถ้วนตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ ในส่วนฉบับที่ ๑ เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ จำเลยที่ ๒ กับคณะทำหนังสือถึงประธานรัฐสภา เสนอร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช พร้อมบันทึกหลักการและเหตุผล และบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่าง

รัฐธรรมนูญ โดยในบันทึกหลักการและเหตุผลประกอบร่างรัฐธรรมนูญเอกสารหมายเลข จ.๑๕
แผ่นที่ ๔๖๓ ระบุหลักการว่า เป็นการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดย
กำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้ง (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๑๑ มาตรา ๑๑๒ มาตรา ๑๑๕
มาตรา ๑๑๗ มาตรา ๑๑๘ มาตรา ๑๒๐ และมาตรา ๒๔๑) (ไม่ได้ระบุมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และไม่มี
คำว่า วรรคหนึ่ง หลังมาตรา ๒๔๑) และระบุเหตุผลว่า โดยที่เป็นการสมควรกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภา
มาจากการเลือกตั้ง เพื่อให้วิธีการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภามีลักษณะเช่นเดียวกับวิธีการได้มาซึ่ง
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยการได้รับการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน ทั้งนี้ในบันทึกวิเคราะห์สรุป
สาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญระบุสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญว่า กำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจาก
การเลือกตั้ง ๒๐๐ คน รวมทั้งแก้ไขเพิ่มเติมวาระการดำรงตำแหน่งของสมาชิกวุฒิสภาให้สามารถดำรง
ตำแหน่งติดต่อกันเกินกว่าหนึ่งวาระได้เช่นเดียวกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๑๑
มาตรา ๑๑๒ มาตรา ๑๑๕ มาตรา ๑๑๗ มาตรา ๑๑๘ มาตรา ๑๒๐ และมาตรา ๒๔๑) (โดยไม่ได้ระบุ
มาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และไม่มีคำว่า วรรคหนึ่ง หลังมาตรา ๒๔๑) ตามสำเนาหนังสือเอกสารหมายเลข
จ.๑๕ แผ่นที่ ๔๖๙ ถึง ๔๗๐ งานสารบรรณลงรับหนังสือของจำเลยที่ ๒ กับพวก ฉบับลงวันที่
๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ ดังกล่าว ในวันเดียวกันเวลา ๑๓.๐๕ นาฬิกา แล้วส่งต่อไปยังกลุ่มงานบริหาร
ทั่วไป สำนักงานการประชุม งานสารบรรณลงรับในวันเดียวกันเวลา ๑๓.๒๐ นาฬิกา และส่งต่อไปยัง
กลุ่มงานพระราชบัญญัติและยุติ ๑ สำนักงานการประชุม งานสารบรรณลงรับในวันเดียวกันเวลา
๑๓.๓๐ นาฬิกา นางนงค์เยาว์ ประพิน นิติกรชำนาญการพิเศษ กลุ่มงานพระราชบัญญัติและ
ยุติ ๑ สำนักงานการประชุม ทำบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ ถึงผู้อำนวยการสำนักงาน
ประชุม ระบุว่า ขณะนี้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๔๙๘ คน และสมาชิกวุฒิสภา ๑๔๙ คน

รวมสมาชิกของทั้งสองสภา ๖๔๗ คน มีสมาชิกที่ลงชื่อเสนอร่างรัฐธรรมนูญเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๒๕๘ คน และสมาชิกวุฒิสภา ๕๖ คน รวม ๓๑๔ คน ซึ่งไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา ตรวจสอบความครบถ้วนและความถูกต้องของเอกสารเนื้อหาสาระของร่างรัฐธรรมนูญได้มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปของรัฐแต่อย่างใด เห็นควรนำเสนอเลขาธิการรัฐสภาเพื่อนำกราบเรียนประธานรัฐสภา อนุญาตบรรจุระเบียบวาระการประชุมร่วมกันของรัฐสภาภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ได้รับยุติ ตามมาตรา ๑๓๖ (๑๖) ของรัฐธรรมนูญฯ และข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๑ ตามสำเนาบันทีกข้อความเอกสารหมายเลข จ.๑๘ จากนั้น นายศิริโรจน์ แพทย์พันธุ์ ผู้บังคับบัญชาในกลุ่มงานพระราชบัญญัติและยุติ ๑ กับนางบุษกร อัมพรประภา ผู้อำนวยการสำนักการประชุม ทำบันทีกข้อความลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ ถึงเลขาธิการรัฐสภา มีใจความว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาได้เสนอร่างรัฐธรรมนูญ ๓ ฉบับ ดังที่กล่าวมาแล้ว โดยระบุในส่วนร่างรัฐธรรมนูญ ฉบับที่ ๑ ว่า มีสาระกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้ง จำนวน ๒๐๐ คน โดยมีการกำหนดเขตเลือกตั้ง การคำนวณจำนวนสมาชิกในแต่ละเขต รวมทั้งแก้ไขเพิ่มเติมวาระการดำรงตำแหน่งให้สามารถดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินหนึ่งวาระได้ด้วย เห็นควรนำกราบเรียนประธานรัฐสภา (ผ่านรองประธานรัฐสภา) พิจารณาอนุญาตบรรจุระเบียบวาระการประชุมต่อไป ส่งไปยังรองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งงานสารบรรณลงรับวันเดียวกันเวลา ๑๖.๓๐ นาฬิกา และในวันเดียวกัน นางพรณีภา เสริมศรี รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ปฏิบัติราชการแทนเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เกษียนสั่งว่ากราบเรียน ประธานรัฐสภา (ผ่านรองประธานรัฐสภา) เพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตบรรจุวาระ

ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช จำนวน ๓ ฉบับ และโปรดพิจารณากำหนดวัน เวลาประชุมร่วมกันของรัฐสภาเพื่อพิจารณาต่อไป ส่งต่อไปยังกลุ่มงานประธานวุฒิสภา ซึ่งงานสารบรรณลงรับวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๕๖ เวลา ๑๕.๔๕ นาฬิกา นายนิคม ไวยรัชพานิช ประธานวุฒิสภา ในฐานะรองประธานรัฐสภา ลงชื่อเมื่อวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๕๖ แล้วส่งต่อไปยังสำนักประธานรัฐสภา นายประสพ บุษราคัม เลขาธิการประธานสภาผู้แทนราษฎร ลงชื่อเมื่อวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๖ แล้วส่งต่อไปยังหน้าห้องประธานรัฐสภา งานสารบรรณลงรับวันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๕๖ ตามสำเนาบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข จ.๒๑ ต่อมา วันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ เวลาช่วงเช้า ก่อนจำเลยที่ ๑ ส่งบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา จำเลยที่ ๒ กับคณะขอแก้ไขเพิ่มเติมร่างฉบับที่ ๑ โดยจัดทำร่างฉบับที่ ๑ เป็นร่างฉบับใหม่ ระบุเพิ่ม มาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และ วรรคหนึ่ง หลังมาตรา ๒๔๑ โดยร่างฉบับใหม่มิได้ดำเนินการให้ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาลงชื่อร่วมเสนอใหม่ จำเลยที่ ๒ มอบหมายให้นายอนาวิน แก้วนามชัย ปลัดอำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดนครพนม ช่วยราชการสำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งทำหน้าที่ ช่วยงานคณะกรรมการประสานงานพรรคร่วมรัฐบาล (วิปรัฐบาล) ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ นายอนาวินประสานงานกับนายเฮอร์วัตร อุ่นกงลาด เจ้าหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ซึ่ง ปฏิบัติหน้าที่อยู่ที่หน้าห้องนายเจริญ จรรย์โกมล รองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่หนึ่ง นายเฮอร์วัตรประสานงานไปยังนายศิโรจน์แล้วนายอนาวินนำร่างฉบับใหม่มอบให้นายศิโรจน์ นายศิโรจน์รับร่างฉบับใหม่ไว้และมอบให้นางนงค์เยาว์ ประพิน ผู้ได้บังคับบัญชา ตรวจสอบเนื้อหา ร่าง ฉบับใหม่ นางนงค์เยาว์ตรวจดูร่างฉบับใหม่แล้ว จึงเขียนด้วยลายมือแทรกเพิ่มคำว่า “มาตรา ๑๑๖ วรรคสอง” ลงไประหว่างมาตรา ๑๑๕ กับมาตรา ๑๑๗ และเพิ่มคำว่า “วรรคหนึ่ง” หลังมาตรา

๒๔๑ ลงในบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข จ.๒๑ และจัดทำบันทึกข้อความ สำนักการประชุม ฉบับลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ เรียน ผู้อำนวยการสำนักการประชุม มีใจความว่า ตามที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาได้เสนอร่างรัฐธรรมนูญเมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ นั้น กลุ่มงานพระราชบัญญัติและนิติ ๑ ได้รับการประสานงานและได้รับร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ที่ปรับแก้ไขแล้วเมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ร่างฉบับใหม่ ในหลักการได้เพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง อยู่หลังมาตรา ๑๑๕ และเพิ่มคำว่า วรรคหนึ่ง หลังมาตรา ๒๔๑ เห็นควรนำเสนอเลขาธิการรัฐสภาเพื่อนำกราบเรียนประธานรัฐสภาเพื่ออนุญาตบรรจุวาระการประชุมรัฐสภาต่อไป นายศิริโรจน์เกษียนในบันทึกข้อความนี้ว่า เรียน เลขาธิการรัฐสภา เพื่อโปรดนำกราบเรียนประธานรัฐสภา เพื่ออนุญาตให้ผู้เสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับแก้ไขที่มาของสมาชิกวุฒิสภา แก้ไขเพิ่มเติมในบันทึกหลักการและในร่างรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และคำว่า วรรคหนึ่ง ของมาตรา ๒๔๑ ซึ่งสามารถทำได้ เนื่องจากประธานรัฐสภายังไม่ได้อนุญาตบรรจุร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมทั้งสามฉบับเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา ตามสำเนาบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข จ.๒๔ แผ่นที่ ๖๐๗ จากนั้นจำเลยที่ ๑ เกษียนสั่งในบันทึกข้อความ กลุ่มงานพระราชบัญญัติและนิติ ๑ สำนักการประชุม ฉบับลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ เอกสารหมายเลข จ.๒๑ ว่า อนุญาตลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ โดยจำเลยที่ ๑ มิได้เกษียนสั่งในบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ เอกสารหมายเลข จ.๒๔ ต่อมาเมื่อวันจันทร์ที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๖ ในการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ ๔ (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) การประชุมวาระที่ ๑ ได้จัดประชุมจนถึงวันที่ ๓ เมษายน ๒๕๕๖ มีการออกเสียงลงคะแนนวาระที่หนึ่ง ขึ้นรับหลักการ ที่ประชุมมีมติรับหลักการทั้งสามร่าง โดยร่างฉบับที่หนึ่งรับหลักการ ๓๖๗ คน ไม่รับหลักการ ๒๐๔ คน งดออกเสียง ๓๔ คน และมีการ

ตั้งคณะกรรมการธิการของรัฐสภาเพื่อพิจารณาคณะละร่าง รวม ๓ คณะ คณะละ ๔๕ คน แต่มีปัญหาเกี่ยวกับกำหนดเวลาเสนอคำแปรญัตติ นายอรรถพร พลบุตร เสนอให้กำหนดเวลาเสนอคำแปรญัตติภายใน ๖๐ วัน นายสุรัชชัย ชัยตระกูลทอง เสนอคำแปรญัตติภายใน ๑๕ วัน จำเลยที่ ๑ จึงขอมติที่ประชุมว่า ๖๐ วัน หรือ ๑๕ วัน แต่ปรากฏว่าองค์ประชุมไม่ครบ จำเลยที่ ๑ จึงแจ้งว่าองค์ประชุมไม่ครบ ให้ถือว่า ๑๕ วัน ตามข้อบังคับ และสั่งปิดประชุมในเวลา ๒.๑๕ นาฬิกา ของคืนวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ ตามสำเนารายงานการประชุมเอกสารหมายเลข จ.๕๓ ต่อมาเมื่อวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ ในการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ ๕ (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) เพื่อลงมติกำหนดเวลาแปรญัตติ มีข้อโต้แย้งกันในที่ประชุมเรื่องการนับระยะเวลาในการแปรญัตติว่าเริ่มนับตั้งแต่วันใด ระหว่างวันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการ คือ วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๕๖ หรือนับแต่วันที่ที่ประชุมมีมติเป็นต้นไป คือ วันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ กับประเด็นให้เสนอคำแปรญัตติในกำหนด ๑๕ วัน หรือ ๖๐ วัน สำหรับประเด็นการเริ่มนับระยะเวลาในการแปรญัตติ จำเลยที่ ๑ วินิจฉัยว่าต้องนับแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ คือนับแต่วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๕๖ และจำเลยที่ ๑ ขอมติที่ประชุมในประเด็นกำหนดเวลาเสนอคำแปรญัตติ ที่ประชุมมีมติให้เสนอคำแปรญัตติมีกำหนด ๑๕ วัน ตามสำเนารายงานการประชุมเอกสารหมายเลข จ.๕๔ เมื่อนับระยะเวลาในการแปรญัตติตั้งแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการตามที่จำเลยที่ ๑ วินิจฉัย จึงครบกำหนด ๑๕ วัน ในวันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๕๖ เหลือเวลาเสนอคำแปรญัตติ ๑ วัน ทั้งนี้ สมาชิกรัฐสภา จำนวน ๒๐๒ คน สามารถยื่นคำแปรญัตติทันภายในวันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๕๖ ต่อมาก่อนถึงวันที่จำเลยที่ ๑ กำหนดประชุมเพื่อพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมวาระที่สาม มีสมาชิกรัฐสภายื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ๔ คำร้อง ต่อมา

เมื่อวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัย (คำวินิจฉัยที่ ๑๕ - ๑๘/๒๕๕๖) ว่า กระบวนการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช เป็นการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศ โดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ เพราะการพิจารณาของที่ประชุมรัฐสภา มิได้นำเอาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับที่มาของสมาชิกวุฒิสภามาบังคับใช้ตามรัฐธรรมนูญฉบับที่จำเลยที่ ๒ และคณะ เสนอต่ อสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ มาใช้ในการพิจารณาในวาระ ที่หนึ่ง ขึ้นรับหลักการ แต่นำร่างที่มีการจัดทำขึ้นใหม่ ซึ่งร่างฉบับใหม่มีการเพิ่มเติมเปลี่ยนแปลง หลักการที่สำคัญจากร่างเดิมหลายประการ คือ การเพิ่มเติมหลักการโดยมีการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และมาตรา ๒๔๑ วรรคหนึ่ง โดยไม่ปรากฏว่ามีสมาชิกรัฐสภาร่วมลงชื่อเสนอญัตติ แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่จัดทำขึ้นใหม่ มีผลเท่ากับว่าการดำเนินการในการเสนอร่างรัฐธรรมนูญ แก้ไขเพิ่มเติมที่รัฐสภารับหลักการเป็นไปโดยมิชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ (๑) วรรคหนึ่ง และการ กำหนดวันแปรญัตติร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ โดยเมื่อที่ประชุมรัฐสภาในวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ ลงมติให้กำหนดเวลา แปรญัตติ ๑๕ วัน จำเลยที่ ๑ สรุปให้เริ่มต้นนับย้อนหลังไปโดยให้นับระยะเวลา ๑๕ วัน ตั้งแต่วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ นั้นไม่ชอบเพราะไม่อาจนับย้อนหลังได้ แต่ต้องนับตั้งแต่วันที่ที่ประชุมมีมติเป็นต้น ไป การเริ่มนับระยะเวลาย้อนหลังไปจนทำให้เหลือระยะเวลาขอแปรญัตติเพียง ๑ วัน เป็น การดำเนินการที่ขัดต่อข้อบังคับการประชุมและไม่เป็นกลางจึงไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๕ วรรคหนึ่ง และวรรคสอง ทั้งขัดต่อหลักนิติธรรมตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๓ วรรคสอง การแก้ไข เพิ่มเติมเนื้อหาของร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช

มีลักษณะเป็นการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตาม
 วิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ตามสำเนาคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๕ - ๑๘/๒๕๕๖
 เอกสารหมายเลข ๓๐ ภายหลังวันที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๕๗ เกิดรัฐประหาร และในวันที่ ๒๒
 กรกฎาคม ๒๕๕๗ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ ประกาศ
 ในราชกิจจานุเบกษา กำหนดให้มีสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ประกอบด้วยสมาชิกไม่เกิน ๒๒๐ คน
 ทำหน้าที่สภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา และรัฐสภา ต่อมาเดือนมกราคม ๒๕๕๘ สภานิติบัญญัติ
 แห่งชาติทำหน้าที่วุฒิสภาประชุมดำเนินกระบวนการเพื่อถอดถอนนายนิคม ไวยรัชพานิช ออกจาก
 ตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา และถอดถอนจำเลยที่ ๑ ออกจากตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
 กรณีการแก้ไขรัฐธรรมนูญเรื่องที่มาของสมาชิกวุฒิสภา จำเลยที่ ๑ ซึ่งแจ้งต่อที่ประชุมสภานิติบัญญัติ
 แห่งชาติเมื่อวันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๕๘ สภานิติบัญญัติแห่งชาติมีมติเมื่อวันที่ ๒๓ มกราคม ๒๕๕๘
 ไม่ถอดถอนนายนิคมออกจากตำแหน่งและไม่ถอดถอนจำเลยที่ ๑ ออกจากตำแหน่ง
 ตามสำเนารายงานการประชุมเอกสารหมายเลข ๓ ถึง ๕ และมีมติเมื่อวันที่ ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙
 ถอดถอนจำเลยที่ ๒ เมื่อครั้งดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรออกจากตำแหน่ง ตามสำเนา
 บันทึกการประชุมเอกสารหมายเลข ๓๕

ปัญหาที่ต้องวินิจฉัยประการแรกว่า จำเลยทั้งสองกระทำความผิดตามคำฟ้อง
 ข้อ ๓.๑ หรือไม่ ที่โจทก์อุทธรณ์ว่า จำเลยทั้งสองมีเจตนาไม่สุจริต เนื่องจากผู้เข้าชื่อเสนอญัตติเป็น
 เจ้าของญัตติ กรณีจึงต้องอยู่ในความรับรู้ของผู้ที่ลงลายมือชื่อเดิมทุกคน ไม่ว่าการแก้ไขจะตรงตาม
 เจตนารมณ์ของผู้ลงลายมือชื่อเดิมหรือไม่ ร่างฉบับใหม่เป็นการแก้ไขหลักการสำคัญ ร่างฉบับที่
 สมาชิกวุฒิสภาได้รับในการประชุมไม่ตรงกับร่างเดิม เป็นญัตติที่ไม่ชอบ การสับเปลี่ยนร่างฉบับใหม่

เกิดขึ้นหลังจากจำเลยที่ ๑ เห็นชอบบรรจุญัตติเข้าระเบียบวาระการประชุมแล้ว บันทึกข้อความลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ จัดทำขึ้นย้อนหลังและเป็นเท็จ จำเลยที่ ๒ มีเจตนาปกปิดข้อเท็จจริงไม่แจ้งให้สมาชิกรัฐสภาทุกคนทราบว่ามีการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ขึ้น มีเจตนารวบรัดเร่งรีบไม่ปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนด และจำเลยที่ ๑ รู้ว่าจำเลยที่ ๒ แก้อไขและสับเปลี่ยนร่างดังกล่าวกลับบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมจนนำไปสู่การลงมติวาระที่ ๑ ถึงวาระที่ ๓ โดยไม่มีการแจ้งข้อความจริงต่อรัฐสภา จำเลยทั้งสองจงใจเสนอแก้ไขรัฐธรรมนูญซึ่งมีผลให้สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการสรรหาขณะนั้นสิ้นสุดลงทันทีก่อนครบวาระเพื่อเอื้อประโยชน์แก่สมาชิกวุฒิสภาบางกลุ่ม นั้น เห็นว่า ในส่วนที่โจทก์อุทธรณ์ว่า การสับเปลี่ยนร่างฉบับใหม่เกิดขึ้นหลังจากจำเลยที่ ๑ เห็นชอบบรรจุญัตติเข้าระเบียบวาระการประชุมแล้ว นั้น เป็นการอุทธรณ์ที่ขัดแย้งกับคำฟ้องของโจทก์เองในหน้า ๑๒ ถึง ๑๓ ซึ่งบรรยายว่า เมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ เวลาประมาณ ๘.๓๐ นาฬิกา ก่อนจำเลยที่ ๑ อนุญาตให้บรรจุระเบียบวาระการประชุมญัตติที่จำเลยที่ ๒ เสนอไว้ ทางไตสวนโจทก์ได้ความว่า จำเลยที่ ๒ สั่งการให้นายอนาวิน แก้วนามชัย ผู้ช่วยของจำเลยที่ ๒ นำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่จัดทำขึ้นใหม่มาสับเปลี่ยนกับร่างเดิมที่ยื่นไว้และนำร่างเดิมกลับคืนไป โดยมีได้เสนอเป็นญัตติใหม่และมีได้มีการรับรองญัตติจากสมาชิกรัฐสภา โดยทางไตสวนก็ไม่ปรากฏหลักฐานแสดงให้เห็นว่า จำเลยที่ ๑ อนุญาตให้บรรจุร่างเดิมเข้าระเบียบวาระการประชุมแล้วจึงมีการสับเปลี่ยนร่างตามที่โจทก์อ้างในอุทธรณ์ อุทธรณ์ของโจทก์ส่วนนี้จึงไม่มีน้ำหนักให้รับฟัง ข้อเท็จจริงจึงรับฟังได้ว่า จำเลยที่ ๒ นำร่างฉบับใหม่มาสับเปลี่ยนก่อนจำเลยที่ ๑ อนุญาตให้บรรจุร่างเดิมเข้าระเบียบวาระการประชุม ในส่วนประเด็นว่าจำเลยทั้งสองมีเจตนาไม่สุจริตหรือไม่นั้น เมื่อพิจารณาคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญเมื่อวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๖

ที่วินิจฉัยว่า กระบวนการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช เป็นการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศ โดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ เพราะการพิจารณาของที่ประชุมรัฐสภามีได้นำเอาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับที่มาของสมาชิกวุฒิสภาฉบับที่จำเลยที่ ๒ และคณะเสนอต่อสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ มาใช้ในการพิจารณาในวาระที่หนึ่ง ชั้นรับหลักการ แต่ได้นำร่างที่มีการจัดทำขึ้นใหม่ ซึ่งร่างฉบับใหม่มีการเพิ่มเติมเปลี่ยนแปลงหลักการที่สำคัญจากร่างเดิมหลายประการ กล่าวคือ เพิ่มเพิ่มหลักการโดยมีการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และมาตรา ๒๔๑ วรรคหนึ่ง โดยไม่ปรากฏว่ามีสมาชิกรัฐสภาร่วมลงชื่อเสนอญัตติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่จัดทำขึ้นใหม่ มีผลเท่ากับว่าการดำเนินการในการเสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่รัฐสภารับหลักการเป็นไปโดยมิชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ (๑) วรรคหนึ่ง การดำเนินการพิจารณาและลงมติแก้ไขเพิ่มเติมเนื้อหาของร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช ... เป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ตามสำเนาคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๕-๑๘/๒๕๕๖ เอกสารหมายเลข จ.๓๐ แล้ว เห็นว่า คำวินิจฉัยดังกล่าวของศาลรัฐธรรมนูญดังกล่าวเพียงแต่วินิจฉัยในส่วนของการแก้ไขเพิ่มเติมร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช... ว่า มีการดำเนินการพิจารณาและลงมติแก้ไขเนื้อหาของร่างไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญเท่านั้น และเพ่งพินิจบรรทัดฐานในเรื่องการแก้ไขญัตติก่อนที่ประธานรัฐสภาจะส่งบรรจุเข้าวาระการประชุมอันเป็นเวลาหลังเกิดเหตุ ซึ่งการที่จำเลยที่ ๒ สับเปลี่ยนมาใช้ร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่โดยไม่ได้ให้ผู้ร่วมเสนอลงชื่อในร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่อีกครั้ง โดยจำเลยที่ ๑ รู้ว่าจำเลยที่ ๒ แก้ไขและสับเปลี่ยนร่างดังกล่าว กลับบรรจุเข้า

ระเบียบวาระการประชุมจนนำไปสู่การลงมติวาระที่ ๑ ถึงวาระที่ ๓ จะเป็นการกระทำผิด กระบวนการเสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่รัฐสภารับหลักการเป็นไปโดยมิชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ก็ตาม แต่ในทางใต้สวนปรากฏธรรมเนียมปฏิบัติของการแก้ไขร่างก่อนประธานรัฐสภาสั่งบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมจากพยานโจทก์ที่เป็นข้าราชการประจำรัฐสภา อาทิ นางบุษกร อัมพรประภา ผู้อำนวยการสำนักการประชุม สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร นายศิริโรจน์ แพทย์พันธุ์ ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานพระราชบัญญัติและนิติ ๑ สำนักการประชุม สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร และนายจำนงค์ สวมประคำ อดีตเลขาธิการวุฒิสภา ซึ่งต่างให้การและเบิกความในทำนองเดียวกันว่า ในทางปฏิบัติที่ผ่านมา ก่อนเกิดเหตุหากประธานรัฐสภายังไม่ได้สั่งบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุม ผู้เสนอญัตติย่อมแก้ไขได้ และทางปฏิบัติที่ผ่านมาเคยมีกรณี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้เสนอร่างพระราชบัญญัติ ก่อนบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุม ได้แก้ไขเพิ่มเติมญัตติที่เสนอไว้แล้วในเรื่องที่เป็นสาระสำคัญ ด้วยการเอาร่างฉบับใหม่มาเปลี่ยน โดยยังคงใช้การลงชื่อของผู้ที่ร่วมเสนอเดิมและเลขรับหนังสือเดิม เช่น ร่างพระราชบัญญัติโคนมและผลิตภัณฑ์นม, ร่างพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า (ฉบับที่ ..) พ.ศ. , ร่างพระราชบัญญัติกองทุนร่วมบรรเทาความเสียหายต่อพืชผลผลิตผลเกษตรกรรม พ.ศ. ดังนี้ และเมื่อข้อบังคับการประชุมรัฐสภา ข้อที่ ๓๖ กำหนดไว้ว่า ญัตติที่บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาแล้ว หากผู้เสนอญัตติจะถอนญัตติ หรือจะแก้ไขเพิ่มเติม ต้องได้รับความยินยอมของที่ประชุมรัฐสภาเสียก่อน กรณีจึงอาจเป็นเหตุให้ก่อนเกิดเหตุเจ้าหน้าที่รัฐสภามีธรรมเนียมปฏิบัติในกรณีที่ผู้เสนอหลักจัดทำร่างรัฐธรรมนูญหรือร่างพระราชบัญญัติฉบับใหม่มาเปลี่ยนกับร่างรัฐธรรมนูญหรือร่างพระราชบัญญัติฉบับเดิมได้ โดยไม่ต้องให้ผู้ร่วมเสนอลงชื่อในร่างฉบับใหม่อีกครั้ง และยังคงสามารถ

ใช้เลขรับเดิมได้ เนื่องจากญัตติยังไม่ถูกบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา ทั้งเมื่อพิจารณาถึงเนื้อหาในร่างฉบับใหม่ที่น่ามาสลับมีการแก้ไขเพิ่มเติมในส่วนที่กำหนดให้สมาชิกวุฒิสภาที่สมาชิกภาพสิ้นสุดลงสามารถสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาได้โดยไม่ต้องรอให้พ้นระยะเวลา ๒ ปี ซึ่งเป็นข้อสรุปที่ตกลงกันไว้ตั้งแต่ก่อนยื่นญัตติและได้มีการแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนเมื่อวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๖ ก่อนวันที่จำเลยที่ ๒ กับคณะเข้าร่วมกันเสนอร่างรัฐธรรมนูญฉบับเดิมในวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ จนหนังสือพิมพ์หลายสำนักได้ลงข่าวถึงเนื้อหาดังกล่าวด้วย ตามสำเนาหนังสือพิมพ์เอกสารหมายเลข จ.๒๖ และ ล.๖ ถึง ล.๘ และในบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญฉบับเดิมเอกสารหมายเลข จ.๑๕ ที่ถูกเสนอไว้ตั้งแต่วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ นั้นได้ระบุไว้ว่า เป็นการขอแก้ไขเพิ่มเติมวาระการดำรงตำแหน่งของสมาชิกวุฒิสภาให้สามารถดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินกว่า ๑ วาระได้เช่นเดียวกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพียงแต่ในบันทึกหลักการและเหตุผลประกอบร่างรัฐธรรมนูญฉบับเดิมนั้นมิได้ระบุมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง ไว้เท่านั้น นอกจากนี้เมื่อจำเลยที่ ๒ และคณะเสนอร่างรัฐธรรมนูญฉบับเดิมแล้ว เจ้าหน้าที่ก็ได้จัดทำบันทึกข้อความของกลุ่มงานพระราชบัญญัติและญัตติ ๑ สำนักงานการประชุม ฉบับลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ ระบุดูสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญฉบับเดิมไว้ว่า เป็นการกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจัดการเลือกตั้ง จำนวน ๒๐๐ คน โดยมีการกำหนดเขตเลือกตั้ง รวมทั้งแก้ไขเพิ่มเติมวาระการดำรงตำแหน่งให้สามารถดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกิน ๑ วาระได้ เมื่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๑๑๖ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า สมาชิกวุฒิสภาจะเป็นรัฐมนตรี ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองอื่น หรือผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญมิได้ และวรรคสอง บัญญัติว่า บุคคลผู้เคยดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกภาพสิ้นสุดมาแล้วยังไม่เกินสองปี

จะเป็นรัฐมนตรี หรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมิได้ ดังนั้น ร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ที่ถูกลบที่มีการเพิ่มเติมมาตรา ๑๑๖ วรรคสองเข้ามานั้น มีเนื้อหาสาระของมาตรา ๑๑๖ วรรคสองที่จะขอแก้ไขปรากฏอยู่ในบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญฉบับเดิมครบถ้วนเปิดเผยอยู่แล้ว เพียงแค่ร่างรัฐธรรมนูญฉบับเดิมและบันทึกหลักการและเหตุผลประกอบร่างรัฐธรรมนูญฉบับเดิมตกหล่นไม่ได้ระบุว่าแก้ไขมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง เท่านั้น การแก้ไขข้อบกพร่องดังกล่าวในภายหลังก็เพียงพอให้ตรงกับที่สมาชิกที่ร่วมลงชื่อเสนอญัตติเคยตกลงกันไว้ตั้งแต่ก่อนยื่นญัตติและแถลงต่อสื่อมวลชนดังกล่าว ทั้งเมื่อพิจารณาทันทีข้อความลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ซึ่งนางนงค์เยาว์จึงจัดทำขึ้น ก็ได้ระบุชัดเจนว่า ตามร่างเดิมที่เสนอเมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ นั้น กลุ่มงานพระราชบัญญัติและญัตติ ๑ ได้รับการประสานงานและได้รับร่างฉบับที่ปรับแก้ไขแล้วเมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ร่างฉบับใหม่ได้เพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง อยู่หลังมาตรา ๑๑๕ และเพิ่มคำว่า วรรคหนึ่ง หลังมาตรา ๒๔๑ เห็นควรเสนอเลขาธิการรัฐสภาเพื่อนำกราบเรียนประธานรัฐสภาเพื่ออนุญาตบรรจุวาระการประชุมรัฐสภาต่อไป ซึ่งนายศิริโรจน์ได้เขียนลงในบันทึกข้อความดังกล่าวว่า เรียน เลขาธิการรัฐสภา เพื่อโปรดนำกราบเรียนประธานรัฐสภา เพื่อโปรดอนุญาตให้ผู้เสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับแก้ไขที่มาของสมาชิกวุฒิสภา แก้ไขเพิ่มเติมในบันทึกหลักการและในร่างรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และเพิ่มคำว่า วรรคหนึ่ง ของมาตรา ๒๔๑ ซึ่งสามารถกระทำได้ เนื่องจากประธานรัฐสภายังไม่ได้อนุญาตบรรจุร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม เข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา ตามสำเนาทันทีข้อความเอกสารหมายเลข จ.๒๔ แสดงให้เห็นว่า เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำเรื่องการบรรจุระเบียบวาระการประชุมได้รับทราบเรื่องการสับเปลี่ยนร่างรัฐธรรมนูญและมีความเห็นชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษรว่าเป็นกรณีนี้

สามารถสับเปลี่ยนมาใช้ร่างฉบับใหม่ได้ โดยโจทก์ไม่มีพยานหลักฐานแสดงให้เห็นว่าเจ้าหน้าที่จัดทำบันทึกข้อความดังกล่าวย้อนหลังอย่างไรดังที่โจทก์อุทธรณ์ และไม่ปรากฏหลักฐานว่าเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทั้งจำเลยที่ ๒ หรือผู้ประสานงานแทนจำเลยที่ ๒ ว่าต้องให้ผู้เสนอร่างร่วมกันลงชื่อในร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่อีกครั้งแต่อย่างใด โดยนายศิโรจน์และนางนงค์เยาว์ยังได้เบิกความยืนยันว่า พยานได้ตรวจสอบร่างฉบับใหม่แล้ว ไม่ปรากฏว่ามีการทักท้วงหรือแจ้งข้อไม่ถูกต้องในการเสนอร่างฉบับใหม่ ประกอบกับสมาชิกรัฐสภาที่ร่วมลงชื่อเสนอร่างฉบับเดิมส่วนใหญ่เป็นสมาชิกพรรคการเมืองเดียวกับจำเลยที่ ๒ ตามเอกสารหมาย จ.๕๒ กรณีจึงเป็นการไม่ยากและใช้เวลาไม่นานที่จำเลยที่ ๒ จะให้สมาชิกผู้ร่วมลงชื่อเสนอในร่างเดิมลงชื่อใหม่อีกครั้งในร่างฉบับใหม่ ทั้งทางไต่สวนได้ความจากนางบุษกรว่า ก่อนจำเลยที่ ๑ บรรจुर่างเข้าวาระการประชุมจำเลยที่ ๑ เชิญพยานไปพบ พยานแจ้งเรื่องที่จำเลยที่ ๒ ขอแก้ไขให้จำเลยที่ ๑ ทราบ จำเลยที่ ๑ สอบถามพยานว่าทำได้หรือไม่ พยานตรวจสอบร่างแล้วเห็นว่าแก้ไขได้ และร่างที่นำมาเปลี่ยนมิได้ขัดกับหลักการที่เสนอไว้ จึงแจ้งจำเลยที่ ๑ ว่าสามารถทำได้ตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๓๖ กรณีจึงถือว่าจำเลยที่ ๒ ได้ขอสับเปลี่ยนมาใช้ร่างฉบับใหม่ และจำเลยที่ ๑ อนุญาตให้บรรจुर่างฉบับใหม่เข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาโดยผ่านกระบวนการทางธุรการและมีการตรวจสอบความถูกต้องโดยเจ้าหน้าที่ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงซึ่งมีธรรมเนียมปฏิบัติก่อนหน้านี้ว่าสามารถสับเปลี่ยนมาใช้ร่างฉบับใหม่ได้ โดยมีต้องให้ผู้ร่วมเสนอร่างลงชื่อใหม่อีกครั้ง ซึ่งทางไต่สวนยังได้ความในเรื่องแนวทางปฏิบัติในเวลาต่อมาจากนางนงค์เยาว์ว่า ภายหลังจากศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยในกรณีดังกล่าวแล้ว ได้มีแก้ไขข้อบังคับการประชุมรัฐสภาให้สอดคล้องกับคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในการแก้ไขในสาระสำคัญ ที่กำหนดให้ผู้เข้าชื่อเสนอทุกคนต้องลงชื่อใหม่

อีกครั้ง พฤติการณ์ดังกล่าวข้างต้นทั้งหมดจึงเชื่อว่า จำเลยที่ ๒ เข้าใจว่าในขณะที่เกิดเหตุสามารถสลับมาใช้ร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ได้ เป็นเหตุให้ภายหลังจำเลยที่ ๑ อนุญาตให้บรรจุร่างฉบับใหม่เข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา โดยเข้าใจว่าเป็นร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่มีผู้เสนอตามมาตรา ๒๙๑ (๑) แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แล้ว กรณีจึงมิใช่เรื่องที่ประธานรัฐสภาตรวจสอบและพบว่ามิชอบกพร่อง อันจะต้องแจ้งผู้เสนอเพื่อแก้ไขร่างให้ถูกต้อง ตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๐ ข้อเท็จจริงจึงรับฟังได้ว่า จำเลยทั้งสองไม่มีเจตนากระทำการฝ่าฝืนต่อกฎหมาย ไม่มีเจตนาปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดในตำแหน่งหรือหน้าที่ หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่โดยมิชอบเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต จำเลยทั้งสองจึงไม่มีความผิดตามฟ้องข้อ ๓.๑

ปัญหาที่ต้องวินิจฉัยต่อไปว่า จำเลยที่ ๑ กระทำความผิดตามคำฟ้องข้อ ๓.๒ หรือไม่ ที่โจทก์อุทธรณ์ว่า จำเลยที่ ๑ รู้ว่ามีการสับเปลี่ยนร่างรัฐธรรมนูญที่ไม่ผ่านกระบวนการทางธุรการตามลำดับขั้น และไม่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกรัฐสภาลงชื่อรับรองตามจำนวนที่รัฐธรรมนูญกำหนด แต่จำเลยที่ ๑ มิได้ให้มีการแก้ไขให้ถูกต้องก่อนส่งบรรจุเข้าวาระการประชุม และไม่ได้แถลงต่อที่ประชุมสภา จำเลยที่ ๑ มีเจตนาปกปิดข้อเท็จจริงดังกล่าว เพื่อให้การพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญไม่ตรงตามเจตนาของผู้ลงชื่อร่วมเสนอ การที่จำเลยที่ ๑ เกษียณส่งอนุญาตให้บรรจุระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาในบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ เป็นคำสั่งให้นำร่างรัฐธรรมนูญฉบับเดิมบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุม จำเลยที่ ๑ มีเจตนาปกปิดข้อเท็จจริงโดยไม่แจ้งต่อสมาชิกรัฐสภาว่ามีการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ขึ้นซึ่งมีหลักการแตกต่างจากร่าง

รัฐธรรมนูญฉบับเดิมในสาระสำคัญ นั้น เห็นว่า แม้ในเวลาที่ยำเลยที่ ๑ อนุญาตให้บรรจรร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่เข้าวาระการประชุม จำเลยที่ ๑ รู้ข้อเท็จจริงอยู่แล้วว่าจำเลยที่ ๒ นำร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่มาสับเปลี่ยนกับร่างรัฐธรรมนูญฉบับเดิม โดยมีการเพิ่มเติมมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และมาตรา ๒๔๑ วรรคหนึ่ง และจำเลยที่ ๑ มิได้ให้ผู้เสนอร่างลงชื่อในร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ แต่ทางใต้สวนได้ความจากนางนงเยาว์ ประพิณ นิติกรชำนาญการพิเศษ กลุ่มงานพระราชบัญญัติและยัตติ ๑ สำนักการประชุม นายศิริโรจน์ แพทย์พันธุ์ ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานพระราชบัญญัติและยัตติ ๑ สำนักการประชุม สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร และนางบุษกร อัมพรประภา ผู้อำนวยการสำนักการประชุม สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินงานเกี่ยวกับการแก้ไขรัฐธรรมนูญโดยตรง เบิกความสอดคล้องต้องกันว่า เมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ หลังจากได้รับการประสานจากนายเฮอร์วัตร อุ่นกงลาด ข้าราชการสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรว่า นายอุดม เดชรัตนเสถียร ขอแก้ไขยัตติแก้ไขเพิ่มเติมร่างรัฐธรรมนูญ โดยการสับเปลี่ยนร่างแล้ว พยานทั้งสามได้ตรวจสอบร่างที่ขอแก้ไขดังกล่าวแล้วเห็นว่าถูกต้อง นางนงเยาว์ นิติกรเจ้าของเรื่องจึงจัดทำบันทึกข้อความ ลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ เอกสารหมายจ.๒๔ เสนอผ่านนายศิริโรจน์ ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานพระราชบัญญัติและยัตติ ๑ และเสนอมายังนางบุษกร จึงถือได้ว่าในระดับธุรการมีการจัดทำบันทึกแสดงการสับเปลี่ยนร่างรัฐธรรมนูญเป็นฉบับใหม่ไว้เป็นลายลักษณ์อักษรแล้ว เพียงแต่จำเลยที่ ๑ มิได้แจ้งให้สมาชิกรัฐสภาทราบในที่ประชุม เมื่อข้อเท็จจริงรับฟังได้จากพฤติการณ์ที่วินิจฉัยไว้ข้างต้นว่า การที่ยำเลยที่ ๑ ไม่สั่งให้ผู้เสนอร่างรัฐธรรมนูญลงชื่อในร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่เสียก่อนที่ยำเลยที่ ๑ จะสั่งอนุญาตให้บรรจรร่างรัฐธรรมนูญเข้าวาระการประชุม ก็เนื่องจากจำเลยที่ ๑ เชื่อว่าสามารถสับเปลี่ยนร่างได้ตามที่ได้สอบถามจากนางบุษกร

เกี่ยวกับธรรมเนียมปฏิบัติของรัฐสภา แม้จำเลยที่ ๑ ส่งอนุญาตในบันทึกข้อความฉบับลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ เอกสารหมายเลข จ.๒๑ แต่บันทึกข้อความดังกล่าวก็ปรากฏเรื่องการขอแก้ไขเพิ่มเติมวาระการดำรงตำแหน่งให้สมาชิกวุฒิสภาสามารถดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินหนึ่งวาระได้ด้วยซึ่งเป็นเนื้อหาที่ร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ขอแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๑๖ วรรคสองด้วยแล้ว ทั้งยังได้ความว่า จำเลยที่ ๑ ได้ส่งสำเนาร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ให้สมาชิกรัฐสภาในการประชุมรัฐสภาในวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๖ และจากนั้นที่ประชุมสภาได้ใช้ร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ในการประชุมตั้งแต่วาระที่หนึ่งขึ้นรับหลักการ และตั้งคณะกรรมการพิจารณาและพิจารณาในวาระที่สองขึ้นแปรญัตติไปจนถึงการออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สามขึ้นลงมติ โดยในวาระที่สามที่ประชุมรัฐสภาก็มีมติเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญโดยไม่ปรากฏว่ามีสมาชิกรัฐสภารายใดโต้แย้งเมื่อไม่ปรากฏมูลเหตุจงใจให้จำเลยที่ ๑ ต้องปิดบังการสับเปลี่ยนร่างรัฐธรรมนูญต่อที่ประชุมสภาแล้ว การที่จำเลยที่ ๑ บรรจुर่างเข้าวาระการประชุม โดยไม่แจ้งเรื่องการสับเปลี่ยนร่างรัฐธรรมนูญต่อที่ประชุมสภา จึงฟังได้ว่า จำเลยที่ ๑ ส่งการโดยมีเจตนาให้ใช้ร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่บรรจुरะเบียบวาระการประชุม การกระทำของจำเลยที่ ๑ ตามคำฟ้องข้อ ๓.๒ ย่อมถือไม่ได้ว่า จำเลยที่ ๑ มีเจตนาและเจตนาพิเศษเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่สมาชิกที่ร่วมพิจารณาญัตติดังกล่าว ในขณะที่ปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบเช่นกัน จึงฟังไม่ได้ว่าจำเลยที่ ๑ กระทำความผิดตามคำฟ้องข้อ ๓.๒

ปัญหาที่ต้องวินิจฉัยข้อสุดท้ายว่า จำเลยที่ ๑ กระทำความผิดตามคำฟ้องข้อ ๓.๓ หรือไม่ ที่โจทก์อุทธรณ์ว่า จำเลยที่ ๑ มีหน้าที่ต้องสอบถามความเห็นจากที่ประชุมรัฐสภาประเด็นการนับระยะเวลาในการแปรญัตติว่าเริ่มนับตั้งแต่วันใด แต่จำเลยที่ ๑ กลับวินิจฉัยเองโดยให้เริ่มนับ

ระยะเวลาแปรญัตติย้อนหลังเพื่อเอื้อประโยชน์ให้ตนเองและพวกพ้องให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ อันเป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๖๕ และมาตรา ๒๖๖ และมีผลเป็นการจำกัดสิทธิในการแปรญัตติของสมาชิกอันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน จำเลยที่ ๑ มีเจตนากระทำความผิดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๑๓๗ วรรคสอง ประกอบมาตรา ๑๒๕ และ ๑๒๖ และข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๑๖, ๑๗, ๕๒ และ ๙๖ นั้น ประเด็นนี้ข้อเท็จจริงรับฟังได้ว่า เมื่อวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ ในการประชุมวาระที่ ๑ จำเลยที่ ๑ ปฏิบัติหน้าที่ในฐานะประธานในการประชุมรัฐสภา ที่ประชุมรัฐสภามีมติรับหลักการญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญร่างฉบับใหม่ที่จำเลยที่ ๒ กับคณะเสนอ และมีมติแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาการของรัฐสภา จำนวน ๔๕ คน โดยนายอรรถพร พลบุตร เสนอให้กำหนดเวลาเสนอคำแปรญัตติภายใน ๖๐ วัน นายสุรชัย ชัยตระกูลทอง เสนอคำแปรญัตติภายใน ๑๕ วัน จำเลยที่ ๑ จึงขอมติที่ประชุมว่า ๖๐ วัน หรือ ๑๕ วัน แต่ปรากฏว่า องค์ประชุมไม่ครบ จำเลยที่ ๑ จึงแจ้งว่า องค์ประชุมไม่ครบ ให้ถือว่า ๑๕ วัน ตามข้อบังคับ และสั่งปิดประชุมในวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ ต่อมาเมื่อวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ ในการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ ๕ (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) เพื่อลงมติกำหนดเวลาแปรญัตติ มีข้อโต้เถียงกันในที่ประชุมเรื่องการนับระยะเวลาในการแปรญัตติว่าเริ่มนับตั้งแต่วันใด ระหว่างวันถัดจากวันที่รัฐสภา รับหลักการ คือ วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๕๖ หรือนับแต่วันที่ที่ประชุมมีมติเป็นต้นไป คือ วันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ กับประเด็นให้เสนอคำแปรญัตติในกำหนด ๑๕ วัน หรือ ๖๐ วัน จำเลยที่ ๑ วินิจฉัยว่าต้องนับแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภา รับหลักการตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓

ข้อ ๙๖ คือนับแต่วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๕๖ และจำเลยที่ ๑ ขอมติที่ประชุมในประเด็นกำหนดเวลา
เสนอคำแปรญัตติ ที่ประชุมมีมติให้เสนอคำแปรญัตติมีกำหนด ๑๕ วัน ตามสำเนารายงานการ
ประชุมเอกสารหมาย จ.๕๔ เห็นว่า ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยที่ ๑๕ - ๑๘/๒๕๕๖ กล่าวถึง
การนับระยะเวลาในการแปรญัตติว่าไม่อาจนับเวลาย้อนหลังได้ แต่ต้องนับตั้งแต่วันที่ที่ประชุมมีมติ
เป็นต้นไป การเริ่มนับระยะเวลาย้อนหลังไปจนทำให้เหลือระยะเวลาขอแปรญัตติเพียง ๑ วัน
เป็นการดำเนินการที่ขัดต่อข้อบังคับการประชุม ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญมาตรา ๑๒๕ วรรคหนึ่งและ
วรรคสอง และเป็นการขัดต่อหลักนิติธรรมตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๓ วรรคสอง การกำหนดเวลา
แปรญัตติร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมจึงไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญมาตรา ๓ วรรคสอง และ
มาตรา ๑๒๕ วรรคหนึ่ง อย่างไรก็ดี แม้ว่าการกระบวนการกำหนดเวลาแปรญัตติร่างรัฐธรรมนูญแก้ไข
เพิ่มเติมจะไม่ชอบด้วยกฎหมายตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญดังกล่าว แต่การที่จะถือว่าจำเลย
ที่ ๑ ในฐานะประธานรัฐสภาซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในกระบวนการดังกล่าวปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติ
หน้าที่หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่โดยมิชอบ จะต้องได้ความอย่างแน่ชัดว่า จำเลยที่ ๑
มีเจตนาและเจตนาพิเศษเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือมีเจตนาปฏิบัติหรือละเว้นการ
ปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต เมื่อคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญดังกล่าวเพ่งออกมาภายหลังเกิดเหตุ
โดยไม่ปรากฏว่าเคยมีกรณีปัญหาการเริ่มนับระยะเวลาแปรญัตติมาก่อน ทั้งข้อบังคับการประชุม
รัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ วรรคหนึ่ง กำหนดว่า การพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมขึ้น
คณะกรรมการธิการ สมาชิกรัฐสภาผู้ใดเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ก็ให้เสนอ
คำแปรญัตติลงหน้าเป็นหนังสือต่อประธานคณะกรรมการภายในกำหนด ๑๕ วัน นับแต่วันถัด
จากวันที่รัฐสภารับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม เว้นแต่รัฐสภาจะได้กำหนดเวลา

แปรญัตติสำหรับร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนั้นไว้เป็นอย่างอื่น เมื่อการประชุมรัฐสภาในวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ มีผู้เสนอญัตติขอให้กำหนดเวลาการแปรญัตติแตกต่างกัน ระหว่าง ๑๕ วัน กับ ๖๐ วัน แต่ปรากฏว่าองค์ประชุมไม่ครบ การที่จำเลยที่ ๑ วินิจฉัยว่า เมื่อองค์ประชุมไม่ครบ ก็ต้องถือเอากำหนดเวลาการแปรญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญภายใน ๑๕ วัน ตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ นั้น ถือว่าจำเลยที่ ๑ อ้างการเริ่มนับระยะเวลาการแปรญัตติตามข้อบังคับ ต่อมาในการประชุมรัฐสภาเมื่อวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ แม้ว่าที่ประชุมจะมีข้อถกเถียงกันในเรื่องการเริ่มต้นนับระยะเวลาแปรญัตติ ซึ่งจำเลยที่ ๑ ก็ได้รับฟังความเห็นและคำคัดค้านของสมาชิกรัฐสภาบางรายด้วยแล้ว อาทิ นายชวน หลีกภัย และนายชาดา ไทยเศรษฐ์ แล้วจำเลยที่ ๑ จึงได้วินิจฉัยว่ากรณีต้องเป็นไปตามข้อบังคับการประชุม ข้อ ๙๖ ที่ให้เริ่มนับถัดจากวันที่รัฐสภามีมติรับหลักการร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม คือ วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๕๖ โดยจำเลยที่ ๑ ชี้แจงต่อที่ประชุมว่าไม่อาจเริ่มนับกำหนดเวลาแปรญัตติให้แตกต่างไปจากที่ข้อบังคับการประชุมรัฐสภากำหนดไว้ และยืนยันสรุปให้เริ่มต้นนับระยะเวลาแปรญัตติตั้งแต่วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งเป็นวันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ทำให้ครบกำหนดเวลาแปรญัตติในวันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๕๖ อันเป็นการยืนยันตามความเห็นของตนเองตั้งแต่วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ เมื่อจำเลยที่ ๑ ได้แจ้งถึงหลักเกณฑ์การเริ่มนับระยะเวลาแปรญัตติดังกล่าวไว้ที่ประชุมรัฐสภาทราบว่าจะเริ่มนับตั้งแต่วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๕๖ แล้วจำเลยที่ ๑ จึงขอมติในเรื่องกำหนดเวลาแปรญัตติ แสดงให้เห็นว่าจำเลยที่ ๑ ได้แจ้งให้สมาชิกรัฐสภาทราบก่อนแล้วว่า การลงมติจะมีผลให้กำหนดเวลาแปรญัตติสิ้นสุดวันใด ซึ่งหากสมาชิกรัฐสภาเห็นว่าไม่สามารถยื่นได้ทันภายใน ๑๕ วัน ก็สามารถลงมติให้ใช้

กำหนดเวลา ๖๐ วัน ได้ ซึ่งภายหลังที่ประชุมรัฐสภามีมติเห็นชอบกำหนดเวลาแปรญัตติร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมทั้งสามฉบับ รวมทั้งฉบับของจำเลยที่ ๒ กับคณะ ภายใน ๑๕ วัน มากถึง ๓๕๖ เสียง มีเพียง ๑๙ เสียง ที่ลงมติ ๖๐ วัน เท่านั้น และปรากฏว่า สมาชิกรัฐสภาส่วนใหญ่สามารถยื่นเสนอคำแปรญัตติได้ทัน จำนวนถึง ๒๐๒ คน มีเพียงนายนิพิฏฐ์คนเดียวที่ไม่สามารถยื่นเสนอคำแปรญัตติได้ทัน แต่ในการแปรญัตติ จำเลยที่ ๑ ได้อนุญาตให้นายนิพิฏฐ์อภิปรายแสดงความเห็นประกอบคำแปรญัตติของตนด้วยแล้ว ประกอบกับทางไตสวนไม่ปรากฏว่าการเริ่มต้นนับระยะเวลาแปรญัตติย้อนหลังไปวันที่ ๕ เมษายน ๒๕๕๖ มีผลแตกต่างกับการเริ่มต้นนับระยะเวลาแปรญัตติในวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ ถึงขนาดที่จะเป็นการเร่งรัดกระบวนการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา หรือเป็นการช่วยเหลือและเอื้อประโยชน์ให้แก่สมาชิกวุฒิสภาบางส่วน อย่างไรก็ตามข้อกล่าวอ้างของโจทก์ เมื่อพิเคราะห์พฤติการณ์แห่งคดีแล้ว กรณีจึงเชื่อว่า จำเลยที่ ๑ วินิจฉัยการเริ่มนับระยะเวลาแปรญัตติย้อนหลังไปตั้งแต่วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๕๖ เนื่องจากจำเลยที่ ๑ เข้าใจและยึดถือตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ วรรคหนึ่ง ที่กำหนดให้รัฐสภาสามารถลงมติกำหนดเวลาแปรญัตติไว้เป็นอย่างอื่นได้เท่านั้น แต่ก็ยังคงต้องเริ่มนับกำหนดเวลาแปรญัตติตั้งแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมตามข้อบังคับ โดยไม่อาจเริ่มนับวันอื่นได้ จำเลยที่ ๑ จึงไม่ได้สอบถามความเห็นจากที่ประชุมรัฐสภาในประเด็นการนับระยะเวลาในการแปรญัตติว่าเริ่มนับตั้งแต่วันใด การกระทำของจำเลยที่ ๑ ดังกล่าวจึงไม่มีเจตนาปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่หรือใช้อำนาจในตำแหน่งโดยมิชอบและไม่มีเจตนาพิเศษเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ทางราชการหรือผู้หนึ่งผู้ใดหรือโดยทุจริต จึงไม่เป็นความผิดตามฟ้องข้อ ๓.๓ อุทธรณ์โจทก์ฟังไม่ขึ้น

(อม.๕๐)

- ๓๗ -

วินิจฉัยยื่น.

นางวยุรี วัฒนวรลักษณ์

(อม.๒๗)
ความเห็นในการวินิจฉัยคดีชั้นอุทธรณ์

คดีหมายเลขดำที่ อม.อธ. ๙/๒๕๖๕
คดีหมายเลขแดงที่ อม.อธ.๗/๒๕๖๖

ในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์ ศาลฎีกา

วันที่ ๒๘ เดือน มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๖๖

ระหว่าง	{	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ	โจทก์
		นายสมศักดิ์ เกียรติสุรนนท์ ที่ ๑	
		นายอุดมเดช รัตนเสถียร ที่ ๒	จำเลย

เรื่อง ความผิดต่อพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

โจทก์ อุทธรณ์คัดค้าน คำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ลงวันที่ ๑๙ เดือน กันยายน พุทธศักราช ๒๕๖๕
องค์คณะวินิจฉัยอุทธรณ์ รับวันที่ ๒๒ เดือน กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๖๖

โจทก์ฟ้องว่า จำเลยที่ ๑ ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง เขตเลือกตั้งที่ ๖ จังหวัดขอนแก่น เมื่อวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๕๔ และได้รับโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้เป็นประธานสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๕๔ และเป็นประธานรัฐสภาโดยตำแหน่ง จำเลยที่ ๒ ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง เขตเลือกตั้งที่ ๒ จังหวัดนนทบุรี เมื่อวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๕๔ ระหว่างวันที่ ๒๐ มีนาคม

๒๕๕๖ ถึงวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ เวลากลางวันและกลางคืนต่อเนื่องกัน จำเลยทั้งสอง กระทำความผิดตามรัฐธรรมนูญและกฎหมาย กล่าวคือ

(๑) เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ มีผู้เสนอร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช พร้อมด้วยบันทึกหลักการและเหตุผล และบันทึก วิเคราะห์สรุปลักษณะสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญต่อจำเลยที่ ๑ ในคราวเดียวกันสามฉบับ คือ ร่าง กำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้ง (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๑๑ มาตรา ๑๑๒ มาตรา ๑๑๕ มาตรา ๑๑๗ มาตรา ๑๑๘ มาตรา ๑๒๐ และมาตรา ๒๔๑ และยกเลิกมาตรา ๑๑๓ และ มาตรา ๑๑๔) ที่จำเลยที่ ๒ กับคณะรวม ๓๑๔ คน เป็นผู้เสนอ ร่างการทำหนังสือสัญญา (แก้ไข เพิ่มเติมมาตรา ๑๙๐) ที่นายประสิทธิ์ โพธิ์สุธน สมาชิกวุฒิสภา กับคณะรวม ๓๒๐ คน เป็น ผู้เสนอ และร่างแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๖๘ และยกเลิกมาตรา ๒๓๗ วรรคสอง ที่นายดิเรก ถึงฝั่ง สมาชิกวุฒิสภา กับคณะรวม ๓๑๘ คน เป็นผู้เสนอ โดยร่างที่จำเลยที่ ๒ กับคณะเป็นผู้เสนอ ได้เสนอร่าง พร้อมบันทึกหลักการและเหตุผล และบันทึกวิเคราะห์สรุปลักษณะสำคัญของ ร่างรัฐธรรมนูญไว้ด้วย เมื่อเอกสารดังกล่าวไปถึงกลุ่มงานพระราชบัญญัติและยัตติ ๑ สำนักงาน การประชุม นายศิริโรจน์ แพทย์พันธุ์ ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานได้มอบหมายให้นางนงค์เยาว์ ประพิน นิติกรชำนาญการพิเศษ ผู้ได้บังคับบัญชา เป็นผู้รับผิดชอบ นางนงค์เยาว์ตรวจสอบร่างแล้วทำ บันทึกข้อความลงวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ เรียน ผู้อำนวยการสำนักงานการประชุม แจ้งผลการ ตรวจสอบร่าง เกี่ยวกับจำนวนผู้เสนอครบถูกต้องตามรัฐธรรมนูญ เอกสารครบถ้วนและถูกต้อง และเนื้อหาสาระสำคัญของร่างมิได้มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปของรัฐ เห็นควรนำเสนอเลขาธิการ รัฐสภาเพื่อนำกราบเรียนประธานรัฐสภาอนุญาตบรรจุระเบียบวาระการประชุมร่วมกันของรัฐสภา

ภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ได้รับญัตติ โดยเสนอบันทึกข้อความผ่านนายศิโรจน์ นายศิโรจน์จึง
ทำบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ เรียน เลขาธิการรัฐสภา เห็นควรนำกราบเรียน
ประธานรัฐสภา (ผ่านรองประธานรัฐสภา) พิจารณาอนุญาตบรรจุระเบียบวาระการประชุม
ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช รวม ๓ ฉบับ
เพื่อให้รัฐสภาพิจารณา นางบุษกร อัมพรประภา ผู้อำนวยการสำนักการประชุม ลงชื่อในบันทึก
ข้อความดังกล่าวแล้วส่งไปยังนางพรรณนิภา เสริมศรี รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ปฏิบัติ
ราชการแทนเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร นางพรรณนิภาเกษียนสั่งว่า กราบเรียนประธานรัฐสภา
(ผ่านรองประธานรัฐสภา) เพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตบรรจุร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร
ไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช จำนวน ๓ ฉบับ และโปรดพิจารณากำหนดวันเวลา
ประชุมร่วมกันของรัฐสภาเพื่อพิจารณาต่อไป ลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ นายนิคม ไวยรัชพานิช
รองประธานรัฐสภา ลงชื่อต่อจากนางพรรณนิภา ลงวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๕๖ และนายประสพ
บุษราคัม เลขานุการประธานสภาผู้แทนราษฎร ลงชื่อต่อจากนายนิคม ลงวันที่ ๒๕ มีนาคม
๒๕๕๖ แล้วส่งเรื่องไปยังจำเลยที่ ๑ โดยหน้าห้องจำเลยที่ ๑ รับไว้เมื่อวันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๕๖
เวลา ๑๗ นาฬิกา แล้วจำเลยที่ ๑ เกษียนสั่งว่า อนุญาต ลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ แต่ก่อนที่
จำเลยที่ ๑ จะมีคำสั่งอนุญาตดังกล่าว ในวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ เวลา ๘.๓๐ นาฬิกา
นายเอรวัตร อุ่นกงลาด ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานรองประธานสภาคนที่หนึ่ง ประสานมายัง
นายศิโรจน์ว่า จำเลยที่ ๒ แสดงความจำนงขอปรับปรุงร่างรัฐธรรมนูญที่เสนอไว้โดยการ
เปลี่ยนเป็นร่างใหม่ มิได้มีการเสนอญัตติขึ้นใหม่และมิได้มีการรับรองญัตติจากสมาชิกรัฐสภาตามที่
รัฐธรรมนูญกำหนด โดยจำเลยที่ ๒ สั่งให้นายอนาวิน แก้วนามชัย ปลัดอำเภอบ้านแพวง จังหวัด
นครพนม ช่วยราชการสำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งเป็นผู้ช่วยของจำเลยที่ ๒ นำร่างแก้ไขเพิ่มเติม

รัฐธรรมนูญฉบับที่ได้จัดทำขึ้นใหม่มาสับเปลี่ยนกับร่างเดิมที่ได้ยื่นไว้ต่อสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร แล้วนำร่างเดิมกลับคืนไป ทั้งที่มีได้เสนออยู่ติดตามขั้นตอนทางกฎหมาย หรือข้อบังคับการประชุมของรัฐสภา หรือขั้นตอนทางธุรการซึ่งไม่อาจกระทำได้ จำเลยที่ ๒ กระทำโดยพลการ มอบหมายให้นายอนาวินนำร่างมาเปลี่ยนที่ห้องประชุมอาคาร ๓ ชั้นลอย มีนางบุษกร นายเอรวัตร นายศิริโรจน์ และนางนงค์เยาว์อยู่ด้วย ร่างฉบับใหม่ก็นำมาสับเปลี่ยน มีบันทึกหลักการและเหตุผล และบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ที่ได้จัดทำขึ้นใหม่แนบมาพร้อมกันด้วย โดยร่างฉบับใหม่มีเนื้อหาแตกต่างจากร่างเดิม กล่าวคือ มีการเพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง ว่า บุคคลผู้เคยดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกภาพสิ้นสุดลงมาแล้วยังไม่เกินสองปี จะเป็นรัฐมนตรีหรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองซึ่งมิใช่สมาชิกวุฒิสภามิได้ มีผลให้ผู้เคยดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาซึ่งสมาชิกภาพสิ้นสุดลงสามารถสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาได้โดยไม่ต้องรอให้พ้นระยะเวลา ๒ ปี จากนั้นนางนงค์เยาว์ทำบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ เรียนผู้อำนวยการสำนักการประชุมว่า ตามร่างเดิมที่เสนอเมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ นั้น กลุ่มงานพระราชบัญญัติและนิติ ๑ ได้รับการประสานและได้รับร่างฉบับใหม่ซึ่งเป็นฉบับที่แก้ไขแล้วเมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ร่างฉบับใหม่ได้เพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และเพิ่มคำว่า วรรคหนึ่ง หลังมาตรา ๒๔๑ เห็นควรนำเสนอเลขาธิการรัฐสภาเพื่อนำกราบเรียนประธานรัฐสภาเพื่ออนุญาตบรรจุระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาต่อไป นายศิริโรจน์เขียนสั่งในบันทึกข้อความดังกล่าวว่า เรียน เลขาธิการรัฐสภา เพื่อโปรดนำกราบเรียนประธานรัฐสภา เพื่ออนุญาตให้ผู้เสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับแก้ไขที่มาของสมาชิกวุฒิสภา แก้ไขเพิ่มเติมในบันทึกหลักการและในร่างรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และคำว่า วรรคหนึ่ง ของมาตรา ๒๔๑ ซึ่งสามารถทำได้ เนื่องจากประธานรัฐสภายังไม่ได้อนุญาตบรรจุ

ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมทั้งสามฉบับเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา แต่ไม่ปรากฏว่าได้
เสนอบันทึกข้อความนี้ไปยังเลขาธิการรัฐสภา ไม่ปรากฏว่าผู้อำนวยการสำนักการประชุมและ
เลขาธิการรัฐสภาได้นำเรียนให้จำเลยที่ ๑ รับทราบญัตติที่จำเลยที่ ๒ ได้เปลี่ยนร่างใหม่ และ
ไม่ปรากฏว่าจำเลยที่ ๑ ได้ลงนามหรือเก็ยขึ้นสิ่งในบันทึกข้อความดังกล่าว ต่อมาจำเลยที่ ๑ เรียก
ประชุมรัฐสภาในวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งในการประชุมพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม
ในวาระที่หนึ่ง จำเลยที่ ๑ ก็ใช้ร่างฉบับใหม่ที่จำเลยที่ ๒ นำมาสับเปลี่ยนให้รัฐสภาพิจารณา ทั้งที่
ร่างฉบับใหม่มีความแตกต่างในหลักการที่เป็นสาระสำคัญซึ่งมิได้เสนอไว้ในญัตติเดิม ไม่อาจนำร่าง
มาสับเปลี่ยนได้ ต้องทำเป็นญัตติใหม่และเสนอรวมพิจารณา โดยญัตติใหม่ต้องมีสมาชิกเข้าชื่อ
เสนอตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด จำเลยที่ ๑ ไม่อาจบรรจุร่างฉบับใหม่ที่จำเลยที่ ๒ นำมาสับเปลี่ยน
เข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาได้ การบรรจุร่างฉบับใหม่เข้าระเบียบวาระการประชุม ทำให้
รัฐสภาลงมติเห็นชอบให้แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามเจตนาของจำเลยทั้งสอง การกระทำของ
จำเลยทั้งสองจึงเป็นการกระทำที่มีชอบด้วยรัฐธรรมนูญ กฎหมาย และข้อบังคับที่ประชุมสภา
ผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๕๓

(๒) ข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๐ กำหนดว่า ร่างรัฐธรรมนูญ
แก้ไขเพิ่มเติมที่มีผู้เสนอตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา
๒๙๑ (๑) ให้ประธานรัฐสภาทำการตรวจสอบและหากมีข้อบกพร่องให้ประธานรัฐสภาแจ้งผู้เสนอ
เพื่อแก้ไขให้ถูกต้อง และข้อ ๙๑ กำหนดให้ประธานรัฐสภาบรรจุร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม
เข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับญัตตินั้น แต่จำเลยที่ ๑ ซึ่ง
รู้อยู่แล้วว่าจำเลยที่ ๒ นำร่างฉบับใหม่มาสับเปลี่ยน เพียงแต่เรียกนางบุษกรมาหาหรือที่ห้องทำงาน
ไม่ได้ตรวจสอบร่างฉบับใหม่ หากตรวจสอบก็จะพบว่ามิใช่เป็นเพียงการแก้ไขข้อผิดพลาดหรือ

ผิดหลงเล็กน้อย แต่เป็นการเพิ่มเติมหลักการสำคัญในมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง ซึ่งต้องเสนอเป็น
ญัตติเข้ามาใหม่โดยมีสมาชิกวุฒิสภาลงชื่อเป็นผู้เสนอจำนวนครบถ้วนตามรัฐธรรมนูญ จำเลยที่ ๑
มิได้สั่งการให้แก้ไข นอกจากนี้ ไม่ปรากฏว่าจำเลยที่ ๑ ได้สั่งการในบันทึกข้อความลงวันที่
๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ อันจะถือว่าเป็นการสั่งการให้แก้ไขญัตติเดิมได้ หรือจะถือว่าจำเลยที่ ๑ สั่งให้
นำร่างฉบับใหม่บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาไม่ได้ การที่จำเลยที่ ๑ เกษียนสั่ง
อนุญาตในบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ ต้องถือว่าจำเลยที่ ๑ สั่งให้นำร่างเดิมบรรจุ
เข้าระเบียบวาระการประชุม แต่กลับมีการใช้ร่างฉบับใหม่ในการประชุมตั้งแต่วันที่หนึ่งเมื่อวันที่
๑ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งที่ประชุมมีมติรับหลักการตามร่างฉบับใหม่ ตั้งคณะกรรมการธิการ และ
พิจารณาในวาระที่สองไปจนถึงการออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สามเมื่อวันที่ ๒๘ กันยายน
๒๕๕๖ โดยที่ประชุมมีมติเห็นชอบให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญ การที่จำเลยที่ ๑ ใช้ร่างฉบับใหม่
ในการพิจารณาของที่ประชุมรัฐสภา จึงเป็นการใช้ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่มีการเสนอโดย
มิชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ (๑) วรรคหนึ่ง

(๓) จำเลยที่ ๑ ทำหน้าที่ประธานในการประชุมร่วมกันของรัฐสภาในวันที่
๓ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งเป็นการประชุมในวาระที่หนึ่ง ที่ประชุมมีมติรับหลักการญัตติขอแก้ไข
เพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ และมีมติตั้งคณะกรรมการธิการของรัฐสภา จำนวน ๔๕ คน นายสุรชัย
ชัยตระกูลทอง สมาชิกวุฒิสภา เสนอญัตติขอให้กำหนดเวลาแปรญัตติภายใน ๑๕ วัน แต่
นายอรรถพร พลบุตร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคประชาธิปัตย์ เสนอญัตติขอให้กำหนดเวลา
แปรญัตติภายใน ๖๐ วัน อันเป็นกรณีที่มีผู้เสนอญัตติกำหนดเวลาแปรญัตติสำหรับร่างรัฐธรรมนูญ
แก้ไขเพิ่มเติมแล้วเป็นอย่างอื่นตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ ซึ่งต้อง
ได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา เมื่อจำเลยที่ ๑ ตรวจสอบองค์ประชุมแล้ว พบว่าองค์ประชุม

ไม่ครบ จำเลยที่ ๑ ต้องสั่งปิดการประชุมหรือเลื่อนการประชุมรัฐสภาออกไปก่อน แต่จำเลยที่ ๑ กลับวินิจฉัยว่า เมื่อองค์ประชุมไม่ครบก็ต้องถือเอาที่กำหนดเวลาแปรญัตติภายใน ๑๕ วัน โดยไม่ฟัง คำหักท้วงและคัดค้านของสมาชิกรัฐสภา ต่อมาจำเลยที่ ๑ สั่งให้ประชุมร่วมกันของรัฐสภาในวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ เพื่อลงมติกำหนดเวลาแปรญัตติ ปรากฏว่าที่ประชุมมีมติเห็นชอบ กำหนดเวลาแปรญัตติร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมภายใน ๑๕ วัน ตามญัตติที่นายสุรชัยเสนอ โดยจำเลยที่ ๑ สรุปลงให้เริ่มต้นนับกำหนดเวลาแปรญัตติย้อนหลังไปตั้งแต่วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งเป็นวันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ทำให้ครบกำหนดเวลา แปรญัตติในวันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งเหลือเวลาเพียง ๑ วัน เป็นเหตุให้นายนิพิฏฐ์ อินทรสมบัติ สมาชิกรัฐสภา ไม่อาจยื่นคำแปรญัตติร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมได้ทัน หลังจาก รัฐสภาพิจารณาเสร็จวาระที่สอง มีผู้ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณา วินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖๘ และมีนายวันชัย สอนศิริ นายตวง อันทะไชย นายประสาร มฤคพิทักษ์ ซึ่งเป็นสมาชิกวุฒิสภาขณะนั้น ร่วมกันยื่นคำร้องลงวันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๕๖ ต่อ โจทก์ขอให้ตรวจสอบการกระทำของสมาชิกรัฐสภา กรณีร่วมกันยื่นและนำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไข เพิ่มเติม แก้ไขที่มาของสมาชิกวุฒิสภาเข้าสู่การพิจารณาของที่ประชุมรัฐสภาว่า เป็นการกระทำ ความผิดอาญาหรือไม่ ส่วนทางรัฐสภาก็ยังคงประชุมพิจารณาวาระที่สามในวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ ที่ประชุมมีมติเห็นชอบให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญ ต่อมาศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาได้ส่วน แล้วมีคำวินิจฉัยที่ ๑๕ - ๑๘/๒๕๕๖ เมื่อวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ ว่าเป็นการกระทำที่ไม่ชอบ หลังจากศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย นายอุทัย ยอดมณี ผู้ประสานงานเครือข่ายนักศึกษา ประชาชนปฏิรูปประเทศไทย (คปท.) ยื่นหนังสือลงวันที่ ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ ต่อโจทก์ขอให้ ได้ส่วนเรื่องนี้ โจทก์ได้ส่วนข้อเท็จจริงแล้วมีมติในการประชุมเมื่อวันที่ ๘ กันยายน ๒๕๕๙ ว่า การ

กระทำของจำเลยที่ ๑ กรณีรู้เห็นให้มีการสับเปลี่ยนร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม โดยไม่ตรวจสอบและสั่งการให้แก้ไขให้ถูกต้อง และกรณีจงใจนับกำหนดเวลาแปรญัตติย้อนหลังทำให้เหลือระยะเวลาให้สมาชิกวุฒิสภาเสนอคำแปรญัตติเพียง ๑ วัน มีมูลความผิดทางอาญา ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๒๓/๑ การกระทำของจำเลยที่ ๒ กรณีสลับสับเปลี่ยนร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมโดยไม่มีสมาชิกวุฒิสภาลงชื่อรับรอง มีมูลข้อหาจงใจใช้อำนาจหน้าที่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๙๑ และมีมูลความผิดทางอาญา ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๒๓/๑ โจทก์ส่งรายงาน เอกสาร และความเห็นไปยังอัยการสูงสุด เพื่อดำเนินการฟ้องจำเลยทั้งสองต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และส่งรายงาน เอกสาร ที่มีอยู่พร้อมทั้งความเห็นไปยังประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าที่ประธานวุฒิสภา เพื่อถอดถอนจำเลยทั้งสองออกจากตำแหน่ง สภานิติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าที่วุฒิสภามีมติในการประชุมเมื่อวันที่ ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙ ให้ถอดถอนจำเลยที่ ๒ เมื่อครั้งดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรออกจากตำแหน่ง ส่วนความผิดทางอาญาอัยการสูงสุดเห็นว่า รายงาน เอกสาร และความเห็นที่โจทก์ส่งให้ยังไม่สมบูรณ์พอที่จะดำเนินคดีได้ จึงมีการตั้งคณะทำงานร่วมเป็นคณะทำงานผู้แทนฝ่ายอัยการสูงสุดและคณะทำงานผู้แทนฝ่ายโจทก์ แต่คณะทำงานร่วมไม่อาจหาข้อยุติได้ โจทก์จึงฟ้องคดีนี้เอง เหตุเกิดที่รัฐสภา ถนนอุทองใน แขวงจิตรลดา เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ขอให้ลงโทษตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๒๓/๑ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๗๒ และมาตรา ๑๙๘

จำเลยทั้งสองให้การปฏิเสธ

ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองพิจารณาแล้ว พิพากษา
ยกฟ้อง

โจทก์อุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา

พิเคราะห์คำฟ้องและเอกสารประกอบคำฟ้อง คำให้การ ส่วนงานการไต่สวนของ
โจทก์ พยานหลักฐานที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองไต่สวน ตลอดจน
อุทธรณ์ของโจทก์และคำแก้อุทธรณ์ของจำเลยทั้งสองแล้ว ข้อเท็จจริงเบื้องต้นรับฟังได้ว่า เมื่อวันที่
๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๐ มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐
โดยหมวด ๖ รัฐสภา ส่วนที่ ๓ วุฒิสภา มาตรา ๑๑๑ ถึงมาตรา ๑๒๑ กำหนดให้วุฒิสภา
ประกอบด้วยสมาชิก ๑๕๐ คน มาจากการเลือกตั้งจังหวัดละ ๑ คน และมาจากการสรรหาเท่ากับ
๑๕๐ คน หักด้วยที่มาจากการเลือกตั้ง สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภามีกำหนดวาระ ๖ ปี
จะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกิน ๑ วาระไม่ได้ ส่วนที่ ๔ บทที่ใช้แก่สภาทั้งสอง มาตรา ๑๒๕
กำหนดให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรและประธานวุฒิสภามีอำนาจหน้าที่ดำเนินกิจการของสภา
นั้น ๆ ให้เป็นไปตามข้อบังคับ และต้องวางตนเป็นกลางในการปฏิบัติตามหน้าที่ ส่วนที่ ๕
การประชุมร่วมกันของรัฐสภา มาตรา ๑๓๖ กำหนดให้ในกรณีต่อไปนี้ ให้รัฐสภาประชุมร่วมกัน
... (๑๖) การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๙๑ มาตรา ๑๓๗ ในการประชุมร่วมกันของ
รัฐสภา ให้ใช้ข้อบังคับการประชุมรัฐสภา... หมวด ๑๕ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑
กำหนดให้การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญให้กระทำได้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการดังต่อไปนี้ (๑) ยุติ
ขอแก้ไขเพิ่มเติมต้องมาจากคณะรัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้า
ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร หรือจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและ

สมาชิกวุฒิสภามีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา หรือจากประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่าห้าหมื่นคนตามกฎหมายว่าด้วยการเข้าชื่อ เสนอกฎหมาย และญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ที่มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลง การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปของ รัฐ จะเสนอมิได้ (๒) ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมต้องเสนอเป็นร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมและให้ รัฐสภาพิจารณาเป็นสามวาระ เมื่อวันที่ ๒ กันยายน ๒๕๕๓ ข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ มีผลใช้บังคับ วันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๕๔ มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำเลยที่ ๑ ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง เขตเลือกตั้งที่ ๖ จังหวัดขอนแก่น และจำเลยที่ ๒ ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง เขตเลือกตั้งที่ ๒ จังหวัดนนทบุรี วันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๕๔ มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้จำเลยที่ ๑ เป็นประธานสภาผู้แทนราษฎร นายเจริญ จรรย์โกมล เป็นรองประธานสภา ผู้แทนราษฎร คนที่หนึ่ง เมื่อต้นปี ๒๕๕๖ สมาชิกวุฒิสภาเสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ เป็นรายมาตรา โดยเสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติม ๓ เรื่อง เรื่องละฉบับ ฉบับที่หนึ่ง แก้ไขเพิ่มเติมโดย กำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้ง ฉบับที่สอง แก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับการ ทำหนังสือสัญญาตามมาตรา ๑๙๐ และฉบับที่สาม แก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับขั้นตอนการเสนอเรื่อง ต่อศาลรัฐธรรมนูญ การยุบพรรคการเมือง กรรมการบริหารพรรคการเมืองตามมาตรา ๖๘ และ มาตรา ๒๓๗ วันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๖ จำเลยที่ ๒ กับพวก และนายดิเรก ถึงฝั่ง สมาชิกวุฒิสภา ร่วมกันแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนปรากฏตามหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ฉบับลงวันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๕๖ หนังสือพิมพ์บ้านเมืองฉบับลงวันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๕๖ และหนังสือพิมพ์ไทยรัฐฉบับลงวันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๕๖ และ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ เอกสารหมาย จ.๒๖ และ ล.๖ ถึง ล.๘ มีใจความว่า

ขอแก้ไขเพิ่มเติมให้วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกวุฒิสภา ๒๐๐ คน มาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนทั้ง ๒๐๐ คน และสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งมีสิทธิลงสมัครรับเลือกตั้งได้อีกหลังจากครบวาระ ๖ ปี วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ สมาชิกวุฒิสภายื่นหนังสือเสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญทั้งสามฉบับดังกล่าว ซึ่งตามพ้องโจทก์เป็นกรณีฉบับที่หนึ่ง ยื่นโดยจำเลยที่ ๒ และคณะ มีจำเลยที่ ๒ ลงชื่อเป็นผู้เสนอ (ผู้เสนอหลัก) เสนอจำเลยที่ ๑ ในฐานะประธานรัฐสภา ญัตติร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ...) พุทธศักราช พร้อมบันทึกหลักการและเหตุผล ระบุหลักการว่า แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้ง (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๑๑ มาตรา ๑๑๒ มาตรา ๑๑๕ มาตรา ๑๑๗ มาตรา ๑๑๘ มาตรา ๑๒๐ และมาตรา ๒๔๑) และเหตุผลว่า โดยที่เป็นการสมควรกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้ง เพื่อให้วิธีการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภามีลักษณะเช่นเดียวกับวิธีการได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยได้รับเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน กับมีบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญระบุในข้อ ๒.๑ ว่า กำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้งจำนวนสองร้อยคน รวมทั้งแก้ไขเพิ่มเติมวาระการดำรงตำแหน่งของสมาชิกวุฒิสภาให้สามารถดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินกว่าหนึ่งวาระได้เช่นเดียวกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามเอกสารหมายเลข ๑๕ จำเลยที่ ๒ ยื่นหนังสือพร้อมเอกสารดังกล่าวที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งงานสารบรรณลงรับในวันเดียวกันเวลา ๑๓.๐๕ นาฬิกา แล้วส่งต่อไปยังกลุ่มงานบริหารทั่วไป สำนักงานการประชุม ซึ่งงานสารบรรณลงรับในวันเดียวกันเวลา ๑๓.๒๐ นาฬิกา และส่งต่อไปยังกลุ่มงานพระราชบัญญัติและญัตติ ๑ สำนักงานการประชุม ซึ่งงานสารบรรณลงรับในวันเดียวกันเวลา ๑๓.๓๐ นาฬิกา ต่อมานางนงค์เยาว์ ประพิน นิติกรชำนาญการพิเศษ กลุ่มงานพระราชบัญญัติและญัตติ ๑ ทำบันทึกข้อความที่ ๒๐/๒๕๕๖ ลงวันที่

๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ ถึงผู้อำนวยการสำนักการประชุมว่า ในรัฐสภาขณะนั้นมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๔๙๘ คน สมาชิกวุฒิสภา ๑๔๙ คน รวมสมาชิกของทั้งสองสภา ๖๔๗ คน สมาชิกที่ลงชื่อเสนอร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ...) พุทธศักราช ... เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๒๕๘ คน สมาชิกวุฒิสภา ๕๖ คน รวม ๓๑๔ คน ซึ่งไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๕ ของสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา เอกสารครบถ้วน เนื้อหาสาระของร่างรัฐธรรมนูญมิได้มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปของรัฐแต่อย่างใด เห็นควรนำเสนอเลขาธิการรัฐสภาเพื่อนำกราบเรียนประธานรัฐสภาอนุญาตบรรจุระเบียบวาระการประชุมร่วมกันของรัฐสภาภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ได้รับญัตติ ตามสำเนาบันทีกข้อความเอกสารหมายเลข ๑๘ จากนั้นนายศิริโรจน์ แพทย์พันธุ์ ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานพระราชบัญญัติและญัตติ ๑ ทำบันทีกข้อความลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ ถึงเลขาธิการรัฐสภาอ้างถึงร่างรัฐธรรมนูญดังกล่าว เห็นควรนำกราบเรียนประธานรัฐสภา (ผ่านรองประธานรัฐสภา) พิจารณาอนุญาตบรรจุระเบียบวาระการประชุมต่อไป มีนางบุษกร อัมพรประภา ผู้อำนวยการสำนักการประชุม ลงชื่อท้ายบันทีกข้อความแล้วส่งไปยังรองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งงานสารบรรณลงรับในวันเดียวกันเวลา ๑๖.๓๐ นาฬิกา นางพรรณนิภา เสริมศรี รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ปฏิบัติราชการแทนเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เกษียนสั่งว่า กราบเรียน ประธานรัฐสภา (ผ่านรองประธานรัฐสภา) เพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตบรรจุร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ...) พุทธศักราช ... จำนวน ๓ ฉบับ และโปรดพิจารณากำหนดวันเวลาประชุมร่วมกันของรัฐสภาเพื่อพิจารณาต่อไป ส่งต่อไปยังกลุ่มงานประธานวุฒิสภา ซึ่งงานสารบรรณลงรับวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๕๖ เวลา ๑๕.๔๕ นาฬิกา นายนิคม ไวยรัชพานิช ประธานวุฒิสภา ในฐานะรองประธาน

รัฐสภา ลงชื่อต่อจากนางพรณิภา แล้วส่งต่อไปยังสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร นายประสพ บุษราคัม เลขานุการประธานสภาผู้แทนราษฎร ลงชื่อต่อจากนายนิคม แล้วส่งต่อไปยังหน้าห้องประธานรัฐสภา งานสารบรรณลงรับในวันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๕๖ เวลา ๑๗ นาฬิกา ตามสำเนาบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข จ.๒๑ ต่อมาจำเลยที่ ๒ มอบหมายให้นายอนาวิน แก้วนามชัย ปลัดอำเภอบ้านแพ่ง จังหวัดนครพนม ช่วยราชการสำนักนายกรัฐมนตรี และช่วยงานคณะกรรมการประสานงานพรรคร่วมรัฐบาล (วิปรัฐบาล) ไปประสานงานกับเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ นำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่จัดทำขึ้นใหม่มาสับเปลี่ยนกับร่างเดิม นายอนาวินประสานงานกับนายเอรวัตร อุ๋นกงลาด เจ้าหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ปฏิบัติหน้าที่อยู่ที่หน้าห้องนายเจริญ จรรย์โกมล รองประธานสภาผู้แทนราษฎรคนที่หนึ่ง นายเอรวัตรประสานงานไปยังนายศิโรจน์ จากนั้นนายอนาวินนำร่างที่ได้จัดทำขึ้นใหม่มอบให้นายศิโรจน์ โดยมีการคืนร่างเดิมไป นายศิโรจน์มอบให้นางนงค์เยาว์ตรวจดูเนื้อหาร่างฉบับใหม่ นางนงค์เยาว์ตรวจดูแล้วร่างฉบับใหม่ได้เพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และเพิ่มคำว่า วรรคหนึ่ง หลังมาตรา ๒๔๑ จำเลยที่ ๑ ทราบว่า มีการนำร่างฉบับใหม่มาสับเปลี่ยนกับร่างเดิม และได้เขียนส่งในบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ เอกสารหมายเลข จ.๒๑ ว่า อนุญาต ลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ร่างฉบับใหม่นี้มิได้ดำเนินการให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาลงชื่อร่วมเสนอใหม่ ไม่ได้เริ่มต้นด้วยการยื่นที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรและงานสารบรรณเพื่อลงรับใหม่ และได้ผ่านนางพรณิภา นายนิคม และนายประสพ ต่อมาการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ ๔ (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) เมื่อวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๖ เป็นการประชุมวาระที่หนึ่ง และดำเนินการประชุมต่อเนื่องถึงวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ จึงมีการออกเสียงลงคะแนนวาระที่หนึ่ง ขึ้นรับหลักการที่ประชุมมีมติรับหลักการทั้งสามร่าง โดยร่างฉบับที่หนึ่งรับหลักการ ๓๖๗ คน ไม่รับหลักการ

๒๐๔ คน งดออกเสียง ๓๔ คน มีการตั้งคณะกรรมการธิการของรัฐสภาเพื่อพิจารณา รวมสามคณะ คณะละ ๔๕ คน สำหรับกำหนดเวลาแปรญัตติ จำเลยที่ ๑ กล่าวว่า “ไม่มีท่านใดเห็นเป็นอย่างอื่น ระยะเวลาแปรญัตติก็ตามข้อบังคับ” ซึ่งตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ วรรคหนึ่ง กำหนดว่า การพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมขึ้นคณะกรรมการ สมาชิก รัฐสภาผู้ใดเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมก็ให้เสนอคำแปรญัตติล่วงหน้าเป็น หนังสือต่อประธานคณะกรรมการภายในกำหนด ๑๕ วัน นับแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภา รับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม เว้นแต่รัฐสภาจะได้กำหนดเวลาแปรญัตติสำหรับร่าง รัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนั้นไว้เป็นอย่างอื่น ปรากฏว่านายอรรถพร พลบุตร เสนอให้กำหนดเวลา เสนอคำแปรญัตติภายใน ๖๐ วัน มีผู้โต้แย้งว่าต้อง ๑๕ วัน ตามมติวิป ๓ ฝ่าย จำเลยที่ ๑ จึงขอ มติที่ประชุมว่าจะใช้กำหนดเวลา ๖๐ วัน หรือ ๑๕ วัน ขณะนั้นยังไม่มีปัญหาว่าเริ่มนับแต่วันใด ก่อนขอมติที่ประชุมต้องตรวจสอบองค์ประชุมก่อน ปรากฏว่าองค์ประชุมไม่ครบ จำเลยที่ ๑ กล่าว ว่า “เสียงไม่พอ องค์ประชุมไม่ครบ เพราะฉะนั้นก็ถือว่า ๑๕ วัน ตามข้อบังคับ ... องค์ประชุม ไม่ครบก็ปิดประชุม” แล้วเลิกประชุมเวลา ๒.๑๕ นาฬิกา ของวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ ตามสำเนา รายงานการประชุมเอกสารหมายเลข จ.๕๓ ต่อมาจำเลยที่ ๑ เรียกประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ ๕ (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) เมื่อวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ เพื่อลงमतกำหนดเวลาแปรญัตติ โดยมี ประเด็นโต้เถียงกันในที่ประชุมว่า ให้เสนอคำแปรญัตติภายในกำหนด ๑๕ วัน หรือ ๖๐ วัน และ ประเด็นว่า กำหนดเวลาแปรญัตติให้นับแต่วันใดระหว่างวันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการ คือ วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๕๖ หรือนับตั้งแต่วันจะลงมติ คือ วันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ ประเด็นที่ว่า นับตั้งแต่วันใดนั้น จำเลยที่ ๑ มิได้ขอมติจากที่ประชุม แต่วินิจฉัยเสียเองก่อนว่า ต้องนับแต่วันถัด จากวันที่รัฐสภารับหลักการตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ จากนั้นจำเลย

ที่ ๑ ขอมติที่ประชุมในประเด็นกำหนดเวลาแปรญัตติ ที่ประชุมมีมติให้เสนอคำแปรญัตติภายในกำหนด ๑๕ วัน มีผลให้ต้องเสนอคำแปรญัตติภายในวันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๕๖ ตามสำเนารายงานการประชุมเอกสารหมายเลข จ.๕๔ ทำให้เหลือเวลาเสนอคำแปรญัตติเพียง ๑ วัน เป็นเหตุให้นายนิพิฐ อินทรสมบัติ สมาชิกรัฐสภาไม่อาจยื่นคำแปรญัตติได้ทัน ต่อมามีการพิจารณาชั้นคณะกรรมการการของรัฐสภา และการประชุมวาระที่สองตามสำเนารายงานการประชุมร่วมกันของรัฐสภาเอกสารหมายเลข จ.๕๕ ถึง จ.๖๔ จากนั้นจำเลยที่ ๑ กำหนดประชุมเพื่อพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมวาระที่สามในวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ แต่ก่อนถึงวันประชุมในวาระที่สามได้มีสมาชิกรัฐสภายื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ระหว่าง พลเอกสมเจตน์ บุญถนอม กับคณะ ผู้ร้องที่ ๑ นายวิรัตน์ กัลยาศิริ ผู้ร้องที่ ๒ นายสาย กังกเวคิน กับคณะ ผู้ร้องที่ ๓ นายพีระพันธุ์ สาลีรัฐวิภาค กับคณะ ผู้ร้องที่ ๔ และประธานรัฐสภา ผู้ถูกร้องที่ ๑ รองประธานรัฐสภา ผู้ถูกร้องที่ ๒ และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา ผู้ถูกร้องที่ ๓ ถึงที่ ๓๑๒ นอกจากนี้ เมื่อวันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๕๖ นายวันชัย สอนศิริ นายตวง อันทะไชย และนายประสาร มฤคพิทักษ์ สมาชิกวุฒิสภายื่นคำร้องต่อโจทก์ ขอให้ตรวจสอบการกระทำครั้งนี้ ต่อมาวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ ที่ประชุมรัฐสภาพิจารณาวาระที่สามและมีมติเห็นชอบร่างฯ ให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญ วันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยที่ ๑๕ - ๑๘/๒๕๕๖ ว่า การดำเนินการพิจารณาและลงมติแก้ไขเพิ่มเติมร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช ดังกล่าวเป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มีเนื้อความที่เป็นสาระสำคัญขัดแย้งต่อหลักการพื้นฐานและเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ อันเป็นการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศ โดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ เพราะในการพิจารณาของที่ประชุม

รัฐสภา มิได้นำเอาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับที่มาของสมาชิกวุฒิสภาบัญชีที่จำเลยที่ ๒ และคณะ เสนอต่อสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ มาใช้ในการพิจารณาในวาระที่หนึ่ง ขึ้นรับหลักการ แต่ได้นำร่างที่จัดทำขึ้นใหม่ ซึ่งมีการเพิ่มเติมเปลี่ยนแปลงหลักการที่สำคัญจากร่างเดิมหลายประการ ได้แก่ การแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และมาตรา ๒๔๑ วรรคหนึ่ง ทำให้บุคคลผู้เคยดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาซึ่งสมาชิกภาพสิ้นสุดลงสามารถสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาได้อีกโดยไม่ต้องรอให้พ้นระยะเวลา ๒ ปี และมีการดำเนินการในลักษณะที่มีเจตนาปิดข้อเท็จจริงไม่แจ้งข้อความจริงว่า ได้มีการจัดทำร่างขึ้นใหม่ ให้สมาชิกรัฐสภาทราบทุกคน โดยไม่ปรากฏว่ามีสมาชิกรัฐสภาร่วมลงชื่อเสนอญัตติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่จัดทำขึ้นใหม่แต่อย่างใด การดำเนินการในการเสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่รัฐสภารับหลักการเป็นไปโดยมิชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ (๑) วรรคหนึ่ง ส่วนการกำหนดวันแปรญัตติร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ...) พุทธศักราช ... ที่ประชุมรัฐสภาในวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ ลงมติให้กำหนดเวลาแปรญัตติ ๑๕ วัน โดยจำเลยที่ ๑ ได้สรุปให้เริ่มต้นนับย้อนหลังไปโดยให้นับระยะเวลา ๑๕ วัน ตั้งแต่วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ นั้น ไม่ชอบเพราะไม่อาจนับย้อนหลังได้ ต้องนับตั้งแต่วันที่ที่ประชุมมีมติเป็นต้นไป จึงเป็นการดำเนินการที่ขัดต่อข้อบังคับการประชุมและไม่เป็นกลาง ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๕ วรรคหนึ่งและวรรคสอง ทั้งขัดต่อหลักนิติธรรมตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๓ วรรคสอง ตามสำเนาคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญเอกสารหมายเลข จ.๓๐ จากนั้นวันที่ ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ นายอุทัย ยอดมณี ผู้ประสานงานเครือข่ายนักศึกษาประชาชนปฏิรูปประเทศไทย (คปท.) ยื่นคำร้องต่อโจทก์ขอให้ไต่สวนเรื่องนี้อีกคำร้องหนึ่ง วันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ โจทก์มีมติให้ไต่สวนข้อเท็จจริง วันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๕๘ โจทก์แจ้งข้อกล่าวหาแก่จำเลยทั้งสอง วันที่ ๘ กันยายน

๒๕๕๙ โจทก์มีมติว่า การกระทำของจำเลยทั้งสองมีมูลความผิดทางอาญาดำเนินคดีเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดในตำแหน่งหรือหน้าที่ หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่โดยมิชอบ เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๒๓/๑ ต่อมาวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๕๙ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ มีหนังสือส่งรายงาน เอกสาร และความเห็นไปยังอัยการสูงสุด เพื่อฟ้องคดีอาญาจำเลยทั้งสอง อัยการสูงสุดเห็นว่า ส่วนของการไต่สวนยังไม่สมบูรณ์พอที่จะดำเนินคดีได้ จึงมีหนังสือลงวันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๕๙ แจ้งโจทก์ และตั้งคณะทำงานโดยเห็นควรไต่สวนหาข้อเท็จจริงเพิ่มเติม แล้วอัยการสูงสุดกับโจทก์ตั้งคณะทำงานร่วม มีการรวบรวมพยานเอกสารและสอบคำให้การพยานอีก ๒ คน แต่คณะทำงานร่วมไม่อาจหาข้อยุติได้ตามเอกสารหมาย จ.๑๐ ถึง จ.๑๒ โจทก์จึงฟ้องเป็นคดีนี้

คดีมีปัญหาที่ต้องวินิจฉัยตามอุทธรณ์ของโจทก์ว่า จำเลยทั้งสองกระทำความผิดตามฟ้องหรือไม่ เห็นว่า ข้อเท็จจริงรับฟังเป็นยุติตามที่โจทก์บรรยายฟ้องแล้วว่า จำเลยที่ ๒ นำร่างฉบับใหม่มาสับเปลี่ยนก่อนจำเลยที่ ๑ เห็นชอบอนุญาตให้บรรจุยุติตามร่างเดิมเข้าระเบียบวาระการประชุม แม้ต่อมาจะมีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๕ - ๑๘/๒๕๕๖ วินิจฉัยว่า การกระทำของจำเลยทั้งสองดังกล่าว เป็นการกระทำที่ไม่ชอบ แต่ก็เป็นการวินิจฉัยภายหลังเกิดเหตุแล้ว อีกทั้งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญดังกล่าวก็ไม่มีประเด็นพิจารณาและวินิจฉัยถึงเจตนาในการกระทำความผิด อันเป็นองค์ประกอบภายในของความผิดทางอาญาที่โจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยทั้งสอง ซึ่งจะมีผลผูกพันศาลฎีกา ได้ความจากจำเลยที่ ๒ นายดิเรก ถึงฝั่ง สมาชิกวุฒิสภาและรองประธานคณะกรรมการสิทธิการวิสามัญพิจารณาวุฒิสภา (วิปวุฒิสภา) คนที่หนึ่ง และนาย

ชวลิต วิชยสุทธิ์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและคณะกรรมการประสานงานพรรคร่วมรัฐบาล (วิปรัฐบาล) ว่า ก่อนที่จำเลยที่ ๒ และคณะยื่นร่างเดิมเพื่อขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับวิธีการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา โดยการรับเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน ตามหนังสือพร้อมบันทึกหลักการและเหตุผล ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช และบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างเอกสารหมาย จ.๑๕ นั้น สมาชิกวุฒิสภาบางส่วนได้หารือร่วมกันและแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนในเรื่องดังกล่าวแล้ว เมื่อวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๖ สอดคล้องกับข้อความที่ปรากฏในสำเนาหนังสือพิมพ์แนบท้ายบันทึกปากคำของจำเลยที่ ๒ เอกสารหมาย จ.๒๖ และสำเนาหนังสือพิมพ์เอกสารหมาย ล.๖ ถึง ล.๘ ที่มีการอ้างถึงหลักการให้สมาชิกวุฒิสภาต้องมาจากการเลือกตั้งโดยตรง ๒๐๐ คน และไม่จำกัดวาระในการลงสมัครรับเลือกตั้ง โดยมีสิทธิลงสมัครรับเลือกตั้งได้อีกหลังครบวาระ ทั้งบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญแนบท้ายหนังสือเอกสารหมาย จ.๑๕ ซึ่งจำเลยที่ ๒ ยื่นประกอบในการเสนอร่างเดิมก็ระบุในข้อ ๒.๑ ว่า “สาระสำคัญของร่าง ... กำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้งจำนวนสองร้อยคน ... รวมทั้งแก้ไขเพิ่มเติมวาระการดำรงตำแหน่งของสมาชิกวุฒิสภาให้สามารถดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินกว่าหนึ่งวาระได้เช่นเดียวกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร” ตรงกับแนวคิดและหลักการตามที่สมาชิกวุฒิสภาบางส่วนได้หารือร่วมกันและแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนไว้ตั้งแต่ก่อนจะมีการแก้ไขแล้ว จำเลยที่ ๒ อ้างว่าเหตุที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมร่าง เนื่องจากมีสมาชิกวุฒิสภาที่ร่วมลงนามบางส่วน ทักท้วงว่าร่างบกพร่อง ไม่เป็นไปตามที่หารือและแถลงข่าวไว้ สอดคล้องกับคำเบิกความของนายดิเรกและนายชวลิต รวมถึงรายงานการประชุมคณะกรรมการพัฒนาการเมืองและการมีส่วนร่วมของประชาชน วุฒิสภา ครั้งที่ ๗๖ เอกสารในสำนวนการไต่สวนของศาลรัฐธรรมนูญ หมาย จ.๔๙ ซึ่งปรากฏว่ามีการทักท้วงจากสมาชิกผู้ร่วมลงชื่อเสนอร่าง และจำเลยที่ ๒ ยืนยันว่า

ได้แจ้งคณะกรรมการประสานงานร่วมรัฐบาลให้ทราบถึงข้อบกพร่องและการแก้ไขเพิ่มเติมร่างให้เป็นไปตามที่ได้หารือและแถลงข่าวแล้ว ดังนั้นการแก้ไขสลับเปลี่ยนร่างฉบับใหม่ของจำเลยที่ ๒ จึงเกิดจากการที่ผู้ร่วมเข้าชื่อเสนอญัตติพบข้อบกพร่องของร่างเดิมและได้ทักท้วง จำเลยที่ ๒ มิได้กระทำโดยพลการเพื่อประโยชน์ของตนเองหรือพวกพ้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าวเป็นเพียงการตกเติมเนื้อความส่วนที่ขาดหาย แต่ยังอยู่ในหลักการและเจตนารมณ์ที่แท้จริงของสมาชิกรัฐสภาผู้ร่วมเข้าชื่อเสนอญัตติ การที่จำเลยที่ ๒ เสนอร่างฉบับใหม่โดยสลับเปลี่ยนกับร่างเดิม ใช้เลขรับหนังสือเดิม และไม่ได้ให้สมาชิกรัฐสภาที่ร่วมเข้าชื่อเสนอญัตติลงชื่อใหม่ กับการที่จำเลยที่ ๑ มิได้สั่งให้แก้ไขร่างฉบับใหม่เพื่อให้สมาชิกรัฐสภาที่ร่วมเข้าชื่อลงชื่อเสนอร่างใหม่นั้น จำเลยที่ ๒ เบิกความยืนยันว่า ได้ขอให้รัฐบาลช่วยแจ้งสมาชิกรัฐสภาทราบแล้ว และจำเลยที่ ๒ ได้ประสานงาน สอบถาม และปรึกษาเจ้าหน้าที่รัฐสภาก่อนล่วงหน้า โดยมอบหมายให้นายอนาวิน ผู้ช่วยของจำเลยที่ ๒ ประสานงานกับนายเฮอร์วัตร ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานรองประธานสภาคนที่ ๑ แล้วนายเฮอร์วัตรประสานไปยังนายศิโรจน์ จากนั้นนายอนาวินนำร่างฉบับใหม่ไปสลับเปลี่ยนกับร่างเดิมตามเอกสารหมายเลข ๒๓ ซึ่งประกอบด้วยบันทึกหลักการและเหตุผลร่างรัฐธรรมนูญที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง พร้อมบทบัญญัติของมาตราดังกล่าวที่ว่า “บุคคลผู้เคยดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาสิ้นสุดลงมาแล้ว ยังไม่เกินสองปี จะเป็นรัฐมนตรีหรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองซึ่งมิใช่สมาชิกวุฒิสภามิได้” รวมถึงมีบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญ ตามที่มีการกำหนดไว้ในข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๘๖ ครบถ้วน ขณะที่เสนอร่างฉบับใหม่มีนางบุษกร นางนงค์เยาว์ และนายศิโรจน์ ซึ่งล้วนเป็นเจ้าหน้าที่รัฐสภาที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการพิจารณาเรื่องดังกล่าวตามลำดับชั้นร่วมอยู่ด้วย เจ้าหน้าที่รับร่างฉบับใหม่ไว้และคืนร่างเดิมไป โดยนายศิโรจน์และนางนงค์เยาว์ยืนยันว่า ได้

ตรวจสอบร่างฉบับใหม่แล้ว ซึ่งก็ไม่ปรากฏว่ามีการทักท้วงว่าต้องเสนอเป็นญัตติใหม่หรือต้องให้สมาชิกรัฐสภาร่วมลงชื่อใหม่ นอกจากนี้ ข้อเท็จจริงตามทางไต่สวนยังได้ความจากพยานที่เป็นข้าราชการ เจ้าหน้าที่ และอดีตข้าราชการซึ่งปฏิบัติงานในสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร และสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ซึ่งไม่ปรากฏว่ามีส่วนได้เสียกับการแก้ไขเพิ่มเติมร่างฉบับใหม่ และล้วนเป็นพยานที่มีหน้าที่และประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวข้องกับการเสนอร่างรัฐธรรมนูญ ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ร่างพระราชบัญญัติ และร่างกฎหมาย ได้แก่ นายจเร พันธุ์เปรื่อง รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร นายจำนงค์ สวมประจำ อดีตรองเลขาธิการวุฒิสภาและอดีตเลขาธิการวุฒิสภา นางนรรัตน์ พิมเสน เลขาธิการวุฒิสภา นายธงชัย ดุลยสุข รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร นายพิฑูร พุ่มหิรัญ อดีตเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร นางสาวปิยวรรณ บุญยิ่ง ผู้รับมอบหมายจากเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร นายศิริโรจน์ ผู้บังคับบัญชาในกลุ่มงานพระราชบัญญัติและญัตติ ๑ นางนงค์เยาว์ นิติกรเชี่ยวชาญ กลุ่มงานพระราชบัญญัติและญัตติ ๑ นางบุษกร ผู้อำนวยการสำนักการประชุม นางพรรณิภา เสริมศรี รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร และนายสุวิจักขณ์ นาควัชรชัย เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ที่ให้การขึ้นไต่สวนของโจทก์และชั้นคณะทำงานร่วม กับที่เบิกความต่อศาล ต่างยืนยันสอดคล้องกันว่า ตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๓๖ กำหนดว่า ญัตติที่บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาแล้ว หากผู้เสนอญัตติจะถอนญัตติหรือจะแก้ไขเพิ่มเติม หรือจะถอนชื่อจากการเป็นผู้ร่วมกันเสนอหรือผู้รับรองจะถอนการรับรองญัตติจะต้องได้รับความยินยอมของที่ประชุมรัฐสภา แต่กรณีนี้เป็นเรื่องที่จำเลยที่ ๑ ยังไม่บรรจุญัตติตามร่างเดิมเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา ซึ่งไม่มีข้อบังคับห้ามไว้ ตามธรรมเนียมและแนวทางปฏิบัติทางธุรการของสำนักงานที่ปฏิบัติสืบเนื่องกันมายาวนาน ถือว่าเป็นเรื่องที่สามารถแก้ไขเพิ่มเติมร่างได้ ดังจะเห็นได้จาก เคยมีการเสนอญัตติแก้ไขเพิ่มเติม

ร่างพระราชบัญญัติและร่างรัฐธรรมนูญที่มีการดำเนินการสอดคล้องกับธรรมเนียมและแนวทางปฏิบัติทางธุรการดังกล่าว กล่าวคือ เป็นการดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมก่อนมีการส่งอนุญาตบรรจुरะเบียบวาระการประชุม โดยยังคงใช้เลขรับหนังสือเดิมและลายมือชื่อของผู้เข้าชื่อเสนอญัตติเดิม ได้แก่ ร่างพระราชบัญญัติโคนมและผลิตภัณฑ์นม พ.ศ. ... ร่างพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า (ฉบับที่ ...) พ.ศ. ... ร่างพระราชบัญญัติกองทุนร่วมบรรเทาความเสียหายต่อพืชผลผลิตผลทางการเกษตรกรรม พ.ศ. ... ร่างพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. ... ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ...) พุทธศักราช ... เป็นต้น แสดงให้เห็นว่าก่อนที่จะมีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๕ - ๑๘/๒๕๕๖ นั้น เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานทั้งหมดและจำเลยทั้งสองต่างมีความเข้าใจว่าหากจำเลยที่ ๑ ยังไม่บรรจุนิติตามร่างเดิมเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา จำเลยทั้งสองสามารถนำร่างที่แก้ไขข้อบกพร่องแล้วมาสับเปลี่ยนได้โดยไม่ต้องลงเลขรับหนังสือใหม่และไม่ต้องให้สมาชิกลงชื่อเสนอร่างใหม่ อันเป็นการเข้าใจและปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนที่เคยมีมา จำเลยที่ ๑ ย่อมเข้าใจโดยสุจริตว่าร่างฉบับใหม่เป็นร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่มีผู้เสนอตามมาตรา ๒๙๑ (๑) แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ โดยสมบูรณ์แล้ว เมื่อจำเลยที่ ๑ อนุญาตให้บรรจुरะเบียบวาระการประชุมแล้วก็ได้มีการจัดทำและส่งหนังสือเชิญประชุมพร้อมระเบียบวาระการประชุมร่วมกันของรัฐสภา เพื่อพิจารณา ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช รวมถึงร่างฉบับใหม่ที่จำเลยที่ ๒ เสนอ โดยระบุถึงการแก้ไขมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และมาตรา ๒๔๑ วรรคหนึ่งไว้ชัดเจนตามเอกสารหมายเลข จ.๒๕ จำเลยที่ ๒ แฉลงหลักการและเหตุผลของญัตติตามร่างฉบับใหม่ให้สมาชิกรัฐสภาทราบ ตามรายงานการประชุมเอกสารหมายเลข จ.๒๗ ที่ประชุมลงมติรับหลักการตามร่างฉบับใหม่ ตามบันทึกการออกเสียงลงคะแนนเอกสารหมายเลข จ.๒๘ ซึ่งก็ไม่ปรากฏ

ว่าจำเลยทั้งสองใช้อิทธิพลหรืออำนาจครอบงำสั่งการในทางไม่ชอบ จนกระทั่งต่อมาร่างฉบับใหม่ ได้ผ่านการพิจารณาและลงมติโดยที่ประชุมรัฐสภาครบทั้งสามวาระ ข้อเท็จจริงจึงรับฟังไม่ได้ว่า จำเลยทั้งสองมีเจตนาปกปิดข้อเท็จจริงไม่แจ้งให้สมาชิกรัฐสภาทราบถึงการแก้ไขเพิ่มเติมและ สับเปลี่ยนร่างฉบับใหม่ หรือรวบรัดกระบวนการให้เสร็จสิ้นไปโดยเร็วโดยไม่ปฏิบัติตามแนวทางที่ กฎหมายกำหนด หรือเป็นการดำเนินการที่ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ข้อบังคับการประชุมรัฐสภา และขั้นตอนทางธุรการ หรือมีเจตนาไม่สุจริตเพื่อเอื้อประโยชน์แก่ผู้หนึ่งผู้ใด อันจะทำให้การกระทำ ของจำเลยทั้งสองเป็นความผิดฐานเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดใน ตำแหน่งหรือหน้าที่ หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่โดยมิชอบ เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ ผู้หนึ่งผู้ใด หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริตตามที่โจทก์ฟ้อง ข้อที่โจทก์อุทธรณ์ว่า จำเลยที่ ๑ มีหน้าที่ต้องสอบถามความเห็นจากที่ประชุมเพื่อให้เกิดความชัดเจนเกี่ยวกับวันเริ่มนับ กำหนดเวลาแปรญัตติ แต่จำเลยที่ ๑ กลับวินิจฉัยเองให้เริ่มนับกำหนดเวลาแปรญัตติย้อนหลังไป ในวันที่ ๕ เมษายน ๒๕๕๖ ทำให้ครบกำหนดวันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๕๖ แทนที่จะเริ่มนับแต่วันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งเป็นวันที่ที่ประชุมลงมติกำหนดเวลาแปรญัตติ ส่งผลให้กำหนดเวลาแปร ญัตติเหลือเพียง ๑ วัน เป็นการจำกัดสิทธิขั้นพื้นฐานของสมาชิกรัฐสภาและเร่งรัดกระบวนการเพื่อ เปิดช่องให้มีการลงสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาได้ทันในการเลือกตั้งที่จะมีขึ้นครั้งถัดไป เพื่อ เอื้อประโยชน์ให้ตนเองและพวกพ้อง ให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้ เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ เป็นการกระทำที่เป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์ มี เจตนารวบรัดกระบวนการทางนิติบัญญัติ และเป็นการทำลายสารัตถะและความชอบธรรมของ กระบวนการนิติบัญญัติ และฝ่าฝืนข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ถือว่าจำเลยที่ ๑ มี เจตนากระทำความผิดแล้วนั้น เห็นว่า การประชุมรัฐสภาขึ้นรับหลักการเรื่องนี้เกิดขึ้นเมื่อวันที่

๓ เมษายน ๒๕๕๖ ต่อเนื่องถึงวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ ที่ประชุมมีมติรับหลักการตามร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม และมีการตั้งคณะกรรมการธิการของรัฐสภา นายสุรชัย ชัยตระกูลทอง เสนอขอให้กำหนดเวลาแปรญัตติภายใน ๑๕ วัน ส่วนนายอรรถพร พลบุตร เสนอญัตติขอให้กำหนดเวลาแปรญัตติภายใน ๖๐ วัน แต่ปรากฏว่าขณะนั้นองค์ประชุมไม่ครบ จำเลยที่ ๑ จึงให้ถือกำหนดเวลาแปรญัตติภายใน ๑๕ วัน ตามข้อบังคับ และปิดประชุม ตามสำเนาบันทึกการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ ๔ (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) เอกสารหมายเลข จ.๒๗ ซึ่งตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ วรรคหนึ่ง กำหนดว่า “การพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมขึ้นคณะกรรมการ สมาชิกรัฐสภาผู้ใดเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมก็ให้เสนอคำแปรญัตติล่วงหน้าเป็นหนังสือต่อประธานคณะกรรมการภายในกำหนดสิบห้าวันนับแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม เว้นแต่รัฐสภาจะได้กำหนดเวลาแปรญัตติ สำหรับร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนั้นไว้เป็นอย่างอื่น” เมื่อในเวลานั้นที่ประชุมรัฐสภามีได้กำหนดเวลาแปรญัตติสำหรับร่างรัฐธรรมนูญที่แก้ไขเพิ่มเติมไว้เป็นอย่างอื่น จำเลยที่ ๑ ย่อมเข้าใจว่ากำหนดเวลาแปรญัตติเริ่มนับแต่วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งเป็นวันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม และเมื่อการประชุมร่วมกันของรัฐสภาเพื่อลงมติเรื่องกำหนดเวลาแปรญัตติในวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ ที่ประชุมรัฐสภาก็ยังคงลงมติให้ใช้กำหนดเวลา ๑๕ วัน จึงมีเหตุผลอันสมควรที่ทำให้จำเลยที่ ๑ เชื่อโดยสุจริตว่า กำหนดเวลาแปรญัตติที่ได้ดำเนินมาแล้วตั้งแต่วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๕๖ ไม่เสียไป ซึ่งก็ปรากฏว่า สมาชิกรัฐสภาส่วนใหญ่ สามารถเสนอคำแปรญัตติได้ทัน คงมีเพียงนายนิพิฏฐ์ อินทรสมบัติ เท่านั้นที่เสนอคำแปรญัตติไม่ทัน อย่างไรก็ตาม จำเลยที่ ๑ ได้ให้โอกาสนายนิพิฏฐ์อภิปรายพร้อมชี้แจงเหตุผลในการเสนอคำแปรญัตติของตนในการประชุมวาระที่สองแล้ว การนับระยะเวลาที่เกิดขึ้นจึงมิได้ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญเพื่อเร่งรัด

กระบวนการเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา หรือเอื้อประโยชน์ให้จำเลยที่ ๑ หรือพวกพ้อง หรือสมาชิกวุฒิสภาบางส่วน ข้อเท็จจริงรับฟังไม่ได้ว่า จำเลยที่ ๑ มีเจตนาปฏิบัติหรือละเว้น การปฏิบัติใดๆในตำแหน่งหรือหน้าที่หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่โดยมิชอบ และมี เจตนาพิเศษเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือมีเจตนาปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ โดยทุจริตเพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือผู้อื่น อุทธรณ์ ข้อนี้ของโจทก์ฟังไม่ขึ้นเช่นกัน ที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองพิพากษา ยกฟ้องมานั้นชอบแล้ว

วินิจฉัยยืน.

นายธนิต รัตนผล

ความเห็นในการวินิจฉัยคดีชั้นอุทธรณ์

คดีหมายเลขดำที่ อม. อช. ๘/๒๕๖๕
คดีหมายเลขแดงที่ อม. อช. ๗/๒๕๖๖

วันที่ ๒๘ เดือน มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๖๖

ระหว่าง	{	คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ	โจทก์
		นายสมศักดิ์ เกียรติสุรนนท์	ที่ ๑
		นายอุดมเดช รัตนเสถียร	ที่ ๒
			จำเลย

เรื่อง ความผิดต่อพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

โจทก์อุทธรณ์คัดค้านคำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองลงวันที่ ๑๙ เดือน กันยายน พุทธศักราช ๒๕๖๕ องค์คณะวินิจฉัยอุทธรณ์ รับวันที่ ๒๒ เดือน กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๖๖

โจทก์ฟ้องว่า จำเลยที่ ๑ ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง เขตเลือกตั้งที่ ๖ จังหวัดขอนแก่น เมื่อวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๕๔ ต่อมาเมื่อวันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๕๔ ได้รับโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้เป็นประธานสภาผู้แทนราษฎร และเป็นประธานรัฐสภาโดยตำแหน่ง จำเลยที่ ๒ ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง เขตเลือกตั้งที่ ๒ จังหวัดนนทบุรี เมื่อวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๕๔ ระหว่างวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ ถึงวันที่ ๒๘

กันยายน ๒๕๕๖ เวลากลางวันและกลางคืนต่อเนื่องกัน จำเลยทั้งสองกระทำความผิดตามรัฐธรรมนูญ และกฎหมาย กล่าวคือ

(๑) เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ มีผู้เสนอร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช พร้อมด้วยบันทึกหลักการและเหตุผล และบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญต่อจำเลยที่ ๑ ในคราวเดียวกันสามฉบับ คือ ร่างกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้ง (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๑๑ มาตรา ๑๑๒ มาตรา ๑๑๕ มาตรา ๑๑๗ มาตรา ๑๑๘ มาตรา ๑๒๐ และมาตรา ๒๔๑ และยกเลิกมาตรา ๑๑๓ และมาตรา ๑๑๔) ที่จำเลยที่ ๒ กับคณะรวม ๓๑๔ คน เป็นผู้เสนอ ร่างการทำหนังสือสัญญา (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๙๐) ที่นายประสิทธิ์ โพธิ์สุชน สมาชิกวุฒิสภา กับคณะรวม ๓๒๐ คน เป็นผู้เสนอ และร่างแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๖๘ และยกเลิกมาตรา ๒๓๗ วรรคสอง ที่นายดิเรก ถึงฝั่ง สมาชิกวุฒิสภา กับคณะรวม ๓๑๘ คน เป็นผู้เสนอ โดยร่างที่จำเลยที่ ๒ กับคณะเป็นผู้เสนอ ได้เสนอร่าง พร้อมบันทึกหลักการและเหตุผล และบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญไว้ด้วย เมื่อเอกสารดังกล่าวไปถึงกลุ่มงานพระราชบัญญัติและญัตติ ๑ สำนักงานการประชุม นายศิริโรจน์ แพทย์พันธุ์ ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานได้มอบหมายให้นางนงค์เยาว์ ประดิษฐ์ นิติกรชำนาญการพิเศษ ผู้ได้บังคับบัญชา เป็นผู้รับผิดชอบ นางนงค์เยาว์ตรวจสอบร่างแล้วทำบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ เรียน ผู้อำนวยการสำนักงานการประชุม แจ้งผลการตรวจสอบร่าง เกี่ยวกับจำนวนผู้เสนอครบถูกต้องตามรัฐธรรมนูญ เอกสารครบถ้วนและถูกต้อง และเนื้อหาสาระสำคัญของร่างมิได้มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปของรัฐ เห็นควรนำเสนอเลขาธิการรัฐสภาเพื่อนำกราบเรียนประธานรัฐสภาอนุญาตบรรจกระเบียบวาระการประชุมร่วมกันของรัฐสภาภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ได้รับญัตติ โดยเสนอบันทึกข้อความผ่านนายศิริโรจน์ นายศิริโรจน์

จึงทำบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ เรียน เลขาธิการรัฐสภา เห็นควรนำกราบเรียน ประธานรัฐสภา (ผ่านรองประธานรัฐสภา) พิจารณาอนุญาตบรรจุระเบียบวาระการประชุมร่าง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช รวม ๓ ฉบับ เพื่อให้ รัฐสภาพิจารณา นางบุษกร อัมพรประภา ผู้อำนวยการสำนักงานการประชุม ลงชื่อในบันทึกข้อความ ดังกล่าวแล้วส่งไปยังนางพรรณนิภา เสริมศรี รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ปฏิบัติราชการแทน เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร นางพรรณนิภาเกษียนสั่งว่า กราบเรียนประธานรัฐสภา (ผ่านรองประธาน รัฐสภา) เพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตบรรจุวาระร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช จำนวน ๓ ฉบับ และโปรดพิจารณากำหนดวันเวลาประชุมร่วมกันของ รัฐสภาเพื่อพิจารณาต่อไป ลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ นายนิคม ไวยรัชพานิช รองประธานรัฐสภา ลงชื่อต่อจากนางพรรณนิภา ลงวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๕๖ และนายประสพ บุษราคัม เลขานุการ ประธานสภาผู้แทนราษฎร ลงชื่อต่อจากนายนิคม ลงวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๖ แล้วส่งเรื่องไปยังจำเลย ที่ ๑ โดยหน้าห้องจำเลยที่ ๑ รับไว้เมื่อวันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๕๖ เวลา ๑๗ นาฬิกา แล้วจำเลยที่ ๑ เกษียนสั่งว่า อนุญาต ลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ แต่ก่อนที่จำเลยที่ ๑ จะมีคำสั่งอนุญาตดังกล่าว ใน วันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ เวลา ๘.๓๐ นาฬิกา นายเอรวัตร อุ่นกงลาด ผู้บังคับบัญชากลุ่มงาน รองประธานสภาคนที่หนึ่ง ประสานมายังนายศิโรจน์ว่า จำเลยที่ ๒ แสดงความจำนงขอปรับปรุงร่าง รัฐธรรมนูญที่เสนอไว้โดยการเปลี่ยนเป็นร่างใหม่ มิได้มีการเสนอญัตติขึ้นใหม่และมิได้มีการรับรองญัตติ จากสมาชิกรัฐสภาตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด โดยจำเลยที่ ๒ ส่งให้นายอนาวิน แก้วนามชัย ปลัดอำเภอ บ้านแพ้ว จังหวัดนครพนม ช่วยราชการสำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งเป็นผู้ช่วยของจำเลยที่ ๒ นำร่างแก้ไข เพิ่มเติมรัฐธรรมนูญฉบับที่ได้จัดทำขึ้นใหม่มาสับเปลี่ยนกับร่างเดิมที่ได้ยื่นไว้ต่อสำนักงานเลขาธิการ สภาผู้แทนราษฎร แล้วนำร่างเดิมกลับคืนไป ทั้งที่มิได้เสนอญัตติตามขั้นตอนทางกฎหมาย หรือ

ข้อบังคับการประชุมของรัฐสภา หรือขั้นตอนทางธุรการซึ่งไม่อาจกระทำได้ จำเลยที่ ๒ กระทำโดย
 พลังการ มอบหมายให้นายอนาวินนำร่างมาเปลี่ยนที่ห้องประชุมอาคาร ๓ ชั้นลอย ซึ่งขณะนั้นมี
 นางบุษกร นายเอรวัตร นายศิริโรจน์ และนางนงค์เยาว์อยู่ด้วย ร่างฉบับใหม่ก็นำมาสับเปลี่ยน มีบันทึก
 หลักการและเหตุผล และบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
 ที่ได้จัดทำขึ้นใหม่แนบมาพร้อมกันด้วย โดยร่างฉบับใหม่มีเนื้อหาแตกต่างจากร่างเดิม กล่าวคือ มีการ
 เพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง ว่า บุคคลผู้เคยดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกภาพสิ้นสุดลง
 มาแล้วยังไม่เกินสองปี จะเป็นรัฐมนตรีหรือผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองซึ่งมิใช่สมาชิกวุฒิสภาไม่ได้ มีผล
 ให้ผู้เคยดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาซึ่งสมาชิกภาพสิ้นสุดลงสามารถสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิก
 วุฒิสภาได้โดยไม่ต้องรอให้พ้นระยะเวลา ๒ ปี จากนั้นนางนงค์เยาว์ทำบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๗
 มีนาคม ๒๕๕๖ เรียนผู้อำนวยการสำนักงานการประชุมว่า ตามร่างเดิมที่เสนอเมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม
 ๒๕๕๖ นั้น กลุ่มงานพระราชบัญญัติและนิติ ๑ ได้รับการประสานและได้รับร่างฉบับใหม่ซึ่งเป็นฉบับ
 ที่แก้ไขแล้วเมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ร่างฉบับใหม่ได้เพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และเพิ่มคำว่า
 วรรคหนึ่ง หลังมาตรา ๒๔๑ เห็นควรนำเสนอเลขาธิการรัฐสภาเพื่อนำกราบเรียนประธานรัฐสภา
 เพื่ออนุญาตบรรจุระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาต่อไป นายศิริโรจน์เขียนสั่งในบันทึกข้อความ
 ดังกล่าวว่า เรียน เลขาธิการรัฐสภา เพื่อโปรดนำกราบเรียนประธานรัฐสภา เพื่ออนุญาตให้ผู้เสนอร่าง
 รัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับแก้ไขที่มาของสมาชิกวุฒิสภา แก้ไขเพิ่มเติมในบันทึกหลักการและในร่าง
 รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และคำว่า วรรคหนึ่ง ของมาตรา ๒๔๑ ซึ่งสามารถทำได้ เนื่องจาก
 ประธานรัฐสภายังไม่ได้อนุญาตบรรจุร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมทั้งสามฉบับเข้าระเบียบวาระการ
 ประชุมรัฐสภา แต่ไม่ปรากฏว่าได้เสนอบันทึกข้อความนี้ไปยังเลขาธิการรัฐสภา ไม่ปรากฏว่า
 ผู้อำนวยการสำนักงานการประชุมและเลขาธิการรัฐสภาได้นำเรียนให้จำเลยที่ ๑ รับทราบนิติที่จำเลยที่ ๒

ได้เปลี่ยนร่างใหม่ และไม่ปรากฏว่าจำเลยที่ ๑ ได้ลงนามหรือเขียนสิ่งในบันทึกข้อความดังกล่าว ต่อมาจำเลยที่ ๑ เรียกประชุมรัฐสภาในวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งในการประชุมพิจารณาร่าง รัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมในวาระที่หนึ่ง จำเลยที่ ๑ ใช้ร่างฉบับใหม่ที่จำเลยที่ ๒ นำมาสับเปลี่ยนให้ รัฐสภาพิจารณา ทั้งที่ร่างฉบับใหม่มีความแตกต่างในหลักการที่เป็นสาระสำคัญซึ่งมิได้เสนอไว้ในญัตติเดิม ไม่อาจนำร่างมาสับเปลี่ยนได้ ต้องทำเป็นญัตติใหม่และเสนอรวมพิจารณา โดยญัตติใหม่ต้องมีสมาชิก เข้าชื่อเสนอตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด จำเลยที่ ๑ ไม่อาจบรรจุร่างฉบับใหม่ที่จำเลยที่ ๒ นำมา สับเปลี่ยนเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาได้ การบรรจุร่างฉบับใหม่เข้าระเบียบวาระการประชุม ทำให้รัฐสภาลงมติเห็นชอบให้แก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามเจตนาของจำเลยทั้งสอง การกระทำของ จำเลยทั้งสองจึงเป็นการกระทำที่มีชอบด้วยรัฐธรรมนูญ กฎหมาย และข้อบังคับที่ประชุมสภา ผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๕๓

(๒) ข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๐ กำหนดว่า ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไข เพิ่มเติมที่มีผู้เสนอตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๒๙๑ (๑) ให้ประธานรัฐสภาทำการตรวจสอบและหากมีข้อบกพร่องให้ ประธานรัฐสภาแจ้งผู้เสนอเพื่อแก้ไขให้ถูกต้อง และข้อ ๙๑ กำหนดให้ประธานรัฐสภาบรรจุร่าง รัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่รับญัตตินั้น แต่จำเลยที่ ๑ ซึ่งรู้อยู่แล้วว่าจำเลยที่ ๒ นำร่างฉบับใหม่มาสับเปลี่ยน เพียงแต่เรียกนางบุษกรมาหาหรือ ที่ห้องทำงาน ไม่ได้ตรวจสอบร่างฉบับใหม่ หากตรวจสอบก็จะพบว่ามิใช่เป็นเพียงการแก้ไขข้อผิดพลาด หรือผิดพลาดเล็กน้อย แต่เป็นการเพิ่มเติมหลักการสำคัญในมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง ซึ่งต้องเสนอเป็น ญัตติเข้ามาใหม่โดยมีสมาชิกรัฐสภาลงชื่อเป็นผู้เสนอจำนวนครบถ้วนตามรัฐธรรมนูญ จำเลยที่ ๑ มิได้ สั่งการให้แก้ไข นอกจากนี้ ไม่ปรากฏว่าจำเลยที่ ๑ ได้สั่งการในบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๗ มีนาคม

๒๕๕๖ อันจะถือว่าเป็นการสั่งการให้แก้ไขเพิ่มเติมได้ หรือจะถือว่าจำเลยที่ ๑ สั่งให้นำร่างฉบับใหม่ บรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาก็ได้ การที่จำเลยที่ ๑ เกษียณส่งอนุญาตในบันทึกข้อความ ลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ ต้องถือว่าจำเลยที่ ๑ สั่งให้นำร่างเดิมบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุม แต่กลับมีการใช้ร่างฉบับใหม่ในการประชุมตั้งแต่วันที่หนึ่งเมื่อวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งที่ประชุมมีมติรับหลักการตามร่างฉบับใหม่ ตั้งคณะกรรมการธิการ และพิจารณาในวาระที่สองไปจนถึงการออกเสียง ลงคะแนนในวาระที่สาม เมื่อวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ โดยที่ประชุมมีมติเห็นชอบให้ออกใช้เป็น รัฐธรรมนูญ การที่จำเลยที่ ๑ ใช้ร่างฉบับใหม่ในการพิจารณาของที่ประชุมรัฐสภา จึงเป็นการใช้ร่าง รัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่มีการเสนอโดยมิชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ (๑) วรรคหนึ่ง

(๓) จำเลยที่ ๑ ทำหน้าที่ประธานในการประชุมร่วมกันของรัฐสภาในวันที่ ๓ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งเป็นการประชุมในวาระที่หนึ่ง ที่ประชุมมีมติรับหลักการญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ และมีมติตั้งคณะกรรมการธิการของรัฐสภา จำนวน ๔๕ คน นายสุรชัย ชัยตระกูลทอง สมาชิกวุฒิสภา เสนอญัตติขอให้กำหนดเวลาแปรญัตติภายใน ๑๕ วัน แต่นายอรรถพร พลบุตร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคประชาธิปัตย์ เสนอญัตติขอให้กำหนดเวลาแปรญัตติภายใน ๖๐ วัน อันเป็นกรณีที่มีผู้เสนอญัตติกำหนดเวลาแปรญัตติสำหรับร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนั้นไว้เป็นอย่างอื่น ตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ ซึ่งต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา เมื่อจำเลยที่ ๑ ตรวจสอบองค์ประชุมแล้ว พบว่าองค์ประชุมไม่ครบ จำเลยที่ ๑ ต้องสั่งปิดการประชุม หรือเลื่อนการประชุมรัฐสภาออกไปก่อน แต่จำเลยที่ ๑ กลับวินิจฉัยว่า เมื่อองค์ประชุมไม่ครบก็ต้องถือเอากำหนดเวลาแปรญัตติภายใน ๑๕ วัน โดยไม่ฟังคำทักท้วงและคัดค้านของสมาชิกรัฐสภา ต่อมา จำเลยที่ ๑ สั่งให้ประชุมร่วมกันของรัฐสภาใน วันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ เพื่อลงมติกำหนดเวลาแปรญัตติ ปรากฏว่าที่ประชุมมีมติเห็นชอบกำหนดเวลาแปรญัตติร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม

ภายใน ๑๕ วัน ตามญัตติที่นายสุรชัยเสนอ โดยจำเลยที่ ๑ สรุปให้เริ่มต้นนับกำหนดเวลาแปรญัตติย้อนหลังไปตั้งแต่วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งเป็นวันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ทำให้ครบกำหนดเวลาแปรญัตติในวันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๕๖ ซึ่งเหลือเวลาเพียง ๑ วัน เป็นเหตุให้นายนิพิฐ อินทรสมบัติ สมาชิกรัฐสภา ไม่อาจยื่นคำแปรญัตติร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมได้ทัน หลังจากรัฐสภาพิจารณาเสร็จวาระที่สอง มีผู้ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖๘ และมีนายวันชัย สอนศิริ นายตวง อันทะไชย นายประสาร มฤคพิทักษ์ ซึ่งเป็นสมาชิกวุฒิสภาขณะนั้น ร่วมกันยื่นคำร้องลงวันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๕๖ ต่อโจทก์ขอให้ตรวจสอบการกระทำของสมาชิกรัฐสภา กรณีร่วมกันยื่นและนำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม แก้ไขที่มาของสมาชิกวุฒิสภาเข้าสู่การพิจารณาของที่ประชุมรัฐสภาว่า เป็นการกระทำความผิดอาญาหรือไม่ ส่วนทางรัฐสภาก็ยังคงประชุมพิจารณาวาระที่สามในวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ ที่ประชุมมีมติเห็นชอบให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญ ต่อมาศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาไต่สวนแล้วมีคำวินิจฉัยที่ ๑๕ - ๑๘/๒๕๕๖ เมื่อวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ ว่าเป็นการกระทำที่ไม่ชอบ หลังจากรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัย นายอุทัย ยอดมณี ผู้ประสานงานเครือข่ายนักศึกษาประชาชนปฏิรูปประเทศไทย (คปท.) ยื่นหนังสือลงวันที่ ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ ต่อโจทก์ขอให้ไต่สวนเรื่องนี้ โจทก์ไต่สวนข้อเท็จจริงแล้วมีมติในการประชุมเมื่อวันที่ ๘ กันยายน ๒๕๕๙ ว่า การกระทำของจำเลยที่ ๑ กรณีรู้เห็นให้มีการสับเปลี่ยนร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม โดยไม่ตรวจสอบและสั่งการให้แก้ไขให้ถูกต้อง และกรณีจงใจนับกำหนดเวลาแปรญัตติย้อนหลังทำให้เหลือระยะเวลาให้สมาชิกรัฐสภาเสนอคำแปรญัตติเพียง ๑ วัน มีมูลความผิดทางอาญา ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๒๓/๑ การกระทำของจำเลยที่ ๒ กรณีสลับสับเปลี่ยนร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมโดยไม่มีสมาชิกรัฐสภาลงชื่อรับรอง มีมูลส่อว่าจงใจ

ใช้อำนาจหน้าที่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๙๑ และมีมูลความผิดทางอาญา ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๒๓/๑ โจทก์ส่งรายงาน เอกสาร และความเห็นไปยังอัยการสูงสุด เพื่อดำเนินการฟ้องจำเลยทั้งสองต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และส่งรายงาน เอกสารที่มีอยู่พร้อมทั้งความเห็นไปยังประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ทำหน้าที่ประธานวุฒิสภา เพื่อถอดถอนจำเลยทั้งสองออกจากตำแหน่ง สภานิติบัญญัติแห่งชาติ ทำหน้าที่วุฒิสภามีมติในการประชุมเมื่อวันที่ ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๙ ให้ถอดถอนจำเลยที่ ๒ เมื่อครั้งดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรออกจากตำแหน่ง ส่วนความผิดทางอาญาอัยการสูงสุดเห็นว่า รายงาน เอกสาร และความเห็นที่โจทก์ส่งให้ยังไม่สมบูรณ์พอที่จะดำเนินคดีได้ จึงมีการตั้งคณะทำงานร่วมเป็นคณะทำงานผู้แทนฝ่ายอัยการสูงสุดและคณะทำงานผู้แทนฝ่ายโจทก์ แต่คณะทำงานร่วมไม่อาจหาข้อยุติได้ โจทก์จึงฟ้องคดีนี้เอง เหตุเกิดที่รัฐสภา ถนนอุทองใน แขวงจิตร์ลดา เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ขอให้ลงโทษตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๒๓/๑ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๑๗๒ และมาตรา ๑๙๘

จำเลยทั้งสองให้การปฏิเสธ

ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองพิจารณาแล้ว พิพากษายกฟ้อง

โจทก์อุทธรณ์ต่อที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา

พิเคราะห์คำฟ้อง คำให้การ ส่วนงานการไต่สวนของโจทก์ พยานหลักฐานในชั้นไต่สวนของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตลอดจนอุทธรณ์ของโจทก์และคำแก้อุทธรณ์ของจำเลยทั้งสองแล้ว ข้อเท็จจริงเบื้องต้นรับฟังได้ว่า เมื่อวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๐ มีการ

ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ โดยหมวด ๖ รัฐสภา ส่วนที่ ๓ วุฒิสภา มาตรา ๑๑๑ ถึงมาตรา ๑๒๑ กำหนดให้วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิก ๑๕๐ คน มาจากการเลือกตั้งจังหวัดละ ๑ คน และมาจากการสรรหาเท่ากับ ๑๕๐ คน หักด้วยที่มาจากการเลือกตั้ง สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภามีกำหนดวาระ ๖ ปี จะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกิน ๑ วาระไม่ได้ ส่วนที่ ๔ บทที่ใช้แก่สภาทั้งสอง มาตรา ๑๒๕ กำหนดให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรและประธานวุฒิสภามีอำนาจหน้าที่ดำเนินกิจการของสภานั้น ๆ ให้เป็นไปตามข้อบังคับ และต้องวางตนเป็นกลางในการปฏิบัติ ตามหน้าที่ ส่วนที่ ๕ การประชุมร่วมกันของรัฐสภา มาตรา ๑๓๖ กำหนดให้ในกรณีต่อไปนี้ ให้รัฐสภาประชุมร่วมกัน ... (๑๖) การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๙๑ มาตรา ๑๓๗ ในการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ให้ใช้ข้อบังคับการประชุมรัฐสภา ... หมวด ๑๕ การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ กำหนดให้การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญให้กระทำได้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการดังต่อไปนี้ (๑) ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมต้องมาจากคณะรัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร หรือจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภามีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา หรือจากประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่าห้าหมื่นคนตามกฎหมายว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย และญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปของรัฐ จะเสนอมิได้ (๒) ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมต้องเสนอเป็นร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมและให้รัฐสภาพิจารณาเป็นสามวาระ ... ข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๒ กันยายน ๒๕๕๓ เมื่อวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๕๔ มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำเลยที่ ๑ ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง เขตเลือกตั้งที่ ๖ จังหวัดขอนแก่น และจำเลยที่ ๒

ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง เขตเลือกตั้งที่ ๒ จังหวัดนนทบุรี ต่อมาเมื่อวันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๕๔ มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้จำเลยที่ ๑ เป็นประธานสภาผู้แทนราษฎรและเป็นประธานรัฐสภาโดยตำแหน่ง นายเจริญ จรรย์โกมล เป็นรองประธานสภาผู้แทนราษฎร คนที่หนึ่ง เมื่อต้นปี ๒๕๕๖ สมาชิกรัฐสภาเสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเป็นรายมาตรา โดยเสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติม ๓ เรื่อง เรื่องละฉบับ ฉบับที่หนึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้ง ฉบับที่สอง แก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับการทำหนังสือสัญญาตามมาตรา ๑๙๐ และฉบับที่สาม แก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับขั้นตอนการเสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญ การยุบพรรคการเมือง กรรมการบริหารพรรคการเมืองตามมาตรา ๖๘ และมาตรา ๒๓๗ วันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๖ จำเลยที่ ๒ กับพวก และนายดิเรก ถึงฝั่ง สมาชิกวุฒิสภา ร่วมกันแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนปรากฏตามหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ฉบับลงวันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๕๖ หนังสือพิมพ์บ้านเมือง ฉบับลงวันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๕๖ และหนังสือพิมพ์ไทยรัฐฉบับลงวันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๕๖ และ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ เอกสารหมาย จ.๒๖ และ ล.๖ ถึง ล.๘ มีใจความว่า ขอแก้ไขเพิ่มเติมให้วุฒิสภาประกอบด้วยสมาชิกวุฒิสภา ๒๐๐ คน มาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนทั้ง ๒๐๐ คน และสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งมีสิทธิลงสมัครรับเลือกตั้งได้อีกหลังจากครบวาระ ๖ ปี วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ สมาชิกรัฐสภายื่นหนังสือเสนอญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญทั้งสามฉบับดังกล่าว ซึ่งตามฟ้องโจทก์เป็นกรณีฉบับที่หนึ่ง ยื่นโดยจำเลยที่ ๒ และคณะ มีจำเลยที่ ๒ ลงชื่อเป็นผู้เสนอ (ผู้เสนอหลัก) เสนอจำเลยที่ ๑ ในฐานะประธานรัฐสภา ญัตติร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช พร้อมบันทึกหลักการและเหตุผล ระบุหลักการว่าแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้ง (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๑๑ มาตรา ๑๑๒ มาตรา ๑๑๕ มาตรา ๑๑๗ มาตรา ๑๑๘ มาตรา ๑๒๐ และ

มาตรา ๒๔๑) และเหตุผลว่า โดยที่เป็นการสมควรกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้ง เพื่อให้วิธีการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภามีลักษณะเช่นเดียวกับวิธีการได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยได้รับเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน กับมีบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างรัฐธรรมนูญระบุในข้อ ๒.๑ ว่า กำหนดให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้งจำนวนสองร้อยคน รวมทั้งแก้ไขเพิ่มเติมวาระการดำรงตำแหน่งของสมาชิกวุฒิสภาให้สามารถดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินกว่าหนึ่งวาระได้เช่นเดียวกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามเอกสารหมายเลข ๑๕ จำเลยที่ ๒ ยื่นหนังสือพร้อมเอกสารดังกล่าวที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งงานสารบรรณลงรับในวันเดียวกันเวลา ๑๓.๐๕ นาฬิกา แล้วส่งต่อไปยังกลุ่มงานบริหารทั่วไป สำนักงานการประชุม ซึ่งงานสารบรรณลงรับในวันเดียวกันเวลา ๑๓.๒๐ นาฬิกา และส่งต่อไปยังกลุ่มงานพระราชบัญญัติและญัตติ ๑ สำนักงานการประชุม ซึ่งงานสารบรรณลงรับในวันเดียวกันเวลา ๑๓.๓๐ นาฬิกา ต่อมานางนงค์เยาว์ ประพิน นิติกรชำนาญการพิเศษ กลุ่มงานพระราชบัญญัติและญัตติ ๑ ทำบันทึกข้อความที่ ๒๐/๒๕๕๖ ลงวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ ถึงผู้อำนวยการสำนักงานการประชุมว่า ในรัฐสภาขณะนี้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๔๙๘ คน สมาชิกวุฒิสภา ๑๔๙ คน รวมสมาชิกของทั้งสองสภา ๖๔๗ คน สมาชิกที่ลงชื่อเสนอร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๒๕๘ คน สมาชิกวุฒิสภา ๕๖ คน รวม ๓๑๔ คน ซึ่งไม่น้อยกว่า ๑ ใน ๕ ของสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา เอกสารครบถ้วน เนื้อหาสาระของร่างรัฐธรรมนูญได้มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือเปลี่ยนแปลงรูปของรัฐแต่อย่างใด เห็นควรนำเสนอเลขาธิการรัฐสภาเพื่อนำกราบเรียนประธานรัฐสภาอนุญาตนุญาตบรรจุระเบียบวาระการประชุมร่วมกันของรัฐสภาภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ได้รับญัตติ ตามสำเนาทันทีข้อความเอกสารหมายเลข ๑๘ จากนั้นนายศิริโรจน์ แพทย์พันธุ์ ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานพระราชบัญญัติ และญัตติ ๑

ทำบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ ถึงเลขาธิการรัฐสภาอ้างถึงร่างรัฐธรรมนูญดังกล่าว เห็นควรนำกราบเรียนประธานรัฐสภา (ผ่านรองประธานรัฐสภา) พิจารณาอนุญาตบรรจุระเบียบวาระการประชุมต่อไป มีนางบุษกร อัมพรประภา ผู้อำนวยการสำนักการประชุม ลงชื่อทำบันทึกข้อความ แล้วส่งไปยังรองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งงานสารบรรณลงรับในวันเดียวกันเวลา ๑๖.๓๐ นาฬิกา นางพรณิภา เสริมศรี รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ปฏิบัติราชการแทนเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เกษียนสั่งว่า กราบเรียน ประธานรัฐสภา (ผ่านรองประธานรัฐสภา) เพื่อโปรดพิจารณา อนุญาตบรรจุวาระร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช จำนวน ๓ ฉบับ และโปรดพิจารณากำหนดวันเวลาประชุมร่วมกันของรัฐสภาเพื่อพิจารณาต่อไป ส่งต่อไปยังกลุ่มงานประธานวุฒิสภา ซึ่งงานสารบรรณลงรับวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๕๖ เวลา ๑๕.๔๕ นาฬิกา นายนิคม ไวยรัชพานิช ประธานวุฒิสภา ในฐานะรองประธานรัฐสภา ลงชื่อต่อจากนางพรณิภา แล้วส่งต่อไปยังสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร นายประสพ บุษราคัม เลขานุการประธานสภาผู้แทนราษฎร ลงชื่อต่อจากนายนิคม แล้วส่งต่อไปยังหน้าห้องประธานรัฐสภา งานสารบรรณลงรับในวันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๕๖ เวลา ๑๗ นาฬิกา ตามสำเนาบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข จ.๒๑ ต่อมาวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ จำเลยที่ ๒ มอบหมายให้นายอนาวิน แก้วนามชัย ปลัดอำเภอบ้านแพน จังหวัดนครพนม ช่วยราชการสำนักนายกรัฐมนตรี และช่วยงานคณะกรรมการประสานงานพรรคร่วมรัฐบาล (วิปรัฐบาล) ไปประสานงานกับเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบนำร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่จัดทำขึ้นใหม่มาสับเปลี่ยนกับร่างเดิม โดยนายอนาวินประสานงานกับนายเอรวัตร อุ่นกงลาด เจ้าหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ปฏิบัติหน้าที่อยู่ที่หน้าห้องนายเจริญ จรรย์โกมล รองประธานสภาผู้แทนราษฎรคนที่หนึ่ง นายเอรวัตรประสานงานไปยังนายศิโรจน์ จากนั้นนายอนาวิน นำร่างที่ได้จัดทำขึ้นใหม่มอบให้นายศิโรจน์ โดยมีการคืนร่างเดิมไป นายศิโรจน์มอบให้นางนงค์เยาว์

ตรวจดูเนื้อหาร่างฉบับใหม่ นางนงค์เยาว์ตรวจดูแล้วร่างฉบับใหม่ได้เพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และเพิ่มคำว่า วรรคหนึ่ง หลังมาตรา ๒๔๑ จึงเขียนข้อความด้วยลายมือแทรกเพิ่มคำว่า “มาตรา ๑๑๖ วรรคสอง” ลงในระหว่างมาตรา ๑๑๕ กับมาตรา ๑๑๗ และเพิ่มคำว่า วรรคหนึ่งหลังมาตรา ๒๔๑ ลงในบันทึกข้อความเอกสารหมายเลข จ.๒๑ จำเลยที่ ๑ ทราบว่า มีการนำร่างฉบับใหม่มาสับเปลี่ยนกับร่างเดิม และได้เขียนลงในบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ เอกสารหมายเลข จ.๒๑ ว่าอนุญาต ลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ร่างฉบับใหม่นี้มีได้ดำเนินการให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาลงชื่อร่วมเสนอใหม่ ไม่ได้เริ่มต้นด้วยการยื่นที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรและงานสารบรรณเพื่อลงรับใหม่ และได้ผ่านนางพรณิภา นายนิกม และนายประสพ ต่อมามีการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ ๔ (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) เมื่อวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๖ เป็นการประชุมวาระที่หนึ่ง และดำเนินการประชุมต่อเนื่องไปถึงวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ จึงมีการออกเสียงลงคะแนนวาระที่หนึ่ง ขึ้นรับหลักการ ที่ประชุมมีมติรับหลักการทั้งสามร่าง โดยร่างฉบับที่หนึ่งรับหลักการ ๓๖๗ คน ไม่รับหลักการ ๒๐๔ คน งดออกเสียง ๓๔ คน มีการตั้งคณะกรรมการธิการของรัฐสภาเพื่อพิจารณารวมสามคณะ คณะละ ๔๕ คน สำหรับกำหนดเวลาแปรญัตติ จำเลยที่ ๑ ซึ่งเป็นประธานของที่ประชุมกล่าวว่า “ไม่มีท่านใดเห็นเป็นอย่างอื่น ระยะเวลาแปรญัตติก็ตามข้อบังคับ” ซึ่งตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ วรรคหนึ่ง กำหนดว่า การพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมขึ้นคณะกรรมการ สมาชิกรัฐสภาผู้ใดเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมก็ให้เสนอคำแปรญัตติล่วงหน้าเป็นหนังสือต่อประธานคณะกรรมการภายในกำหนด ๑๕ วัน นับแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการแห่งร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม เว้นแต่รัฐสภาจะได้กำหนดเวลาแปรญัตติสำหรับร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนั้นไว้เป็นอย่างอื่น ปรากฏว่านายอรรถพร พลบุตร เสนอให้กำหนดเวลาเสนอคำแปรญัตติภายใน ๖๐ วัน มีผู้โต้แย้งว่าต้อง ๑๕ วัน ตามมติวิป ๓ ฝ่าย จำเลยที่ ๑

จึงขอมติที่ประชุมว่าจะใช้กำหนดเวลา ๖๐ วัน หรือ ๑๕ วัน ขณะนั้นยังไม่มีปัญหาว่าเริ่มนับแต่วันใด ก่อนขอมติที่ประชุมต้องตรวจสอบองค์ประชุมก่อน ปรากฏว่าองค์ประชุมไม่ครบ จำเลยที่ ๑ กล่าวว่า “เสียงไม่พอ องค์ประชุมไม่ครบ เพราะฉะนั้นก็ถือว่า ๑๕ วัน ตามข้อบังคับ องค์ประชุมไม่ครบก็ปิดประชุม” แล้วเลิกประชุมเวลา ๒.๑๕ นาฬิกา ของวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ ตามสำเนารายงานการประชุมเอกสารหมายเลข ๕๓ ต่อมาจำเลยที่ ๑ เรียกประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ ๕ (สมัยสามัญนิติบัญญัติ) เมื่อวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ เพื่อลงมติกำหนดเวลาแปรญัตติ โดยมีประเด็นโต้เถียงกันในที่ประชุมว่า ให้เสนอคำแปรญัตติภายในกำหนด ๑๕ วัน หรือ ๖๐ วัน และประเด็นว่า กำหนดเวลาแปรญัตติให้เริ่มนับแต่วันใดระหว่างวันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการ คือ วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๕๖ หรือนับตั้งแต่วันลงมติ คือ วันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ ประเด็นที่ว่าเริ่มนับตั้งแต่วันใดนั้น จำเลยที่ ๑ มิได้ขอมติจากที่ประชุม แต่วินิจฉัยเสียเองก่อนว่า ต้องนับแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ จากนั้นจำเลยที่ ๑ ขอมติที่ประชุมในประเด็นกำหนดเวลาแปรญัตติ ที่ประชุมมีมติให้เสนอคำแปรญัตติภายในกำหนด ๑๕ วัน มีผลให้ต้องเสนอคำแปรญัตติภายในวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ ตามสำเนารายงานการประชุมเอกสารหมายเลข ๕๔ ทำให้เหลือเวลาเสนอคำแปรญัตติอีกเพียง ๑ วัน เป็นเหตุให้นายนิพิฏฐ์ อินทรสมบัติ สมาชิกรัฐสภาไม่อาจยื่นคำแปรญัตติได้ทัน ต่อมามีการพิจารณาขึ้นคณะกรรมาธิการของรัฐสภา และการประชุมวาระที่สอง ตามสำเนารายงานการประชุมร่วมกันของรัฐสภาเอกสารหมายเลข ๕๕ ถึง ๖๔ จากนั้นจำเลยที่ ๑ กำหนดประชุมร่วมกันของรัฐสภาเพื่อพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมวาระที่สามในวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ แต่ก่อนถึงวันประชุมในวาระที่สามได้มีสมาชิกรัฐสภายื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ระหว่าง พลเอกสมเจตน์ บุญถนอม กับคณะ ผู้ร้องที่ ๑ นายวิรัตน์ กัลป์ยาศิริ ผู้ร้องที่ ๒ นายสาย กังกเวคิน กับคณะ ผู้ร้องที่ ๓ นายพีระพันธุ์ สาลีรัฐวิภาค กับคณะ ผู้ร้องที่ ๔ และประธานรัฐสภา

ผู้ถูกร้องที่ ๑ รองประธานรัฐสภา ผู้ถูกร้องที่ ๒ และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา ผู้ถูกร้องที่ ๓ ถึงที่ ๓๑๒ นอกจากนี้ เมื่อวันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๕๖ นายวันชัย สอนศิริ นายตวง อันทะไชย และนายประสาร มฤคพิทักษ์ สมาชิกวุฒิสภาได้ยื่นคำร้องต่อโจทก์ ขอให้ตรวจสอบการกระทำครั้งนี้ ต่อมาวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๖ ที่ประชุมรัฐสภาพิจารณาวาระที่สามและมีมติเห็นชอบร่างฯ ให้ออกใช้เป็นรัฐธรรมนูญ เมื่อวันที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยที่ ๑๕ - ๑๘/๒๕๕๖ ว่า การดำเนินการพิจารณาและลงมติแก้ไขเพิ่มเติมร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช ดังกล่าวเป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มีเนื้อความที่เป็นสาระสำคัญขัดแย้งต่อหลักการพื้นฐานและเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ อันเป็นการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศ โดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ เพราะในการพิจารณาของที่ประชุมรัฐสภา มิได้นำเอาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับที่มาของสมาชิกวุฒิสภาฉบับที่จำเลยที่ ๒ และคณะ เสนอต่อสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ มาใช้ในการพิจารณาในวาระที่หนึ่ง รับหลักการ แต่ได้นำร่างที่จัดทำขึ้นใหม่ ซึ่งมีการเพิ่มเติมเปลี่ยนแปลงหลักการที่สำคัญจากร่างเดิมหลายประการ ได้แก่ การแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และมาตรา ๒๔๑ วรรคหนึ่ง ทำให้บุคคลผู้เคยดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาซึ่งสมาชิกภาพสิ้นสุดลง สามารถสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาได้อีกโดยไม่ต้องรอให้พ้นระยะเวลา ๒ ปี และมีการดำเนินการในลักษณะที่มีเจตนาปกปิดข้อเท็จจริงไม่แจ้งข้อความจริงว่า ได้มีการจัดทำร่างขึ้นใหม่ให้สมาชิกรัฐสภาทราบทุกคน โดยไม่ปรากฏว่ามีสมาชิกรัฐสภาร่วมลงชื่อเสนอญัตติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญที่จัดทำขึ้นใหม่แต่อย่างใด การดำเนินการในการเสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่รัฐสภารับหลักการเป็นไปโดยมิชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ (๑) วรรคหนึ่ง ส่วนการกำหนดวันแปรญัตติร่างรัฐธรรมนูญแห่ง

ราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ..) พุทธศักราช ที่ประชุมรัฐสภาในวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ ลงมติให้กำหนดเวลาแปรญัตติ ๑๕ วัน โดยจำเลยที่ ๑ ได้สรุปให้เริ่มต้นนับย้อนหลังไปโดยให้นับระยะเวลา ๑๕ วัน ตั้งแต่วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ นั้น ไม่ชอบเพราะไม่อาจนับย้อนหลังได้ ต้องนับตั้งแต่วันที่ที่ประชุมมีมติเป็นต้นไป จึงเป็นการดำเนินการที่ขัดต่อข้อบังคับการประชุมและไม่เป็นกลาง ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๕ วรรคหนึ่งและวรรคสอง ทั้งขัดต่อหลักนิติธรรม ตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๓ วรรคสอง ตามสำเนาคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญเอกสารหมายเลข ๓๐ หลังจากรับวันที่ ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ นายอุทัย ยอดมณี ผู้ประสานงานเครือข่ายนักศึกษาประชาชนปฏิรูปประเทศไทย (คปท.) ยื่นคำร้องต่อโจทก์ขอให้ไต่สวนเรื่องนี้อีกคำร้องหนึ่ง วันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ โจทก์มีมติให้ไต่สวนข้อเท็จจริง วันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๕๘ โจทก์แจ้งข้อกล่าวหาแก่จำเลยทั้งสอง วันที่ ๘ กันยายน ๒๕๕๙ โจทก์มีมติว่า การกระทำของจำเลยทั้งสองมีมูลความผิดทางอาญฐานเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดในตำแหน่งหรือหน้าที่ หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่โดยมิชอบ เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๒๓/๑ ต่อมาวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๕๙ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ มีหนังสือส่งรายงาน เอกสาร และความเห็นไปยังอัยการสูงสุดเพื่อฟ้องคดีอาญาจำเลยทั้งสอง อัยการสูงสุดเห็นว่า ส่วนงานการไต่สวนยังไม่สมบูรณ์พอที่จะดำเนินคดีได้ จึงมีหนังสือลงวันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๕๙ แจ้งโจทก์ และตั้งคณะทำงานโดยเห็นควรไต่สวนหาข้อเท็จจริงเพิ่มเติม แล้วอัยการสูงสุดกับโจทก์ตั้งคณะทำงานร่วม มีการรวบรวมพยานเอกสารและสอบคำให้การพยานอีก ๒ คน คือนายพิฑูร พุ่มหิรัญ อดีตเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร และนางสาว

ปิยวรรณ บุญยิ่ง ผู้รับมอบหมายจากเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร แต่คณะทำงานร่วมไม่อาจหาข้อยุติได้ตามเอกสารหมายเลข จ.๑๐ ถึง จ.๑๒ โจทก์จึงฟ้องเป็นคดีนี้

มีปัญหาต้องวินิจฉัยตามอุทธรณ์ของโจทก์ประการแรกมีว่า จำเลยทั้งสองกระทำความผิดตามฟ้องในข้อ (๑) หรือไม่ โจทก์อุทธรณ์ว่า จำเลยที่ ๒ นำร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแก้ไขเพิ่มเติมฉบับใหม่ที่เป็นการแก้ไขหลักการสำคัญที่มีผลเปลี่ยนแปลงการดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาที่ครบวาระให้สามารถดำรงตำแหน่งต่อเนื่องได้มาสับเปลี่ยนกับร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแก้ไขเพิ่มเติมฉบับเดิมโดยมีผู้ร่วมลงชื่อเสนอต่อจำเลยที่ ๑ และจำเลยที่ ๑ มีคำสั่งเห็นชอบให้บรรจุญัตติเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาแล้ว โดยไม่มีการลงชื่อใหม่เป็นญัตติที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย เพราะผู้เข้าชื่อเดิมมิได้รู้เห็นในเนื้อหาของร่างฉบับใหม่ที่มีหลักการเพิ่มเติมเนื้อหา มาตรา ๑๑๖ วรรคสอง จำเลยที่ ๑ เห็นชอบบรรจุญัตติเข้าวาระการประชุม ขัดต่อรัฐธรรมนูญและข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๓๖ ต้องทำเป็นญัตติใหม่ เป็นการจัดทำเอกสารย้อนหลัง และเป็นเท็จ โดยจำเลยที่ ๒ มีเจตนาเสนอญัตติใหม่เพื่อให้ร่างที่มีชอบถูกนำมาใช้ในการประชุมรัฐสภาปรากฏเป็นข้อหักท้วงจากที่ประชุม จำเลยที่ ๑ ทราบแล้วแต่ไม่ได้ดำเนินการอย่างใด เป็นการจงใจใช้อำนาจขัดกับกฎหมาย เห็นว่า การกระทำของจำเลยทั้งสองจะเป็นความผิดตามฟ้องในข้อนี้หรือไม่ ต้องพิจารณาว่า จำเลยทั้งสองมีเจตนาปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดในตำแหน่งหรือหน้าที่หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่โดยมิชอบ และมีเจตนาพิเศษเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือมีเจตนาปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต ซึ่งก็คือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่เพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือผู้อื่นหรือไม่ ตามทางไต่สวนจำเลยที่ ๒ เบิกความว่า เมื่อประมาณต้นปี ๒๕๕๖ สมาชิกวุฒิสภาส่วนใหญ่เห็นควรแก้จำนวนและที่มาของสมาชิกวุฒิสภาจากเดิมที่มีทั้งการเลือกตั้งและแต่งตั้ง ไม่เกิน ๑๕๐ คน ให้มาจาก

การเลือกตั้งโดยตรงทั้งหมดไม่เกิน ๒๐๐ คน และไม่จำกัดสิทธิของผู้ดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภาว่า จะต้องรอให้พ้นจากตำแหน่งครบ ๒ ปี แล้วจึงจะลงสมัครรับเลือกตั้งได้ จากนั้นมอบให้ตัวแทน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาคำความเข้าใจกับสมาชิกคนอื่น พร้อมขอให้สมาชิก ที่เห็นด้วยลงลายมือชื่อ ผู้ลงลายมือชื่อเพียงแต่ทราบหลักการและเหตุผลในการขอแก้ไขเท่านั้น วันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๖ ตัวแทนได้ร่วมกันแถลงข่าวเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวต่อสื่อมวลชน ตามหนังสือพิมพ์ เอกสารหมาย ล. ๖ ถึง ล. ๘ ต่อมาวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ พยานและสมาชิกรัฐสภายื่นร่าง (ก่อนมีการแก้ไข) ที่อาคารรัฐสภาต่อหน้าสื่อมวลชน ระหว่างนั้นมีสมาชิกที่ร่วมลงนามทักท้วงว่า ร่างบกพร่องไม่เป็นไปตามที่หารือกัน วันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๕๖ พยานได้แจ้งเรื่องความบกพร่องและ การแก้ไขร่างให้วิปรัฐบาลในที่ประชุมคณะกรรมการประสานงานพรรคร่วมรัฐบาล (วิปรัฐบาล) และ ขอให้วิปแจ้งสมาชิกรัฐสภาทราบด้วย วันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ พยานได้เน้นย้ำเรื่องเดิมในที่ประชุม คณะกรรมการประสานงานพรรคร่วมรัฐบาล (วิปรัฐบาล) เพื่อทบทวนมติ โดยมีนายดิเรก ถึงฝั่ง สมาชิก วุฒิสภาและเป็นรองประธานคณะกรรมการวิสามัญกิจการวุฒิสภา (วิปวุฒิสภา) คนที่หนึ่ง และ นายชวลิต วิชยสุทธิ์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและเป็นหนึ่งในคณะกรรมการประสานงานพรรคร่วม รัฐบาล(วิปรัฐบาล) มาเบิกความยืนยันข้อเท็จจริงตามที่จำเลยที่ ๒ เบิกความ และเมื่อพิจารณา ตามหนังสือพิมพ์ เอกสารหมาย ล. ๖ ถึง ล. ๘ แล้วมีการระบุถึงเรื่องการเสนอแก้ไขเพื่อให้สมาชิก วุฒิสภามีสิทธิ์ลงสมัครรับเลือกตั้งได้อีกครั้งหลังครบวาระ แสดงให้เห็นได้ว่า เรื่องการกำหนดให้สมาชิก วุฒิสภาที่สมาชิกภาพสิ้นสุดลงสามารถสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาได้ติดต่อกันได้เลยไม่ต้อง เว้นวรรคเป็นเรื่องที่น่าจะเข้าใจกันระหว่างผู้มีอำนาจลงชื่อสนับสนุนร่าง นอกจากนั้น จำเลยที่ ๒ เบิกความอีกว่า ได้ประสานไปยังเจ้าหน้าที่รัฐสภาแล้วทราบว่าสามารถขอปรับปรุงแก้ไขร่างได้ ทราบใด ที่จำเลยที่ ๑ ยังไม่ได้อนุญาตให้บรรจระบุเบียบวาระการประชุม จึงได้มอบหมายให้นายอนาวิน แก้วนามชัย

ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบได้ติดต่อกับนายเฮอร์วัตร อุ่นกงลาด หน้าห้องรองประธานสภาผู้แทนราษฎรคนที่ ๑ เพื่อดำเนินการตามขั้นตอนทางธุรการ ได้พูดคุยกับนางบุษกร อัมพรประภา ผู้อำนวยการสำนักการประชุม ทางโทรศัพท์เรื่องการแก้ไขร่างแล้ว โดยที่มียานยศิริโรจน์ แพทย์พันธุ์ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานพระราชบัญญัติและนิติ ๑ มาเบิกความยืนยันเรื่องการประสานขอปรับเปลี่ยนร่าง และมีการนำร่างใหม่มาสืบเปลี่ยน ได้ตรวจดูแล้ว เห็นว่าเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ ข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๓๖ และธรรมเนียมปฏิบัติของสำนักงานที่สามารถทำได้ ก่อนประธานรัฐสภาอนุญาตให้บรรจุระเบียบวาระการประชุม หากมิใช่เป็นการแก้ไขในหลักการและเหตุผลในสาระสำคัญเดิม สอดคล้องกับคำเบิกความนางสาวนงเยาว์ ประพิน นิติกรเชี่ยวชาญ กลุ่มงานพระราชบัญญัติและนิติ ๑ นายสุวิจักขณ์ นาควัชรชัย เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร และนางบุษกร รวมถึงพยานในชั้นไต่สวนของโจทก์และในชั้นตั้งคณะกรรมการร่วมพิจารณาระหว่างโจทก์และอัยการสูงสุดที่ไม่ได้นำตัวมาเบิกความต่อศาล ได้แก่ นางนรรัตน์ พิมเสน เลขาธิการวุฒิสภา นายจเร พันธุ์เปรื่อง รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร นายจำนงค์ สวมประคำ อดีตเลขาธิการวุฒิสภา นายพิฑูร พุ่มหิรัญ อดีตเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร นายธงชัย ดุลยสุข รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร และนางสาวปิยวรรณ บุญยิ่ง ผู้รับมอบหมายจากเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งต่างให้ถ้อยคำที่สอดคล้องกันว่า トラบใดที่ประธานรัฐสภายังมิได้สั่งบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภา ผู้เสนอญัตติย่อมแก้ไขเพิ่มเติมได้เสมอ นายจำนงค์ ยังให้ถ้อยคำเพิ่มเติมอีกว่าทางปฏิบัติที่ผ่านมาเคยมีกรณีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้เสนอร่างพระราชบัญญัติ ก่อนบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุม ได้แก้ไขเพิ่มเติมญัตติที่เสนอไว้แล้วในเรื่องที่เป็นสาระสำคัญ ด้วยการเอาร่างฉบับใหม่มาเปลี่ยน สำนักการประชุม สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ก็ดำเนินการเปลี่ยนให้ โดยยังคงใช้การลงชื่อของผู้ที่ร่วมเสนอเดิมและเลขรับหนังสือเดิม เช่น ร่างพระราชบัญญัติโคนมและผลิตภัณฑ์นม พ.ศ.

(นายนิยม วรปัญญา กับคณะ พรรคเพื่อไทย เป็นผู้เสนอ) ร่างพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า (ฉบับที่ ..) พ.ศ. (นางอานิก อัมระนันท์ กับคณะ พรรคประชาธิปัตย์ เป็นผู้เสนอ) ร่างพระราชบัญญัติกองทุนร่วมบรรเทาความเสียหายต่อพืชผลผลิตเกษตรกรรม พ.ศ. (นายสุวิชาญ มุสิกกุล กับคณะ พรรคประชาธิปัตย์ เป็นผู้เสนอ) เป็นต้น เมื่อพิจารณาประกอบข้อบังคับการประชุม รัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๓๖ ก็ใช้บังคับเฉพาะกรณีการถอนหรือแก้ไขเพิ่มเติมญัตติที่ถูกระบุเข้าสู่ระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาแล้วเท่านั้น ซึ่งต่างจากกรณีนี้ ที่โจทก์อุทธรณ์ในทำนองว่า การนำร่างฉบับใหม่มาเปลี่ยนได้กระทำหลังจากจำเลยที่ ๑ เห็นชอบบรรจุญัตติเข้าระเบียบวาระการประชุมรัฐสภาแล้วนั้นขัดแย้งกับฟ้องและสำนวนการไต่สวนของโจทก์ จึงฟังไม่ขึ้น ประกอบกับจำเลยที่ ๒ และนายศิริโรจน์เบิกความตรงกันว่า ในการประชุมรัฐสภาวาระที่หนึ่งซึ่งจำเลยที่ ๒ เป็นผู้เสนอญัตติอภิปรายก่อน อภิปรายหลักการและเหตุผลตามความในร่างฉบับใหม่ ไม่ปรากฏว่ามีสมาชิกที่ร่วมลงชื่อเสนอญัตติตามร่างเดิมทุกท่วงแต่อย่างใด ดังนี้ จึงเชื่อว่าจำเลยที่ ๒ ต้องการแก้ไขร่างเดิมเพียงเพื่อให้มีเนื้อความถูกต้องตรงตามความประสงค์ของสมาชิกที่ลงชื่อเสนอมาเท่านั้น เมื่อร่างที่ยื่นไว้เดิมมิได้ระบุเนื้อหาตรงตามนัยที่ได้ตกลงกันไว้ และเจ้าหน้าที่รัฐสภายินยอมให้จำเลยที่ ๒ นำร่างฉบับใหม่มาเปลี่ยนได้เพราะจำเลยที่ ๑ ยังไม่ได้บรรจุญัตติเข้าระเบียบวาระการประชุม โดยไม่ปรากฏว่า จำเลยที่ ๒ ได้ใช้อธิพลหรืออำนาจครอบงำสั่งการใด ๆ การที่จำเลยที่ ๒ ไม่ได้นำญัตติที่แก้ไขใหม่ไปให้สมาชิกลงชื่ออีกครั้ง แต่นำร่างฉบับใหม่ที่ได้แก้ไขเพิ่มเติมให้ตรงตามที่ได้ตกลงกันไว้มาสับเปลี่ยนแทน น่าจะเป็นเรื่องที่จำเลยที่ ๒ เข้าใจโดยสุจริตใจว่าเป็นเรื่องที่สามารถทำได้ หาใช่จำเลยที่ ๒ มีเจตนาที่จะแก้ไขเองตามความประสงค์เพื่อประโยชน์ของจำเลยที่ ๒ หรือผู้อื่นไม่ ส่วนจำเลยที่ ๑ นั้น ตามข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๐ กำหนดว่า ร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่มีผู้เสนอตามมาตรา ๒๙๑ (๑) แห่งรัฐธรรมนูญ ให้ประธานรัฐสภาทำการตรวจสอบและหากมีข้อบกพร่องให้ประธานรัฐสภา

แจ้งผู้เสนอเพื่อแก้ไขให้ถูกต้อง ทางไต๋สวนได้ความว่าในวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ภายหลังที่ นายศิริโรจน์ได้รับร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมฉบับใหม่จากนายอนาวินที่เป็นตัวแทนจำเลยที่ ๒ นำร่าง มาสืบเปลี่ยนได้มอบให้นางสาวนงค์เยาว์ตรวจดูเนื้อหา นางสาวนงค์เยาว์ได้ทำบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ เอกสารหมายเลข ๖๒๔ ใจความว่า ตามร่างเดิมที่เสนอเมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๖ นั้น กลุ่มงานพระราชบัญญัติและนิติ ๑ ได้รับการประสานงานและได้รับร่างฉบับใหม่ซึ่งเป็นฉบับที่ ปรับแก้ไขแล้วเมื่อวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ ร่างฉบับใหม่ได้เพิ่มมาตรา ๑๑๖ วรรคสอง และเพิ่มคำว่า วรรคหนึ่ง หลังมาตรา ๒๔๑ แล้วเสนอผ่านนายศิริโรจน์ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชากลุ่มงานพระราชบัญญัติ และนิติ ๑ และเสนอไปยังนางบุษกรซึ่งเบิกความว่า วันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ เวลาประมาณ ๑๐ ถึง ๑๑ นาฬิกา จำเลยที่ ๑ เชิญพยานไปพบ พยานจึงนำเรื่องที่จำเลยที่ ๒ ขอแก้ไขเรียนให้จำเลยที่ ๑ ทราบ จำเลยที่ ๑ สอบถามพยานว่ากระทำหรือไม่ ซึ่งพยานตรวจสอบร่างแล้วเห็นว่าแก้ไขได้และร่าง ที่นำมาเปลี่ยนมิได้ขัดกับหลักการที่เสนอไว้แต่เดิมแต่อย่างใด จึงแจ้งจำเลยที่ ๑ ว่า ที่ผ่านมากรณี ร่างพระราชบัญญัติซึ่งใช้แนวทางเดียวกับร่างรัฐธรรมนูญ กรณีที่แก้ไขไม่เพิ่มหลักการก็แก้ได้หมด ข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ไม่มีกำหนดแนวทางการแก้ไขไว้อย่างชัดเจน สามารถ สืบเปลี่ยนร่างได้ โดยบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ เอกสารหมายเลข ๖๒๔ ยังไม่ได้ผ่าน ผู้บังคับบัญชาตามลำดับ จึงไม่ได้เสนอต่อจำเลยที่ ๑ เมื่อการแก้ไขเพิ่มเติมร่างรัฐธรรมนูญก่อนบรรจุ เข้าสู่ระเบียบวาระการประชุมรัฐสภานั้น ไม่มีกฎหมายหรือระเบียบกำหนดไว้อย่างชัดเจน คำเบิกความ และคำให้การของพยานซึ่งเป็นข้าราชการประจำหรือเคยเป็นข้าราชการประจำ ผู้ปฏิบัติราชการ เกี่ยวกับเรื่องนี้โดยตรงมายาวนานหลายสิบปีและเป็นผู้ได้บังคับบัญชาข้าราชการทางการเมืองหลายยุค หลายสมัยหลายชั่วทางการเมือง ไม่มีเหตุให้ระแวงสงสัยว่าพยานดังกล่าวมานี้มีส่วนได้เสียหรือกระทำ เพื่อช่วยเหลือหรือปรักปรำฝ่ายใด โดยต่างเข้าใจและเชื่อว่า ตราบใดที่ประธานรัฐสภายังมิได้สั่งอนุญาต

ให้บรรจุนิติชำระเบี้ยวาระการประชุมรัฐสภา ผู้เสนอญัตติหลักแก้ไขเพิ่มเติมญัตติที่เสนอไว้เดิมได้ โดยเป็นแนวทางที่เคยปฏิบัติสืบทอดกันมาอย่างยาวนานหลายปี ถ้อยคำตามคำให้การและคำเบิกความ ของพยานดังกล่าวจึงมีน้ำหนักให้รับฟัง อีกทั้งการแก้ไขก็ได้ขัดแย้งกับเรื่องที่เข้าใจกันระหว่างผู้ร่วม ลงชื่อสนับสนุน การที่จำเลยที่ ๑ เชิญนางบุษกรไปพบเพื่อสอบถามเกี่ยวกับการนำร่างฉบับใหม่มา เปลี่ยนร่างเดิม แล้วได้รับการยืนยันว่าทำได้ หากจำเลยที่ ๑ ไม่เชื่อหรือไม่มั่นใจ ก็เพียงให้ฝ่ายจำเลยที่ ๒ ไปดำเนินการเสนอร่างเข้ามาใหม่โดยให้สมาชิกรัฐสภาร่วมลงชื่อเสนอญัตติเข้ามาใหม่เท่านั้น เพราะจำเลยทั้งสองสังกัดพรรคการเมืองเดียวกันและผู้ร่วมลงชื่อเสนอญัตติส่วนใหญ่ก็สังกัดพรรค การการเมืองเดียวกัน หากต้องให้ร่างดังกล่าวอาจตกไปเพียงเพราะการปฏิบัติที่ไม่ชอบ จึงเชื่อได้ว่าจำเลย ที่ ๑ รู้ถึงการเปลี่ยนร่างเดิมเป็นร่างฉบับใหม่เพราะร่างเดิมบกพร่องในเรื่องวาระการดำรงตำแหน่ง ติดต่อกันเกินกว่า ๑ วาระของสมาชิกวุฒิสภา เมื่อจำเลยที่ ๒ นำร่างใหม่มาแก้ไขแล้วจำเลยที่ ๑ ก็เข้าใจโดยสุจริตว่า สามารถแก้ไขเพิ่มเติมด้วยวิธีข้างต้นได้ แม้ศาลรัฐธรรมนูญจะมีคำวินิจฉัยที่ ๑๕-๑๘/๒๕๕๖ ว่า การกระทำของจำเลยทั้งสองในส่วนนี้มีผลเท่ากับการดำเนินการในการเสนอร่าง รัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมที่รัฐสภารับหลักการเป็นไปโดยมิชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๑ (๑) วรรคหนึ่ง แต่ก็เป็นการวินิจฉัยที่เกิดขึ้นในภายหลังการกระทำของจำเลยทั้งสองแล้ว การที่จำเลยที่ ๑ อนุญาตให้นำร่างฉบับใหม่บรรจุชำระเบี้ยวาระการประชุมรัฐสภาแล้วลงชื่อในบันทึกลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ เอกสารหมาย จ.๒๑ อนุญาตให้นำร่างฉบับใหม่สลับสับเปลี่ยนบรรจุชำระเบี้ยวาระ การประชุมรัฐสภาอันทำให้ไม่ผ่านขั้นตอนการเสนอร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมใหม่อีก โดยขณะนั้น เข้าใจโดยสุจริตว่าร่างที่นำมาแก้ไขมีความชอบตามหลักการเดิม และการนำร่างมาสลับสับเปลี่ยนนั้น เป็นไปตามแนวทางที่ปฏิบัติกันมาดังนี้ ข้อเท็จจริงจึงยังฟังไม่ได้ว่าจำเลยทั้งสองปฏิบัติหรือละเว้นการ ปฏิบัติอย่างใดในตำแหน่งหรือหน้าที่หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่โดยมิชอบ และมีเจตนาพิเศษ

เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือมีเจตนาปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต การกระทำของจำเลยทั้งสองจึงไม่เป็นความผิดตามคำฟ้องข้อ (๑)

ปัญหาที่ต้องวินิจฉัยต่อไปตามอุทธรณ์ของโจทก์ว่า จำเลยที่ ๑ กระทำความผิดตามคำฟ้องข้อ (๒) หรือไม่ โจทก์อุทธรณ์ว่า การกระทำของจำเลยที่ ๑ มีลักษณะปกปิดข้อเท็จจริงโดยไม่แจ้งต่อสมาชิกรัฐสภาว่ามีการจัดทำร่างใหม่ขึ้น จึงเป็นการปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่สมาชิกรัฐสภาหรือผู้ใดผู้หนึ่ง เห็นว่า การที่จำเลยที่ ๑ ส่งอนุญาตในบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๕๖ เอกสารหมายเลข จ.๒๑ และไม่สั่งการในบันทึกข้อความลงวันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๕๖ เอกสารหมายเลข จ.๒๔ เป็นผลสืบเนื่องมาจากการที่จำเลยที่ ๑ เชื่อโดยสุจริตใจว่าสามารถกระทำได้ แม้โจทก์บรรยายฟ้องการกระทำของจำเลยที่ ๑ ในส่วนนี้แตกต่างหากจากคำฟ้องข้อ (๑) ก็ตาม แต่ก็เป็นเรื่องที่มีจุดมุ่งหมายอย่างเดียวกัน ดังนั้น การกระทำของจำเลยที่ ๑ ในกรณีนี้ย่อมฟังได้ดังที่วินิจฉัยไว้ในกรณีคำฟ้อง ข้อ (๑) ว่า จำเลยที่ ๑ ไม่มีเจตนาที่จะปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดในตำแหน่งหรือหน้าที่หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่โดยมิชอบ และมีเจตนาพิเศษเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือมีเจตนาปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต จึงฟังไม่ได้ว่า จำเลยที่ ๑ กระทำความผิดตามคำฟ้องข้อ (๒)

ปัญหาที่ต้องวินิจฉัยตามอุทธรณ์ของโจทก์ข้อสุดท้ายว่า จำเลยที่ ๑ กระทำความผิดตามคำฟ้องข้อ (๓) หรือไม่ โจทก์อุทธรณ์ว่า จำเลยที่ ๑ จงใจนับเวลาแปรญัตติย้อนหลัง ทำให้เหลือระยะเวลาให้สมาชิกรัฐสภาเสนอคำแปรญัตติเพียง ๑ วัน โดยโจทก์มีนายจรินทร์ ลักษณะวิศิษฎ์ และนายนิพิฐ อินทรสมบัติ มาเบิกความสอดคล้องกันว่า จำเลยที่ ๑ มีเจตนาอาศัยการที่สมาชิกรัฐสภาเสียงข้างมาก “เร่งรัด” กระบวนการพิจารณาร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ เพื่อเปิดช่องให้มีผู้สามารถลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาได้ทัน อันมีเจตนาเอื้อประโยชน์ให้กับตนเองและพวกพ้องเป็น

การกระทำโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ขัดกันแห่งผลประโยชน์ ตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๒๖๕ และ ๒๖๖ สอดคล้องกับคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๕-๑๘/๒๕๕๖ ว่าการเริ่มนับระยะเวลาของจำเลยที่ ๑ ขัดต่อข้อบังคับการประชุมและไม่เป็นกลาง ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๕ วรรคหนึ่งและวรรคสอง และขัดต่อหลักนิติธรรม ตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๓ วรรคสองและมาตรา ๑๒๕ วรรคหนึ่งนั้น เห็นว่า การกระทำของจำเลยที่ ๑ ดังกล่าวจะเป็นความผิดทางอาญาต้องมีข้อเท็จจริงให้รับฟังได้ด้วยว่าจำเลยที่ ๑ มีเจตนาปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติใดๆในตำแหน่งหรือหน้าที่หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่โดยมิชอบ และมีเจตนาพิเศษเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือมีเจตนาปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต ซึ่งก็คือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่เพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือผู้อื่นด้วย ทางไต่สวนได้ความว่า ในการประชุมรัฐสภาเมื่อวันที่ ๓ เมษายน ๒๕๕๖ ต่อเนื่องมาจนถึงกลางคืนของคืนวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ มีปัญหาเกี่ยวกับกำหนดเวลาเสนอคำแปรญัตติ จำเลยที่ ๑ ขณะนั้นเป็นประธานของที่ประชุมกำหนดให้ระยะเวลาแปรญัตติเป็นไปตามข้อบังคับ นายอรรถพร พลบุตร เสนอให้กำหนดเวลาเสนอคำแปรญัตติภายใน ๖๐ วัน แต่มีผู้โต้แย้ง จำเลยที่ ๑ จึงขอมติที่ประชุมว่า ๖๐ วัน หรือ ๑๕ วัน ปรากฏว่า องค์ประชุมไม่ครบ จำเลยที่ ๑ ให้ถือกำหนด ๑๕ วัน ตามข้อบังคับ และปิดประชุม โดยไม่ได้กล่าวถึงว่านับแต่วันใด ต่อมาจำเลยที่ ๑ เรียกประชุมร่วมกันของรัฐสภา เมื่อวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ เพื่อลงมติกำหนดเวลาเสนอคำแปรญัตติอีกครั้ง โดยมีประเด็นโต้เถียงกันในที่ประชุมว่า นับแต่วันใดในระหว่างวันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการ คือ นับแต่วันที่ ๕ เมษายน ๒๕๕๖ หรือนับตั้งแต่วันจะลงมติ คือ วันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๕๖ (วันประชุมครั้งนี้) กับมีประเด็นว่า ให้เสนอคำแปรญัตติในกำหนด ๑๕ วัน หรือ ๖๐ วัน สำหรับประเด็นว่านับตั้งแต่วันใดนั้น จำเลยที่ ๑ มิได้ขอมติจากที่ประชุม และวินิจฉัยเองว่าต้องนับแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการตามข้อบังคับ

การประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ โดยเมื่อรัฐสภารับหลักการวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖ จึงต้องเริ่มนับ ในวันที่ ๕ เมษายน ๒๕๕๖ จากนั้นจำเลยที่ ๑ ขอมติที่ประชุมในประเด็นกำหนดเวลาเสนอคำแปรญัตติซึ่งที่ประชุมมีมติให้เสนอคำแปรญัตติในกำหนด ๑๕ วัน ตามสำเนารายงานการประชุม เอกสารหมายเลข ๕๔ โจทก์มีนายสมเจตน์ บุญถนอม นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายจรินทร์ ลักษณวิศิษฐ์ และนายนิพิฏฐ์ อินทรสมบัติ ล้วนแล้วเป็นสมาชิกรัฐสภามาเบิกความในทำนองเดียวกันว่า การกระทำของจำเลยที่ ๑ เป็นการไม่ชอบ ทำให้กำหนดเวลาถูกรวบรัด เป็นการจำกัดสิทธิของเสียงข้างน้อย เป็นการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ และเป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริต แต่พยานชั้นไต่สวนของโจทก์ที่ไม่ได้มาเบิกความได้แก่ นายจเร พันธุ์เปรื่อง รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร นายธงชัย ดุลยสุข รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร และนางนรรัตน์ พิมเสน เลขาธิการวุฒิสภา ต่างก็ให้ความเห็นไปในทำนองเดียวกันว่า การนับระยะเวลายื่นคำแปรญัตติ จะเริ่มนับถัดจากวันที่รัฐสภารับหลักการ มิใช่นับแต่วันที่มีการลงมติ เมื่อตามทางไต่สวนไม่ปรากฏว่าเคยมีเหตุการณ์ที่มีปัญหาเกี่ยวกับการนับวันตั้งแต่วันใด เช่นครั้งนี้มาก่อน และการนับวันกรณีมีเหตุการณ์เช่นนี้ไม่มีกำหนดหรือบัญญัติไว้ในที่ใด ประกอบข้อบังคับการประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๕๓ ข้อ ๙๖ วรรคหนึ่ง กำหนดข้อยกเว้น ไว้เพียงว่า เว้นแต่รัฐสภาจะได้กำหนดเวลาแปรญัตติสำหรับร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมนั้นไว้เป็นอย่างอื่น อันถือเป็นหลักทั่วไปที่สมาชิกรัฐสภาย่อมจะต้องทราบดีว่าโดยปกติแล้วมีกำหนดเวลาเท่าใดและเริ่มต้นนับแต่เวลาใด ซึ่งหากต้องมีการสอบถามมติที่ประชุมเกี่ยวกับกำหนดเวลาแปรญัตติยังไม่อาจกระทำได้เพราะจำนวนองค์ประชุมไม่ครบ จำต้องเลื่อนไปกำหนดเวลาในวันอื่น หากให้เริ่มนับวันตั้งแต่วันที่ที่ประชุมมีมติกำหนดเวลาได้ก็เท่ากับเป็นการขยายระยะเวลาออกไปเพิ่มเติมนอกเหนือไปจากกำหนดเวลาที่ได้มีการตกลงกันในที่ประชุม อีกทั้งการที่จำเลยที่ ๑ วินิจฉัยเองโดยให้นับตั้งแต่วันถัดจากวันที่รัฐสภา

รับหลักการ (วันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๖) มีใช้วันที่ที่ประชุมมีมติเกี่ยวกับเรื่องนี้ (วันที่ ^{๑๔}~~๑๕~~ เมษายน ๒๕๕๖) ทำให้ครบกำหนด ๑๕ วัน และเหลือเวลาเสนอคำแปรญัตติเพียง ๑ วัน แต่ก็ปรากฏว่ามีสมาชิกรัฐสภายื่นหรือเสนอคำแปรญัตติได้ทันจำนวนมากถึง ๒๐๒ คน คงมีเพียงบางคน เช่น นายนิพิฏฐ์ อินทรสมบัติ ที่อ้างว่ายื่นไม่ทัน จึงน่าจะเชื่อว่า สมาชิกรัฐสภาทุกคนรวมถึงจำเลยที่ ๑ น่าจะเข้าใจอยู่แล้วว่าโดยทั่วไปวันเริ่มนับกำหนดเวลาแปรญัตติคือวันใด ในส่วนที่กล่าวอ้างว่า จำเลยที่ ๑ กระทำไปโดยรวบรัดนั้น ปรากฏว่า จำเลยที่ ๑ ได้ให้โอกาสนายนิพิฏฐ์ที่ยื่นคำแปรญัตติไม่ทันได้อภิปรายในวาระที่สองด้วยแล้ว และแม้จะมีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๕-๑๘/๒๕๕๖ วินิจฉัยว่าการที่จำเลยที่ ๑ ให้เริ่มนับระยะเวลาการขอแปรญัตติย้อนหลังไปจนทำให้เหลือระยะเวลาขอแปรญัตติเพียงหนึ่งวันเป็นการดำเนินการที่ขัดต่อข้อบังคับการประชุมและไม่เป็นกลาง จึงไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๕ วรรคหนึ่ง และวรรคสอง ทั้งขัดต่อหลักนิติธรรมตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓ วรรคสอง ด้วย การกำหนดเวลาแปรญัตติร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติมจึงไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓ วรรคสอง และมาตรา ๑๒๕ วรรคหนึ่ง ก็เป็นการวินิจฉัยที่เกิดขึ้นภายหลังการกระทำของจำเลยที่ ๑ ในเรื่องที่ไม่เคยมีระเบียบหรือแนวปฏิบัติมาก่อน จึงยังฟังไม่ได้ว่าจำเลยที่ ๑ มีเจตนาปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติอย่างใดในตำแหน่งหรือหน้าที่หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่โดยมิชอบ และมีเจตนาพิเศษเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือมีเจตนาปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริตดังกล่าว ข้อเท็จจริงฟังไม่ได้ว่าจำเลยที่ ๑ กระทำความผิดตามคำฟ้องข้อ (๓)

จึงวินิจฉัยยืน.

นางนวลทิพย์ ฉัตรชัยสกุล